
3 1761 07457617 4

VELUT
ARBOR
ÆVO

ONZE VOOROUDERS.

Mr. J. VAN LENNEP.

ONZE VOOROUDERS.

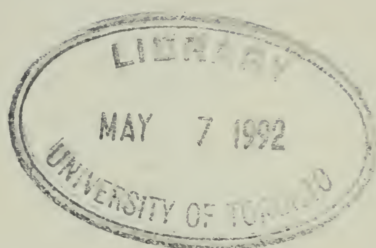
MET ILLUSTRATIEN

VAN

CH. ROCHUSSEN EN W. DE FAMARS TESTAS.

I.

LEIDEN. — A. W. SIJTHOFF.

ONZE VOOROUDERS.

VOORREDE.

Men heeft veel over het nuttige of nadeelige der historische romans geschreven en getwist: en het is mijn bedoeling niet te dezer plaatse dit vraagstuk opnieuw te berde te brengen. Dat ik mij aan het opstellen en uitgeven van dergelijke verhalen bezondig, is een bewijs, dat ik de soort voorsta en mijn gevoelen te dien opzichte kan niet onpartijdig zijn. Slechts dit geloof ik te kunnen vaststellen, dat de rechte kennis der waarheid minder schade lijdt door een roman dan door een dagblad of een geschiedkundig werk. Dit moge bij den eersten opslag een paradox schijnen; maar niets is er, dat meer heeft van een paradox dan een nieuw denkbeeld: — en de verklaring mijner stelling is doodeenvoudig. De lezer van een roman is reeds door den titel gewaarschuwd, dat hij waarheid en verdichting door elkander gemengd zal vinden: en hij heeft het zich zelven te wijten, zoo hij alles voor goede munt opneemt. De dagblad- en de historieschrijver daarentegen beloven waarheid: — en hoevelen onder hen zijn er, die woord houden?

In de tafereelen, welke ik thans den lezer aanbied en welke ik naar chronologische orde denk te vervolgen, zoolang mij het schrijven en het publiek het lezen daarvan niet verveelt, zal echter de verdichting zeer licht van de waarheid te onderkennen zijn. Omtrent al wat de volgorde en den afloop der gebeurtenissen, de gewoonten en zeden, de karakters der bestaan hebbende personen betreft, zal ik zoo getrouw mogelijk

teruggeven hetgeen het gezag van vroegere schrijvers mij geleerd heeft: en faal ik, de schuld zal niet bij mij, maar bij hen gelegen zijn. Ik zal wijders de reeks mijner verhalen zoodanig pogen in te richten, dat zij, ofschoon met elkander in onmiddellijk verband staande, echter te zamen genomen de trapsgewijze ontwikkeling vertoonen, welke de invloed der verschillende volkeren, die ons land bewoonden, en der maatschappelijke stelsels, die het beheerschten, daarin hebben teweeggebracht. Er zal hierdoor, vlei ik mij, eenheid in de verscheidenheid en afwisseling bij gelijkvormigheid ontstaan.

Onder het opstellen dezer verhalen kwamen mij de Romans du Languedoc van Soulié in handen, en zag ik, dat ook hij zich voor zijn vaderland hetzelfde plan had voorgesteld als ik voor het mijne. Veel is er in zijn Voorrede, dat ik hier zou kunnen schrijven, daar het op mijnen arbeid evenzeer toepasselijk is. Ik wil echter liever den lezer daarheen verwijzen: hij zal eenige genoeglijke uren doorbrengen en niet zonder nut het boek uit de hand leggen. Veel zal hij vinden, dat ook in mijn twee eerste verhalen bijna in gelijke bewoordingen voorkomt: en geen wonder; want om de zeden der Romeinen en Galliërs van den ouden tijd voor te stellen, heeft de Fransche schrijver bij Cesar, Tacitus, Juvenalis, Petronius enz. moeten te rade gaan: en dit was evenzeer mijn geval. Wanneer twee kunstenaars dezelfde beeltenis afschilderen, zal niemand hen beschuldigen, dat zij elkander bestolen hebben; — waarom zou men dit verwijt aan twee schrijvers doen, die naar gelijke voorbeelden werkten? Ziedaar echter, wat men meermalen gedaan heeft, ook te mijnen opzichte, toen men, mijn Saffo recenseerende, in den aanhef een plagiaat van Burger meende te zien; terwijl zoowel het Gedicht van Burger als mijn Koor niet anders waren als een meer of min vrije navolging van het bij een ieder (behalve bij den recensent) bekende pervigilium Veneris.

J. VAN LENNEP.

ALWART.

I.

Er is wellicht geene volksgeschiedenis, welke haren beoefenaar meer moeilijkheden oplevert, dan die van ons oude vaderland. Behalve dat de overleveringen en gedenkstukken schaarsch zijn, en wij de berichten hoofdzakelijk moeten ontleenen aan uitheemsche, en dus aan bevooroordeelde en slechts ten deele onderrichte schrijvers, staat een nauwkeurige kennis dier vroegere gebeurtenissen nog deze lastige bijzonderheid in den weg, dat de bodem zelf, waarop zij hebben plaats gehad, met zijn bewoners, ja, nog meer dan dezen, van gedaante en gesteldheid bij herhaling is veranderd, zoodat noch de Batavier van Cesars tijd zich in de Betuwe van Karel den Grooten, noch de Fries, die in het Kreiler-bosch ter jacht ging, zich op de geopende Zuiderzee, noch de Zeeuw, die in des Zesden Willems dagen naar Dordrecht ter markt voer, zich bij den Biesbosch onder Willems dochter zou herkend hebben. Voor den geschiedschrijver, die òf de daden der oude Helvetiërs òf de oorlogen der Caledoniërs wil te boek stellen, bestaan deze moeilijkheden niet; want al mocht men twijfelen aan de wijze, hoe de gebeurtenissen zijn voorgevallen, die hij te vermelden heeft, de plaats, waar zij zijn voorgevallen, kan aan geen twijfel onderhevig zijn; en nog spiegelen zich de met eeuwig ijs bedekte kruinen der Alpen in het meer Leman, als toen Hannibal er zich een weg over baande: en nog is het Schotland van Walter Scott, op inwoners en gebouwen na, het Schotland van Bruce en Wallace. Maar hoe

geheel anders bij ons! Geen land kan beter dan het onze worden vergeleken bij een schouwtooneel, waarop niet alleen nieuwe personages te voorschijn treden en nieuwe decoratiën elkander verwisselen, maar waarop ook de vloer gedurig wegslijt en vernieuwd wordt. — Elders licht de aardrijkskunde de geschiedenis voor, en men kan den weg, dien een leger langs trok, de hoogte, waar een versterking gebouwd werd, het bosch, waarin men een bijeenkomst hield, zonder moeite aanwijzen, omdat men dien weg, die hoogte, dat bosch nog heden terugvindt; — hier integendeel moet men de plaatselijke gesteldheid uit de gebrekkige geschiedenis opmaken: of liever, men moet zich met gissingen vergenoegen: want, hoe meer men zich in onderzoekingen en nasporingen verdiept, hoe meer men zich overtuigt van de onmogelijkheid, om van ééne dier steden en burchten en vastigheden, van wier aanwezen in ons vaderland de Romeinsche schrijvers gewag maken, de ligging bepaaldelijk aan te wijzen: 't zij aan den mond van dien sinds verzanden stroom: 't zij op die sedert door de zee overspoelde vlakte: 't zij aan den ingang van dit overstoven bosch: 't zij langs dien sedert in 't moeras bedolven heirweg: 't zij nabij dit sinds aan de golven ontwoekerde land.

Met dat al, zoo het gemis aan zekere berichten omtrent de oude geschiedenis van ons land te betreuren valt, het verlies is, mijns bedunkens, nog grooter voor den Ingenieur dan voor den historieschrijver. Voor den eerste zou de juiste kennis der wisselingen van onzen bodem onschatbaar wezen; voor den laatste is zij meer een zaak van liefhebberij. De eerste is den arts gelijk, voor wien het van het uiterste belang is, de physische gesteldheid te kennen des lijders, wien hij behandelen moet, en de aanleidende oorzaak zijner kwaal op te sporen; de tweede is als de portretschilder, die uit nieuwsgierigheid wellicht mag vragen, vanwaar dat litteeken op het voorhoofd of die roode vlek aan de kin gekomen zij, doch in den grond der zaak genoeg aan zijn roeping voldoet, door beide getrouwelijk op zijn schilderij terug te geven.

En inderdaad, hoe verder wij teruggaan, hoe minder die oude geschiedenis van ons land oplevert, hetwelk de moeite van het onderzoek beloont. De Batavieren althans, om van de eerste inwoners te beginnen, hebben, ja, hun naam vermaard gemaakt, meer wellicht dan eenige Germaansche stam; maar den roem, door hen behaald, hebben zij zich buiten hun vaderland verworven: ja zelfs, toen hun naam aan de oevers van Maas en Waal in vergetelheid geraakt was, blonk hij nog in vollen luister aan het voorhof der Cesars, en was nog meermalen de staf dier Cesars in hunne handen een speeltuig, waarmede zij hunne gunstelingen beschonken.

Op welke wijze zijn zij aan die betrekking met de Romeinen geraakt, welke hun al zoo spoedig zulk een invloed verschafte? Deze vraag stelde ik onlangs mij zelven voor, uit loutere nieuwsgierigheid, gelijk de schilder, van wien ik zooeven sprak. Ik onderzocht, en vond slechts weinig zekers; maar gelijk schilders en dichters doen, ik vulde het onzekere aan. Het gevolg van dat onderzoek vindt de welwillende lezer in de navolgende bladzijden vermeld.

II.

De Romeinsche adelaar, niet tevreden, in het Zuiden met onbepaalde macht te heerschen, had in het eind zijn vlucht ook Noordwaarts genomen. Reeds was in Gallië de inval van Brennes gewroken: een gedeelte van dat land tot wingewest des Romeinschen rijks verklaard: het overige cijnsbaar gemaakt en met inlegeringen in bedwang gehouden. Maar de zucht tot overheersching was hiermede niet voldaan. Een inval der Helvetiërs in het land der Eduën had den Romeinen aanleiding gegeven tot een nieuwen krijg, die, oogenschijnlijk gevoerd ter ondersteuning van bondgenooten, tot voornaamste doel had, het gebied van Rome ook naar dien kant uit te breiden. Aan Caius Julius Cesar was het beleid van dien veld-

tocht opgedragen; en glansrijk vervulde hij een taak, waarvoor niemand dan hij berekend was. Niet slechts wierp hij de tallooze Helvetiërs over den Rijn terug; maar, zijn zegepralenden weg vervolgende, viel hij de Belgen aan, die toen het noordelijke gedeelte van Gallië bewoonden en tegen hem waren opgestaan, en verdelgde of verdreef al de volksstammen onder hen, die zich niet in deemoed aan zijn gezag onderwierpen.

Geen wonder dat de roem van zijn groote daden en de schrik des Romeinschen naams zich hierdoor tot aan de verste uithoeken van Germanië verbreidden: geen wonder, dat hij reeds lang was doorgedrongen in het moerassig eiland, dat, tusschen Rijn en Maas gelegen, sedert ongeveer een eeuw door de Batavieren werd bewoond. Het was echter niet de vrees voor Cesars oppermacht, welke hun in deze oogenblikken de meeste zorg inboezemde. Nog waren de legioenen des Romeinschen veldheers ver verwijderd, en nog bestond er geene reden, te duchten, dat hij zich tegen hen vijandelijk betoonen zou; de onrust, welke thans op het eiland heerschte, had een meer nabijgelegen oorzaak.

Zoo de Batavieren, gelijk ik zeide, oorspronkelijk alleen het naar hun naam genoemde eiland bewoonden, hun aantal was sedert eenige jaren zoodanig toegenomen, dat het schaars bebouwde land niet langer toereikende was om hun voedsel en inwoning te verschaffen. Ten Noorden noch ten Oosten konden zij zich uitbreiden: daar woonden de Friezen, de Kauchen en andere hun vijandige volkeren, die zij niet machtig waren terug te drijven: ten Zuiden der Maas leefden de Menapiërs: — alleen aan de overzijde der Waal, ongeveer te dier plaatse waar thans Megen en Batenburg gelegen zijn, niet verre van de plek waar toen Waal en Maas samenvloeiden, lag een tot nog toe onbewoonde landstreek, en deze werd door een deel der Batavieren in bezit genomen.

Niet lang echter genoten zij de rust, die zij aldaar gezocht hadden. De Usipeten, een der machtigste volksstammen uit Germanië, kwamen, door zucht naar buit gedreven, den Rijn overtrekken, verdreven of versloegen dat gedeelte der Bata-

vieren, hetwelk zich buiten het eiland had nedergezet, voerden hunne vrouwen en kinderen in gevangenschap mede, en trokken toen zuidelijker op, de Jugerners, de Eburonen en andere aldaar wonende volkeren voor zich uitdrijvende.

Onder die Bataafsche opperhoofden, die voor de macht der Usipeten hadden moeten vluchten, en in het eiland der Batavieren een schuilplaats vonden, was Alwart de moedigste, zoo niet de voornaamste. Langer dan eenig ander had hij den strijd tegen de ontelbare drommen des vijands volgehouden: en niet voordat al zijn volgers om hem heen gevallen waren, was hij de rivier overgezwommen, om zijn landgenooten op te zoeken en hen tot bijstand en wraakneming aan te sporen. Zijn komst en die der overige vluchtelingen verwekte geene kleine opschudding bij de Batavieren; en dadelijk werd er, naar volksgebruik, een landdag bijeengeroepen om te raadplegen wat in deze omstandigheden te doen stond.

Het was in een gewijde bosschage, aan den oever der Linge, dat deze bijeenkomst zou plaats hebben: — ik zeg: in een gewijde bosschage; want niemand stelle zich hier een achtbaar en eeuwenheugend woud voor oogen. De meer noordelijk gelegen gewesten, welke wij nu Holland, het Sticht, De Veluwe, Friesland of Overijsel noemen, waren toen met bosschen overdekt; maar het zoogezegde eiland kon uit den aard der zake geen zware boomen dragen, op een grond, waar jaarlijks de gezwollen rivieren overheen stroomden. Het heilige oord, waar zich thans de Bataafsche krijgers heen begaven, was met laag en knoestig wilgenhout begroeid, waartusschen een vrij grasperk gelegen was, ruim genoeg om tot weide te strekken aan een zestal witte paarden, die, nooit tot eenigen menschelijken arbeid gebruikt, bij de offerplechtigheden en wichelarijen geacht werden den wil des Alvaders te verkondigen.

Het vlakke en moerassige eiland zou, op tijden als deze, door een heldere zomeravondzon verlicht, een vrij zonderling schouwspel hebben opgeleverd aan hem, die er van de hoogten der Veluwe op neder had gezien. Men stelle zich een effen, groene vlakte voor, waarvan de eenvormigheid niet werd afge-

broken dan door enkele zilveren strepen, gevormd door de plassen of slijkpoelen, waar zij hier en daar den glanzenden hemel terugspiegelden, en door de hutten der inwoners, die zich op hare houten palen, bij groepen, doch elke woning afzonderlijk gebouwd, vrij hoog boven de oppervlakte verhieven. Slechts hij zou zich thans van de zonderlinge bouworde en samenstelling dier woningen een denkbeeld kunnen maken, die aan de oevers der Delaware de koloniën der bevers had gezien; ja het ontbreekt niet aan de zoodanigen, die beweren, dat bevers de eerste bewoners van ons Vaderland waren en den Batavieren tot leermeesters in het bouwen verstrekt hebben.

Over die grasrijke oppervlakte nu had de ploeg nog nooit een voren gesneden; want de Batavieren, gelijk alle Germaansche volkeren, onvermoeid, wanneer het op strijden aankwam, waren traag in vrede en van den arbeid afkeerig. De kudden van groot en klein vee, die de woningen omgaven, en de visch uit de waterstroomen, verschaften hun een dagelijksch voedsel; maar dat bij den ontzettenden aanwas der bevolking, waarvan ik vroeger gewaagd heb, althans bij wintertijd, reeds niet meer toereikende was in aller behoeften te voorzien.

Uit die hooge huizingen zag men de breedgeschouderde bewoners langs de enge ladder afdalen, gewapend met het bont geverfde schild, de korte spies en het wapentuig, waaraan de Latijnsche benaming van framee is gegeven, doch hetwelk inderdaad niets meer was dan een zoogenaamde priem of mes, waarmede zij hun vijand van dichtbij, gelijk nog op sommige plaatsen bij de landlieden gebruikelijk is, geduchte sneden wisten te geven en van verre met een juisten worp te verwonden. Na een minzaam, doch alles behalve roerend afscheid van hun talrijk huisgezin te hebben genomen, begaven zij zich naar een soort van verzamelplaats, waar zij zich stelden onder de bevelen van hem, wien zij zich tot opperhoofd gekozen hadden en wien zij bereid waren te volgen, waarheen hij hen verkoos te leiden.

Reeds waren er drie dagen verloopen sedert den dag, waarop het houden der volksvergadering bepaald was: reeds

was Alwart drie dagen achtereen de heilige bosschage met brandend ongeduld op en neder geloopen en had hij de aankomenden vermaand, gesmeekt en bezworen om toch een aanvang met de beraadslagingen te maken: — en nog was het getal der krijgshoofden, volgens de uitspraak der Priesters, niet toereikend om met vrucht iets te kunnen beslissen. De reden, dat men zoo traaglijk aan het opontbod voldeed, was hierin gelegen: de aanzienlijken verschenen niet gaarne ter dagvaart dan vergezeld van een stoet van krijgslieden, evenredig aan den roem, door hen verworven, en begaven zich dus niet op weg, dan wanneer zich een genoegzaam aantal volgers bij hen had aangesloten en zij zich konden voorstellen althans met geen minderen aanhang dan andere opperhoofden voor den dag te zullen komen. Leenmanschap of dienstbaarheid bestond nog niet: de Batavieren voegden zich vrijwillig en ongedwongen bij hem, wiens beleid en moed zij meest waardeerden; en, daar zij vaak van aanvoerder verwisselden, stelde ieder opperhoofd zijn afreis zoolang uit, tot hij geene hoop had eenen volger meer te zullen erlangen.

Er was echter een onder hen, wiens achterblijven aan een dusdanige oorzaak niet kon worden toegeschreven. Het was niet de vrees om met een te klein gevolg te verschijnen, die Warman kon terughouden; want geen der Bataafsche edellieden had zich zulk een roem verworven: en meer dan duizend in 't veld geharde strijders vergezelden hem, zoo vaak hij ter dagvaart verscheen; neen — maar, reeds van huis vertrokken en de gewijde plaats der samenkomst tot op één uur afstands genaderd, had hij de zijnen in stilte verlaten en was op zijn brieschenden klepper een zijweg ingeslagen, die naar de boorden der Maas bracht: men veronderstelde, dat hij de waarzegster Gauna, die aldaar haar eenzaam verblijf hield, voor den aanvang der beraadslagingen wenschte te spreken om met haar te overleggen, hoe er in dit tijdsgewricht gehandeld moest worden.

Wat hiervan wezen mocht, op den volgenden dag was hij met de zijnen ter bestemder plaatse verschenen, en het besluit

werd eindelijk gevormd, om, zonder zich aan de verdere achterblijvers te storen, een aanvang met het raadplegen te maken.

De onstuimige en van getergd ongeduld blakende ziel van Alwart kwam tot rust, toen hij om zich heen die krijgshaftige opperhoofden zich op de zodenbanken zag nedervlijen, en, het hoofd op den arm steunende, afwachten wat men ter goed- of afkeuring zou voordragen; terwijl de strijdbare mannen en jongelingen, die hen verzeld hadden, zich over de vlakte en buiten den gewijden kring verspreidden; want ofschoon elk Batavier op de volksvergaderingen zijn stem mocht uitbrengen, werd echter het vraagstuk, dat behandeld moest worden, vooraf in een bijeenkomst der voornaamsten overwogen en meestal beslist, zoodat de latere voordracht aan het volk, dat aan het besliste het zegel van zijn goedkeuring hechtte, meer een zaak van blooten vorm was.

Nadat de Priesters van hunne meer verhoogde zitplaats stilte geboden hadden, trad Alwart in het midden van den kring, en, de zware stem verheffende, zoodat die door al de aanwezigen vernomen kon worden, meldde hij hun in krachtige woorden de redenen der bijeenroeping. Hij schilderde met levendige kleuren den onverwachten inval der Usipeten af: de slachting, die zij hadden aangericht onder zijn landgenooten, mede Batavieren, zoowel als zij die hem omringden: het wegvoeren van weerlooze vrouwen en kinderen: den wanhopigen strijd, dien hij tot het uiterste had volgehouden; en hoe hij, daar al de zijnen hem ontvallen waren, als door een wonderwerk aan het moordstaal ontkomen was. „En het is tegen die onmenschelijke horden,” dus eindigde zijn toespraak, „dat ik, Batavieren! uwen arm kom inroepen. Mijne wraak is de uwe geworden; want wij zijn broeders van één geslacht; en wat heden mijn lot is, kan morgen het uwe worden. Te wapen dan, Batavieren! Den strijdzang aangeheven! de eerlooze rooverbenden achtervolgd en hun den pas gewonnen buit ontjaagd. Ducht niet voor hun aantal; want al zijn ze talrijker dan wij, ons heir zal aangroeien eer wij hen bereiken: een

macht van bondgenooten, de Menapiërs, de Ambivariten, de Kondruzen en Eburonen, al wie door hun rooverijen gekweld wordt, zal opstaan en onze zijde sterken. Te wapen dan! en hen over dien Rijn teruggedrongen, dien zij ter kwader ure en zonder oorlogsverklaring zijn overgetrokken, om aan ons, terwijl wij in argelooze rust nederlagen, hun driesten overmoed te koelen."

Toen Alwart zijn rede geëindigd had, ontstond er een levendig gemompel van goedkeuring bij de meeste der aanwezigen, welke goedkeuring zij nog luider te kennen gaven, door naar 's lands wijze met de speer te schudden, of die tegen de schilden te laten weerklinken. Maar wederom geboden de Priesters stilte, en nu trad Erner, een der oudste en meest geëerbiedigde gezagvoerders, in den kring. De blos der vreugde, welke de ontvangen toejuiching op het gelaat van Alwart had doen ontstaan, maakte plaats voor een uitdrukking van bezorgdheid, en kommervol hield hij, terwijl hij plaats nam, de oogen op den grijzen Erner gevestigd; want hij meende op diens gefronseld voorhoofd en in diens spijtigen glimlach te lezen dat de raad, door hem te geven, niet met zijn wenschen overeenkomstig zou zijn.

Hij bedroog zich niet. Erner begon met de rampen, welke Alwart getroffen hadden, te beklagen: hij betreurde dubbel, dat de Batavieren op het eiland niet van den inval der Usipeten waren onderricht geweest, dan toen het te laat was ter hulp te snellen; — maar hij achtte het een dwaasheid zich thans op weg te begeven en een vijand na te jagen, die reeds te ver was weggetrokken om achterhaald te kunnen worden. Bovendien: welken uitslag kon men zich van zulk een tocht beloven? Het zou een verzoeking der Goden zijn, een talrijke natie als die der Usipeten, en welke gedurig door nieuwe bondgenooten van de overzijde des Rijns gesterkt werd, met een kleine macht te willen aanvallen, zonder andere hulp dan die van de volkeren, welke Alwart had opgenoemd, en die meest allen reeds verdreven of vernield waren: — en trok de geheele strijdbare manschap der Batavieren tegen hen

uit, wie zou dan het van tegenweer beroofde eiland beschermen? De Kauchen, de Friezen en andere kwalijkgezinde naburen zouden een zoo schoone kans niet laten voorbijgaan, en, al kwam de Batavier zegepralend weer, hij zou naar alle waarschijnlijkheid zijn vee en huisraad weggeroofd, wellicht zijn woonstede door anderen bezet vinden. Deze bedenkingen waren het, welke hem verhinderden zijn stem tot een krijgstocht te geven.

De reden van Erner werd niet, zooals die van zijn voorganger, met speerklank toegejuicht; maar een toestemmend knikken, een bedrukt voor zich heen zien, gaf te kennen, dat men het gewicht zijner redeneering gevoelde, en dat de voorgestelde tocht meer zwarigheden inhad dan men oorspronkelijk wel gedacht had.

Nu trad Warman op, de machtige krijger, van wien wij reeds gesproken hebben: en de oogen van Alwart tintelden opnieuw van hoop; want het was niet Warman, de gevreesde, die tot een laaghartig stilzitten zou manen. De taal des krijgshoofds beantwoordde echter niet aan de verwachting, die Alwart had opgevat. Wel schetste hij de noodzakelijkheid, om aan de Usipeten hun strooptochten af te leeren; maar hij gaf tevens toe, dat de bezwaren van Erner gegrond waren en men den vaderlijken bodem niet van krijgsvolk ontblooten kon. Hij raadde daarom aan, nog eenige nachten te toeven. De Usipeten, zeide hij, hadden volkeren aangevallen, die in bondgenootschap leefden met die machtige Romeinen, van wier veldheer, Cesar, men zoovele wonderen verhaalde. Het was te wachten, dat deze niet straffeloos zulk eene beleediging zou dulden. Kwam het eenmaal zooverre dat de Romeinen de Usipeten tegentrokken, dan ware de gelegenheid geboren, met eerstgemelden een verbond aan te gaan, en, door hen bijgestaan, den gemeenschappelijken vijand te verdelgen. „Wellicht," zeide hij ten slotte, „zal die tijd niet ver meer af zijn: reeds hebben reizende kooplieden, uit het land der Ubiërs gekomen, de tijding aangebracht, dat de keurbenden uit Gallië opbreken; en misschien is Cesar, wiens tochten de vlucht

des arends in snelheid evenaren, reeds op het oogenblik, dat ik tot u spreek, de Usipeten te gemoet getrokken."

„Waren wellicht die kooplieden te voren door Warman afgezonden?" vroeg de grijze Erner met een navorschenden blik: „afgezonden, om aan dien Cesar de vrijheid van zijn land voor goud en zilver te verkoopen? Wij weten, wat den Galliërs die verbonden met de Romeinen kosten. Liever nog dan met hen vereenigde ik mij met de Usipeten. Dezen voor 't minst zijn Germanen zooals wij."

„Den Romeinen is de heerschappij der aarde toegezegd," zeide Warman somber: „liever getracht hen tot vrienden te bekomen, dan een kamp te wagen, waarvan eens de slavernij het einde wezen zou."

„En zijn zij dan onverwinlijk, die Romeinen?" vroeg de oude Batavier, terwijl een jeugdig vuur in de diepe oogkassen flonkerde: „is hun vleesch van staal: zijn onze frameën strohalmen? Zooeven raadde ik een dwazen krijgstocht af; maar de oude Erner zou de eerste zijn om de strijdknots te zwaaien, indien zich immer een zoon van Rome op onze velden vertoonen dorst. — Maar sedert wanneer geeft Warman, de voorheen zoo beroemden krijger, lessen van onderwerping?"

„Erner!" riep Warman: „weerhield mij de eerbied niet voor uw besneeuwde kruin, gij zoudt mij niet ongestraft betichten van voornemens, die mijn boezem even onwaardig zijn als zij verre buiten mijn meening liggen. Ik verlang zoomin als gij den Romein hier als meester te zien heerschen; hoor mij aan, grijsaard! en laat geen ijdele toorn u het helder brein verblinden. Het is juist om het geweld van dien stortvloed, die, geduchter dan de Usipeten, zich over de wereld uitspreidt, van onze grenzen te keeren, het is om een mogelijke nederlaag te voorkomen, dat ik de vriendschap en bescherming der Romeinen ons verzekeren wil. Luister! en uwe ervarenis zal mij gelijk geven. — Maar gij, Alwart! verwijder u voor een tijd uit onzen kring: het is niet in uw bijzijn dat wij uw voorstel kunnen overwegen."

„Mijn voorstel!" zeide Alwart met bitterheid: „gij hebt het

reeds uit het oog verloren: en in de plaats van mijner wraak te gedenken, bekommert gij u over die Romeinen, die nog verre af zijn, en over hunne onzekere voornemens. Bij den machtigen Wodan! Zoo gij, als ik, de uwen had zien vallen en een beminde vrouw in slavernij wegvoeren, gij zoudt zoo bezadigd niet spreken. Maar niet heden keer ik weder; op morgen nacht, wanneer het gansche volk zal gehoord worden, dan zal ik opnieuw mijn stem en wellicht met luider weerklank doen hooren!"

Met deze woorden verwijderde zich Alwart; en buiten de heilige bosschage gekomen, sprong hij op zijn vurigen klepper, die hem aldaar stond te wachten. Zijn bloed kookte, en hij gevoelde behoefte om de onrust, die hem bezielde, door een sterke beweging te doen bedaren. Daar kwam hem opeens als een lichtstraal het denkbeeld voor den geest: „naar Gauna! naar de wichelares! zij alleen heeft invloed genoeg, om die onwillige opperhoofden tot vrede of krijg te doen besluiten. Naar Gauna! zij moet mijne smeekingen hooren." — En met onstuimige vaart snelde zijn paard over de vlakte voort.

III.

Twee uren ongeveer had Alwart zonder verpoozing gereden, toen hij de eenzame woning, het doel zijner reis, voor zich rijzen zag. Het was een vierkante toren van witten steen, die afgezonderd van elk ander menschelijk verblijf op een kleine verhevenheid of zoogenaamden vliedberg, in het maanlicht stond te prijken. De omtrek vertoonde niets anders dan een akelige eentonigheid van drassig land, waardoor in de verte de Maas hare zilveren wateren zeewaarts zond: en de naakte muren van het afgelegen gebouw zouden geheel verlaten hebben geschenen, indien niet de tegenwoordigheid van een paar runddieren, die op een kampje weiland lagen uitgestrekt, en het

aanwezen van een kleinen moeshof met twee of drie vruchtboomen (een vreemd verschijnsel op het eiland) hadden te kennen gegeven, dat deze stille wijkplaats zelfs boven de gewone huizingen der Batavieren van de geriefelijkheden des levens voorzien was.

Alwart deed nu zijn paard langzamer voortstappen: toen hij den toren ongeveer een steenworp wege genaderd was, steeg hij af, liet het getrouwe dier in vrijheid grazen en trad te voet den vliedberg op. Dan, opeens stond hij stil: hij begon nu eerst te bedenken, dat het nacht was, en dat wellicht zijn onverwachte komst de wichelares zou kunnen verstoren. — Hij vond zich echter spoedig weer gerustgesteld; want naderbijkomende zag hij de vrouw, die hij zocht, voor zich. Zij was nabij den ingang op een ruwen steen gezeten, gewikkeld in een witten sluier, die, om het hoofd gewonden, over de schouders in breede plooien neerviel en niets onbedekt liet dan het ontzagverwekkend gelaat, dat, van Alwart afgekeerd naar den kant der Maas nederzag. Een vreemdeling zou deze witte gestalte, zooals haar thans de maan bescheen, voor een marmeren standbeeld hebben aangezien: te meer, daar zij onbeweeglijk bleef nederzitten, zonder dat zij zelfs de komst van Alwart scheen op te merken.

De Batavier bleef huiverend op eenigen afstand voor haar staan, zonder het te durven wagen, haar stillle aandacht te verstoren. Na eenige oogenblikken, die hem eeuwen toeschenen, wendde zij, langzaam en zonder zich verrast te toonen over zijn verschijning, het hoofd naar hem om, en, hem met hare donkerblauwe oogen aanstarende, zeide zij:

„Ik wist, dat gij komen zoudt, Alwart! en ik verbeidde u."

„Zoo gij wist dat ik komen zou, gewijde Moeder!" zeide Alwart, „kunt gij ook de reden bevroeden, die mij tot u gezonden heeft."

„De hoofden der Batavieren zijn vergaderd," zeide de wichelares, „en Alwart komt aan Gauna vragen, hunne gemoederen tot den strijd te neigen."

Alwart knikte toestemmend en vouwde smeekend de handen: de gewijde maagd vervolgde:

„De smeekingen der menschen stijgen op tot den wolkentroon des Alvaders. Gauna is slechts het werktuig in zijn handen en vervult de bevelen van den oppersten wil: zoolang die zich aan haar niet doet verstaan, is zij als de holle rietschalm, die geen geluid van zich geeft, dan wanneer 's menschen adem hem bezielt."

Alwart stond verslagen. Moest hij dan overal teleurstelling ontmoeten? „Gauna!" zeide hij, na eenige oogenblikken zwijgens: „Vergeef mij mijn vrijmoedigheid; maar is het niet de eeuwige wil der Goden, dat wij onze vervolgde broeders bijstaan en ons op onze vijanden wreken? En hebt gij het noodig, dat die Goden zich opnieuw verklaren, om uwe landgenooten aan te sporen, een zoo heiligen plicht te betrachten?"

„Ik verschoon uw onbezonnen taal," zeide Gauna: „zij, die door droefheid buiten zich zelven, en zij, wier hersens door het gerstebier bedwelmd zijn, staan gelijk: zij spreken woorden der dwaasheid, die de wijze niet acht. De Goden hebben tot nog toe gezwegen: — de nacht der vervulling is nog niet daar."

„Dan geef de Alvader aan mijn zwakke taal het vermogen om de harten mijner landgenooten te buigen," zeide Alwart, en wilde zich verwijderen, toen hij in de verte een ruiter van den Maaskant in vollen draf zag aankomen. Zoo hij ooit de gedachte had durven voeden dat Gauna hem misleiden kon, zou hij hebben mogen gissen, dat niet hij, maar deze ruiter de persoon was, dien zij verwachtte en naar wiens komst zij reikhalzend uitzag.

„Alwart!" zeide de wichelares, die den aankomende ook bespeurd had: „gij moet Gauna niet verlaten zonder hare gastvrijheid genoten te hebben. Begeef u in den toren: ververschu en rust uit van uwe vermoeienissen. Gij zult morgen uw krachten noodig hebben. Hier, Walla!"

Een jeugdige dienstmaagd vertoonde zich aan den ingang des torens, op een wenk van Gauna nam zij Alwart bij de slip van zijn kleed en trok hem, half gewillig, half onwillig, naar binnen. In het heengaan echter sloeg Alwart nog een blik

op den naderenden ruiter: hij meende in hem een reizenden koopman te herkennen, een geboren Galliër, met name Erix, een dier lieden, welke in die onbeschaafde tijden, met hun gewoon bedrijf dat van bode, van tolk, soms van verspieder vereenigden. Binnengetreden zijnde, werd Alwart door het meisje op een teug gerstebier onthaald en vervolgens achter een soort van beschot gebracht, waar een legerstede van gedroogd riet gespreid was. Hij wierp zich mismoedig daarop neder, en welhaast deed de vermoeienis hem, die sedert dagen geene rust genoten had, zijn grievende kwellingen in de armen des slaaps vergeten.

Nauwelijks had hij een paar uren op die eenvoudige sponde doorgebracht, toen hij zich met drift aan den arm voelde trekken, en, ontwakende, het meisje weder voor zich zag staan, hem wenkende op te rijzen en haar te volgen. Alwart gehoorzaamde; het was reeds helder dag toen hij buiten den toren kwam: voor den ingang stond een wagen met twee ossen bespannen, waarin de wichelares was gezeten. Wat den koopman betrof, deze, zoo hij zich al had opgehouden, was weder vertrokken.

„Alwart!" zeide Gauna: „de Goden hebben gesproken: ik begeef mij naar de volksvergadering."

„De Alvader zij geprezen!" riep Alwart verheugd uit: „en zullen uwe woorden van oorlog of van vrede klinken?"

„Dit zal van ééne zaak afhangen," antwoordde Gauna: „bestijg uw paard; begeef u naar den Maasoever en steek de rivier over: indien zij, die u aan de overzijde ontmoeten zullen, u gastvrij en welwillend behandelen, dan is het een teeken dat de Goden onze ondernemingen begunstigen zullen, — in het tegenovergestelde geval ware het dwaasheid, iets te wagen."

„En," vroeg Alwart verbaasd: „wien zoude ik aan dien verlaten linkeroever vinden, tenzij het de roovers waren, die mij alles ontnamen wat mij dierbaar was? Indien daarvan de uitslag af moet hangen, kan ik reeds nu voorzien, dat mijn zielswensch nimmer vervuld zal worden."

„De Goden hebben door mij tot u gesproken,” zeide Gauna, het hoofd met majesteit opheffende: „het voegt den kortzichtigen mensch niet, hunne geboden te onderzoeken. Ga en gehoorzaam! Of — hebt gij den moed niet, de gevaren te tarten, aan dezen overtocht verbonden?”

Alwart antwoordde niet: zijn oog vlamde van drift en verontwaardiging: hij floot: zijn paard, getrouw aan het gegeven sein, kwam dartelend naar hem toe gehuppeld; en met éénen sprong opstijgende, snelde hij den heuvel af naar den Maaskant toe.

Onder het heenrijden merkte Alwart op, aan de versche, in de klei geteekende sporen, dat de ruiter, die 's nachts Gauna's toren bezocht had, langs denzelfden weg, van waar hij kwam, was teruggekeerd: en hij besloot die voetstappen te volgen, daar het hem toch onverschillig zijn moest, waar hij de rivier overtrok. Het was ongeveer na een halfuur rijdens dat hij aan de boorden der Maas aankwam, die een tijdlang door een vrij dicht boschje van kreupelhout aan zijn oogen onttrokken waren geweest.

Ondanks hetgeen Gauna gezegd had, was het niet zonder eenige verbazing, dat hij, bij den eersten blik, dien hij naar de overzijde wierp, aldaar den oever met een talrijke ruiterbende bedekt zag. Hij hield stand op dit gezicht en trachtte te ontdekken tot welken stam der Germanen die oorlogslieden behoorden, die hij zoo vlug zag heen en weder rennen. Maar niettegenstaande zijn gezicht buitengemeen scherp en de rivier te dezer plaatse niet breed was, kon hij zich die vraag niet beantwoorden. Het waren geene Usipeten, dit zag hij duidelijk; maar de kleeding der vreemdelingen was zelfs niet die, welke de Germanen doorgaans onderscheidde. Het waren geene beestenvellen die om hunne leden sloten, noch ook die wollen of zijden kleederen, welke nu en dan door Gallische kooplieden werden aangebracht: het was een veel glansrijker stoffage, hier en daar met metaal overdekt, waar de zonnestralen schitterend op terugkaatsten. De hoofddeksels der ruiters hadden een hem onbekenden vorm en schenen van glad gepolijst

ijzer of van een kostbaarder metaal vervaardigd. Ook de paarden waren van een fraaier ras. dan hij ooit had aanschouwd, en alle op gelijke wijze getoomd en opgetuigd. Terwijl hij in deze beschouwing verdiept was, wendde opeens de geheele bende den teugel en reed in goede orde oostwaarts op, den oever langs.

Slechts een klein getal was achtergebleven: en juist dezen waren niet omgeven van die blinkende rusting, welke hij bij de overigen had opgemerkt. Dezen droegen geene sporen noch schilden, maar alleen een kort zwaard aan de heup: en hunne kleeding was niet zeer verschillend van die der Galliërs.

Een hunner trok, door het spierwit ros, waarop hij gezeten was, en door zijn hooge gestalte, bijzonder de oplettendheid van Alwart. Hij scheen, van verre gezien, reeds bejaard; want zijn ongedekte kruin was kaal gelijk de steen der heiden; met opmerkzaamheid beschouwde deze ruiter een grooten witten lap, welken een voetknecht voor hem hield uitgespreid, en waarover een derde, mede te voet zijnde persoon, strepen en figuren scheen te trekken, terwijl hij nu de rivier, dan de boomen in den omtrek, dan weder den lap aanduidde; 't geen aan Alwart deed gelooven, dat zij bezig waren met een bezwering of wichelarij. Behalve de drie bovengenoemde personen bestond het gezelschap uit een paar ruiters en een dienstknaap, die de paarden van hen, die afgestegen waren, bij den teugel hield.

Terwijl Alwart hen aldus met nieuwsgierigheid gadesloeg, en nog in twijfel was of hij al of niet te dezer plaatse den stroom zou overtrekken, gebeurde er iets, hetwelk hem de geschiktste aanleiding gaf, om met zijn overburen in kennis te geraken. Een windvlaag ontrukte onverwachts den vierkanten lap, waarvan ik gesproken heb, aan den man, die hem ophield, en voerde dien, eer deze het verhoeden kon, midden in den stroom. De verliezer, zeker veel waardij aan dit voorwerp hechtende, aarzelde niet het na te springen en zwemmende te volgen. Het gelukte hem, hoewel niet zonder eenige inspanning, de drijvende rol te achterhalen; maar toen

hij, deze meester geworden zijnde, naar den oever wilde terugkeeren, schenen zijn krachten te kort te schieten om zich tegen wind en stroom op te werken, te meer, daar hij slechts eenen arm tot zijn dienst had, als houdende de andere hand den lap boven water. 't Zij, dat hij te hooge gedachte van zijn zwemkunst had gehad, 't zij dat hem een kramp of ander toeval beving, hij zonk plotseling weg, onder het uiten van een angstig hulpgeschreeuw, en de witte lap dreef wederom alleen op de watervlakte rond.

Dadelijk op het hooren van dezen noodkreet hadden zich de vreemde ruiters met hun paarden in den vloed gestort, om zoo mogelijk hulp aan te brengen; maar ook op hetzelfde oogenblik had Alwart van zijn kant dezelfde beweging gedaan, en zijn klepper, voor wien het doorwaden der rivier een dagelijksch bedrijf was, had de plek, waar de onbekende gezonken was, reeds bereikt, toen de andere ruiters den oever nauw verlaten hadden. Daar gekomen, sprong Alwart af, dook onder water en verscheen eenige oogenblikken daarna weder boven de oppervlakte, den geredden vreemdeling in den arm houdende, met wien hij de rivier weder overzwom, komende hij, zijn paard en de beide ruiters schier gelijktijdig aan land. Hij, die op het witte paard zat, was, zoodra hij den man door Alwart gered zag, de rol nagezwommen, die hij weder medebracht en door een der anderen op het zand liet uitspreiden om te drogen, en met steenen bedekken om het opwaaien te beletten.

Alwart had inmiddels nog meer van nabij den man beschouwd, dien hij aan den dood onttrokken had, en was niet weinig verwonderd, toen hij op het nog doodsbleeke gelaat de trekken van Erix den Galliër herkende. De overige vreemdelingen maakten zich van het verkleumde lichaam meester: men deed den koopman het ingezwolgen water loozen en plaatste hem op zijn paard; waarna twee der ruiters, zich aan weerszijden stellende en hem ondersteunende, zich met hem denzelfden weg op begaven, dien vroeger de benden genomen hadden.

Terwijl men hiermede bezig was, hadden de ruiter, die het witte paard bereed, en Alwart elkander met een oog van nieuwsgierigheid en belangstelling aangekeken. De indruk was aan beide zijden gunstig; maar bij Alwart ging die gepaard met een onwillekeurig gevoel van ontzag, waar hij zich geene reden van geven kon; want het was hem onbegrijpelijk, hoe dat glad en vol gelaat, die blozende kleur en vriendelijke mond, waarom geen haartje te vinden was, hem sterker troffen dan de vervaarlijke knevelbaarden en het ruige uitzicht der Germaansche krijgslieden. Alwart zag nu ook, dat hij zich bedrogen had, toen hij van verre de kaalheid van dat breede voorhoofd voor een blijk van hooge jaren gehouden had: de ruiter was een man in de kracht zijns levens, gezet van postuur, welgemaakt en gevuld van leden: ja zijn geheele uiterlijke zou eerder iemand hebben aangekondigd die een gemakkelijk, genoeglijk leven leidt, dan een volger van den krijgsgod, zoo niet in de beide gitzwarte oogen een vuur geblonken had, zoo vlammend en verterend, dat Alwart als genoodzaakt werd de zijne neer te slaan: bij die beweging viel zijn blik op de pooten van het melkwitte paard, en nu ontdekte hij, dat de uiteinden daarvan niet met ronde hoeven voorzien, maar gespleten waren als eens menschen hand. Een kille huivering overviel hem, en hij waande dat hij zich in de tegenwoordigheid van een geheimzinnig, bovenaardsch wezen bevond.

De ruiter scheen den indruk te bemerken, dien hij verwekt had: hij glimlachte en zijn fonkelende oogen namen een zoo welwillende uitdrukking aan, dat Alwart zich gerustgesteld gevoelde.

Tot nog toe had geen van beiden een woord gesproken; maar de blikken en gebaren des vreemdelings, zich op den geredden Galliër wendende, gaven Alwart te kennen, dat men hem dank wist voor zijn tijdige hulpbetooning. Toen echter de Galliër uit het gezicht was, scheen de aandacht des ruiters zich wederom te vestigen op den witten lap, die over het zand lag uitgespreid, en waaraan Alwart niet twijfelde of er

was eenige heiligheid aan verknocht: het was, voor zooverre hij zien kon, een linnen doek, beplakt met een harde, hem onbekende zelfstandigheid, waarop onderscheiden gedaanten, als slangen, boomen en pijlen waren afgebeeld.

Op eenmaal zag de vreemdeling Alwart wederom aan en vroeg hem met een welluidende stem, in gebroken Germaansch:

„Zijt gij een Batavier?"

Alwart knikte toestemmend.

„Hoevele passen zijn er van hier tot aan den Rijn, wanneer men het eiland dwars oversteekt?"

Alwart haalde de schouders op: 't zij dat hij deze vraag niet begreep, 't zij dat hij over de zaak nooit had nagedacht.

De vreemdeling streek zich met de hand over de kin en scheen te overpeinzen, hoe hij zijn vragen duidelijk genoeg zou inrichten: na eenige oogenblikken zwijgens begon hij opnieuw:

„Is de Rijn even breed als de Maas?"

Alwart schudde het hoofd.

„Waar loopt de Rijn in zee?"

Alwart strekte den arm uit en verspreidde de vingers, als willende hij te kennen geven, dat de rivier onderscheidene uitwateringen had.

De onbekende knikte goedkeurend met het hoofd, steeg af, en, op de rol wijzende, vroeg hij aan een der beide nog achtergebleven dienaars een dun rietstokje, dat deze in de hand hield, en volgde met de punt daarvan de slangvormige figuur, die op het doek was afgeteekend: „dit is de Maas," zeide hij, „en dit," vervolgde hij, een tweede dergelijke figuur aantoonende, „dit is de Rijn."

Hoewel de Batavieren nog weinig kennis droegen van de kunsten en wetenschappen der meer beschaafde natiën, waren zij echter niet zoo geheel van alle narichten verstoken, of Alwart had wel eens hooren verhalen, hoe men in Gallië en elders gewoon was den grond te meten en landkaarten te maken. Hij begreep, dat hij zoodanig een kaart voor zich had en gevoelde zich nu beter in staat, om de vragen te begrijpen

en te beantwoorden, welke hem de vreemdeling deed, betreffende den loop der rivieren, die hij voor zich had, en den aard der gronden, daartusschen gelegen. Wat hem echter meest bevreemdde was de juistheid der narichten, welke de andere omtrent die onderwerpen reeds had ingewonnen.

Dan opeens kwam hem een niet ongewettigd vermoeden voor den geest: „wat mag het doel zijn van al die ondervragingen? Is deze ruiter ook een verspieder, afgezonden door dezen of genen Vorst, die het eiland bemachtigen wil en zich dus zoekt bekend te maken met de beste wijze van er te landen?"

Hij hield dus eensklaps op met het geven van inlichtingen: en op zijn beurt ondervragende: „Vriend!" zeide hij: „ik heb u geantwoord; maar nu wil ik ook weten wie gij zijt. — Gij draagt de kleeding van een Galliër: maar uwe oogen zijn niet die van den Keltischen stam."

De vreemdeling glimlachte: „Gij hebt gelijk," zeide hij: „ik behoor niet tot het volk, dat gij daar noemdet: zoo gij mijn stam nader begeert te kennen, hebt gij mij slechts te volgen en ik zweer u, bij de Goden die gij eert, dat gij u de moeite niet beklagen zult."

Dit ontwijkend antwoord voldeed Alwart niet: ja, hij begon zijn nieuwe kennis nog meer te wantrouwen, en zich met gezwindheid te paard werpende:

„Gij zijt toch geen bondgenoot der Usipeten?" zeide hij.

„Neen, bij Herkules! dat ben ik niet," antwoordde de onbekende, insgelijks zijn ros bestijgende: „en het is tot hunne vijanden, dat ik u geleiden wil."

„In dat geval volg ik u," hervatte Alwart: „doch op deze voorwaarde, dat ik morgen mij met den dag weder naar het eiland spoeden kan, waar mijn tegenwoordigheid vereischt wordt."

De ruiter knikte toestemmend en richtte in een vreemde taal eenige woorden tot zijn metgezellen. De nu gedroogde landkaart werd opgerold en men begaf zich op weg, den linkeroever tegen den stroom op volgende. Na een eindweegs te

hebben afgelegd, wendde de vreemdeling den teugel meer landwaarts in, om een pad te volgen, dat om en door een bosch slingerde, met eiken en beuken begroeid. Langzamerhand kwamen van alle zijden ruiters aanrijden, die, zonder eenige woorden met onze reizigers te wisselen, zich bij hen aansloten en hun allengs een vrij aanzienlijke achterhoede vormden; zoodat Alwart wel bespeurde, dat, indien hij eerst vrijwillig was medegegaan, het thans voor hem te laat zoude wezen om terug te keeren.

Intusschen hernieuwde de vreemdeling zijn vragen betreffende het eiland der Batavieren, en vroeg, wat het alzoo aan zijn bewoners opbracht.

„Het is een land," antwoordde Alwart, behoedzaam, „waar voor een invallenden vijand niets te halen is dan slagen en koude. Ternauwernood levert het genoeg op, om zijn bewoners te kleeden en te voeden."

„Indien dit zoo is," hervatte zijn geleider, „dan weet ik niet waarom uwe jongelingen zich niet een gelegenheid zoeken om zich elders spijs en kleeding aan te schaffen. De wereld is nog groot en rijk genoeg om den ondernemende op te leveren wat hem ontbreekt. Zoo gij u aan de Romeinen wildet verbinden, zouden zij u in de gelegenheid stellen, buit en roof te zamelen naar uws harten lust."

„Wij zijn altijd vrij geweest en willen geen Romeinen dienen," zeide Alwart met trotschheid.

„Het is veiliger," zeide zijn reisgezel, „vrijwillig dan door dwang de bescherming te verzoeken van een volk, dat de onderworpenen spaart, maar de hoovaardigen uitroeit."

„De Romeinen zijn nog verre af," hernam Alwart, lachende: „en eer zij tot ons komen, zouden zij zich door de Usipeten moeten heenslaan, die, gelijk ik tot mijn ramp geleerd heb, overvloedig zijn als de bloemen der heide."

„Pas op!" zeide de vreemdeling: „de Romeinen zouden eerder op uw eiland zijn dan gij vermoedt."

„Al vonden zij geen vijand," hernam Alwart, „zoo zouden zij toch nog eenige dagreizen noodig hebben, eer zij zich

uit het land der Bellovaken herwaarts konden begeven."

„Gij bedriegt u," zeide de onbekende, hem van den heuvel, dien zij opgereden waren, voor zich uit in de vlakte wijzende: „daar zijn zij."

Alwart zag vol verbazing naar beneden. Van de hoogte, waarop zij zich bevonden, ontdekte men de plek, waar Maas en Waal in dien tijd samenvloeiden: vóór hem, aan den linkeroever der rivier, strekte zich, zoover het oog reiken kon, een legerkamp uit, waarin duizenden van krijgslieden rondkrioelden, en hetwelk duizenden van arbeiders bezig waren van aarden wallen en verschansingen te voorzien. Het was de legerplaats der Romeinen. — Aan de overzijde, op de landpunt, waar beide rivieren samenvloeiden, aan de uiterste grens der streek, waar Alwart gewoond had, zag men een ander kamp, in het rond gebouwd. Het was dat der Usipeten.

„Hoe!" riep Alwart verbaasd tot zijn geleider: „gij zijt een Romein, gij?"

„Gij ziet," hernam deze: „dat wij gelijken tred met de Usipeten gehouden hebben. En thans, zoo het u lust, wraak te nemen over hen die u beleedigden, de gelegenheid is schooner dan u ooit kan worden aangeboden. — Maar ik veronderstel, dat sommige uwer landgenooten zich wel bij u zullen willen voegen."

Alwart zweeg: zijn oog brandde van verrukking op de gedachte van zijn geleden smaad op de Usipeten te wreken; maar na het gebeurde op den landdag, kon hij er niet voor instaan, dat zijn landgenooten er over zouden denken als hij. Intusschen waren zij de hoogte afgesneld en het legerkamp binnengereden. Niet weinig stond Alwart verbaasd over het nieuwe schouwspel, dat zich hier aan hem voordeed. De heide, die hij vroeger ledig en onbewoond gekend had, was als in een volkrijke stad herschapen, slechts met deze bijzonderheid, dat hier tenten de plaats van gebouwen bekleedden. Wel is waar, het grootste gedeelte diergenen, welke voorbij en om hem over die tallooze straten en pleinen kruisten, waren

ruiters of soldaten; maar men zag er ook kooplieden, onderscheiden in dos en gelaatskleur, die met den legerknecht handel dreven: arbeidslieden, bezig aan het vervaardigen van werktuigen, wier strekking onzen Batavier vaak onbekend was, zoetelaarsters, smaakvol opgesierd, die purperen dranken of gouden vruchten of frissche bloemen te koop boden, en wier door de zon verbrande, maar toch vroolijke gezichtjes bevallig afstaken tegen de ruige gelaatstrekken van Cesars veteranen. En dan, welk een verschil in wapening, in kleeding, in landaard. Men zag er den Italiaan met het schrander en listig gelaat: den bruinen, deftigen Iberiër: den Kelt, met de blonde haren: den Numidiër, met het tijgervel omhangen, en den zwarten Ethiopischen slaaf. „O!" dacht Alwart: „indien deze allen den grooten Cesar onderdanig zijn, dan voorwaar zou het ook den Batavier niet tot schande strekken, hem in 't veld te volgen."

„Hier moet ik u verlaten," zeide hem opeens zijn geleider, toen zij voor een ruime, vrij aanzienlijke tent gekomen waren: „rust hier uit: — morgen kunt gij tot de uwen keeren en hun boodschappen wat gij gezien hebt."

Na het uiten dezer woorden, die hij met een minzamen groet vergezeld deed gaan, verwijderde hij zich, terwijl eenige der ruiters afstegen en Alwart wenkten hun voorbeeld te volgen. Zij geleidden hem binnen de tent, voor welke zij zich bevonden, en noodigden hem, met alle blijken van welwillendheid, uit, deel te nemen aan den maaltijd, die er door vlugge slaven werd opgebracht.

IV.

Op den avond van dienzelfden dag richtte de onderbevelhebber Sulpicius Rufus zijn schreden naar de tent des veldheers: een der talrijke slaven, die hier den dienst waarnamen, meldde hem aan en kwam hem spoedig berichten, dat Cesar hem wachtte.

Hij vond den veldheer aan een kleine ronde tafel gezeten, bezig een paar regels te voegen aan de gedenkschriften, die voor hem lagen. Die regels vermeldden deze reis iets, dat in Cesars dagboek weinig voorkwam: een nederlaag.

„Ik vrees, te ongelegener tijd te komen," zeide Sulpicius: „na de vermoeienissen der vorige dagen zal Cesar naar rust verlangen."

„Mijn rust is verwisseling van arbeid," zeide Cesar: „en daarbij, het is niet, wanneer slechts een stroom ons afscheidt van een vijand, die ons gisteren nog zulk een duchtig bewijs zijner waakzaamheid gegeven heeft, dat ik aan rust kan denken. — Wat brengt gij voor goeds? Zullen wij morgen kunnen aanvallen en den dood van Piso wreken?"

„Het leger zal na zulk een geweldigen marsch nog een dag noodig hebben om uit te rusten," zeide Sulpicius.

„En af te wachten, dat de vijand uit zijn land versterking ontvange?" vroeg Cesar, het hoofd schuddende: „dan voorwaar zou het ons weinig baten, met een snelheid, waaraan de nazaat nauwelijks gelooven zal, een zoo verren tocht door bosschen en moerassen te hebben afgelegd. Neen! de rust van één nacht moet den Romeinen genoeg zijn; morgen op de vijfde ure moet het sein des aanvals gegeven worden. Wij zijn hier op een goed strijdperk gekomen: rechts, links, vóór ons een rivier; wij moeten hier overwinnen of verdrinken.... Het eenige, dat ik nog verlangen zou, is dat onze ruiters zoo ervaren waren in 't overzwemmen der stroomen als die Usipeten. Daarom had ik wel gewenscht, die Batavieren van het eiland vooraf tot bondgenooten te hebben."

„Ik dacht," zeide Sulpicius, „dat die Bataafsche Sybil u reeds de toezegging gedaan had, dat gij op hunne hulp mocht rekenen."

„Nog gisteren heeft zij mij door Erix van Bibrakte hare medewerking beloofd. — Maar waarschijnlijk zullen zij te laat komen; want die Batavieren, gelijk alle Germanen, laten doorgaans het oogenblik van handelen met talmende beraadslagingen verloopen....; doch daarvan gesproken: is de Batavier,

die heden in 't leger kwam, van het noodige verzorgd geworden?"

„Het noodige is voor zulk een schepsel niet veel," antwoordde Sulpicius: „maar men heeft hem overvloedig te drinken gegeven, en een paar Remen [1]) bij hem gezet, die hem het onwaardeerbaar voorrecht van het Romeinsche bondgenootschap afschetsen."

„Het is wel! Morgen met het aanbreken van den dag moet hij, met geschenken beladen, naar zijn eiland worden teruggezonden. Het zou mij ontgaan, indien wij hem dan voor den avond niet met hulptroepen terugzagen."

„Het is te hopen," zeide Sulpicius: „ofschoon ik niet weet of dat eiland ons een groote aanwinst zijn zou."

„Het eiland niet in het minste," zeide Cesar; „maar de ruiters, die het bewonen, in ons leger, en de stroomen, die het omvloeien in ons bezit te hebben: dat ware ons een onbetaalbare aanwinst. — Maar nu voor heden genoeg."

„Ik verlaat u," zeide Sulpicius: „te meer, daar ik het gezicht van Agenor ontdek, die, naar het mij voorkomt, van verlangen brandt om u te spreken."

De persoon, dien hij bedoelde, een Griek, wiens antieke, welbesnedene gelaatstrekken tot model voor een beeldhouwer zouden verstrekt hebben, maar wiens lichtgrauwe oogen een uitdrukking van lage onderdanigheid en listig bedrog hadden, die niet geschikt was den oplettenden gelaatskenner in te nemen, had werkelijk zijn hoofd uit de gordijnen omgestoken, doch toen hij den gestrengen blik van Sulpicius ontmoette, het even snel weer teruggehaald. De edele Patriciër begreep echter, dat hij nu te veel was en zeide den veldheer vaarwel.

„Vergeet het niet," riep deze hem toe: „morgen met den voormiddag! en de kohorten van Piso moeten den eersten aanval doen om den dood huns aanvoerders en hun schande van gisteren te wreken."

---

[1]) Inwoners van Champagne, wier naam nog in de stad Reims is bewaard gebleven.

„Treed binnen, Agenor!” vervolgde Cesar na een oogenblik zwijgens.

De Griek stond over hem in de deemoedigste houding.

„Wat brengt gij?” vroeg de veldheer, spottende: „hebt gij een nieuw plan van aanval gemaakt voor morgen? of hebt gij tijdingen, van de volksstammen aan gene zijde des Rijns! Het moet iets gewichtigs zijn, dat u na een zoo vermoeienden dag als die van heden op den avond voor een veldslag bij mij brengt.”

„Niet alzoo, edelmoedige Cesar! maar ik heb heden de gevangenen bezocht, welke bij die schermutseling van eergisteren op de Usipeten gemaakt zijn.”

„Ik weet.... een deel vrouwen en kinderen.... die zij in den steek lieten om Piso en zijn ruiters te beter te omsingelen.... maar wat hadt gij daarmede te doen?”

„Alleen dit. — Gij hebt aan Publius Afranius last gegeven, hen naar het land der Condruzen terug te zenden: — en morgen zouden zij vertrekken; maar zoudt gij niet verlangen hen vooraf nog eens te zien?”

„Wat meent gij?”

„Er is er ééne bij, die, werd zij een weinig naar behooren opgeknapt en aangekleed....”

„Dacht ik het niet?” zeide Cesar, lachende: „het oogenblik is zeker welgekozen, om mij van schoone vrouwen aan het oor te komen malen.”

„Ook zoude ik die vrijheid bij geen ander veldheer durven gebruiken; niet ieder is in staat als Cesar om tevens te overpeinzen hoe hij op een vijandelijk leger en op een jonge schoone zal zegevieren.”

Men heeft meermalen opgemerkt, dat ook de voortreffelijkste lieden nog meer door de vleierij dan door den lof gestreeld worden. Dit bleek ook thans weder aan het voorbeeld van Cesar.

„Welnu,” zeide hij: „ik wil uwe Germaansche schoone zien.”

„Zal ik haar herwaarts doen voeren?” haastte zich de Griek te vragen, met een blik, die zijn tevredenheid te kennen gaf.

„Neen! — dat niet! — Men zegt, die Germaansche vrouwen zijn kuisch en weerbarstig: ik wil hier geen gerucht hebben. Breng haar in de tent van Ocellus: daar zal ik haar komen opzoeken.”

Een halfuur later had Cesar, op ’t keurigst uitgedost, de armen en vingers met een keur van paarlen en edelgesteenten beladen, wier pracht niet zoozeer moest strekken om de oogen der schoone, die hij bezoeken wilde, te verblinden, als om aan eene den grooten man ingeboren ijdelheid te voldoen, zich naar de bestemde plaats begeven. Hij vond aan den ingang der tent Agenor, die hem een onmiskenbaar teeken gaf, dat zich de schoone reeds binnen bevond.

„Zij is mij zonder aarzelen gevolgd,” zeide hij zachtjes: „ik geloof niet, dat de weerstand zoo groot zal wezen als gij vreesdet.”

Cesar gaf aan zijn slaven last zich te verwijderen en trad de tent binnen, voor welke de gedienstige Agenor als schildwacht bleef staan.

In het midden van een rond paviljoen, waarvan de wanden met schitterend karmozijn waren behangen en de rondloopende zitbank met donzige kussens voorzien, terwijl sierlijke reukvazen, op kunstig gewerkte drievoeten geplaatst, de liefelijkste geuren opzonden, en een albasten lamp, die van den koepel afhing, een zacht en gelijk schijnsel naar alle kanten heenzond, stond eene jonge vrouw in de kalme en onverschillige houding van iemand, wier rampen ten top gestegen zijn en die, geen hoop meer op aarde bezittende, op al het verdere is voorbereid. Hare kleedij, van een donkerblauwe kleur, deed nog sterker de blankheid uitkomen van een vel, zoo doorschijnend, dat men gewaand zou hebben, het bloed er achter te zien vloeien. Haren van een goudkleurig blond, zoo glad en schitterend als Cesar ooit bewonderd had, hingen in twee vlechten neder langs het steenbleeke gelaat, waarvan echter iedere trek aantoonde, hoe bekoorlijk het wezen moest, wanneer die welgevormde lippen en poezele wangen met het rood der vreugde bezield waren. Wat de oogen betrof, zij blikten

dof, onbeweeglijk voor zich neer en hieven zich niet eens van den grond toen de veldheer binnentrad.

„Vrouw!" zeide deze in de Germaansche taal, waarvan hij gedurende de laatste veldtochten met de hem eigene vlugheid de beginselen had aangeleerd: „ik heb u van banden doen ontslaan."

De Germaansche vrouw zag hem even aan met een kouden, onverschilligen blik en sloeg terstond de oogen weder neer.

„Het zijn geen vrouwen, jong en schoon gelijk gij, die de slavernij te vreezen hebben," vervolgde hij, zich op de prachtige rustbank nederzettende: „maar neem plaats, ik heb met u te spreken."

„De slavin gaat niet zitten voor het aangezicht haars meesters," zeide zij, altijd even onbeweeglijk blijvende.

„En met reden," hernam hij: „maar het is niet om u als slavin te behandelen, dat ik u hier heb doen roepen: het is om u te zeggen, dat gij de vriendin, de gezellin van Cesar zult zijn: dat hij u weelde en rijkdom zal schenken, en ter vergelding van zijn bescherming en gunsten slechts een weinig liefde van u wacht."

Zij zag hem met een verachtenden glimlach aan: „de vrouwen van ons volk," zeide zij, „geven hare liefde slechts eenmaal weg."

„Hoe nu!" vroeg hij: „zoudt gij reeds verloofd zijn aan een dier Usipeten, die..."

„Dier Usipeten!" herhaalde zij, haar handen als in verbazing opheffende: „Freia behoede ons!"

„Welaan! — Indien gij niet verloofd zijt," zeide hij, haar ontkennende beweging verkeerd opvattende: „waarom zoudt gij dan weigeren de liefde te bekronen van hem, die u zoo van ganscher harte genegen is?"

„Ik ben gehuwd," antwoordde zij, terwijl de verontwaardiging een oogenblik haar gelaat kleurde en haar oogen met een voorbijgaande flikkering versierde.

„En bemindet gij uw echtgenoot?" vroeg hij, oprijzende en haar bij de hand vattende.

„Of ik hem beminde?" riep zij, met luider stemme en hare hand met schrik terugtrekkende: „helaas! ik gaf mijn leven gewillig, om slechts te weten of hij behouden ware gebleven."

Cesar zag haar deelnemend aan: gewoon, bij de schoonen te slagen, zou hij zich geschaamd hebben, een andere overwinning te behalen, dan die, welke door vrouwelijke ijdelheid geschonken wordt: hij zag, dat het nu het oogenblik nog niet was, waarop hij een voordeeligen indruk maken kon; maar hij had meermalen weeklachten in zuchten en zuchten in liefdewoorden zien veranderen, wanneer tijd en aanhoudende drang hun invloed hadden uitgewerkt.

„Vergeef mij," zeide hij: „ik wilde u geen angst aanjagen. Zoo uw echtgenoot nog leeft en een losprijs voor u biedt, zult gij hem terug worden gegeven; — zoo niet — dan zal ik trachten uw lot zoo draaglijk te maken als in mijn vermogen is, en uw droefheid eerbiedigen."

„Gij bedriegt mij niet?.... gij zoudt mij aan mijn echtgenoot teruggeven?".... riep de Germaansche vrouw, in blijde verwachting.

„Cesar heeft nooit iemand bedrogen," zeide de Romein, haar zijn hand toestekende, die zij in vervoering kuste.

Op ditzelfde oogenblik ontstond er een ongewoon gerucht buiten aan den ingang; en na een korte, maar driftige woordenwisseling viel Agenor, alsof hij door een blijde naar binnen geworpen was, voor de voeten van Cesar. Een Germaan volgde hem, de oogen fonkelende van woede.

„Wat beduidt dit?" vroeg Cesar, terugtredende en een der vergulde drievoeten aangrijpende om zich te verdedigen tegen den aanval, dien hij verwachtte. Maar het kwam tot geen gevecht. De jonge vrouw had zich omgewend: en met den uitgegilden kreet van „Alwart!" viel zij in de armen des Bataviers. Doch tevens waren er eenige slaven toegeschoten, die hunne zwaarden boven het paar verhieven.

„Laat af!" zeide Cesar: — „en men verklare mij, wat dit tooneel te beduiden heeft."

„Ik heb geen schuld, machtige Cesar!" zeide Agenor, voor

zijn voeten kruipende: „die wilde Germaan heeft met geweld de tent binnen willen dringen; en toen ik hem terughield, mij in de borst gegrepen en omvergeworpen.”

„Maar hoe komt die Usipeet uit de lucht gevallen?” vroeg Cesar, een stap voorwaarts doende.

De veldheer en de Germaan zagen elkander in ’t gezicht en beiden bleven verbaasd staan. Cesar had Alwart, den Batavier, en deze zijn geleider van dien morgen herkend.

„Gij hebt mij dan bedrogen,” zeide Cesar, na een poos zwijgens, tegen Alwart: „gij zijt dan werkelijk een Usipeet?”

„Hij!” riep Alwarts gade uit: „hij is een Batavier, en edeler dan hij leeft er geen aan den Maaskant.”

„Maar hoe is het dan mogelijk,” vervolgde Cesar, zich tot haar wendende, „dat wij u in het leger der Usipeten gevonden hebben?”

„Wij waren door de Usipeten in gevangenschap medegevoerd, en vielen met hunne vrachtwagens in uwe handen.”

„En gij?” vervolgde Cesar tot Alwart: „hoe wist gij dat uwe gade in deze tent was?”

„Ik bevond mij hedenavond voor de tent, waar gij mij hadt laten brengen, toen ik den knaap voorbij zag gaan, dien ik hedenmorgen uit den stroom redde. Hij scheen mij te willen ontwijken; maar ik kende hem: hij is een Gallische koopman, met name Erix: ik volgde hem, doch raakte verdwaald in dezen doolhof van tenten: hier langs komende, hoorde ik de stem mijner vrouw, en toen die roodrok mij den ingang wilde beletten, wierp ik hem ondersteboven. — Waar kan ik thans Cesar vinden? Ik bezit niets meer; maar mijn vrienden zullen gaarne van het hunne geven om een losprijs bijeen te zamelen.”

„Dit behoeft niet,” antwoordde Cesar: „ook zonder losprijs is uwe gade vrij. Gij kunt haar met u voeren; en neem meteen de verzekering mede, dat op morgen de hoon, u door de Usipeten aangedaan, door Cesar zal gewroken worden.”

„Is het mogelijk? . . . . mijn gade vrij!” riep Alwart, schier buiten zich zelven van dankbare verrukking: „en wie zijt gij,

die mij daarvan de verzekering geeft? o! zeg mij uw naam: opdat ik dien eenmaal aan mijn kinderen leere."

„Mijn naam? — Gij hebt dien reeds genoemd: ik zelf ben die Cesar, naar wien gij vraagt."

Alwart wierp zich voor hem op de knieën. De veldheer naderde de bekoorlijke vrouw, die, verrukt en toch eenigszins beschaamd en verlegen, voor hem stond, en vatte haar bij de hand:

„Vaarwel!" zeide hij: „zoo gij later nog eens aan Cesar denkt, het zal hoop ik met welgevallen zijn."

De bleeke wangen der schoone werden deze reis met een hoog rood overdekt: en te gelijk glimlachende en schreiende sloeg zij de oogen neder.

„Cesar!" riep Alwart opspringende: „ik verlaat u! maar bij Wodan! — Eer de avond opnieuw is gevallen, zult gij van Alwart hooren."

Met deze woorden, zijn vrouw omvattende, snelde hij de tent uit: en zijn paard gevonden hebbende, nam hij, zonder zich verder op te houden, met haar den weg naar het eiland der Batavieren.

V.

Vreeselijk zoowel als onverwacht was op den volgenden dag de aanval, door de Romeinsche legerbenden op het kamp der Usipeten gedaan, die hun vijand nog vermoeid van zijn overhaasten tocht waanden en afgeschrikt door het verlies, dat zij hem hadden toegebracht. Dan, hoezeer verrast, de Germanen werden niet door schrik bevangen: en even fel als de aanval was, zoo geducht was ook de tegenweer; terwijl bij de Usipeten het aantal, de gewoonte om op een grond als deze te strijden, en vooral de voortreffelijkheid hunner ruiterij het gemis vergoedden aan krijgskunst en orde, hoedanigheden, waardoor zich het Romeinsche leger onderscheidde. Lang bleef

de kans nog onzeker, toen zich tegen het vallen van den avond de rechtervleugel der Usipeten onverhoeds van ter zijde zag aangetast door een verschen ruiterdrom, die, uit het eiland der Batavieren aangerukt, met den onverwinnelijken Warman en den van wraakzucht schuimenden Alwart aan het hoofd, de reeds vermoeide strijders met onwederstaanbare kracht op het lijf viel en alles wat zich voordeed nedervelde of verstuiven deed. Van dat oogenblik af was de slag ten voordeele der Romeinen beslist: het was geen strijd meer: het was een bloedige moord: en van de duizenden en tienduizenden, die den Rijn waren overgetrokken om buit en roof te garen, keerde nauwelijks één terug om de tijding dier nederlaag aan de Germanen te doen verstaan.

Weinige dagen daarna waren de Batavieren opnieuw in het heilige bosschage vergaderd, waar hen Alwart, toen hij met zijn gade uit de legerplaats van Cesar terugkwam, had bijeengevonden, door de taal van Gauna reeds overgehaald om den Romeinen hulp te bieden. De waarzegster was weder op haar wagen gezeten en de priesters deden op de altaren de gaven rooken, die zij den Goden van Germanië toewijdden. Aan de eene zijde waren Warman, de grijze Erner en de overige krijgshoofden der Batavieren gezeten; aan de andere stond een talrijke ruiterbende geschaard, over welke het bevel aan Alwart en anderen, die als hij in den laatsten strijd hadden uitgeblonken, was toevertrouwd. Meer achterwaarts bevonden zich de vrouwen en moeders dier krijgshaftige jongelingen, gekomen om hun het laatst vaarwel toe te roepen; want het verbond met de Romeinen was gesloten; en een der voorwaarden hiervan was, dat de Batavieren hunne bondgenooten met hulpbenden zouden bijstaan.

De voorteekenen waren gunstig geweest, en het oogenblik, waarop die wakkere bende den ouderlijken grond zoude verlaten, was aanwezig. Nu rees Warman op en maande hen in een treffende toespraak aan om zich, in de nieuwe loopbaan, die voor hen ontsloten werd, den Batavischen naam waardig

te gedragen. Een algemeene toejuiching volgde zijn woorden; alleen de oude Erner schudde bedenkelijk het hoofd.

„Geve de Alvader,” zeide hij, „dat wij in hen, die wij thans als onze bondgenooten beschouwen, niet eenmaal onze meesters moeten eeren.”

„Dat zal nimmer gebeuren,” riep Gauna uit, terwijl zij in haar wagen opsteeg: „Hoort, Batavieren! wat u de oppermachtige Goden door mijnen mond doen verstaan. Die benden, die thans en in volgende jaren den Romein met de kracht van hun arm zullen sterken, mogen in schijn hem dienen, gelijk de trouwe hond zijn meester dient; in waarheid zullen de zonen van het Zuiden zich door hunnen invloed laten besturen: en de tijd zal eenmaal komen, dat de opperheerschappij der wereld een deel zal worden van hem, wien de kinderen van het eiland met hunne gunst en bescherming verwaardigen.”

Hier zweeg zij: een luid gejuich begroette hare woorden: en de gewapende bende, zich op het sein van Alwart in beweging gezet hebbende, trok langzaam voorbij en nam haar weg naar het oord, waar de Romeinsche veldheer haar aankomst verbeidde.

VI.

Lange jaren nadat deze gebeurtenissen hadden plaats gehad, trad een hoofdman der Keizerlijke lijfwacht eene der tavernen binnen, welke zich, aan den oever des Tibers, in de voorstad van Rome bevonden. Zijn uiterlijk duidde een krijgsman aan, die menigen veldtocht had doorgestaan en aan menig krijgsgevaar ontkomen was. Zijn gelaatstrekken waren door den invloed der lucht verschroeid, en aangezicht en hals met breede litteekenen voorzien. Met een norsch gelaat en zonder iemand der aanwezigen te groeten, vlijde hij zich op een zetel neer en eischte een kan landwijn.

„Ik ben bereid u te dienen, allervoortreffelijkste Hopman!”

zeide de waard, een bejaarde, sluwe Griek, terwijl hij zijn reeds door gewoonte en ouderdom gekromden rug een nog dieper buiging deed maken; „maar het is geen gemeene landwijn, dien ik eenen hoofdman van de alleruitmuntendste Keizerlijke lijfwacht zoude durven voorzetten. Gun mij het genoegen en proef van mijn ouden Falernum, dien ik zoogoed heb als Mecenas dien schenken kan, wanneer hij die fijne wijnkenners, Varius en Horatius bij zich genoodigd heeft.”

„Schenk uwen Falernum aan hen die hem betalen kunnen,” zeide de Hopman, op een verdrietigen toon: „het is niet met de ellendige soldij van een lijfwacht, dat men den wijn kan drinken, die op de tafels der rijken schuimt.”

„Het is waar,” zeide de Griek, het hoofd schuddende: „men heeft u, Pretorianen, niet naar verdienste beloond; doch gij zijt toch bij plunderingen genoeg aanwezig geweest, om wat voor den ouden dag te hebben overgegaard.”

„Overgaren!” herhaalde een oud, maar nog wakker kereltje, dat in een hoek van het vertrek te drinken zat, en, naar de stalen en monsters te oordeelen, die voor hem uitgespreid lagen, een koopman in wollen stoffen scheen: „Overgaren! daar weten de Batavische kohorten ook veel van! ’t Geen zij heden winnen gaat morgen met den teerling weer heen.”

„En ware het nog maar het geld alleen, dat ons ontbrak,” zeide de lijfwacht, „zonder zich aan die aanmerking te storen: „men zou zich nog kunnen troosten met het denkbeeld, dat Janus niet altijd gesloten zal blijven; maar neen! — ook de eer, die ons toekomt, wil men ons niet gunnen; verbeeld u, dat Cesar Augustus, ondanks al onze voorstellen, volstandig blijft weigeren, aan onze Hoplieden het voorrecht te schenken, den wingerdstok te voeren, die toch in alle legioenen door den Centurio gedragen wordt.”

„’t Is maar al te waar,” zeide de waard met een zucht: „ondank is des werelds loon. Ik had ook weinig gedacht, na zoovele jaren de vertrouwde vriend van den grooten Caius Cesar te zijn geweest en hem zoovele diensten bewezen te

hebben, dat ik op mijn ouden dag nauwelijks genoeg zoude hebben overgehouden om een kroeg op te zetten.”

„Zijt gij een vriend van Cesar geweest?” vroeg de lijfwacht met belangstelling: „en welke diensten hebt gij hem bewezen?”

Hier begon de koopman te lachen, en beide sprekers met een spotachtigen blik aanziende: „gij kunt daarvan niet onkundig zijn,” zeide hij tegen den krijgsman: „want zoo mijn oogen mij niet bedriegen, zijt gij kennissen van jaren herwaarts, en heeft onze goede waard Agenor eens leelijk van u om zijn ooren gehad voor een dier diensten, welke hij ten gevalle van den grooten Caius Cesar waarnam.”

„Hoe!” riep de waard, die werkelijk niemand anders was dan de vuige slaaf, van wien wij vroeger hebben gesproken: „heb ik waarlijk het geluk, mijn woning vereerd te zien met de tegenwoordigheid van den dapperen Alwart, dien beroemden Hoofdman der Batavieren. Voorwaar! deze dag moet met een witten steen gemerkt worden.”

Alwart (want hij was het) draaide zich om, zonder acht te slaan op de buigingen van den Griek, en het woord tot den koopman richtende: — „En gij,” vroeg hij, „gij die ons beiden kent, wie zijt gij? uwe trekken komen mij niet onbekend voor; maar waar en wanneer ik u gezien heb, is mij ontgaan.”

„Ik besef, wakkere Alwart,” antwoordde de koopman, „dat mijn naam uit uw geheugen gewischt is; maar de tijd is niet in staat geweest aan Erix van Bibrakte het gelaat te doen vergeten van hem, die eenmaal zijn leven redde.”

„Erix van Bibrakte!” herhaalde Alwart, verbaasd: „Inderdaad! nu herken ik u. Wel man! het verheugt mij u te zien: dikwijls heb ik gewenscht u te ontmoeten en eens van u oplossing te vernemen van zaken, die mij aliijd duister en onbegrijpelijk zijn voorgekomen.”

„Ik gis wat gij bedoelt,” zeide Erix: „en ik zie geene zwarigheid, na zulk een lang tijdsverloop, om u die oplossing te geven. Gij wenscht zeker te weten, hoe het eigenlijk is toegegaan met het verbond tusschen Cesar en de Batavieren.”

„Juist zoo,” antwoordde Alwart; „ik heb altijd vermoed. dat gij daar uw rol in gespeeld hebt, en ik zou er op durven zweren, dat gij die zaak tusschen hem en Gauna bestoken hebt.”

„Gij oordeelt recht,” zeide de Galliër: „door mijne betrekkingen met onderscheidene lieden van invloed in Gallië en Germanië was ik meermalen in staat geweest Cesar van dienst te zijn en, onder het voorwendsel van mijn waren te venten, voor hem berichten in te winnen of boodschappen over te brengen. Zoo zond hij mij onder andere ook bedektelijk naar Gauna, wier invloed op haar landgenooten hem bekend was, ten einde haar over te halen in zijn belang werkzaam te zijn. Deze taak was mij des te lichter, daar ik sedert lang het vertrouwen der waarzegster genoot. Ik vond haar wel voorbereid: want de voorslag van Cesar kwam haar juist te stade om een plan, dat zij met uw landgenoot Warman overlegd had, te bewerkstelligen. Beiden hadden namelijk begrepen, dat de bevolking van het eiland te groot was geworden in vergelijking der opbrengsten daarvan, en wenschten sedert lang naar een gelegenheid om het getal der inwoners te doen verminderen door een gedeelte der jongelingschap buitenslands te zenden. Zij besloten dus het daarheen te wenden, dat men Cesar met hulpbenden bijstond, mits deze zich verbond, de Batavieren niet als een cijnsbaar volk, maar als bondgenooten te behandelen. De inval der Usipeten en uwe komst op den landdag werkten hun doel in de hand.”

„Goed!” zeide Alwart, „maar waarom zond Gauna mij Cesar te gemoet?”

„Om een zeer eenvoudige reden. Zij wilde op den landdag de nadering van het Romeinsche leger bijwijze van profetie verhalen, alsof haar de Goden die verkondigd hadden: en daar zij kon veronderstellen, dat gij mij herkend hadt toen ik bij haar kwam, had zij reden te duchten, dat gij hare goddelijke ingeving op een zeer menschelijke wijze zoudt verklaren en haar roem als waarzegster bij het volk bederven. Zij stuurde u daarom van de hand; maar Cesar was te voren door mij van uwe komst verwittigd: en de goede behandeling,

die hij u ondervinden deed, strekte om u, en door u de Batavieren, in zijn belang te winnen."

„Dus bespeur ik," merkte Alwart op, „dat mijn landgenooten en ik het speeltuig van een reizenden koopman en een slim wijf zijn geweest."

„Zooals gij wel zegt; — maar laat u dit niet hinderen. De menschen over het algemeen zien slechts de oppervlakte der dingen; maar zoo men al de kleine verborgene roersels kende, die de meeste gebeurtenissen bestuurd hebben, dan zou men er toe moeten komen om alle geschiedboeken op het vuur te werpen, en de geschiedenis vannieuws af te schrijven."

„Dat zou toch jammer zijn," zeide Alwart, na zich een wijl bedacht te hebben: „want alles wel beschouwd, is het beter dat men sommige dingen niet weet."

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 5, reg. 7 en volgg. De overwinningen, door Cesar op de Helvetiërs behaald, worden door hem beschreven in zijn Werk: *de Bello Gallico, lib.* I, *cap.* 12.

Bladz. 6, reg. 3 en volgg. Zie het verhaal hiervan in het hierboven aangehaalde Werk, *lib.* II, III, IV.

Bladz. 7, reg. 13 en volgg. De inval der Usipeten, waarbij ook de Tenkteren hadden genoemd moeten worden, gold voornamelijk en in de eerste plaats de aan weerszijden der Maas wonende Menapiërs. Ik heb meenen te mogen veronderstellen, dat ook Batavieren daarvan voor een gedeelte de slachtoffers waren. Men vindt het verhaal van dien strooptocht in het bovengenoemd Werk, *lib.* IV, *cap.* 4, 6.

Bladz. 21, reg. 6. Fuisse traditur (Caesar) excelsa statura, colore candido, teretibus membris, ore paullo pleniore, nigris vegetisque oculis, valetudine prospera .... Circa corporis curam morosior, ut non solum tonderetur diligenter, ac rederatur, sed velleretur etiam,

ut quidam exprobaverunt: calvitii vero de formitatem iniquissime ferret, saepe obtrectatorum iocis obnoxiam expertus. Ideoque et deficientem capillum revocare a vertice assueverat: et ex omnibus decretis sibi a senatu populoque honoribus, non aliud aut recepit aut usurpavit libentius. quam ius laureae perpetuo gestandae. Etiam cultu notabilem ferunt. En verder: armorum et equitandi peritissimus, laborus ultra fidem patiens erat: in agmine, nonnunquam equo, saepius pedibus ante ibat, capite detecto, seu sol, seu imber esset. SUETONIUS in vit. Caesaris, *cap.* 45, *sqq.*

Bladz. 21, reg. 12. Utebatur (Caesar) equo insigni. pedibus prope humanis et in modum digitorum ungulis fissis: quem natum apud se, cum haruspices imperium orbis terrae significare domino pronuntiassent, magna cura aluit, nec patienten sessoris alterius primus adscendit. SUETONIUS, *cap.* 61.

Bladz. 27, reg. 19. De snelheid in zijn krijgsbewegingen had Cesar met Napoleon gemeen, wien hij overtrof in zorg voor zijn leger, hetwelk, onder zijne aanvoering. nimmer aan levensmiddelen en krijgsbehoeften gebrek leed. Intusschen strekt deze omstandigheid ter verschooning voor den laatstgenoemde. dat hij, uitgezonderd op zijn tocht naar Rusland, altijd den oorlog overbracht in rijke en welvarende streken, waar zijn soldaat ten koste van den burger en den boer te gast kon gaan; terwijl Cesar op zijne ondernemingen tegen Gallië en Germanië te voren wist, dat hij woeste en onbebouwde streken door moest trekken, waar geen voorraad te vinden was, dan dien hij zelf met zich voerde. — Ter staving van hetgeen ik wegens de schier ongelooflijke snelheid zijner tochten heb gezegd, en ten blijke, hoezeer bij hem voorzichtigheid met moed gepaard ging. diene het volgende van SUETONIUS, *cap.* 57:

Longissimas vias incredibili celeritate confecit expeditus, meritoria rheda, centena passuum milla in singulos dies: si flumina morarentur, nanda trajiciens, vel innixus inflatis utribus, ut persaepe nuntios de se praevenerit. In obeundis expeditionibus, dubium cautior an audentior. Exercitum neque per insidiosa itinera duxit unquam, nisi perspeculatus locorum situs: neque in Britanniam transvexit nisi ante per se portus et navigationem et accessum ad insulam explorasset.

Deze regels rechtvaardigen, mijns bedunkens, genoeg de persoonlijke opneming van den Maasoever, welke ik hem laat doen, en

waarvan de uitslag ook zoude kunnen blijken in zijne zoo nauwkeurige beschrijving der ligging van het eiland der Batavieren, te vinden in zijn meergenoemd werk: *lib.* IV, *cap.* 10.

Bladz. 28, reg. 2 v. o. De gelukkige aanval der Usipeten op het Romeinsche leger, en de dood van Piso, worden door Cesar verhaald *lib.* IV, *cap.* 12.

Bladz. 30, reg. 5. Ook dit getuigt Suetonius, *cap.* 46. Britanniam petiisse spe margaritarum, quarum amplitudinem conferentem, interdum sua manu exegisse pondus.

Bladz. 37, reg. 28. (Vites) insertae castris summam rerum imperiumque continent. Centurionum in manu vitis et opimo praemio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis poenam ipsam honorat. PLINIUS, Hist. Nat. *lib.* XIV, *cap.* 3. — De Batavische Hoplieden hebben echter, nog onder Augustus, dit voorrecht verkregen.

BRINIO.

I.

Het was op het einde van een heeten zomerdag in het jaar 69 onzer jaartelling, dat een kleine krijgsbende den heirweg volgde, die, eenige jaren te voren door den ijverigen Corbulo aangelegd, van N o v i o m a g u m of Nijmegen af, over L e v a e F a n u m, F l e t i o, en andere plaatsen meer, wier tegenwoordig bestaan even onzeker is als de beteekenis van hun naam, langs den linker Rijn-oever naar den Brittenburg voerde. Deze weg, uit twee lagen kalk en puin bestaande en een bovenlaag van cement met vette leemaarde en kalk vermengd, was opgehoogd tot ettelijke voeten boven den omliggenden grond, zoodat hij niet slechts den reiziger een effene en gemakkelijke baan verschafte, maar ook bij springvloed en ijsgang tot een vasten dijk verstrekte tegen de rivier, die nevens hem stroomde.

De zon, die reeds aan het dalen was, scheen onzen reizigers vlak in het aangezicht, en verwekte bij hen die lastige en vervelende gewaarwording, welke dubbel verdrietig is wanneer men, reeds vermoeid van den langen tocht, niets liever dan rust en schaduw zou verlangen. En dat zulks het geval was bij deze bende, daaraan kon niemand twijfelen, die in 't voorbijgaan een oog had geslagen op den purperen gloed, die hun gelaat bedekte, de dikke zweetdroppelen, die van onder hunne helmen afdropen, en de fijne stof, die hen allen met eene en dezelfde kleur geverfd had. Ook de anders zoo vurige rossen (want de Hoplieden en een tiental onderhoorigen waren te paard gezeten) schenen het gevoel hunner berijders te deelen:

zij vorderden niet dan langzaam, met voorovergebogen nek en struikelende bij iederen tred. De orde, die in den aanvang van den tocht geheerscht had, was sedert lang verbroken, en meerderen zoowel als minderen reden of liepen vermengd door elkander, strak voor zich nederziende, om zooveel mogelijk achter de vooruitspringende helmklep voor de zonnestralen beschut te blijven, en dat diepe stilzwijgen bewarende, hetwelk een gewoon gevolg is van hette en vermoeidheid.

Van de geheele bende was er echter geen die meer last van deze beide ongemakken scheen te dragen, dan de Hopman Titus Coponius Tarpa. En geen wonder! schoon nog in den bloei der jaren, was hij reeds bezocht door een zwaarlijvigheid, die hij beweerde dat een familiekwaal was, doch die kwade tongen toeschreven aan zijn al te grooten ijver in den dienst van Bacchus en Comus, niet betoond door offeranden en plechtigheden, maar door een leefregel, hun toegewijd. Wat hiervan zijn mocht, als getrouwe historieschrijvers, hebben wij slechts de zaak zelve te vermelden.

Reeds sedert een geruimen tijd had de goede Hopman den helm (wiens drukking zijn sluike haren aan het hoofd had doen kleven en een zwarten kring op zijn voorhoofd nagelaten), tegen een luchtige lederen kap of reishoed verruild; maar dit belette niet, dat het zware borstharnas, hetwelk hem om de leden sloot, zijn vooruitspringenden buik op een pijnlijke wijze beknelde en hem herhaalde zuchten loozen deed, tot hij eindelijk, buiten staat zich langer te bedwingen, zijner benauwdheid lucht gaf met den krachtigen uitroep: „Bij Hercules! dat is niet te harden!"

Een schaterend gelach verving de wrevelige uitboezeming, welke op een zoo kluchtige wijze de stilte brak, die tot nog toe bij de reizigers geheerscht had. Coponius wendde het hoofd, ten einde te zien, wie zich de vrijheid gaf, zich te zijnen koste te vermaken, en sloeg de hand aan den stok, die als teeken zijner waardigheid van Hopman aan den zadelknop hing; maar hij vergenoegde zich met een knorrig gezicht te zetten, toen hij bespeurde, dat het geen der krijgslieden of

slaven was, die zich aan deze onbeleefdheid schuldig maakte, maar zijn vriend Lucius Aquilius Thuscus, die niet slechts evenals hij den rang van Centurio bekleedde, maar ook als Primipilus [1]) boven hem stond en het bevel over den tocht voerde.

„Arme Tarpa!" zeide deze, naast Coponius oprijdende: „mij dunkt, de reis begint u zwaar te worden. Maar schep moed: de avond zal weldra komen, en dan krijgen wij koelte."

„Bij Herculus!" zeide Coponius: „ik vrees, dat de koelte eerst dan zal komen, wanneer die verbruide zonnestralen mijn vet tot saus hebben doen smelten."

„Gij moest haar daarvoor dank weten," zeide Aquilius, lachende: „want gij kunt wel wat missen."

„Gij hebt goed gekscheren," zeide Coponius, op een verdrietigen toon: „gij die zoo mager als een spiering zijt! maar ik verzeker u, dat ik het nooit levend tot Matilo breng."

„Hoor eens!" hernam de Primipilus: „gij moet wat kunnen verdragen; want het is in vele opzichten uwe eigene schuld: heb ik u niet gewaarschuwd op onze laatste rustplaats te Fletio, dat gij zoo schrikkelijk niet eten zoudt? Het kon immers niet

---

[1]) Tot verstand van deze en meer andere in dit verhaal voorkomende benamingen, gelieve men zich het navolgende te herinneren:

Een Romeinsche keurbende of legioen, welke onder de Cesars door den legatus legionis werd aangevoerd, bestond onder Tiberius en zijn opvolgers uit ongeveer zesduizend voetknechten en zeshonderd ruiters.

De keurbende was in kohorten verdeeld; deze in centuriën en de centuriën in manipuli.

Onderscheiden van deze verdeeling was die in ordines hastatorum, principum en triariorum.

De principes hadden hunne benaming, omdat zij in de eerste tijden vooraan stonden. Later namen de hastati, of spiesdragers, deze plaats in.

De triarii werden ook pilani genoemd naar hun wapen, zijnde eene werpspies, pilum genoemd.

De centuriën werden aangevoerd door centuriones of Hoofdmannen over honderd, en succenturiones of tergiductores, waarvoor wij thans luitenant zouden zeggen.

De centurio primi pili of primus pilus of primipilus heette aldus, omdat hij de oudste centurio der pilani was. Hij had zitting in den krijgsraad en onder hem berustte de aquila, het veldteeken der keurbende.

anders, of gij moest daar de onaangename gevolgen van ondervinden."

„Ei! ei!" hernam Coponius: „omdat het u, waarde Thuscus! gelieft te vasten, tot gij eenmaal uit zult teren als een Egyptische mummie, daarom heb ik nog geen trek om van onthouding te sterven: en wanneer men zoovele goede levenskracht verliest als bij zulk een verhittenden tocht het geval is, is het niet meer dan plicht, den noodigen voorraad in te nemen, en te zorgen, dat het evenwicht niet verbroken worde. Dit is, gelijk Tullius aanmerkt, geen geschreven, maar een ingeschapen wet, dat wij ons met alle macht tegen een boosaardigen vijand moeten verweren: en bestaat er op aarde een boosaardiger vijand dan de honger en de ontbering?"

„En dan," vervolgde Aquilius, zonder zich de moeite te geven van dezen zonderlingen commentarius op de woorden van Cicero te wederleggen: „dan moet gij er nog bij in aanmerking nemen, dat wij door uw lang tafelen zeker een uur zijn vertraagd geworden, en anders wellicht reeds te Matilo zouden wezen."

„Te Matilo!" herhaalde Coponius met een uitroep van verbazing. „Het kan toch uwe meening niet zijn, heden tot Matilo door te trekken?"

„En dat waarom niet?" vroeg Aquilius, hem eenigszins spotachtig aanziende.

„Bij Hercules! dat is nog tienduizend passen, zoo ik niet mis gezien heb op den laatsten mijlpaal. Gij wilt uw getrouwen tochtgenoot Tarpa toch niet op den weg laten, om ter prooi aan gieren en wolven te strekken? En wees daar verzekerd van, gij zult den weg kunnen loopen; want onze paarden houden het geen halve mijl meer uit."

„Men heeft mij dan kwalijk onderricht," hernam Aquilius, „toen men ons zeide, dat wij den burcht van Massa nog met den avond zouden kunnen bereiken. Eilieve! Daginus! hoor eens hier!"

Op dezen uitroep trad iemand voorwaarts, die, ofschoon hij een deel van den tocht uitmaakte, echter door zijn gewaad

en uitrusting aanduidde, niet tot de speerdragers, noch zelfs tot het legioen te behooren. Hij droeg geen wapenen, tenzij men een dikken doornstaf, waarop hij onder het voortgaan leunde, als zoodanig wilde beschouwen. Wat zijn jaren of gelaatstrekken betrof, deze lieten zich eerder gissen dan bespeuren: want een groote ver vooruitspringende kap met afhangende slippen bedekte hem het hoofd en liet van zijn gezicht niet veel meer dan de punt van den neus te voorschijn komen.

De oorzaak, dat deze vreemd uitgedoste persoon zich bij de bende bevond, was de navolgende: toen Aquilius, na zijn afreize uit het hoofdleger, in Noviomagum was aangekomen, had hij zich terstond naar het kwartier vervoegd van Claudius Civilis, den hoofdbevelhebber der Bataafsche hulptroepen, die zich thans aldaar ophield. Hij had hem echter niet kunnen zien, daar men hem berichtte, dat de Bevelhebber aan zware koortsen leed; doch was door den Onderbevelhebber Claudius Labeo ontvangen. Aan dezen had hij verzocht, hem iemand te willen aanwijzen, die bekend was met de landstreek, welke hij door moest trekken, en hem als tolk en gids kon vergezellen. Labeo had aan zijn wensch voldaan, door hem een Bataafschen priester te zenden, met name Daginus, die volkomen te huis was in het land der Kaninefaten, zoowel als in dat der Batavieren: en het is deze man, dien wij thans aan onze lezers voorstellen.

„Daginus!" zeide de Primipilus, toen zich de Batavier bij hem had vervoegd: „hebben die lieden te Fletio ons niet gezegd, dat wij Matilo hedenavond op ons gemak konden bereiken?"

„Dat hebben zij gezegd," antwoordde de Batavier.

„En hoeverre zijn wij nog van den burcht verwijderd?"

„Van hier tot Niger Pullus zijn nog drie mijlen: van daar tot de brug vijf mijlen; en dan twee tot Matilo, maakt net tien mijlen."

„Dan zijn uw landgenooten onbeschaamde logenaars; want het is onmogelijk met onze vermoeide dieren dien afstand af te leggen."

„Ik moet, voortreffelijke Primipilus! u doen opmerken," zeide Daginus, „dat onze gastheer te Fletio, zoomin als zijn vrouw, landgenooten van mij zijn; daar zij tot de Kaussen behooren en ik van ouder tot ouder een Batavier ben."

„Loop heen," zeide Aquilius: „denkt gij dat ik al die onderscheidene benamingen ken van Kaussen en Kauchen en hoe of al die stammen zich meer gelieven te heeten? Wanneer er onder ulieden slechts een halfduizend zich anders kleeden of het haar opmaken als de rest, dan willen zij dadelijk voor een afgezonderd volk doorgaan. — Zij mogen dan zijn wat zij willen, zij hebben een logen verhaald."

„Ik zal u verder doen opmerken," vervolgde Daginus op denzelfden koelbloedigen toon, „dat zij de waarheid gesproken hebben, en dat gij reeds te Matilo zoudt kunnen zijn, zoo gij voor u zelven andere paarden, en wagens voor het volk genomen hadt."

„Of een schip met vier roeibanken, niet waar?" vroeg Aquilius, lachend: „maar dat was nu eenmaal mijn plan niet. In allen gevalle hadt gij, die ons tot wegwijzer mede gegeven zijt, ons beter kunnen onderrichten."

„Hum!" zeide Daginus: „gij hebt er mij niet naar gevraagd. Gij vertrouwdet die lieden te Fletio beter dan mij."

„Waarlijk!" zeide Aquilius, spottende: „ik geloof dat onze gids zich beleedigd gevoelt. — Maar in ernst gesproken! Is Niger Pullus een geschikt verblijf om te vernachten?"

„O ja!" antwoordde Daginus: „mits men zich slechts het denkbeeld uit het hoofd zette van te willen avondmalen en slapen. Want de voorraad is er schraal en bedden zijn er niet."

„Ik dank u," zeide Aquilius: „maar weet gij hier in de buurt dan geen gegoeden Batavier wonen, die ons nachtverblijf zou kunnen en willen verschaffen?"

„Ik zal u doen opmerken," zeide Daginus, „dat wij sedert een halfuur in het land der Kaninefaten gekomen zijn."

„Welnu! Kaninefaat of Batavier! dat zal zooveel niet verschillen. Ik vraag u, of hier niet deze of gene rijkaard woont, die ons kan herbergen?"

„Ik zal u doen opmerken,” zeide Daginus, „dat de Kaninefaten en Batavieren zoo verschillend van elkanderen zijn, als de inwoners van Rome en die van Parthenope. Maar,” vervolgde hij, den trek van ongenoegen misschien bespeurende, die zich op het gelaat van den Hopman vertoonde: „zoo ik mij niet bedrieg, dan moeten wij, gindschen hoek omkomende, de hoeve van Brinio ontdekken, wien geen zijner landgenooten in rijkdom en aanzien overtreft.”

„Wel! dan trekken wij naar Brinio. Kent gij hem, Daginus?”

„Brinio is een wakker jongeling,” zeide de Priester, als sprak hij in zich zelven: „al de landerijen aan deze zijde des Rijns, zooverre het oog kan strekken, zijn zijn eigendom: al die vette runderen, al die schoone paarden, die ginds door de weiden loopen, behooren hem: en dan bezit hij vele duinen, waar hinden en hazen in overvloed zijn. Zijn vader was een kloek en schrander man. Hij lachte Kaligula in 't aangezicht uit, toen deze door zijn soldaten schelpen en kinkhorens op het strand liet zoeken: en Caius Cesar, die anders niet gemakkelijk was, durfde hem niets doen: want de oude Werner was in zijn land machtiger dan hij.”

„En hoe komt het,” vroeg Aquilius, „indien die Brinio zulk een wakker man is als gij zegt, dat hij te huis zulk een vadsig leven leidt, in stede van zich, gelijk zijn landgenooten, roem en eer te verwerven onder de Romeinsche adelaren?”

„Brinio heeft zijn jaren,” zeide Daginus: „ondervraag hem zelven, en hij zal u een voldoend bescheid geven.”

„Dat hoop ik te doen,” hernam de Primipilus: „in allen gevalle verheugt het mij, dat het noodlot ons tot hem geleidt; want zoo hij een man van aanzien en invloed is, gelijk gij zegt, zal hij ons van dienst kunnen wezen. Maar mij dunkt, ik zie reeds achter gindsche kaden iets, dat naar een dak gelijkt. Is dat wellicht de woning van Brinio?”

„Gij hebt het gezegd, Primipilus!” antwoordde de Batavier, met een toestemmenden knik.

„Voortreffelijk! dan zal ik die goede tijding den vriend Tarpa mededeelen.”

De vriend Tarpa was intusschen in een gesprek gewikkeld van een geheel anderen aard. Hij had, zoodra Aquilius met den Priester ter zijde was afgegaan, zich, zooveel zijn gestalte het hem toeliet, in den zadel omgewend en met een heesche stem „Seleukus!" geroepen.

Hij, die dezen koninklijken naam droeg, was echter niet meer dan een Syrische slaaf, de eenige misschien uit de gansche bende, die het niet te warm vond. Hij was recht vorstelijk in de achterhoede op den vrachtwagen gezeten; doch, zijn naam hoorende noemen, sprong hij af en kwam naar zijn meester toegeloopen.

„Seleukus!" zeide deze: „ik sterf van dorst. Hebt gij nog Punische appelen in uw knapzak om mijn gedroogd verhemelte te laven?"

„Helaas, Mijnheer!" antwoordde de slaaf, den ledigen zak uitschuddende, die aan zijn gordel hing, „gij hebt zooeven den laatsten genuttigd."

„Dat u de koorts bij het lijf pakke," zeide Coponius: „hebben wij er niet vijftig van gekocht, die mij nog ettelijke sestertiën gekost hebben? Zouden zij thans alle weg zijn? Ik geloof veeleer, o allerboosaardigste der verledene, tegenwoordige en toekomstige slaven! dat gij er de helft zelf van hebt uitgezogen, zonder er u over te bekommeren, of uw meester hier van dorst op den heirweg blijft liggen en ellendig omkomt. En hoe staat het met den wijnzak? Voor den dag daarmede."

De slaaf schurkte zich zuchtend en reikte toen aan zijn meester een lederen wijnzak over, die ongetwijfeld wel een stoop kon inhouden.

„Laat ons zien!" zeide Coponius, den zak aan den mond zettende, — maar helaas! hoe hij dien ook kneep en perste, slechts enkele droppels vloten hem over de verschroeide tong.

„Ellendige!" riep hij in hevige gramschap uit, terwijl hij den slaaf den ledigen zak in het aangezicht smeet: „houdt gij uwen heer voor den gek? Daar heeft mij die schelm het goede vocht zelf opgeslobberd. Maar pas op! aan de eerste

rustplaats zal ik u den rug smeren, dat hij zoo murw zal wezen als geklutste eieren, — al moest ik zelf onder de strafoefening bezwijken. Voorwaar! ik zweer u bij de onsterfelijke Goden, dat ik in het vervolg mijn proviand zal bij mij dragen: ik dwaas! dat ik die toevertrouwde aan een gulzigen slaaf, die geen dorst weet te lijden! En nu moet ik versmachten, of mijn maag bederven met het water van gindsche rivier, dat geheel bedorven is door al de brakke slooten en vaarten, die er in uitkomen."

„Zoo gij mij niet versmaden wilt, Centurio!" zeide een der ruiters, terwijl hij een lederen fleschje voor den dag haalde en het hem toereikte: „ik geloof dat hier nog wat in zit, 't welk u voor het oogenblik helpen zal."

„Geef!" zeide Coponius, het fleschje met welgevallen beschouwende en aan den mond zettende: „'t Is zeer drinkbaar," zeide hij, na een teug genomen te hebben, met een goedkeurenden knik. „'t Is waarachtig lekker," vervolgde hij, na den tweeden slok. „Gij zijt een brave kerel" — (wederom een geduchte teug). — „Hoe komt de vent aan dien lekkeren wijn?" — (wederom drinkende) — „uw naam is Rufus, nietwaar?"

De ruiter knikte toestemmend, terwijl hij eenigszins bekommerd naar het fleschje zag.

„'t Is wel! gij hebt mij een goeden dienst gedaan: — (nogmaals een slok nemende) — „ik zal u bij den Bevelhebber der ruiterij ter bevordering aanbevelen."

„Als het u belieft, Centurio!" zeide Rufus, zonder de flesch uit het oog te verliezen, die het hem reeds berouwde uit handen te hebben gegeven.

„Wie had kunnen denken," vervolgde Coponius, zijn taal met hernieuwde teugen afwisselende, „dat een gemeene ruiter zulk een wijntje bij zich zou dragen? — Men zegt wel, dat honger de beste kok is — maar met dorst is dat het geval niet — ten minste niet bij mij: — al is mijn keel nog zoo droog, ik weet toch het onderscheid te proeven tusschen Scio en Fanaeus. — Wat echter dezen wijn betreft, ik wil gespietst

zijn, zoo ik weet, waar hij vandaan komt: — hij is waarlijk goed: — 't is alleen jammer, dat hij wat warm is geworden; — maar het is moeilijk op zulk een tocht sneeuwwater mede te nemen om hem te bekoelen. — Kom!" — (de flesch hoog opheffende, om de laatste droppelen, die er zich nog in bevonden, op te vangen) — „het ware jammer, dat er wat inbleef. — Ziedaar, vriendlief!" — (hem de ledige flesch teruggevende) „en nogmaals dank. — Vanwaar hebt gij dien wijn?"

„Hij is mij medegegeven door mijn gastvrouw te Noviomagum," antwoordde de ruiter, met een weemoedigen blik zijn fleschje aanziende: „ik heb niet gevraagd hoe hij heette. Wanneer het kind er lief uitziet, komt het er dan op aan, wie er vader van is?"

„Gij hebt verkeerd gehandeld, Rufus!" zeide de Hopman, zich den mond afvegende: „men moet altijd vragen naar de herkomst van goeden wijn, wanneer men zoo gelukkig is, dien te erlangen. Hoe is men anders naderhand in staat, er nogmaals van te bestellen? — Zoo wij, op onze terugkomst, te Noviomagum pleisteren, zult gij mij naar uwe gastvrouw brengen, opdat ik haar deswege ondervrage. — Gij bezit er bijgeval niet meer van?"

„Neen, Centurio!" zeide Rufus: „ik wenschte dat ik er een vat vol van had: — en gij zoudt dat niet bekomen," voegde hij er in stilte bij.

Op dit oogenblik kwam Aquilius hen op zijde gereden.

„Tarpa!" zeide hij: „wat zoudt gij zeggen, zoo ik u voorstelde om, in stede van onzen weg te vervolgen, dezen nacht in gindsche woning door te brengen?"

„Ik zoude zeggen, dat de Godin Hygieia door uwen mond spreekt, en dat uwe ingewanden met ontferming bewogen zijn over uw armen krijgsmakker, die, zoo wij nog verder moesten, niet dan dood de plaats zijner bestemming bereiken zoude."

„'t Is wel! — laat de manschappen oprukken en zich in 't gelid vormen: wij moeten voor onzen gastheer den schijn niet aannemen van een roofbende."

Het bevel van den Primipilus werd gevolgd, en weldra hield de geheele bende stand bij een zijweg, die, neerwaarts afdalende, naar de woning van Brinio geleidde.

II.

Het bondgenootschap, met de Romeinen, dat nu bijna een eeuw bestaan had, was, gelijk men denken kan, niet zonder invloed geweest op de volkeren, die de boorden der Rijnmonden bewoonden: en de landstreken der Batavieren, Kaninefaten, Kaussen, Marezaten en hoe die vermaagschapte stammen der Germanen verder heeten mochten, hadden in vele opzichten een welvarender aanzien bekomen, dan toen zij voor het eerst door de zonen van het Zuiden werden bezocht. Niet slechts hadden de zoodanigen onder hen, die den Romeinschen adelaar in 't veld waren gevolgd, of in de keizersstad zelve den voorhof van het paleis des Cesars hadden bewaakt, tot nog toe onbekende gewoonten en een nieuwe beschaving bij hunne terugkomst medegebracht; maar ook hadden de landzaten die meer van nabij leeren kennen, toen zich hun bodem langzamerhand met burchten en legerschansen en hunne stroomen met vaartuigen bedekten, en Romeinsche burgers onder hen kwamen wonen, en hun zeden, hun bouwkunde, hun weelde kwamen aanbrengen: toen de steden, aan de Rijnmonden gesticht, van lieverlede stapelplaatsen werden, waar de inwoners van Brittannië en van Gallië met hen, die de oevers des Bovenrijns bewoonden, hun ruilhandel kwamen drijven. Langen tijd genoten de ingezetenen dezer landen geene andere dan voordeelige vruchten van de meerdere beschaving, hun door de Romeinen aangebracht: zij zagen hun grond door breede wegen en vaarten doorsneden, die overal de middelen tot gemeenschap gemakkelijk maakten: hun stroomen door dijken en waterkeeringen beteugeld: hun voorheen onvruchtbaren, moerassigen bodem bekwaam gemaakt

om granen voort te brengen, of in lachende weiden herschapen. Hunne woningen verfraaiden zich en werden met nieuw en nuttig huisraad voorzien: de kinderen leerden in de opgerichte scholen de taal van Maro en Flaccus spreken, en het Latijn was in deze gewesten, gelijk onder Napoleons overheersching het Fransch, welhaast de taal der meer aanzienlijken geworden.

Doch niet bestendig bleven onze voorouders deze weldaden der beschaving, onvermengd met bitterheid, genieten. Wel is waar, minder dan elders oefende de weelde haar gevaarlijken invloed uit; want de kalme, rechtschapene aard der ingezetenen bleef lang hare verleiding weerstaan, en de meeste stelden er zich een eer in, bij de oud-vaderlijke gebruiken te blijven volharden. Ja ook zij, die vroeger, en niet ten onrechte, met de Romeinen waren ingenomen geweest, begonnen van hun voorliefde hoe langer hoe meer terug te komen. Want, zoo in den beginne alleen eerlijke, bekwame, menschkundige Stedehouders de belangen van Rome aan de Rijnmonden hadden bestuurd en door hun wijze en nuttige inrichtingen de genegenheid der ingezetenen weten te verwerven, een later tijd had hier mannen aan het hoofd der zaken gezien, hun voorgangers onwaardig en wier schraapzucht, dartelheid en onderdrukking slechts strekken konden om den Romeinschen naam even gehaat te maken als hij te voren was geëerd geweest. Hier voege men bij, dat de handelsplaatsen, alhier gesticht, van lieverlede een toevluchtsoord werden, waar het uitschot aller natiën kwam heengesneld, den billijken afkeer verwekkende van al wie op braafheid en goede zeden prijs stelde. Nu ontstond er tegenwerking: en niet lang duurde het, of de goede verstandhouding, die tusschen de ingezetenen en hun bondgenooten bestond, had opgehouden; en de aanzienlijksten onder de eerstgenoemden, zich op hun vaderlijk erfgoed afzonderende, hielden geene gemeenschap meer met de Romeinsche opperhoofden, dan wanneer de omstandigheden zulks gebiedend vereischten.

Na deze uitweiding, misschien te lang, maar die wij niet

onnoodig oordeelen tot beter verstand van ons verhaal, keeren wij tot onze reizigers terug, die wij op den heirweg hebben laten staan, een verlangend oog werpende op de woning, die hun een nachtverblijf beloofde.

De hoeve van Brinio, die reeds van verre een aanzienlijk en welvarend voorkomen had, was op ongeveer tweehonderd schreden van den heirweg af gelegen, en met den daarbij behoorenden moeshof, werf en boomgaard door een aarden wal omgeven, hoog genoeg om bij overstrooming het wassende water te keeren. De zijlaan, die er heenvoerde, was met een dubbele rij zware lindeboomen beplant — waaraan echter hier en daar een ontbrak, die door den storm of den vloed was neergeslagen, — en liep recht door een heerlijk weiland, in hetwelk ettelijke vrouwen en meisjes zich kweten van de nederige, maar belangrijke taak om eenige koeien te melken, grooter en schooner dan Coponius er immer, zelfs in Campanië, had opgemerkt. De kleeding dier melksters was over 't geheel dezelfde, en bestond uit een paar wollen rokken, die tot aan de knieën reikten, de stevige, door de zon gerooste armen en beenen bloot latende: terwijl het hoofd met een zwart kapje bedekt was, van onder hetwelk de goudgele haren in lange vlechten op den rug afhingen.

„Wacht hier!" zeide Aquilius: „wij moeten den eigenaar der hoeve niet overvallen. Daginus! gij spreekt hunne taal! ga eens de laan af en vraag, of men ons als gasten ontvangen wil."

Daginus steeg den zijweg in; maar nauwelijks was hij een twintigtal schreden gevorderd, of een der melksters, die allen reeds, achter de koeien om en tusschen de pooten door, een nieuwsgierig oog op de Romeinen hadden geslagen, kwam hard aangeloopen en vroeg wat er van zijn dienst ware.

„Is Brinio te huis?" vroeg Daginus op zijn beurt, in de landtaal.

„Neen!" antwoordde de melkster, terwijl zij met de vingers in den mond tersluik de krijgsknechten bleef aankijken, die haar waarschijnlijk meer belang inboezemden dan de Bataaf-

sche Priester: „maar daar is zijn zuster: en die zal de boodschap wel doen. Wacht! ik zal haar roepen: Ada! Ada! die man heeft een boodschap voor Brinio."

Op haar geroep kwam een jong meisje van achter een koe te voorschijn en trad langzaam naar Daginus toe.

„Wat wilt gij van Brinio, goede Vader?" vroeg zij aan den Batavier, terwijl zij op de ruiterbende een zijdelingschen blik wierp, die niet zonder bezorgdheid was.

„Gij spreekt de taal der Romeinen, Ada!" zeide Daginus; „ga zelve bij den Primipilus: hij is een hupsche borst en zal u niet opeten."

De zuster van Brinio zag hem eenigszins verwonderd aan; maar volgde zijn raad en begaf zich naar Aquilius.

„Een goed voorteeken, Tarpa!" fluisterde deze zijnen krijgsmakker in: „de eerste, die ons hier te gemoet komt, is een jong meisje, luchtig als Hebe en bekoorlijk als de Godin der liefde."

„Dan hoop ik," antwoordde Coponius, „dat de tweede een kok zal wezen, vroolijk als Bacchus en volleerd als Comus."

Maar Aquilius luisterde niet naar hem: hij had reeds zijn paard den zijweg in doen draaien om de jonge schoone te gemoet te gaan.

„Brinio is niet te huis," zeide deze in goed Latijn, toen zij blozende voor hem stond: „maar waarin kan u de zuster van Brinio dienen?"

Dit gezegd hebbende, zag zij Aquilius in 't gezicht en bloosde nog sterker; want de heldere, gitzwarte oogen van den Romein beschouwden haar met een zoo veelbeteekenende uitdrukking, dat zij zich genoodzaakt vond, de hare neder te slaan.

En inderdaad, Aquilius was niet onwaardig, dat men hem aanzag of de oogen voor hem nedersloeg, zooals men 't nemen wil. Zijn gelaat bezat al het waardige en edele van het Romeinsche ras, en miste die harde en scherpe trekken, welke het doorgaans kenmerkten. Het benedendeel van zijn gezicht herinnerde aan de Grieksche lijnen: hetgeen niet te

verwonderen was, daar zijn moeder uit den Peloponesus geboortig was. Zijn oogen, die de getrouwe spiegels waren zijner ziel, hadden, naar het pas gaf, een fiere of een hoogst innemende uitdrukking: en het breede litteeken over zijn linkerwang zette, wanneer hij verstoord was, nog meer gestrengheid aan zijn wezen, en wanneer hij opgeruimd was, bevalligheid bij aan zijn lach. De ongemakken der reis hadden wel zijn voorkomen niet verbeterd; doch niettemin op een niet onbevallige wijze de kleur verhoogd van zijn anders eenigszins bleek gelaat; terwijl de glanzende helm, die zijn kruin bedekte, belette dat men zag, hoe zijn zwarte haren door het stof waren grijs geworden. Wanneer men hierbij voegt, dat hij, hoewel niet lang zijnde en althans naast Coponius mager schijnende, echter bijzonder welgemaakt was, dat hij aan zijn Patricische afkomst eer aandeed door beschaafdheid van toon en innemende manieren, zal een ieder kunnen beseffen, dat hij niet ten onrechte, zoo te Rome als elders, op al wie hem gezien had, een aangenamen indruk achter had gelaten.

Van zijn kant gevoelde zich Aquilius aangenaam verrast, toen hij in de bloeiende dochter der Kaninefaten een schoonheid bespeurde, die, ofschoon in het eenvoudige gewaad eener boerin gekleed, een bevalligheid ten toon spreidde, welke een Romeinsche coquette van dien tijd gewenscht zou hebben te bezitten. Haar dos was niet onderscheiden van dien harer gezellinnen; alleen waren hare gouden lokken misschien met meer zorg gevlochten en was haar kapje van een fijner stof; doch wat haar voordeelig boven de overigen deed uitsteken, was een zekere uitdrukking van waardigheid, over haar geheele wezen verspreid, die, zonder iets te kort te doen aan de vroolijke aanvalligheid van haar gelaat, terstond deed zien, dat zij van hare kindsheid af gewoon was te gebieden. Die uitdrukking bestond, dit was niet te miskennen; doch men gevoelde er de werking van, zonder dat men wist, waarin zij gelegen was; misschien berustte die in het hooge, spiegelgladde voorhoofd, in de rechte, sierlijke gestalte, en in den zwier der bewegingen; want haar groote blauwe oogen sche-

nen alleen vriendelijke goedaardigheid te kennen te geven: haar frissche wangen droegen de kleur der rijpe perzik en getuigden, dat zij de vrije lucht noch den veldarbeid schuwde: haar rozenmond scheen enkel voor den kus gevormd, en het kuiltje in haar kin scheen den liefdegod tot een schuilhoek te verstrekken: haar welgeronde armen waren bloot, gelijk die der overige melksters; maar de luchtsgesteldheid had vergeefs haar invloed op het blanke vel pogen uit te oefenen: en noch de arbeid, noch de vochtigheid van den grond hadden den netten vorm der bevallige voetjes bedorven. Om kort te gaan, Aquilius had haar niet ten onrechte bij Hebe vergeleken; want zij vertoonde in trekken, in gestalte, in houding en bewegingen het levend zinnebeeld van de Godin der Jeugd, tevens schalksch en onschuldig, schuchter en onbezorgd, maar altijd het kenmerk van een meer verhevenen en als ware het bovenaardschen oorsprong met zich voerende.

„Wij komen hier als smeekelingen, lief meisje!" zeide Aquilius, terwijl hij met Romeinsche wellevendheid zijn hand kuste: „maar uw vriendelijk gelaat is mij een waarborg, dat ons verzoek niet onverhoord zal blijven. Wij zijn op reis naar Matilo; doch wij zien geen kans er hedenavond nog te komen, en wij wilden den edelen Brinio verzoeken, ons voor dezen nacht huisvesting te verleenen."

„Brinio zou mij als eene onwaardige van zijn erf jagen, indien ik voor den reiziger, die herbergzaamheid verzoekt, de huisdeur niet ontsloot," zeide met minzaamheid de jonge maagd; en vervolgens op zachteren toon voortgaande: „alleen hoop ik," zeide zij, „dat uw soldaten...." hier zag zij, half lachend, half schroomvallig, den Hoofdman aan.

„Ga voort, edele maagd!" zeide Aquilius: „hebt gij iets omtrent mijn bende aan te merken?"

„Ik wilde maar zeggen," zeide Ada, moed vattende, „ik hoop, dat zij onder goede tucht staan. Er zijn er onder de kohorten van den Brittenburg, die somtijds een gastvrij onthaal met baldadigheid betalen: — en mijn broeder Brinio is doodgoed, maar blijft gaarne meester in zijn huis."

„En daar heeft hij wel volkomen gelijk aan," zeide Aquilius, terwijl hij in een vroolijk gelach uitberstte; „maar stel u gerust, allerliefst maagdelijn! mijn speerdragers staan onder bedwang en de ruiters zijn keursoldaten. Zoo een hunner zich aan eenige onbetamelijkheid schuldig maakt, doe het mij slechts weten, en zij zullen ondervinden, dat ik niet vergeefs een wingerdrank voer."

„Dit gezegd hebbende, kuste hij nogmaals zijn hand en terwijl Ada aan eenige uit de toegesnelde knapen de noodige bevelen gaf betreffende de ontvangst van hare gasten, wenkte Aquilius de zijnen, binnen te trekken. De bende sloeg nu in goede orde de laan in, terwijl Aquilius, afspringende en zijn paard aan een slaaf toevertrouwende, te voet naast Ada vooruitging.

„Ik hoop," zeide hij, „dat wij u niet gestoord hebben in de werkzaamheid, waaraan wij u bezig vonden."

„O!" zeide Ada: „er zijn er buiten mij genoeg om de beesten te melken. En, zoo gij ons gestoord hadt, zoudt gij er het ergste aan toe zijn; want wij zouden dan geen melk genoeg hebben om u voor te zetten; — maar ik vergeet, dat gij, krijgslieden, op meer krachtige dranken gesteld zijt."

„Alles zal ons welkom zijn, wat ons door zulk een lieve hand wordt aangeboden."

Ada antwoordde niet naar behooren op deze plichtpleging, welke zij misschien niet eens duidelijk gehoord had; want een tiental honden van alle soort en grootte was op de aannadering der krijgsknechten het erf komen afloopen en maakte met janken en blaffen uit alle tonen een muziek, die alles verdoofde, en welke de knapen vruchteloos poogden te stillen; zoodat Ada wel genoodzaakt was den Hoofdman alleen te laten en vooruit te snellen, om met een opgeraapt boomtakje de verstrooide dieren door woorden en slagen tot bedaren te brengen.

De rust was eindelijk eenigermate hersteld en de geheele bende bevond zich binnen den aarden wal en voor de woning van Brinio geschaard. Het was een vrij ruim, langwerpig vierkant gebouw, wel is waar van slechts éêne verdieping, maar

toch getuigende van de welvaart des eigenaars. De muren waren met een blinkende loog beschilderd en het hooge dak op een kunstige wijze met riet bedekt. Behalve de woning zelve, waren er nog onderscheidene kleinere gebouwen op het erf, bestemd tot huisvesting van het gezin, tot schuren, stallen, bergplaatsen, en zoo voort: overal heerschte zindelijkheid en alles scheen wel onderhouden.

De paarden en de vrachtwagen, welke het voorwerp der eerste zorg uitmaakten, werden in de winterstalling der koeien gebracht, terwijl de boerenknapen met elkander in dienstvaardigheid wedijverden om gras en wateremmers aan te brengen. De beide Hoplieden bleven gedurende eenigen tijd een wakend oog op die verpleging houden; waarna zij, ziende dat alles geregeld in zijn werk ging, poogden te vernemen naar een plaats, waar zij zich behoorlijk konden reinigen en verkleeden.

Ada was op dit oogenblik niet zichtbaar; maar Ella, een van hare nichten, een stevige, gezonde zus, wier open gelaat altijd lachte, wenkte hen, haar te volgen en bracht hen in een der kleine nevengebouwen, hetwelk uit ééne kamer bestond en op Ada's last voor hen beiden was gereedgemaakt.

„Zeg eens, kindlief!" zeide Coponius, met een blik van minachting de naakte, doch zindelijke wanden rondziende: „zoudt gij ook kunnen zeggen, in welk gedeelte van het erf zich de baden bevinden?"

„De baden!" herhaalde Ella, verbaasd: „wanneer de Rijn voorbij de laan loopt? — maar zoo gij water wilt hebben, men zal het u brengen." — Dit zeggende lachte zij opnieuw en vertrok.

„Dat zottinnetje!" zeide Coponius, „die mij ter reiniging naar de rivier wil zenden, waar men gewis niet anders uit zal komen als zwart van de modder gelijk een Ethiopiër.... zoo men niet verzuipt."

„Voor dit laatste hebt gij niet te vreezen," zeide Aquilius: „want gij zoudt op uw vet blijven drijven."

„Spot maar," hernam Coponius, terwijl hij zich door Seleukus, die hem gevolgd was, zijn harnas liet ontgespen: „het

is loutere nijd, die uit u spreekt; en gij zoudt wel duizend sestertiën geven, dat gij slechts half zooveel vleesch hadt als ik.”

„Dat is mogelijk,” zeide Aquilius: „maar ik zou er wel duizend bijgeven om de andere helft te missen.”

Hier bracht men hun een paar groote emmers, met een water gevuld, hetwelk Coponius beweerde, uit de naaste moddersloot te zijn geschept, hoewel zijn vriend hem verzekerde, dat het zoo helder was als men verlangen kon. Wat hiervan wezen mocht, zij dienden er zich mede tevreden te stellen; en, zich van stof gezuiverd hebbende, trokken zij de versche kleederen aan, welke hun slaven aanbrachten, terwijl Aquilius, zich daarenboven goed wenschende voor te doen, uit een klein koffertje, van ebbenhout met zilver en ivoor ingelegd, eenig reukwerk en de noodige armbanden en ringen voor den dag haalde en zich opschikte gelijk . . . . gelijk een welopgevoed jongeling doet, die er goed uitziet, die zijn opwachting bij een jong, mooi meisje gaat maken en een gunstigen indruk wil teweegbrengen. Zoodra beiden gereed waren, verlieten zij hun verblijf, in de hoop van Ada in het hoofdgebouw aan te treffen.

Zij vonden zich echter in deze verwachting teleurgesteld; want toen zij het groote vierkante vertrek binnentraden, hetwelk met het voorplein onmiddellijk gemeenschap had, vonden zij het geheel ledig, en wilden zich verwijderen, toen de deur tegenover hen openging, en een persoon binnentrad, wier zonderlinge tooi en houding hen met verbazing vervulde.

Het was een lange, doodmagere vrouw, van het hoofd tot de voeten in ’t wit gekleed, hetwelk haar in dit vertrek, waar geen licht inviel dan door de deur, een spookachtige gedaante gaf. Bij een meer aandachtige beschouwing zagen onze Hoplieden echter, dat zij een krans op het hoofd droeg van verlepte grasbloemen, en dat een dergelijke ruiker aan haar boezem was vastgehecht. Zij scheen reeds de vijftig jaren bereikt te hebben; ofschoon het niet onmogelijk ware, dat ziekte, kommer, of andere redenen hare overigens niet

onregelmatige trekken vóór den tijd hadden doen vervallen. Zij zag een poos schuw in het rond, alsof zij ergens vrees voor koesterde; en toen, de beide Hoplieden ontdekkende, kwam zij snel op hen af en deed hun eenige vragen, welke onze vrienden niet wisten te beantwoorden, aangezien die in de Germaansche taal waren vervat.

„Eilieve!” zeide Coponius, terwijl zijn vriend de onbekende medelijdend aan bleef staren, in wier wilde oogen hij de sporen van waanzin meende te ontdekken: „zou het u ook hetzelfde zijn, Latijn tegen ons te spreken?”

„Zijt gij Romeinen?” vroeg de onbekende, terstond aan des Hopmans verzoek voldoende, en terwijl zij hen zoo vriendelijk toelachte als haar van tanden slecht voorziene mond het toeliet. „Zijt hartelijk van Rheime gegroet. Zie! ik zal u elk een bloem geven; — maar dan zult gij mij zeggen waar hij is, nietwaar?” — en den ruiker van haar borst losmakende, gaf zij een madeliefje aan den een en een boterbloempje aan den ander.

„Met genoegen!” antwoordde Aquilius, die, de arme zinnelooze niet willende verstoren, het verlepte bloempje kuste alsof hij een heerlijk geschenk ontvangen had: „maar wien bedoelt gij, goede vrouw?”

„Stil!” antwoordde deze, den vinger op den mond leggende: „dat weet gij wel. De Romeinen weten het; maar Brinio en de Kaninefaten weten het niet.... en ik ook ben het vergeten.... ik heb hem zoolang gezocht en kan hem toch niet terugvinden. — Maar gij zult het mij zeggen, nietwaar?”

„Het is zeker uw beminde, dien gij bedoelt,” zeide Coponius: „bij Hercules! zoo gij zijn naam noemt, zullen wij u misschien op het spoor kunnen helpen.”

„Mijn beminde!” herhaalde Rheime, het hoofd schuddende, en eenige oogenblikken nadenkende: „heb ik een beminde? — Ja,” vervolgde zij, zich bezinnende: „Markman van den Blinkert was mijn beminde: maar het is lang geleden, dat hij Rheime vergeten heeft en dat Rheime niet meer aan hem denkt. Maar hij is het niet, over wien ik spreken wilde.... gij weet

het wel, ik heb het u immers gezegd .... doch gij wilt het geheim voor mij houden .... Maar," riep zij met luider stem, terwijl hare oogen opeens van toorn fonkelden: „gij zult het mij zeggen, of ik zal mij op u wreken. — Ik wacht maar op het oogenblik, dat ik hem gevonden zal hebben; en dan zal ik den krijgszang aanheffen, en de jongelingen zullen hunne priemen nemen en opstaan en wij zullen allen uitroepen: dood aan de Romeinen!"

„Dan hoop ik, dat gij lang zult zoeken," zeide Coponius: „bij Jupiter! dat wijf is razend."

„Arme ongelukkige!" zeide Aquilius, het hoofd schuddende, „zij verdient eerder onze deernis dan onze gramschap: het is duidelijk, dat een diepe zielesmart aan haar boezem knaagt. Maar met dat al wenschte ik wel, dat er zich iemand hier vertoonde, die ons op een behoorlijke manier van haar gezelschap ontsloeg."

In hetzelfde oogenblik werd zijn wensch vervuld; want in een hoek van het vertrek werd een kelderdeur opengeslagen, en trad de bevallige Ada als uit den grond op, met een groote kruik in de hand, en gevolgd van een paar meisjes, die kannen en bekers droegen.

III.

„Rheime! lieve Rheime!" zeide Ada, haar kan nederzettende en naar de waanzinnige toesnellende: „wat doet gij hier? waarom zijt gij niet in uw bed gebleven? gij hadt het mij immers beloofd."

Rheime, wier gramschap weder bedaard en tot neerslachtigheid was overgegaan, antwoordde niets op deze minzame toespraak; maar sloeg de oogen neder en liet het hoofd op zijde hangen gelijk een ongehoorzaam kind, dat door zijn moeder op heeterdaad betrapt wordt.

„Neen! ik wil niet," zeide zij na eenige oogenblikken zwijgens: „er zijn Romeinen gekomen en ik wil met hen spreken."

„Dat kan nu niet," hernam Ada, haar bij de hand nemende en de magere wangen streelende: „maar zoo gij zoet en stil voor de deur in de zon wilt zitten, zal ik u bloemen plukken en dan kunt gij kransjes vlechten."

Rheime knikte met het hoofd en liet zich toen goedwillig door Ada naar buiten geleiden, in het heengaan echter nog dikwijls de oogen naar de beide Hoplieden omwendende. Aquilius zag haar peinzend na en zocht te raden, op welke wijze Ada haar dus tot bedaren had weten te brengen; want de woordenwisseling tusschen de beide vrouwen was in de landtaal gevoerd geworden. Hij werd echter spoedig in zijn overpeinzingen gestoord door Coponius, die, zich weinig over de waanzinnige bekommerende en meer aan het gastmaal denkende, dat hij verwachtte, hem aan den arm trok.

„Ik wilde wel eens weten," zeide deze, „of men voornemens is, ons hier honger te laten lijden. Tot nog toe zie ik niets, dat naar een keuken gelijkt; misschien is men hier gewend, zich alleen met rauwe spijzen te voeden."

„Geduld!" zeide Aquilius: „hoe kunt gij nu alweder honger hebben, na het schrikkelijke maal, dat gij te noen hebt genomen?"

„Gij praat er gemakkelijk over," zeide Coponius: „denkt gij dat men een welgerond lijf als het mijne met dezelfde hoeveelheid voeden kan als uw mager persoontje?"

Hier trad Ada terug, en, zich beleefdelijk tot hare gasten wendende: „Verschoont mij," zeide zij, „indien ik mij tot nog zoo slecht van den plicht der gastvrijheid gekweten heb en mij genoodzaakt zag, u alleen te laten. Ik kwam u den welkomstdronk aanbieden; maar ik moest mijn arme zuster eerst verzorgen, van wier ongelukkigen toestand het mij leed doet, dat gij, onvoorbereid, getuigen zijt geweest."

„Uw zuster!" herhaalde Aquilius, ten uiterste verbaasd: „is het wel mogelijk? Ik dacht, dat zij voor het minst uw grootmoeder ware."

„Zij is slechts tien jaren ouder dan ik," zeide Ada: „en ik ben achttien," voegde zij er blozend bij: „het is nog zoolang niet geleden, dat men haar overal uitkreet als de schoonste onder de maagden der Kaninefaten."

„Bij Hercules!" zeide Coponius: „dat bewijst niet voor den smaak der Kaninefaten."

„En zij verdiende het," vervolgde Ada: „maar helaas! een geheim verdriet, welks oorzaak den Alvader alleen bekend is, heeft haar zinsvermogens gekrenkt en haar trekken vóór den tijd verouderd.... doch genoeg van haar: — gunt mij thans u een beker in te schenken. Dit" — op een der kruiken wijzende, — „is wijn, dien ons kooplieden uit Colonia hebben aangebracht: en deze kruik bevat ons eigen brouwsel."

„Ik heb altijd gehoord," zeide Aquilius, „dat men, om zich wel te bevinden, overal de voortbrengselen van het land bij voorkeur gebruiken moet. Ik zal dus, zoo gij het mij vergunt, van uw gerstedrank proeven."

„Wel moge hij u smaken," zeide Ada, een grooten beker vullende, en dien, naar landsgebruik, even aan hare lippen brengende, waarna zij hem den Primipilus overreikte.

„Dat uw huis voorspoedig zij," zeide Aquilius, en, gedronken hebbende, bood hij den kelk aan Coponius.

„Welaan!" zeide deze: „laat ons eens proeven. — Bij Pollux! dat smaakt niet kwaad. — Dat u de Goden beminnen, allerliefste maagd! Doch wees zoogoed, en zeg mij, wie is hier met de bezorging van de keuken belast?"

„Gij meent, wie het eten klaarmaakt?" vroeg Ada: „och! dat doen de meisjes zoo beurt aan beurt; maar ik heb er meestal het toezicht over."

„Dat u Venus gunstig zij! o voorouderlijke zeden! o echte deugd!" riep Coponius in verrukking uit: „zie: zoo deden in vroegere dagen, eer Rome nog verbasterd was, onze Cornelia's, onze Emilia's, en al wat men edelst noemen kan! Die schaamden zich niet, zelven te doen, hetgeen thans onze preutsche matronen aan ellendige koks en krauwels overlaten, zich vergenoegende met nu en dan granaatappelen en Afri-

kaansche vijgen te konfijten of witte olijven in te maken."

„O zalige tijd!" riep Aquilius, zijn vriend spotachtig aanziende, „toen Curius zich met een schotel knollen vergenoegde!"

„Leef en bloei, voortreffelijke maagd!" vervolgde Coponius, zonder zich aan de boert van zijn vriend te storen: en mogen u de Goden voortdurend den ijver en de krachten schenken om u aan het heerlijke vak der kookkunst toe te wijden. En, zoo gij mijn hulp en geringe ervaring niet versmaadt, sta mij dan toe, u mijn diensten aan te bieden, en de gastvrijheid, die gij ons betoont, daardoor eenigszins te vergelden."

„Dacht ik het niet?" zeide Aquilius, lachende: „daar strekte al zijn vleien toe, om bij de bereiding van den avonddisch tegenwoordig te zijn, en toe te zien, dat het maal geen schade lijde."

„Ik neem uw aanbod aan, Centurio!" zeide Ada, „want ik vrees, dat onze pot u, die het beter gewend zijt, wellicht niet behagen zoude: en ik beloof, dat ik mij een goede scholier zal betoonen."

„Ziedaar de eerste keer," zeide Aquilius, die zijn vriend reeds begon te benijden, „dat ik berouw gevoel, geen kok te zijn. Maar helaas! al mijn kookkunst bestaat daarin, dat ik wat rapen met knoflook kan bereiden."

„Van hier! van hier! gij oningewijde!" riep Coponius: „en gij, schoone maagd! wees verzekerd, dat het u niet berouwen zal, mijne hulp te hebben aanvaard. — Maar, zeg mij, zou het niet welhaast tijd worden, dat wij ons tot die belangrijke werkzaamheden begaven? Het zal in de eerste plaats noodig zijn, dat gij mij mededeelt, over welken voorraad ik beschikken mag."

„Ik zal u alles toonen wat ik heb," zeide Ada: „en gij, Primipilus! zoo u of uw volk nog iets ontbreken mocht, gij zult zoogoed zijn, het mij ronduit te zeggen."

„Wat zoude ons bij zulk een lieve gastvrouw ontbreken," hernam Aquilius: „nochtans; ik zal eens de ronde gaan doen en onderzoeken, of zich mijn manschappen betamelijk gedragen."

„Doe dat, beste vriend!" zeide Coponius: „en terwijl zal ik aan de edele maagd vragen, mij de keuken te wijzen: want tot nog toe kan ik mij geen denkbeeld vormen, waar die steekt."

„Het is daar, dat wij stoken," zeide Ada, hem een klein houten huisje aantoonende, dat zich vlak over den ingang bevond.

„Wat! In dat hokje? — Bij Hercules! de plaats is niet te ruim, maar wij zullen zien, wat wij er van maken: en nu, uw voorraad!"

„Ik wensch u veel voorspoed bij uw werkzaamheden," zeide Aquilius, en hij verwijderde zich, slechts half tevreden over de soort van verstandhouding, welke tusschen zijn krijgsmakker en Ada had begonnen plaats te grijpen. „Is het niet," zeide hij bij zich zelven, terwijl hij zich de werf over naar de stalling begaf, „is het niet om zich dood te ergeren, wanneer men bedenkt, dat zulk een onhebbelijke dikzak, die over niets weet te praten dan over eten en drinken, zich aangenaam maakt bij een jonge schoone, terwijl ik, die in de uitgelezen kringen van Romes jufferschap altijd een welkome gast was, er bij sta zonder dat men schier acht op mij slaat! Bij Jupiter! die maagd moge schoon als Venus zijn; ik twijfel, of haar verstand wel verder reikt dan den omtrek van den dagelijkschen cirkel, binnen welken zich een boerenmaagd beweegt."

Aquilius had zich deze redeneering kunnen besparen, wanneer hij slechts nagedacht had, dat een voorkeur van dien aard, als Ada aan Coponius betoonde, weinig vleiends voor het begunstigde voorwerp behelst en dat een vrouw zelden op den man verlieft, dien zij tot haar kok heeft aangesteld.

Hij was nu de stalling ingegaan, en, na zich nogmaals verzekerd te hebben, dat het den paarden aan niets ontbrak, begaf hij zich naar de groote schuur, waar hij zijn manschappen gedeeltelijk binnen, gedeeltelijk voor de deur in verschillende groepen bij elkander vond. Sommigen waren bezig met het schoonmaken hunner wapenen: anderen zaten te praten of lieten lustig den kroes rondgaan: eenigen wierpen den

teerling uit: anderen weder hadden van Brinio's huisgenooten een kaatsbal weten te bekomen en vergaten hun vermoeidheid bij dit, door de Romeinen zoo geliefkoosde spel.

„'t Is goed," dacht Aquilius, „dat Tarpa hen niet ziet: hij zoude dadelijk Horatius aanhalen en betuigen hoe schadelijk het is, nuchteren met den bal te spelen [1])."

Zich naar een anderen kant begevende, zag hij nog een zestal zijner ruiters, die zich met de verwanten en dienaars van Brinio hadden vereenigd en zich gezamenlijk oefenden in het werpen van korte schichten naar de tegen een grooten noteboom gespijkerde schijf. Zijn speerdragers muntten uit in dit spel; maar de Kaninefaten gaven hun in behendigheid weinig toe.

Tevreden over de goede verstandhouding, welke onder het volk van Brinio en zijn krijgslieden heerschte, wilde Aquilius zich weder verwijderen, toen er iets voorviel, hetwelk zonder zijn tegenwoordigheid aanleiding had kunnen geven tot een noodlottigen twist. Rufus, de in het eerste hoofdstuk reeds genoemde krijgsknecht, genoeg naar zijn zin op de schijf hebbende gemikt, of een bewijs zijner bekwaamheid willende geven, nam een der Kaninefaten bij den arm (want het eenige onderhoud dat zij hadden, geschiedde door teekens), wees hem op een ooievaarsnest, dat zich op een hoogen staak midden in den boomgaard verhief, en zijn speer opwerpende eer iemand het verhinderen kon, dreef hij die met zooveel behendigheid naar boven, dat zij in de plank, waar het nest op rustte, bleef zitten en de vogel verschrikt opvloog. De Kaninefaat echter, verre van deze proeve van bekwaamheid toe te juichen, beloonde die met een zoo krachtigen vuistslag, dat Rufus duizelend op den grond viel.

Terstond sprongen de Romeinen toe om hun makker te wreken, terwijl van hunne zijde de Kaninefaten dreigend de schichten ophieven.

---

[1]) — pila lippis inimicum et ludere crudis.
Iter Brundusium.

„Houdt af!” riep Aquilius, tusschenbeide springende: „wat beduidt deze twist?” — en, tot zijn geluk den Batavier Daginus ontdekkende, die altijd even stil en afgetrokken tegen een boomstam stond te leunen, riep hij dezen bij zich en verzocht hem, den Kaninefaat te vragen, wat hem aangespoord had, Rufus zoo onverwacht te begroeten.

„Rufus had den dood verdiend,” zeide Daginus: „de ooievaars zijn gewijde vogels en beschermers van het huiselijk geluk. Wie hen beleedigt moet sterven.”

„Inderdaad!” zeide Aquilius: „dan verklaar ik mij de gramschap van dien jongeling. — Maar tracht gij hem te beduiden, dat Rufus uit onwetendheid gezondigd heeft en dat zij vrede maken.”

Daginus knikte toestemmend en begaf zich naar den man, die Rufus ter aarde had gesmeten. Deze luisterde aandachtig naar de woorden des Priesters, boog toen gewillig het hoofd en stak ten teeken van verzoening de hand uit aan Rufus, die, hoewel nog eenigszins wrevelig over zijn val, echter niet weigeren dorst de zijne te geven, vooral toen hij den bestraffenden blik bespeurde, welke zijn Hoofdman op hem gevestigd hield.

„Die slag kwam goed neder,” zeide Aquilius tegen den Batavier: „en de man, die hem gegeven heeft, zou een knap soldaat worden.”

„Ongetwijfeld,” antwoordde Daginus: „maar Brinio zal hem niet laten trekken.”

„Hoe dat?” vroeg de Primipilus, verwonderd: „hij zal toch niet weigeren, manschappen te leveren, waartoe hij, evenals alle opperhoofden, volgens het verbond gehouden is.”

„Brinio is een machtig heer,” zeide Daginus: „zijn vader was een koning over de Kaninefaten: en hij heeft meer gezag dan zijn vader.”

„Koning!” herhaalde Aquilius, lachende: „dit volk erkent immers geen koninklijk gezag. Gij zoudt mij wel willen wijsmaken, dat gindsche woning met haar stroodak een vorstelijk paleis, en die hooischuur een coliseum ware.”

„Dat weet ik niet," hernam de Priester: „maar zeker is het, dat het gezag van Brinio hier minder betwistbaar is, dan dat van Otho, Vitellius, Vespasianus of welke andere Cesar thans te Rome geëerd wordt."

„'t Is mogelijk! en dit zoo zijnde, zal het zaak wezen, dien machtigen Brinio niet misnoegd te maken. U, die de taal der Romeinen zoowel als die der Kaninefaten verstaat, draag ik op te zorgen, dat er geen nieuwe twist voorvalle, en stel u verantwoordelijk voor al wat er gebeuren mocht."

„Ik neem die verantwoording op mij," zeide de Priester, op zulk een zonderlingen toon, dat Aquilius hem een oogenblik verwonderd aanstaarde, als wilde hij een dieper meening in die eenvoudige woorden zoeken. Maar, dewijl het moeilijk is, iemands geheime gedachten te lezen op zijn gelaat, wanneer dat gelaat onder een dichten kap verholen blijft, gaf de Hoofdman het op en keerde naar den kant der woning terug, voorafgegaan door eenige onder de landlieden, die door Ella, welke schier ademloos was komen aangeloopen, bij Ada geroepen waren.

Aquilius kon niet nalaten te glimlachen, toen hij het zomerhuisje was genaderd en de drukte zag, welke, ten gevolge van Coponius' beschikkingen, aldaar in den omtrek plaats had. Hier waren het meisjes, heen en weder loopende met blokjes hout voor den haard, korfjes en eieren, melkvaten of andere benoodigdheden: daar zaten er andere hoenders of duiven te plukken, groenten schoon te maken of met handmolens het graan tot meel te malen. Ada liep nu herdan derwaarts, hare bevelen uitdeelende en zoo purperkleurig in 't gelaat als een klein juffertje, dat keukentje speelt.

Doch niemand was, op dit oogenblik, der beschouwing beter waardig dan Coponius. Hij had zijn mantel afgelegd en een schootkleed voorgedaan, en stond nu in het zomerhuisje bij het aangestookte vuur, in de eene hand een lepel houdende, waarmede hij saus in een pannetje roerde, terwijl zijn andere hand, een schuimspaan omklemmende, zich heen en weder bewoog, wenken en aanduidingen gevende aan al wie hem

omringde. Seleukus stond achter hem, en toonde zich, door zijn ijver en bekwaamheid bij het gewichtige werk, dat hem was opgedragen, wel waardig om de bij den tocht schier verloren gunst van zijn heer te herwinnen; terwijl Ada, zoo vaak zij zich weder tot haar leermeester wendde, met al de aandacht eener leerzame scholier bleef luisteren naar de lessen, die hij zich verwaardigde haar te geven.

„Ha! bij Jupiter!" riep Coponius, zoodra hij zijn vriend gewaar werd: „gij zult heden een maaltijd zien, zooals gij er in lang geen gesmaakt hebt. Wanneer het noodige aanwezig is en men trouwen bijstand en goedwilligheid heeft, gelijk hier, kan het niet falen, of alles moet naar wensch gaan. Eilieve!" zich tot Ada wendende en het oog op een paar vogels werpende, die hem een dienstmaagd geplukt overreikte: „hoe noemt gij deze gedierten?"

„Dat zijn patrijzen," antwoordde Ada.

„Patrijzen! 't is mogelijk; maar deze soort valt klein genoeg. — Zij zullen er misschien niet te minder om zijn. Hadden wij nu den tijd slechts, wij zouden die lieve diertjes van hunne beenderen en ingewanden ontdoen en volstoppen met look, eieren en welriekende kruiden; — nu zullen wij ze maar braden en goed met olie bedruipen.... maar zeg mij — van olie gesproken.... waar is die?"

Ada en hare gezellinnen zagen hem eenigszins verwonderd aan. Eindelijk echter liep Ella heen en kwam met een kruik vol terug. Nauwelijks had hij het daarin vervatte vocht geproefd of hij sprong achteruit, een vies gezicht zettende.

„Bij Pollux!" riep hij: „dat is afschuwelijk! verkoopt gij mij dat smerige goed voor olie?"

„Ik kan u verzekeren," zeide Ada, „dat wij geen betere hebben. Ik wilde er straks koeken van laten bakken; maar ik begreep niet, wat gij er thans mede wildet uitvoeren."

„Ba! dat goed stinkt naar verrotte visch. Waar haalt gij die olie vandaan?"

„Van de walvisschen," antwoordde Ada, „en andere visschen om de Noord."

„Dan geloof ik het wel, bij Hercules! maar ik sprak van olijvenolie, 't geen een geheel andere kost is; — misschien hebt gij nooit olijven gezien?"

„Jawel!" antwoordde Ada: „de Overste Massa, die op Matilo woont, heeft er mij eens een pot vol van vereerd."

„En hoe smaakten u die, als ik vragen mag?"

„Ik heb ze niet geproefd; mijn broeder Brinio heeft hem den pot teruggestuurd," zeide Ada, blozende.

„Daar heeft uw broeder Brinio verkeerd aan gehandeld," zeide Coponius: „olijven zijn een heerlijk eten."

Aquilius zeide niets; maar hij dacht bij zichzelf, dat broeder Brinio zeer wel gehandeld had.

„Aha! hier zijn de hoenders;" vervolgde Coponius: „bij Pollux! die twee hanen daar zijn vrij oud; maar geen zorg, wij zullen er een heerlijke soep van koken: en de overige zullen wij met eieren en versche salade toebereiden, na er alvorens behendiglijk de magen te hebben uitgenomen, die wij, met de kammen, tot een keurige pastei kunnen bereiden. 't Is doodjammer, dat gij geen glires hebt."

„Wat zijn dat?" vroeg Ada.

„Een soort van hazelmuizen," antwoordde Coponius.

„Muizen!" riepen Ada en Ella uit: „bij Hertha! wie heeft ooit gehoord, dat men muizen at?"

„Met honig en papaver toebereid.... een heerlijk eten.... maar hoe zullen wij nu dit varkentje klaarmaken? Zeg mij eens, waar het lieve diertje mede gemest is?"

„Wel, met den afval. — Wat wilt gij anders aan de varkens geven?"

„Verkeerd gehandeld! Wie lekkere varkens eten wil, moet hun niet anders dan vijgen toedienen en er voorts alleen den lever van eten."

„Foei!" zeide Ada, de handen ineenslaande: „wie zoo brooddronken is, is waard, dat hem de Goden met armoede en gebrek straffen."

„Ik ben volkomen van uw gevoelen, edele maagd," zeide Aquilius: „en gij zoudt u slechte gedachten van ons Romeinen

maken, indien gij waandet, dat wij allen zulke lekkerbekken zijn als onze vriend Tarpa ons schertsende voorstelt."

„Dat weet ik wel beter," zeide Ada: „daar is Massa, op Matilo, die geeft zoo weinig om fijne spijzen, dat men, naar ik hoor, aan zijn tafel honger en gebrek lijdt."

„Wat zegt gij?" vroeg Coponius, die op het vooruitzicht reeds verbleekte: „en wij zullen misschien gedwongen zijn, een maand bij hem te huisvesten."

„Geen nood!" zeide Aquilius: „gij kunt zoolang teren op uw vet."

„Gij zult er gewis zoo dik en vet niet vandaan komen als gij er heengaat, Centurio!" zeide Ada, lachende.

„O ik ongelukkige!" riep Coponius uit, terwijl hij in zijn ontroering bijna den geheelen inhoud van het pepervaatje in een voor hem staande sauskom ledigde: „was ik tot zulk een ongeluk gespaard? Driewerf wee over den Veldheer Hordeonius, die mij, toen ik nauw van de ontberingen bekwam, op Mona geleden, tot zulk een tocht uitkipte! Maar ik zweer dien Massa, hij zal mij goede schotels hebben voor te zetten, of ik zal hem leeren, dat men niet vergeefs een Romeinschen burger doodhongert."

„Kom! kom!" zeide Aquilius, lachende: „troost u en wees bij de zaak, of wij zullen ons aan uwe saus te bersten hoesten. Geniet het tegenwoordige oogenblik en denk met Horatius:

Wie, blij te moe, 't bestaande heil geniet,
Dringt in de verre toekomst niet,
En 't bitt're, dat hij soms ontmoet,
Wordt door een stillen lach vergoed!"

„Dat is ware levenswijsheid," zeide Ada: „hoe noemdet gij den man, die dit zeide?"

„Horatius Flaccus."

„En leeft hij nog?"

„Neen! hij heeft onder Cesar Augustus onsterfelijke gedichten geschreven."

„O! hij was dan hetgeen de Germanen een Bard noemen.

En trok hij ook met de legers op, om de helden ten strijd aan te moedigen?"

„Vooral niet," zeide Coponius: „hij zat liever te huis en bezong zijn meisjes en den goeden Falernum."

„Hoe!" zeide Ada, niet zonder verontwaardiging: „is het aan zulke onderwerpen, dat een zanger de hem geschonken gaven mag besteden?"

„Beoordeel den goeden Horatius niet te gestreng," zeide Aquilius: „hij leefde in een tijd van vrede; maar zijn lier heeft ook de helden van oud Rome vereeuwigd. En wie kon het hem misduiden, dat hij in lieflijk vloeiende verzen de zaligheid der liefde, het geluk der stille rust en de genoegens van het landleven bezong? Gij toch niet, bekoorlijke Ada! die hier zoo geheel volgens het ideaal, dat hij geschetst heeft, die eenvoudige geneugten moogt smaken."

„Ik beken," zeide Ada, voor zich ziende, „dat ik uw terechtwijzing verdiend heb, en dat ik in mijn onnoozelheid een waarschijnlijk onbillijk oordeel geveld heb over zaken die ik niet ken. Maar helaas! die stille rust, waar gij van spreekt, wordt hier ook zoo ruim niet genoten als gij u wel voorstelt." — Hier schudde zij bedenkelijk het hoofd.

„Hoe!" zeide Aquilius: „ik stelde mij voor, dat de bewoners dezer streek, althans de machtige Brinio, door niets verhinderd werden om hunne dagen in zorgelooze rust te slijten."

„Dat moest ook het geval zijn," zeide zij, naderbijtredende en slechts halfluid sprekende, „ware het niet.... maar ik handel misschien onvoorzichtig met u daarover te spreken; en ik weet niet of mijn broeder het zou goedkeuren, dat...."

„Zeg vrij wat u op het hart ligt," zeide Aquilius, wiens nieuwsgierigheid te sterker geprikkeld werd door de schroomvalligheid van Ada: „ik zweer u bij de onsterfelijke Goden, dat Aquilius Thuscus nimmer misbruik maakt van het in hem gestelde vertrouwen."

„Gij moet dan weten," zeide Ada, een weinig moeds vattende en zich langzamerhand met den Primipilus van het zomerhuisje verwijderende, „dat wij Kaninefaten altijd vroolijk

en onbekommerd geleefd hebben, zoolang Lenas, en de overige bevelhebbers na hem, hier te lande de belangen des Cesars behartigd hebben. Ook in den aanvang hebben wij over Massa niet te klagen gehad: ik herinner mij zelfs, dat hij, toen ik jonger was, hier dikwijls kwam en altijd door Brinio en door Rheime (die toen zoo ongelukkig niet was als tegenwoordig) goed werd ontvangen. Maar die tijden zijn voorbij: en, hetzij dat het den Overste aan de noodige veerkracht ontbreekt om zijn krijgsknechten in bedwang te houden, hetzij dat men een ongunstiger oordeel over hem vellen moet, zeker is het, dat overal ontevredenheid heerscht: geen dag gaat er om, of er wordt geklaagd over het rooven en stroopen, dat door de soldaten, die aan den Brittenburg liggen, gepleegd wordt, zonder dat er ooit recht te verkrijgen is."

„Dat is verkeerd!" zeide Aquilius: „daarin moet voorzien worden."

„Gij gaat naar den Overste toe, Primipilus!" zeide Ada, met een vleienden blik: „gij schijnt ons Kaninefaten niet ongunstig: — misschien zoudt gij hem tot betere gedachten kunnen brengen."

Aquilius schudde het hoofd: „Massa is hooger in rang dan ik," zeide hij: „hij zal dus weinig om mijn vermaningen geven, indien hij er al naar verkiest te luisteren. Maar waarom zenden uwe landgenooten of uw broeder geen klachten in bij Civilis? Hij is, als Batavier en Legerhoofd over al de hulpbenden van den Nederrijn, uw natuurlijke beschermer. Massa is hem ondergeschikt: en zoo Civilis te voren grooten invloed had, de laatste gebeurtenissen hebben dien nog vermeerderd. De Veldheer Hordeonius Flaccus ziet slechts door zijn oogen: en zoo gij te klagen hebt, nimmer kunt gij een betere voorspraak hebben dan hem."

„Men heeft zich menigmaal tot hem gewend," zeide Ada: „doch het heeft niet mogen baten; 't zij dat hij zich de zaak zijner landgenooten niet aangetrokken hebbe, 't zij dat zijn invloed niet zoo groot zij als velen denken."

Aquilius bleef eenige oogenblikken peinzende: „en," hernam

hij, „zijn die rooverijen, waar gij over klaagdet, van dien aard, dat zij uw rust verstoren? — Zij zullen toch een machtig stamhoofd als Brinio niet durven beleedigen?"

„Brinio zoude het ook niet dulden," zeide Ada; — „en ziedaar juist wat mij angstig maakt."

„Hoe!" zeide de Romein: „gij zoudt werkelijk vreezen, dat de vrede dezer landstreek verstoord zoude kunnen worden?"

Ada antwoordde niet: zij was zelve te wel bewust, dat de gemoederen der Kaninefaten niet vriendelijk gezind waren jegens hunne onderdrukkers, en bespeurende, hoe spoedig Aquilius tot de juiste gevolgtrekking harer rede kwam, vreesde zij te veel gezegd te hebben. Gelukkig redde haar Coponius uit de verlegenheid.

„Brengt schotels aan!" riep hij: „het eten is weldra gaar. En laat men met allen spoed welriekende kruiden tot toespijs plukken en bloemen om den disch te versieren. Nu zult gij oordeelen, of Tarpa de kookkunst verstaat. Wat doet gij, Thuscus! gij houdt mijn scholier op en ontneemt haar de gelegenheid, zich mijn lessen ten nutte te maken."

„Ik zal u bloemen bezorgen," zeide Ada, en snelde meteen den tuin in, gretig dit voorwendsel aangrijpende om een gesprek af te breken, hetwelk zij gevaarlijk achtte te vervolgen.

Maar Aquilius had geen voornemens om haar opnieuw lastig te vallen betreffende een onderwerp, 't welk hij zag, dat haar minder welkom was geworden; en daar hij reeds genoeg had opgemaakt uit het weinige, dat zij gezegd had, vergenoegde hij zich met haar te volgen en een gesprek met haar te beginnen over de bloemsoorten, die de tuin opleverde.

„Het verwondert mij, dat gij geene rozen hebt," zeide hij, rondziende: „wil de schoonste bloem hier niet groeien, of acht gij hare waarde niet?"

„Spreek er niet van," antwoordde Ada, terwijl zij haar ruiker gaarde; „wij hebben zoo dikwijls beproefd hier rozen te planten; maar de Alven willen het niet gedoogen."

„De Alven!" herhaalde Aquilius: „wie zijn dat?"

„Spreek zacht!" zeide Ada, met schroomvalligen ernst: „zij dulden niet, dat men lichtvaardig over haar spreke. Gij weet toch wel," vervolgde zij op een geheimzinnigen toon, „dat de Alven 's nachts het gebied voeren over de planten en struiken, gelijk de Kabouters over de steenen en metalen en de Nixen over de stroomen."

„De Grieken hadden hunne Dryaden en Nereïden," zeide Aquilius lachende: „vermoedelijk zijn uwe wezens van hetzelfde ras."

„Wel vijftigmalen hebben wij een rozeboom in den tuin geplant; doch altijd vonden wij 's morgens daarna den grond opgegraven en de struik omgeworpen."

„En zijn het de Alven, die zich aan zoodanige baldadigheid schuldig maakten?"

„Stil toch! zoo zij u hoorden: Brinio heeft laten waken: en meer dan eens is het gebeurd, dat men 's nachts een witte vrouw, juist gekleed gelijk de Alven gekleed gaan, had gezien, die den boomstruik uit den grond haalde. Sedert heeft Brinio verboden, dat men er meer zoude planten."

„Welnu!" zeide Aquilius: „daar is er dan toch een, dien dat van allen goeden smaak ontbloote gespuis heeft laten staan," en meteen wees hij op een duinroos, die tusschen ander bloemhout inwassende, niet dadelijk de oplettendheid wekken kon.

„'t Is waar ook!" zeide Ada: „wellicht hebben zij hun gramschap tegen die onschuldige planten laten varen," — en reeds stak zij de hand uit om een der bloemen te plukken, toen zij Rheime gewaarwerd, die, steelsgewijze genaderd, haar met aandacht gadesloeg.

„Foei Rheime!" zeide zij: „waarom zijt gij niet aan de deur blijven zitten? Ik had u immers bloemen gegeven om te vlechten."

„Mijn kransje is af," zeide Rheime, met een zegepralenden blik op een verschen bloemkrans wijzende, waarmede zij haar grijze haren getooid had: „en de zon is schuilgegaan."

„Zij heeft gelijk ook," zeide Ada, lachende: „en het is tijd, dat wij ons naar huis spoeden."

Met deze woorden Rheime bij den arm nemende, haastte zij zich naar huis, waar zij de knapen bezig vonden, de tafel gereed te maken, terwijl Coponius, zweetende en blazende, heen en weder liep.

„Het is tijd!" riep hij: „de plechtige stond snelt aan: en wij moeten dien niet vertragen; want de eerste les bij alle gastmalen is deze, dat men aan de spijs geen tijd moet laten om te bekoelen: waarom ook mijn vriend Lucius Orellius altijd gewoon was, zich van handschoenen te bedienen, om de heetste spijzen onbeschadigd te kunnen aangrijpen. — Maar bij de onsterfelijke Goden! wat zie ik daar? hoeveel plaats denkt men, dat wij beslaan zullen?"

En hij wees op de lange houten tafels, welke de knapen in den vorm eener T hadden aangerecht.

„Ik vrees eer, dat wij plaats te kort zullen komen," zeide Ada: „gij en uwe krijgsknechten, en wij met onze huisgenooten, maken een vrij aanzienlijk getal uit."

„Hoe?" riep de Hopman, wien het niet in de gedachte gekomen was, dat allen te zamen zouden spijzigen: „zouden wij met onze manschappen en uw dienstvolk aan éénen disch liggen?"

„En wat anders?" vroeg Ada, op hare beurt verbaasd.

„'s Lands wijs moet men volgen," zeide Aquilius, lachende: „en geloof mij, Tarpa! het eten zal er u niet te minder om smaken, al is het getal der gasten wat grooter."

„Maar bij Pollux!" zeide Coponius: „boven de twaalf aan te liggen is een kwaad voorteeken en kan er in boven- noch onderwereld doorgaan."

„Spreek maar niet van *aanliggen*," hernam Aquilius: „daar het mij toeschijnt, dat hier geen tafelbedden zijn, zult gij verlof hebben aan te *zitten*, en dan vervalt uw geheele voorteeken."

„Geen bedden aanwezig!" herhaalde Coponius zuchtende: „wel, dat zal nooit gaan; — maar bovendien heb ik voor zooveel gasten geen eten gereedgemaakt."

„Maar ik wel!" zeide Ada: „ik heb gezorgd, dat er meel- en oliekoeken zouden wezen in overvloed — en niemand zal behoeven honger te lijden, dat beloof ik u."

„Olie . . . . oliekoeken . . . . is dat van die traan? . . . . maar gij zult mij veroorloven, daar ik op dien vloed van gasten niet gerekend had, mijn maatregelen naar behooren te nemen. — Hoor eens, Seleukus!" vervolgde hij zachtjes tot zijn slaaf: „ik kan niet overal te gelijk zijn; — maar, terwijl ik eet, draag ik u het bestier dier schotels op. Gij zorgt, dat de fijne spijzen alleen aan het boveneinde van den disch komen . . . . of, weet gij wat, breng ze alle maar aan mij, ik zal ze wel voordienen. Die Thuscus is zoo onhandig: en die lieden van hier zouden er nog minder besef van hebben. — Laat zien! wat ontbreekt er nog? — Muziek achter tafel. — Nu! wij hebben onze hoornblazers."

„Droomt gij, Tarpa?" vroeg Aquilius, die deze laatste woorden gehoord had: „of denkt gij, dat die goede menschen niet even hongerig zijn als gij, en ongaarne in de plaats van een stuk brood hunne speeltuigen aan den mond zullen zetten?"

„Gij verstaat er u niet op," zeide Coponius: „weet ik niet, hoe het met de muzikanten altijd gaat? Geloof mij, zij zouden zich hoogst beleedigd achten, indien wij hun ééne gelegenheid onthielden van zich te doen hooren. En zij zullen er geen brok bij verliezen. — Dat volk drinkt spelende en speelt etende en houdt niet dan gedwongen met een van beide op. En verder, zoo er nu de eene of andere onder die Kaninefaatsche maagden ware, die begrip had van de edele zangkunst, dan zouden wij volkomen gered zijn."

Hij had nauwelijks uitgesproken, toen zich naast hem een dof en suizend gegons als dat van een bijenzwerm deed hooren. Hij wendde het hoofd en zag Rheime, die, aan het boveneind der tafel geplaatst, eerst met een doffe en onduidelijke stem, vervolgens luider, een lied in de Germaansche taal opdreunde.

„Bij Hercules!" zeide Aquilius: „de Goden beminnen u,

Tarpa! nauwelijks vormt gij een wensch, of hij wordt dadelijk vervuld!"

„Ik sterf!" riep Coponius: „kan er eenig voorteeken noodlottiger zijn, wanneer men aan den disch gaat, dan het gekras van een uil in de eetzaal? En weet gij iets, dat meer van het uilgekras heeft dan de zang van die tooverkol daar?"

De goede Centurio was echter een weinig hard in zijn oordeelvelling; want hoewel eentonig en treurig, was de melodie echter niet onbevallig, en de voordracht, schoon soms wat bevend en afgebroken, toonde, dat de zangster vroeger de kunst had verstaan. Met meer recht zou hij zich hebben mogen ergeren, indien hij den zin der woorden had verstaan. Het was een oude deun, waarvan de meeste uitdrukkingen reeds in onbruik waren geraakt. De beteekenis was nagenoeg deze:

Waar blijft, waar blijft gij, Werdomar?
Keer Werdomar! ai keer!
De vreemd'ling nam uw woning in
En draagt er zich als Heer;
En onbezorgd en onbedacht
Doolt gij door 't woud bij duistren nacht.
Waar blijft, waar blijft gij, Werdomar?
Keer Werdomar! ai keer!

De vreemd'ling met zijn bruin gelaat,
Hij kwam van over 't meer:
En ongebeên, met krijgsgedruisch,
Nam hij zijn intrek in uw huis.
Waar blijft, waar blijft gij, enz.

De vreemd'ling met zijn koopren helm
En ellenlange speer:
Hij heeft, daar niemand hem verlet,
Zich aan uw tafel neergezet.
Waar blijft, waar blijft gij, enz.

De vreemd'ling met zijn glanzend schild
En blinkend zijdgeweer;
Hij heeft uw vetten os gekeeld
En met zijn makkers 't vleesch gedeeld.
Waar blijft, waar blijft gij, enz.

De vreemd'ling met zijn vosselist
En 't uitzicht van een beer:
Hij sloeg den bodem in van 't vat
En drinkt aan 't gerstebier zich zat.
Waar blijft, waar blijft gij, enz.

De vreemd'ling met zijn geilen aard,
Die vroomheid kent noch eer:
Hij schendt, zoo Freia 't niet verhoedt,
Uw echtkoets in zijn overmoed.
Waar blijft, waar blijft gij, Werdomar?
Keer Werdomar! ai keer!

Vergeefs trachtte de goede Ada, beducht, dat altemet deze of gene uit de bende van Aquilius de beteekenis van het gezongene verstaan mocht en er een zinspeling in vinden op hunne handelwijze, aan hare zuster te beduiden, dat het nu geen zingenstijd was; Rheime bleef doorneuriën, als een opgewonden muziekkast, die met spelen doorgaat totdat het uurwerk is afgeloopen en die men niet kan doen zwijgen zonder ze te breken.

De gasten hadden inmiddels plaats genomen: en wel Aquilius, Ada en de voornaamste huisgenooten van Brinio aan de hoogere tafel: terwijl zich de inmiddels binnengekomen ruiters en speerdragers met en onder de overige landlieden, zoo goed en gemakkelijk als de ruimte het toeliet, aan den lageren disch neervlijden. Coponius, die tot het laatste toe rond had gezien of er ook nog iets ontbrak, en er zich vruchteloos over geërgerd, dat men in de plaats van schitterende lampen of waslichten, de kamer verlicht had met smeerpotten, die een vrij onaangenamen walm verspreidden, nam nu eindelijk naast Aquilius plaats, juist op het oogenblik, dat de arme waanzinnige haar lied eindigde met de slotwoorden van het laatste couplet:

Keer Werdomar! ai keer!

En, even alsof haar zang werkelijk het vermogen bezat, afwezenden op te roepen, te gelijker tijd trad door de buitendeur een breedgeschouderde, athletisch gebouwde jongeling

binnen, met een wolfsvel om de forsche ledematen geslagen, den boog op schouder en den gordel met bijlen en priemen voorzien. Een aantal honden, groote en kleine, omringde hem en scheen reeds de lucht van het gebraad op te snuiven. Hij wierp een vluchtigen blik de kamer rond, hing, zonder een woord te spreken, zijn wapenen af, en trad naar het boveneinde der tafel. Het was Brinio.

IV.

Het gelaat van Ada had een uitdrukking van vroolijke verrassing aangenomen op het terugzien van haren broeder, wien zij dien avond niet te huis verwachtte; maar zij verbleekte, zoodra zij het gefronste voorhoofd, de saamgetrokken wenkbrauwen en het duistere oog van Brinio gewaarwerd: en de hand, welke zij hem ter verwelkoming had toegestoken, begon zichtbaar te sidderen.

Wat de gasten betreft, zoo hadden de krijgsknechten, voor zooverre zij door hunne buren gewaarschuwd werden, dat het de eigenaar der landhoeve was, die binnentrad, dezen met een zijdelingschen blik aangekeken en daarbij gedacht: „dat zou een goede speerdrager zijn.” Aquilius was gelijktijdig met Ada opgerezen om zijn gastheer te groeten: en Rheime knikte onnoozel lachende met het hoofd, zich de handen wrijvende als uit blijdschap over haars broeders terugkomst. Coponius alleen had niets gemerkt van den man, die de algemeene aandacht trok. Hij was juist bezig, eenige schoteltjes, waarop de zoogenaamde voorspijs zich bevond en die niet naar zijn zin geplaatst waren, te verschikken, en proefde te gelijk een broodkorst, waarover een ei gespreid lag, met zout en peper toebereid.

„Wie zijn die vreemdelingen?” vroeg Brinio, toen hij zich nabij het boveneinde der tafel bevond, in de landstaal aan Ada, zonder de hem aangeboden hand te vatten.

Coponius schrikte zoodanig over de onverwachte stem, die in zijn ooren klonk, dat hij zich verslikte en bijna door de broodkorst verstikt ware, waarvan hij niet verlost werd dan na een gestadig hoesten en proesten, zoodat hem de oogen overliepen.

„Brinio!" antwoordde Ada, in 't Latijn: „deze vreemdelingen zijn uwe gasten, aan wie ik in uw naam herbergzaamheid verleend heb."

Het gelaat van den Kaninefaat werd nog duisterder dan het geweest was; maar die sombere wolk dreef voorbij; en welke ook zijn geheime gedachten waren, heilig boven alles was bij hem, gelijk bij zijn landgenooten in 't gemeen, de plicht der gastvrijheid. Zijn blik klaarde op en hij antwoordde in de taal, door Ada gebezigd:

„Dat de Goden hen beminnen, die de nederige woning van Brinio met hunne tegenwoordigheid versierd en tot hun verblijf gekozen hebben: en vervloekt zij al wie hun schade toebrengt, zoolang zij onder mijne bescherming zijn."

„Ik dank u uit naam mijner krijgsmakkers," antwoordde Aquilius: „de soldaten des Cesars weten en stellen het op prijs, dat zij nergens een guller onthaal genieten en waardiger gastvrienden ontmoeten dan onder de inwoners dezer landen."

Brinio zweeg en beet zich de lippen, terwijl hij zich naast Rheime aan tafel nederzette. Aquilius deelde hem nu zijn naam en rang en die van Coponius mede en voegde er eenige verplichtende woorden bij, al hetwelk Brinio, die ondertusschen zijn oogen over de tafel weiden liet, stilzwijgend aanhoorde, totdat hij eindelijk aan zijn verbaasdheid over hetgene hij bespeurde, lucht gaf in deze woorden, tot Ada gericht:

„Sedert wanneer heb ik een Romeinschen kok in mijn dienst, en worden aan de gasten van een Kaninefaat andere spijzen opgedischt dan wij zelven gebruiken?"

„Verwonder u des niet, edele Brinio!" zeide Coponius, zich de handen wrijvende: „tot een bewijs mijner erkentelijkheid voor het gul onthaal dat wij genieten, heb ik zelf, ik Titus

Coponius Tarpa, uwe voortreffelijke zuster eenig onderwijs gegeven in die nutte kunst der spijsbereiding, waarin wij Romeinen het, dank zij den onsterfelijken Goden, zooverre gebracht hebben, en gij, verschoon de uitdrukking, nog zoo achterlijk zijt. Het is maar jammer, dat ik niet in de gelegenheid ben geweest, mijn bekwaamheid uit te oefenen op betere voorwerpen dan die, welke uw hof en kelder opleveren; maar schoon hetgene opgedischt wordt slechts weinig streelends voor het verhemelte aanbiedt, en schoon het op eiken schragen, en niet, gelijk bij een vermogend man als u betaamde, op een citroenhouten tafel wordt voorgediend, en schoon wij het zittende moeten gebruiken en niet in die liggende houding, welke de spijsvertering en het gemak zoozeer bevordert, — zoo zult gij, ik ben des verzekerd, niet ontevreden zijn over de kleine verbetering, welke uw keuken heden heeft ondergaan.''

De indruk, welken Coponius zich voorstelde door zijn welsprekendheid op het onbeschaafd gemoed van zijn gastheer te verwekken, ging geheel verloren bij dezen, die de aanspraak van den Centurio tot het einde toe met een verachtelijken glimlach bleef aanhooren.

„Ik weet,'' zeide Brinio, toen Coponius gedaan had, „dat er onder u Romeinen velen zijn, die geen genot hooger stellen, dan dat van hun verwenden smaak te streelen door het kunstig toebereiden — ik zou het bederven noemen — der spijzen, welke moeder Hertha ons aanbiedt. Ik heb zelfs gehoord, dat Vitellius, hij, die, naar ik meen, uw tegenwoordige Cesar is (want daar valt geen rekening op te maken), onder die lekkerbekken eene onderscheidende plaats bekleedt: ik weet verder, dat bij u een taak, welke alleen aan vrouwen betaamt, door mans wordt uitgeoefend, tot schande van het geheele geslacht; maar wat ik niet wist, is, dat een krijgsman, een Centurio zich zooverre verlagen kon, om niet slechts een zoo laag beroep als dat van keukenmeester uit te oefenen, maar zich daarop zelfs te beroemen!''

„Kaninefaat!'' hernam Coponius, die, ondanks zijn vadsigheid en al te groote keurigheid in spijs en drank, geheel niet

van moed was ontbloot: „indien wij ons op een vrije plaats bevonden en niet door de banden van gastheer en gast geketend waren, zou ik u de onbedachte woorden doen verzwelgen, die gij uitgesproken hebt, omdat gij, evenals het redelooze vee, de weldaden der beschaving niet kent en dienvolgens veracht: en ik geloof, dat zulks u slechter zoude bekomen dan die spijzen, waar gij zoo op schrolt."

„Romein!" riep Brinio uit, in heftigen toorn ontstoken, terwijl zijn oogen wild heen en weer rolden en zijn vuist zich krampachtig sloot: „Weet gij wat het zegt, den wolf in zijn hol te beleedigen?"

„Brinio!" zeide Ada, haren broeder met een smeekenden blik aanziende en hare hand op de zijne leggende: „maak ons huis niet tot een schande in het land!"

Brinio zag getroffen voor zich; en Aquilius, oordeelende dat het zijn plicht was, voor zijn eer en die zijner volgers, de hernieuwing van dergelijke tooneelen te vermijden, nam op de navolgende wijze het woord:

„Edele Brinio! gij hebt wellicht geen ongelijk in hetgeen gij zooeven ons Romeinen verweet: en de wijzen onder ons volk hebben in hunne redenen en geschriften die weelde gelaakt, welke zoozeer afsteekt bij de matigheid onzer voorvaderen. Maar bij diezelfde voorvaderen bestond ook de deugd der gastvrijheid, welke wij hier even heerlijk hoopten terug te vinden, en welke den gastheer belette een uitdrukking te bezigen, onaangenaam, veelmin beleedigend voor zijn gasten. Is ons bijzijn u hinderlijk, het is wel, wij zullen ons verwijderen en ons getroosten den nacht onder den blooten hemel of onder het dak eens minvermogenden, maar meer herbergzamen gastheers door te brengen."

Brinio's drift was voorbij: de woorden van Aquilius drongen als dolksteken in zijn ziel en vervulden hem met beschaming. Hoe! hij, de edelste, de machtigste onder de Kaninefaten, hij, die aan zijn landgenooten tot gids en voorbeeld moest strekken, hij had den plicht der gastvrijheid geschonden? Nauwelijks kon hij zelf het gelooven. Hij zag eenige

eenige oogenblikken voor zich en zweeg: toen rees hij op, trad naar Aquilius, die in afwachting stond van hetgeen hij verrichten zou, reikte hem de hand toe, en sprak: — „Gij zijt nog jong, gelijk ik, Primipilus! maar uwe woorden zijn wijs, gelijk die van een grijsaard. Dat de Goden u lief mogen hebben; want gij hebt mij tot de rede doen terugkeeren. Geloof mij, ware de ziel van Brinio niet geschokt geweest door gebeurtenissen, welke ik thans niet mag verklaren, hij zou zich nooit hebben blootgesteld om uw verwijt te verdienen. — En gij, Centurio! vergeef mijn bitse taal en laten wij, naar oud gebruik, allen wrevel in den schuimenden beker verdrinken."

„Daar heb ik niets tegen," zeide Coponius, „te meer, daar uw gerstebier zeergoed van smaak is, 't geen gelukkig mag heeten in een land, dat geen wijn oplevert."

Hier bracht men op last van Brinio een grooten ossenhoorn met zilveren randen versierd, en op een wijze, welke in deze nog onbeschaafde landen kunstig heeten mocht, met onderscheidene figuren besneden. De beide Hoplieden dachten niet anders of deze drinkbeker zoude hun gastheer ter hand gesteld worden; maar de schenker, na dien gevuld te hebben, bood hem aan Ada: en deze, met hare blanke en poezele handjes de dorre, vermagerde vingeren van haar zuster geleidende, hielp haar den beker aan den mond te brengen.

„Het zou een kwaad voorteeken zijn," zeide Brinio tot de Romeinen, „indien een onzer zijn dorst leschte, alvorens de oudste dochter van Werner hare lippen bevochtigd had."

Niet zonder nieuwsgierigheid keek Coponius naar Rheime, hoe zij, volgens de uitdrukking haars broeders, de lippen bevochtigen zoude. Na rechts en links met het hoofd te hebben geknikt, als wilde zij de aanwezigen welkom heeten, zette zij den hoorn aan den mond, en, 't geen bijna onbegrijpelijk scheen, wanneer men den vorm des bekers en hare bevende handen in aanmerking nam, zij ledigde, zonder een drop te spillen, die in ééne teug.

„Bij Jupiter!" dacht Coponius: „die schoone heeft dorst;

maar ik wensch van harte, dat men mij een andere soort van kelk brenge; of ik zie geen kans het haar zoo handig na te doen."

Maar hij zette nog een scheever gezicht, toen hij zag, dat Brinio uit handen van zijn schenker een hoorn ontving, die zeker driemalen zoo groot was en echter insgelijks tot aan den rand werd gevuld.

„Ik wensch u heil," zeide de gastheer, opstaande: en, zijn rechterarm door de zilveren ketens stekende, die aan den drinkhoorn waren vastgemaakt, bracht hij de randen met den linkerarm aan zijn lippen en ledigde, langzaam maar achtereenvolgens, den geheelen inhoud; waarna de drinkbeker opnieuw gevuld en aan Aquilius werd aangeboden.

Het bloote denkbeeld van dien plas in te zwelgen deed den Romein sidderen: hij begreep echter, dat hij zich met welvoeglijkheid aan de eer, hem aangedaan, niet kon onttrekken: en, na in heusche bewoordingen den bloei van Brinio's huis te hebben herdacht, volgde hij de handgrepen na, door dezen in 't werk gesteld, en kweet zich, hoezeer bij tusschenpoozen, vrij gelukkig van de hem opgelegde taak. De Kaninefaten klapten goedkeurend in de handen en Brinio betuigde, dat hij den drinkbeker van Werner nog nooit door een vreemdeling zoo handig had zien ledigen.

Coponius, den goeden uitslag van zijns wapenbroeders moedige poging gezien hebbende, begreep, dat hetgeen de matige Aquilius gelukkig volbracht had, voor hem, Coponius, die ten minste tegen de hoeveelheid van drank niet opzag, geene moeilijke taak zoude zijn, en nam den drinkhoorn aan met de onverschilligheid van iemand, die zeker is van zijn zaak, en met de hoop, nog luider toejuichingen te zullen verwerven. Hij bracht dien op dezelfde wijze en met gelijke voorzorgen aan den mond als zijn voorgangers: maar hij vergat, dat overhaasting bij het drinken alles bedierf; en daar hij met te veel spoed den gekromden hoorn oplichtte, vloeide het vocht, dat bij die beweging met verdubbelde snelheid nederstroomde, niet in zijn keel, maar langs zijn baard, over zijn

borst, en op zijn kleederen, tot groot vermaak van alle aanwezenden, die, Romeinen zoowel als Kaninefaten, zich niet konden weerhouden ten koste van den besproeiden Hopman in een schaterend gelach uit te bersten.

„Weg is uw roem, Tarpa!" zeide Aquilius: „ik raad u aan, uw verblijf in deze landen u ten nutte te maken en het drinken van bier uit ossenhoornen aan te leeren."

„Gij hebt goed spotten," zeide Coponius, zich afdrogende: „in allen gevalle is het een goed voorteëken, zich met wijn te bestorten, en dat zal met bier wel hetzelfde zijn; maar laat men mij een beker van een anderen vorm brengen en gij zult zien, dat ik althans voor den goeden drank niet bevreesd ben."

„Wat is het toch voor kost, die mij gedurig wordt voorgezet?" vroeg Brinio, na eenige reizen met ongeduld de schotels te hebben afgewezen, die hem Seleukus aanbood, en wier verschijning hij, wat moeite hij ook deed om zijn gasten niet opnieuw te verstoren, niet zonder een nieuwe aanmerking kon laten voorbijgaan: „hier Ebbo! kunt gij niet zorgen, dat ik een bord karnemelk of wat traankoeken bekome. Ik heb den brui van al die vreemde vergiften. Hier Flak!" vervolgde hij, een der honden roepende, die om hem heen draaide, en hem op een bord een stuk van een gekruide pastei aanbiedende: „hebt gij er trek in? — Zie eens," hernam hij, toen de hond, na een poos gesnuffeld te hebben, den snoet terugtrok: „die stomme dieren lusten het niet eens."

„Daardoor bewijzen zij juist, dat zij stomme dieren zijn," zeide Coponius, het bord haastig uit Brinio's handen rukkende: „die onnoozele!" vervolgde hij bij zich zelven: „hij is slechts waardig zich met den draf zijner zwijnen te voeden, wien hij in lompheid niets toegeeft. Maar laat ik mij niet over hem beklagen. Hij belieft niet van mijn keuken gediend te zijn: die ijlhoofdige heks zet er ook geen tand aan: dat zijn twee aandeelen meer, die voor mij overblijven."

Hier bracht men hem een drinkschaal, die naar den Romein-

schen smaak gevormd was en die hij dadelijk vullen liet.

„Vergun mij thans, beminnelijke maagd!” zeide hij tot Ada, „u dezen betamelijken beker toe te drinken. Naar Romeinsch gebruik zal ik er één ledigen voor elke letter van uw naam: en het spijt mij, dat die naam niet zevenmaal zoolang is, zoodat ik in staat ware, u mijn goeden wil nog beter te doen blijken.”

Deze woorden geuit hebbende, dronk hij werkelijk den beker driemalen uit. Maar toen, vergetende, dat hij niet op een rustbed lag, maar op een houten bank was gezeten, en zich naar zijn gewoonte, als hij gedronken had, op zijde willende werpen, verloor hij het evenwicht en rolde hals over kop van de bank.

„Is het met dusdanige buitelingen,” vroeg Brinio, terwijl de Hopman, onder het schaterend gelach der aanwezigen, en het geblaf der opspringende honden, zich eenigszins onthutst van den grond hief en zijn plaats hernam, „dat gij Romeinen gewoon zijt, aan uw plichtplegingen klem bij te zetten, dan zou mijne zuster u gaarne de moeite geschonken hebben.”

„Gij vermaakt u met mij,” zeide Coponius: „en ik moet bekennen, dat gij gelijk hebt; maar wat zal ik u zeggen? Ik ben aan tafel gewoon te liggen, en ik kan niet begrijpen, waarom gij, Kaninefaten, een zoogoed en zoo gemakkelijk gebruik niet van ons Romeinen overneemt.”

„Gaarne,” zeide Brinio, „zullen wij de Romeinen navolgen in die zeden en kundigheden, waardoor zij zoovele volken der aarde aan zich onderworpen hebben; maar niet in die gebruiken, welke geen ander gevolg hebben, dan dat zij het lichaam verwijfd en krachteloos maken.”

„Bij Hercules!” zeide Coponius: „daar was de groote Julius, wien men toch geene verwijfdheid ten laste kon leggen. Geen veldheer op aarde heeft ooit veroveringen gemaakt, aan de zijne gelijk: en toch, hij wist best, hoe het behoorde en gaf aan een zacht rustbed de voorkeur boven een harde bank.”

„'t Is mogelijk,” hervatte Brinio, droogjes weg: „maar hij wist ook de gemakken des levens te ontberen, wanneer hij

die niet bekomen kon, en ik heb althans nooit van hem gehoord, dat hij van de bank rolde wanneer hij zijn rustbed miste."

„Nu!" zeide Coponius: „wij zullen dat daarlaten; — maar er zijn bij ons inrichtingen, geschikt om het lijf te verkwikken en te versterken, die gij ontbeert. Is het niet zoet, wanneer men bezweet en bestoven van een langen tocht komt, zich in een lauw of heet bad, wel met geurige kruiden toebereid, te reinigen en nieuwe veerkracht aan de ledematen te schenken? En waarom bezit gij Kaninefaten dan geen badstoven? Voorwaar! geen Romein zou, zooals gij deedt, dadelijk van 't paard aan tafel gaan."

„Ons geheele land is een bad, Centurio!" — zeide de gastheer: „en wanneer men, zooals ik, in den tijd van weinige uren eenige rivieren heeft overgezwommen en eenige poelen doorwaad, heeft men zijn bekomst van het water."

„Ik dacht niet, Tarpa!" zeide Aquilius, „dat gij met zulk een beklag voor den dag zoudt komen. Mij dunkt, gij hebt zooeven een bierbad genomen, dat u genoeg verfrischt moet hebben; — maar deze beuzelingen daargelaten. Ik wilde u, edele Brinio! een andere vraag doen. Wat is de oorzaak, dat, terwijl zoovelen uwer landgenooten, die u noch in aanzien, noch in geschiktheid evenaren, zich onder den adelaar der Cesars geschaard hebben om roem en eer te winnen, gij in ledigheid uw beste dagen aan den Rijnoever verliest, en de pijl, tot grootscher doel gesmeed, slechts bezigt om weerlooze hinden of hazen te treffen? Ik zou u niet berispen, indien uw arm noodig ware ter verdediging van uw vaderlandschen grond; want, gelijk de groote Tullius zegt: de liefde tot het vaderland overtreft alle andere liefde; — maar gij leeft in vrede met uw naburen: en de bescherming der Romeinen waarborgt u, dat uw landpalen door geen uitheemsch geweld zullen geschonden worden. Er bestaat dus voor iemand, die, als Brinio, het voorbeeld behoorde te geven, naar mij toeschijnt, geene verschooning."

„Gij spreekt fraai, Primipilus!" zeide Brinio, met een bitteren

glimlach en terwijl hij zich den langen blonden knevel om den vinger wond: „en hoe zal ik u antwoorden, ik, die mij met moeite in uw taal uitdruk, en in het redetwisten niet opgewassen ben tegen iemand, die het bij de Rhetoren geleerd heeft? — Maar toch! ik moet glimlachen, wanneer ik bedenk, hoe gij die onnoozele Batavieren misleidt, door hen wijs te maken, dat zij niets voordeeligers voor hunnen roem kunnen verrichten dan u te helpen. Een schoone roem voorwaar! die niet eens aan hen, maar uwen veldheeren wordt toegerekend; ik haal de schouders op en heb medelijden met hen, die zich met zulk een ijdelen rook willen vergenoegen. Wat mij betreft, zoo ik ooit te velde trok, het zoude zijn om voor mij of de mijnen te strijden, en niet om aan de Romeinen deze of gene strook lands, die hun ontbreekt, te bezorgen, of de belangen van dezen of genen onder hen, die aanspraak maakt op den titel van Cesar, voor te staan."

Aquilius, die gaarne zijn gastheer door zachte overreding wilde winnen, hield zich, of hij de bitterheid niet bemerkte, die in deze woorden gelegen was; maar hernam op minzamen toon: „gij zegt, dat er in onzen dienst niets buiten een schralen roem voor uwe landgenooten te behalen is; — maar denk aan Civilis, aan Briganticus, aan Labeo, aan zoovele anderen, die hooge betrekkingen bij het leger bekleeden, en zich niet enkel eer, maar ook aanzien en vermogen hebben verworven."

„Des te erger voor Civilis," zeide Brinio: „dat hij zich niet schaamt, die Romeinen te dienen, wier gevangenschap hij zoolang verduurde en die zijn broeder hebben omgebracht. Ik was nog een knaap, toen de brave Julius Paulus, de waardige vriend mijns vaders, op last van Capito den schandelijksten dood moest ondergaan. Toen was het, dat mijn vader mij beloven deed, dat ik noch de mijnen immer Rome zouden dienen: — en waarom zou ik u dan andere redenen voor mijn handelwijze geven? Ik koester geen vijandschap tegen uw volk; — maar mijn eed is mij genoeg: — dan, laten wij dit onderwerp staken, waaromtrent wij niet eensgezind zullen

worden: en zeg mij liever, wat u en de uwen naar Matilo voert. Komt gij de bezetting van den Brittenburg versterken? zij heeft het voorwaar noodig; want het zijn meer kohorten in naam dan in de daad.... ofschoon zij nog kwaad genoeg uitvoeren. Of komt gij Massa aflossen? dan hoop ik, dat gij beter tucht onder de benden zult houden dan hij doet."

„Ik zie geen redenen om u het oogmerk onzer komst te verbergen," zeide Aquilius: „de veldheer Hordeonius Flaccus zendt ons hier om een werving te doen, ten einde de Batavische kohorten, die in den krijg tegen Otho eenigszins versmolten zijn, weder voltallig te maken."

„Ei! nu vat ik u," zeide Brinio, „en gij wildet zooeven met mij een begin maken. Welaan! ik ben nieuwsgierig te hooren, hoe gij voldaan zult wezen over de manschappen, die u Massa leveren zal."

„Ik zal reden tot tevredenheid hebben," zeide Aquilius, „indien het knapen zijn zooals die, welke ginds de tafel omringen."

„Dat geloof ik," zeide Brinio: „nu! gij hebt onder uw volk ook wakkere krijgsknechten; — „maar," vervolgde hij, als wilde hij van het onderwerp afstappen: „wie is hij, die onder uw manschappen zit, schoon hij noch tot hen, noch tot mijn volk behoort?"

„Gij bedoelt hem met de bruine kap? — Hij is een Batavische Priester, die mij tot gids en tolk moet strekken."

„Ik geloof, dat ik die figuur meer gezien heb," mompelde Brinio halfluid: en met het hoofd in de hand steunende, bleef hij Daginus een geruimen tijd met een doordringenden blik aanstaren en scheen toen in een diepe mijmering te verzinken. Aan Aquilius was deze niet onwelkom, want hij nam nu de gelegenheid waar om zich met Ada te onderhouden. Hoewel hun gesprek slechts over dagelijksche zaken liep, werd het spoedig belangwekkend voor beiden, gelijk doorgaans geschiedt, wanneer twee personen van verschillenden landaard, die beiden met geest en een gezond oordeel begaafd zijn, in aanraking komen, althans wanneer zij van verschillende kunne zijn en

de beleefdheid dus allen redetwist van zelf vermijden doet. Wat Rheime betrof, ook zij scheen in gepeinzen verzonken, indien men de afdwalingen van een verzwakten geest als den haren met den naam van gepeinzen noemen mag: en Coponius nam te wel zijn tijd waar met zich aan de door Brinio versmade spijzen te goed te doen, dan dat hij het gesprek der beide jongelieden zoude hebben willen storen. Eindelijk echter, toen hij verzadigd was, of althans een oogenblik wilde poozen om nieuwe krachten te bekomen, sloeg hij met de vuist op de tafel, en door dit sein de aandacht van een iegelijk opgewekt hebbende: „komaan!” zeide hij: „nu is het tijd dat wij ons wat opvroolijken door muziek. Komt, hoornblazers! brengt eens in de plaats van den beker uwe speeltuigen aan den mond, en toont wat gij kunt.”

En de hoornblazers, gehoorzaam aan het bevel, begonnen dadelijk uit al hun macht een krijgsmarsch te blazen.

Er ontstond een algemeene stilte: Brinio en Ada toonden door hun aandacht, dat zij niet ongevoelig waren, hij voor den indruk van zielstreffende oorlogsklanken, zij voor dien eener welluidende muziek. Maar opeens rees Rheime, nadat een wijl haar open mond en gefronseld voorhoofd verbazing hadden uitgedrukt, van hare zitplaats op, en rechts en links de handen van hare bloedverwanten vattende, riep zij beangstigd uit: „Brinio! — Ada! — de Romeinen!”

Aquilius gaf terstond last om op te houden en Ada deed al wat in haar vermogen was om haar ontstelde zuster tot bedaren te brengen. Doch dit was geene gemakkelijke taak. Hetzij, dat de klank der krijgsmuziek zich bij Rheime verbond met de gedachte aan vroegere gebeurtenissen van een treurigen of schrikwekkenden aard, hetzij, dat die tonen haar slechts op een onaangename wijze ontwaken deden uit hare stille mijmering, zeker is het, dat haar zenuwgestel er op een hevige wijze door geschokt werd en dat het aan geen zusterlijke zorg mogelijk was, perk te stellen aan den vloed van afgebroken en onzamenhangende woorden, die in 't Latijn en in 't Germaansch van hare lippen stroomen kwam.

„Stil!” zeide zij: „luister! daar hoort gij hun marsch. Zij gaan naar hun nachtverblijf terug.... Markman is ook een minnaar der krijgsmuziek.... Maar nu gaan wij eten.... het is het sein voor het avondmaal.... hij zal komen, hij.... ik verveel mij in dit eenzaam kamertje.... waarom mag ik niet op dat grasperk dansen of in den zilveren Rijn zwemmen? — hij zegt, dat het zwemmen geen vrouw betaamt! maar wat heeft hij over mij te bevelen? — o ja! ik herinner mij.... neen, toch niet.... wie is hij ook weer?..., zie! ik ben zijn naam vergeten;.... maar dezen nacht zal ik hem te weten komen: ik zal hem aan de wortels van den rozestruik gaan vragen.... Brinio en Markman hebben al de rozestruiken laten wegnemen.... maar om 't even!.... o wee! daar is weer die gevloekte drank! weg! weg daarmede! hij doet mij het bloed koken en het hoofd branden.... Weg! weg!”

En, in een aanval van razernij, sloeg zij Coponius, die haar met open mond aanstaarde, den beker uit de hand.

„Dat gaat te ver!” zeide Brinio: „Ada! Ella! voert haar weg: en gij, mijn gasten, vergeet hetgeen gij gezien en gehoord hebt.”

„Arme maagd!” zeide Aquilius, toen het aan Ada en de andere vrouwen eindelijk gelukt was, Rheime, half met overreding, half met geweld, weg te voeren: „bevindt zij zich reeds lang in dezen toestand? en wat kan er de oorzaak van zijn?”

„De ware oorzaak is mij onbekend,” antwoordde Brino, zich vertrouwelijk naast hem voegende: „en ik moet mij met gissingen vergenoegen. Ongaarne spreek ik er over; doch gij hebt te veel gehoord, dan dat ik zou aarzelen, u alles mede te deelen. Luistert!”

De beide Hoplieden schoven hun bankjes dichter bij; en Brinio, nogmaals de bekers gevuld hebbende, voldeed in dezer voege aan hunne nieuwsgierigheid.

V.

„Mijn arme zuster, hoe vervallen zij u ook moge toeschijnen, is slechts twee jaren ouder dan ik en heeft nog haar dertigste jaar niet bereikt, waarop anders in deze gewesten, waar de ontwikkeling later plaats heeft dan in Italië, de vrouwen zich best voordoen. Toen mijn vader, nu tien jaren geleden, oud en zat van dagen kwam te sterven, was er in ons geheele gewest geen schooner, bevalliger maagd dan zij. Wanneer zij met mij te paard over den heirweg draafde of zich op den marktdag te Lugdunum vertoonde, hadden allen, Romeinen en Kaninefaten, slechts oogen voor haar. Zij wist dit, en zij droeg zorg hare natuurlijke schoonheid door een keurigen opschik nog meer luister bij te zetten. Ik bestrafte haar dikwijls, dat zij zooveel aan prullen en sieraden uitgaf; — maar ik was toen nog jong en zij telde mijn woorden niet veel. Had mijn vader geleefd, hij zou het niet gedoogd hebben dat zij de kleeding van onzen landaard verzaakte om als een Romeinsche juffer voor den dag te komen. Ik herinner mij eens, toen zij nog klein was en zich een paar linten door het haar had gestrikt, dat hij er die uitscheurde en ze over de haag wierp, met bijvoeging, dat zij er uitzag als eene .... hoe noemt gij die wijven, die de soldaten volgen?"

„Ik versta u al," zeide Coponius: „er is een onzer schrijvers, die gezegd heeft, dat de eene helft der aanwezigen gek wordt van liefde en de andere van ijdelheid. Ik zie al, dat uw zuster tot de laatsten behoort."

„Stil!" zeide Aquilius: „men vraagt uw aanmerkingen niet. Ga voort, edele Brinio! ik stel een levendig belang in uw verhaal."

„Rheime moge dan al wat ijdel geweest zijn: dat, voor zooverre ik weet, was haar eenig gebrek: zij was overigens goed en beminnelijk, vroolijk als een geitje en vlug als een ree. Ieder, die haar kende, had haar lief, en al de voornaamsten onder mijn landgenooten zouden het een geluk gerekend heb-

ben, haar tot gade te erlangen. Zelfs had zij aanbidders onder de Romeinen: en ik geloof, dat de talrijke bezoeken, die Massa in dien tijd bij ons aflegde, haar nog meer golden dan onze goede runderbouten of ons oud gerstebier, en dat hij niet ongaarne de dochter van Werner als echtgenoot op Matilo gevoerd had. — Maar noch zijne, noch iemands aanzoeken konden in aanmerking komen; want mijn vader had haar reeds als kind verloofd aan den waardigen Markman van den Blinkert, wien geen onzer Kaninefaten in moed en bekwaamheid overtreft, ofschoon zijn erf slechts gering is en zijn bezittingen zijn deugden niet evenaren. Markman had haar recht lief; maar zij was schuw voor hem: hij was haar te ernstig, te verstandig: en hij zag ongaarne, dat zij zoo dartel en druk was."

„Ik geloof het wel," zeide Coponius, „dat was ook geen fraai vooruitzicht voor hem."

„Wat bedoelt gij?" vroeg Brinio, hem met een doordringenden blik aanziende.

„Niets!" antwoordde hem de Hopman lachende: „als dat hij wel te voren begrijpen kon, dat een jonge vroolijke vrouw zich niet tevreden zoude houden met een man als hij.... rijk in deugden misschien.... maar, naar het mij voorkomt, niet geschikt om haar het leven aangenaam te maken."

„Romein!" zeide Brinio met nadruk: „uw vermoedens zijn valsch en onwaardig! Noch de dochter van den edelen Werner, noch de minste onder onze vrouwen zou haren echtplicht geschonden hebben, wie ook haar gemaal ware geweest: wij zijn niet gewoon, gelijk gij Romeinen, het overspel te verontschuldigen met het nietig zeggen, dat de eeuw het zoo medebrengt."

„Ik zal zwijgen," zeide Coponius in zich zelven, en dronk zijn beker leeg.

„De dag, waarop het huwelijk mijner zuster zou gevierd worden, was bepaald. Maar, hoe meer die naderde, hoe meer zij tegen het gewichtige oogenblik scheen terug te schrikken: — eindelijk echter was hij daar, en ik ging met haar op reis

naar de woning van haar bruidegom, de geschenken medevoerende, welke wij gewoon zijn bij zulk een gelegenheid aan te bieden, en die, gelijk gij wellicht gehoord zult hebben, bij ons uit eenig vee en huisraad en wapenen bestaan. Dan, aan de schipbrug voorbij Niger Pullus gekomen, brak een onzer ossen los en liep het land in: ik rende hem met mijn knapen na: — toen ik terugkwam vond ik Rheime niet meer."

„Hoe!" riep Aquilius: „was zij geschaakt of uit eigen beweging gevlucht, om aan een gehaten echt te ontkomen?"

„Het is mij onbekend gebleven. — Al onze nasporingen, die, welke de bedroefde bruidegom, welke de Romeinsche Bevelhebber zelf in 't werk stelde, waren vergeefsch. Wij dachten, dat zij zelve een eind aan haar leven gemaakt had, hoe vreemd ook in ons land een zelfmoord wezen moge. Dan, na verloop van vijf maanden werd zij, half gekleed, beroofd en in den ongelukkigen toestand, waarin gij haar gezien hebt, nabij de woning van Markman gevonden. Vergeefs poogde men van haar te vernemen, waar zij dien tijd had doorgebracht en wat er met haar was voorgevallen. Met een soort van slimheid, welke den waanzin schijnt te vergezellen, liet zij alle dadelijke vragen onbeantwoord en wist strikvragen te ontwijken. Eindelijk, toen de nieuwsgierigheid van nijdige buren haar en ons tot last werd, verbood ik alle verdere nasporingen — en" — aldus besloot Brinio zijn verhaal, terwijl hij Coponius strak in 't gezicht zag: „wie meer van hare lotgevallen zou willen weten, dan ik verhalen kan, zou Brinio tot vijand bekomen."

„Slechts ééne vraag zij mij geoorloofd," zeide Aquilius: „heeft zich Markman harer niet aangetrokken?"

„Markman was reeds voor hare terugkomst onder de adelaars van den Cesar gaan dienen. Eerst voor weinige maanden kwam hij weder in ons midden. Hij wilde de ongelukkige tot gade nemen, zich, niettegenstaande haren toestand, jegens haar verbonden rekenende. Maar kon ik hem een ijlhoofdige te huis zenden? — Ik heb hem Ada in de plaats van hare zuster aangeboden."

„En hij heeft ongetwijfeld die ruiling niet afgeslagen?" vroeg Aquilius met innige belangstelling.

„Ada is nog te jong," zeide Brinio, zonder een bepaald antwoord te geven: „bij ons te lande trouwen de vrouwen zoo vroeg niet." — Aquilius zweeg, 't zij uit bescheidenheid, 't zij ten gevolge van die beschroomdheid, welke ons wederhoudt, vragen te doen over een zaak, welke onze wezenlijke belangstelling gaande maakt, ofschoon wij daar geene zwarigheid in zouden vinden, bijaldien zij ons onverschillig ware."

„En nu, mijn gasten," zeide Brinio: „zullen wij dit onderwerp daarlaten, waarover gij mij genoegen zult doen zoomin mogelijk na te denken. Hoe is het? verlangt gij u reeds ter ruste te begeven, of wilt gij u nog eenige oogenblikken met den teerling vermaken?"

Terwijl hij dit zeide werd een groot bord met eenige dobbelsteenen op de tafel gebracht, benevens kleine bakjes met fraaigekleurde horentjes en schelpen, naar de soort bijeengeschikt, en tot hetzelfde einde bestemd als de fiches [1]) aan onze hedendaagsche speeltafels.

„Hartelijk dank," zeide Aquilius, die niet onbewust was, welke liefhebbers de Germanen waren van het dobbelen, en hoe moeilijk het viel, zich met hen binnen de grenzen van een matig spelletje te bepalen: „wij moeten nog zorgen, dat onze manschappen zich behoorlijk ter ruste begeven: en wij wilden gaarne morgen vroeg in den ochtend vertrekken."

„Gij zult den avonddrank toch niet versmaden," zeide Brinio, eenigszins verdrietig het bord weder wegschuivende: en meteen, een wenk aan Ebbo gevende, liet hij eenige kruiken aanbrengen, met keurigen wijn gevuld. De beide Hoplieden, die reeds hunne bekomst hadden van het gerstebier, schoven op dit gezicht hunne banken weder aan, en nogmaals

---

[1]) Het klinkt vrij zonderling, dat wij, in navolging der Franschen, fiche blijven zeggen, terwijl dit woord niet meer is dan eene Fransche uitspraak van ons vischje, zooals die merkjes, naar hun vorm, oorspronkelijk werden genoemd.

ging de beker rond; maar het gesprek was onbeduidend en flauw geworden. Nog altijd had Aquilius gehoopt, dat Ada terug zou keeren: en zijn oog was reeds sedert een geruimen tijd onafgebroken gevestigd gebleven op de deur, waaruit zij vertrokken was; maar vergeefs: zij was en bleef weg. Eindelijk alle hoop verliezende van haar dien avond weder te zien, rees de Primipilus op en wenkte den zijnen toe, dat het tijd ware, den aftocht te blazen, waarna hij, met Brinio, die ten einde toe zijn plicht als gastheer vervullen wilde, hen naar hunne slaapplaatsen geleidde en vervolgens met Coponius zich naar het hun aangewezen verblijf begaf.

„Welnu!" zeide Coponius tegen zijn vriend, nadat beiden zich op de voor hen bestemde peul uitgestrekt en hunne slaven hadden weggezonden: „gij spreekt geen woord: wat dunkt u van onzen gastheer?"

„Wat zegt gij?" vroeg Aquilius, die onder het uitkleeden het stilzwijgen bewaard had en zich nu reeds in een halven dommel bevond.

„Ik vroeg u, hoe gij over onzen gastheer dacht," hernam Coponius, lachende: „maar ik geloof, dat uwe gedachten te veel met onze gastvrouw bezig zijn om aan haar broeder te denken. Heb ik het geraden? — Welnu! hoe vindt gij onze gastvrouw dan?"

„Welke van beiden meent gij?"

„Oho! gij wilt mij ontsnappen; maar dat gaat zoo niet. 't Is waar, die oudste zuster moge kindsch en ijlhoofdig schijnen; maar ik zoude haar niet te veel vertrouwen.... daarvan gesproken.... hebt gij ooit een grooter uil gezien dan die Brinio? men zoude hem met opene oogen bedriegen! hij begrijpt nog niet eens, dat zijn zuster, die heks, zoo mal als zij is, hem en haar bruigom deerlijk voor 't lapje gehouden heeft. Zij is een maand of vijf met een ander, die haar beter aanstond, op 't pad geweest, en toen heeft zij zich maar mal gehouden; en de goede broeder vermoedt niets, ofschoon in ons land een klein kind de zaak begrijpen zou."

„Welnu! wat bewijst zulks? slechts dit, dat wij een ver-

dorven volk zijn, en dat de Kaninefaten te rein van harte zijn om de misdaad slechts te veronderstellen. — Die Brinio moge lastige buien hebben en geen vriend van Rome zijn, hij is een edel mensch."

„Spreek er niet van," zeide Coponius: „keek hij niet zoo norsch, toen hij binnenkwam, alsof hij ons allen in het diepste van den Acheron wenschte? . . . . doch dat daargelaten. Wat dunkt u van Ada?"

„Mij dunkt," zeide Aquilius, „dat wij omtrent haar wel ééns van gevoelen zullen wezen; anders zoudt gij mij de vraag niet doen."

„Voorzichtig geantwoord; maar inderdaad, zij bevalt mij: zij ziet er, bij Castor! recht smakelijk uit."

„Gij spreekt er van als van een stuk gebraad."

„En met reden; — want beide zijn voortreffelijke zaken. Wanneer ik hongerig ben . . . ."

„Hetgeen maar ééns daags plaats heeft: namelijk den geheelen dag door . . . ."

„Gij kunt er gerust den nacht bijvoegen; — maar ik bid u, wen u de slechte gewoonte af, van de menschen in de rede te vallen: — wanneer ik honger heb, meen ik, en in langen tijd niets dan brood en knoflook onder mijn oogen heb gehad, dan brengt mij het gezicht van een goed stuk gebraad, waar het vleeschnat aan alle zijden borrelend en sissend uitloopt, en waarvan de rook als een aangenaam dankoffer opstijgt tot de goede Goden, van wie alle weldaden afkomen, dan brengt, zeg ik, dat streelend gezicht een zoete gewaarwording in mijn binnenste teweeg; en evenzoo wanneer ik, nadat mijn oogen gedurende eenige weken niets ontmoet hebben dan de ruwe gelaatstrekken onzer speerdragers, een aardig vrouwelijk wezen zie, met de kleur der rozen en leliën op het gelaat, en de bevalligheden zelve, dartelende in oogjes, die mij minzaam toelachen . . . ."

„Ei kom!" zeide Aquilius, eenigszins wrevelig: „gij ijdelste aller menschen! ga u toch niet verbeelden, dat de beminnelijke Ada u heeft toegelachen. Zij lachte, ja, maar 't was om

u, toen gij zoo fraai den drinkhoorn hanteerdet, en toen gij zoo kunstig van de bank buiteldet."

„Gij zult mij genoegen doen," zeide Coponius, „indien gij van deze beide omstandigheden geene melding meer gelieft te maken; maar bij Hercules! het komt mij voor, aan den toon, waarop gij spreekt, en die niet vrij is van wrevel en misnoegen, alsof gij het kwalijk nemen zoudt, zoo ik eens in het hoofd kreeg op die schoone Kaninefaatsche te verlieven."

„Ik zou het niet kunnen beletten," zeide Aquilius, verdrietig gapende: „maar geloof mij, laat ons gaan slapen: wij hebben een vermoeienden tocht gedaan en moeten morgen vroeg weder verder."

„Helaas ja!" zeide Coponius met een zucht: „en te oordeelen naar hetgeen men hier van den Bevelhebber te Matilo verhaalt, heb ik slechte gedachten van zijn keuken en kelder, en zou het mij niet kunnen schelen, al bleven wij hier ingelegerd: de heer des huizes mocht dan zuur kijken of niet: — voorwaar! ik zou de gelegenheid wel weten te gebruiken: die schoone Ada . . . . !"

„Waag het eens," viel hem Aquilius in, plotseling het hoofd, dat hij reeds in zijn kussen verborgen had, weder opheffende: „waag het, een poging te doen om de zuster van Brinio te verleiden, en, zoo ik den man niet geheel verkeerd beoordeel, is die dag de laatste uws levens."

„Verleiden!" herhaalde Coponius: „Wel bij de onsterfelijke Goden! Wie sprak er van verleiden? Neen, mijn goede Thuscus! dat laat ik aan lieden over, die met goederen en schatten bevoorrecht zijn: gelijk ik, helaas, ook zoude wezen, indien dat beest, die Caius [1]), mijns vaders bezittingen niet verbeurdverklaard had; — neen; ik heb enkel eerlijke inzichten omtrent deze bloem der moerassen. En zou het voor een berooiden Centurio, gelijk ik ben, geen goed fortuintje zijn, zich door eene verbintenis met de zuster van den machtigen Brinio in het bezit te stellen van een gedeelte dier weiden, waarop de

---

[1]) Kaligula.

vetste runderen grazen, die men met oogen zien kan, en van die duinen, waarop men, zoo ik hoor, keurig wild kan jagen naar zijns harten lust. He? wat dunkt u?"

Aquilius antwoordde niet: het kwam hem als een heiligschennis voor, zoo over de goddelijke Ada te hooren spreken: hij wilde dus liever zwijgen dan zich driftig maken, en dook nog dieper in de kussens weg.

„'t Is waar," vervolgde Coponius, als wilde hij de tegenwerpingen oplossen, die zijn vriend zou kunnen maken: „ik weet, dat verscheidene onder onze Ridders er den neus van zouden ophalen, zoo zij hoorden, dat een Coponius zich vernederd had, om een vrouw te nemen uit de natiën, die wij, op het voorbeeld der Grieken, barbaren noemen; — maar ik zou hen laten meesmuilen, en gerust durven antwoorden, dat een Romeinsch Ridder niet afdaalt door een Koningsdochter te trouwen: en dat de vader van dezen Brinio en hij zelf als Koningen in hun land beschouwd worden: — en dat zij bovendien een goede huishoudster is, die het haren man nooit aan spijs of drank zal laten ontbreken, en die.... maar bij de Goden! ik geloof waarlijk, Thuscus! dat gij slaapt.... Wel bezien hebt gij gelijk en hebben wij niets beters te doen."

Met deze woorden draaide hij zich om, trok zich den mantel, die hem dekte, over de ooren, en verkondigde weldra door een luid gesnork, dat hij de zoete rust genoot.

Nog droomde hij van festijnen en bruiloften, toen de morgenzonnestralen zich door de spleten van het houten luik een doortocht baanden en Aquilius, wiens slaap onrustig en afgebroken geweest was, zijn legerstede reeds verlaten had. Verhit van den overvloedigen maaltijd en naar frissche lucht verlangende, stootte de Primipilus de blinden open en zag naar buiten. Het was een heerlijke morgenstond en de gansche natuur ademde geluk en vroolijkheid. Met luid getjilp vlogen de zwaluwen en spreeuwen van het huisdak af en aan om hun kroost van voedsel te voorzien; onder de breedgetakte vruchtboomen volgden talrijke hennen al kakelende hun trotschen meester, die zich als een Oostersche Satraap in hun

midden verhief: in de slooten om het erf kwaakten eenden en ganzen van allerlei kleur, en vergastten zich op het groene kroos: verderop loeiden de heerlijke runderen, ternauwernood zichtbaar achter het gaas van den morgendauw: in de stallingen hoorde men het onafgebroken gehinnik der paarden; alleen deed zich nog geen menschelijk wezen onderscheiden.

Nadat echter Aquilius zich een wijl verlustigd had in den aanblik van hetgeen hem omringde, zag hij twee personen, die zich met elkander schenen te onderhouden, van achter het hoofdgebouw te voorschijn treden en den boomgaard op en neder wandelen. Hij had beiden weldra herkend: de een was Daginus, de Batavische gids: de andere was niemand anders als Brinio zelf. Hun gesprek scheen levendig; althans voor lieden van hun landaard; want de levendigheid van Germanen, ook al behandelden zij een belangrijk onderwerp, bleef koelheid in vergelijking van de hartstochtelijke bewegingen, waarmede de bewoners van het Zuiden, zelfs de deftige Romeinen, hunne redeneeringen deden vergezeld gaan.

Het zien dier beide personen deed bij Aquilius onwillekeurig achterdochtige vermoedens ontstaan. Er was, wel is waar, niets bevreemdends in de omstandigheid, dat twee landgenooten zich samen onderhielden; maar het uur, de vroege morgenstond, daar alles om hen nog verondersteld werd in diepe rust te zijn; de aandrang, waarmede Daginus scheen te spreken, en die zoozeer afstak bij den koelen toon, dien hij tegen Aquilius voerde; de ernst, waarmede Brinio hem den vorigen avond had aangestaard en thans beantwoordde, alles liep samen om te doen besluiten, dat zij geen dagelijksch onderwerp behandelden, maar over zaken raadpleegden van het uiterste gewicht. — Nochtans, het was mogelijk dat hun onderhoud zeer onschuldig ware. Daginus was een priester: en wellicht had hem Brinio in die hoedanigheid geraadpleegd. — Wat er van wezen mocht, de Primipilus besloot voor het vervolg een wakend oog te houden op den Batavier, en het hoofd binnenhalende, eer hem de beide wandelaars ontdekten, sloot hij het luik behoedzaam weder dicht. Nauwelijks echter

had hij zulks gedaan, of de deur ging open en Brinio stond voor hem.

„Gij hebt mij verzocht, vroegtijdig gewekt te worden," zeide deze: „en ik kom in persoon mij van die taak kwijten. Gij zult ongetwijfeld nog willen ontbijten, alvorens uwe reis voort te zetten."

„Wij hebben dezen huize reeds ongelegenheid genoeg veroorzaakt," zeide Aquilius: „en het eenige, dat ons te doen staat, is, aan u, edele Brinio! onzen dank te betuigen voor de gulle gastvrijheid, die wij hier genoten."

„Met uw verlof," viel Coponius in, die, door de komst des gastheers gewekt, op zijn peul overeind zat: „de Primipilus zal het wel met mij eens zijn, dat wij zooveel haast niet hebben, of wij zouden nog wel eerst een behoorlijk ontbijt kunnen nuttigen. Er is niets nadeeliger voor de gezondheid dan met een nuchtere maag op reis te gaan, vooral des morgens vroeg en in een zoo vochtig land als dit."

„Het zij zoo," zeide Aquilius, die in 't geheim niet ontevreden was van zijn verblijf aan de hoeve nog een wijl te kunnen verlengen en de schoone Ada nog eenmaal te kunnen zien: — en met een zucht voegde hij er bij: „een stuk brood, indien wij de goedheid van onzen gastheer niet misbruiken .... maar wij hebben slechts weinig tijd."

„Ik zal zorgen, dat gij geen reden tot beklag hebt," zeide Brinio, en zich omkeerende, verwijderde hij zich.

„Weinig tijd! weinig tijd!" herhaalde Coponius, terwijl hij brommende opstond: „bij Jupiter! wij zullen altoos tijdig genoeg komen op dat fraaie kasteel, waar ons zeker geen onthaal verwacht als hetgeen wij hier genoten. Het is een wijze spreuk: maak gebruik van het tegenwoordige, zoolang het goed is. — Maar waar blijven onze slaven? zoo zijt gij daar, luiaards?"

„Ik vergun u te brommen zooveel gij wilt," zeide Aquilius tot zijn krijgsmakker, terwijl de binnengekomen slaven hen aankleedden: „mits gij slechts zorgt, dat wij binnen een halfuur kunnen vertrekken. De genoegens van dit verblijf moeten

ons niet doen vergeten, dat onze zending spoed vereischt en dat wij reeds gisteravond op Matilo hadden behooren te zijn."

„Een halfuur!" herhaalde Coponius: „wilt gij mij dan een beroerte op den hals halen? Hoe kan men in een halfuur de manschappen in volle rusting te paard krijgen en een ontbijt nemen, dat dien naam verdienen mag. Het bekomt mij altijd slecht, wanneer er aan tafel zooveel jacht gemaakt wordt, en ik mij haasten moet de brokken in te slikken. — Haast u toch wat, Seleukus! gij ziet, dat de Primipilus ons anders geen tijd tot ontbijten zal laten. En hoor eens, Seleukus! — Ga, zooras ik aangekleed ben, naar Ada, en zorg, dat er behalve het stuk brood, waarmede Thuscus tevreden is, nog wat vleesch, wat honig en wat eieren worden opgezet: eenige vruchten zouden ook niet schaden: men kan die altijd bij zich steken en onderweg er zich mede verfrisschen: in allen gevalle zorg, dat er iets kome, hetwelk den naam van ontbijt verdiene."

„Ik ben klaar," zeide Aquilius: „volgt gij mij naar de stallen?"

„Tot uw dienst," antwoordde Coponius, zich haastende de laatste greep van zijn kuras vast te hechten; want hij wist, dat Aquilius, hoe inschikkelijk en toegevend ook, geen verzuim of vertraging in dienstzaken gedoogde, Aan de stallen gekomen, vonden zij alles in behoorlijke orde; doch de onderofficier meldde hun, dat Rufus in zijn nachtwaak een ontmoeting gehad had, die hij aan den Primipilus wenschte mede te deelen.

„Welnu! wat is er gebeurd?" vroeg Aquilius, toen de ruiter voor hem stond: „maak het kort, want wij hebben haast."

„Ja! maak het kort," zeide Coponius, die de ontmoeting van Rufus verwenschte, en uitrekende, dat ieder woord van zijn verhaal een onnoodige inbreuk op het toegestane halfuur maakte.

„Wel!" zeide Rufus: „'t behoeft niet lang te wezen. Naardien de Primipilus bevolen heeft, dat wij ruiters gelijk op

met de speerdragers de wacht bij den vrachtwagen zouden houden . . . ."

„Sla die inleiding gerust over, vriend!" zeide Coponius: „en ter zake."

„Wel! ik had dan de wacht een uur na middernacht. Alles sliep en snorkte om mij heen en het was zoo stil, dat men een blad kon hooren vallen. Ik zat voor de deur van de schuur op dien grooten steen. De maan scheen vrij helder, schoon zij nog maar in het eerste kwartier is: — en ik keek zoo rondom mij heen, naar al die zonderlinge huizen en huisjes, en dacht: wat zijn die Kaninefaten toch rare bouwmeesters!"

„Sla uwe gedachten maar over," zeide Coponius: „gij hebt niet te denken."

„Wel! — terwijl ik daar mijn oogen opsloeg op de groote huizing, daar zie ik een luik opengaan, en een oogenblik daarna glijdt er een witte figuur uit het raam."

„De eene of andere dienstmaagd, die een vrijer heeft," zeide Coponius.

„Dat geloof ik niet," zeide Rufus: „de gedaante keek eerst wat rond, alsof zij vreesde bespied te zullen worden, en liep toen naar den boomgaard midden tusschen de honden door: — er was er niet een die blafte."

„Zeker omdat zij de gedaante kenden," merkte Aquilius aan.

„Licht mogelijk! maar ik verzeker u, Primipilus! dat ik mooi beangst zou geweest zijn, indien ik niet met eigen oogen gezien had, dat de gedaante uit een bewoond huis was geklommen en dus tot het menschelijk geslacht behoorde; want zij had machtig veel van een spook of een A l v e, zooals de lieden het hier noemen. — Wel! Zij ging den boomgaard door en zoo naar den bloemtuin: daar gekomen stond zij stil en zag aandachtig rond. Ik dacht, dat is een vreemd uur, om bloempjes te gaan plukken."

„Zeker de eene of andere Canidia, die vergiftige kruiden leest bij maneschijn," zeide Coponius.

„Dan gaat zij ze diep zoeken," zeide Rufus: „want wat

deed zij? Toen zij een tijdlang rond had gezocht, greep zij opeens met beide handen een struik aan en rukte dien, niet zonder moeite, uit den grond. Toen ging zij op hare knieën liggen krabbelen en de aard met de handen opgraven en achter zich heen werpen, met een drift, alsof zij een schat dolf. — Ik dacht: daar moet ik het mijne toch van hebben, en ik trad nader, en vroeg: kan ik u ook helpen? — Maar nauwelijks had ik dat gezegd, of daar sprong zij op met een gil, keerde zich om, liep wat ze loopen kon weg — en wip! het raam weer in; — maar ik had nu toch gezien wie zij wàs."

„Welnu?"

„Kunt gij dat niet raden, datzelfde wijf, dat boven aan tafel zat, dat zoo raar was toegetakeld en zulk een leven maakte, toen de hoornblazers speelden."

„Rheime!" zeide Aquilius: en met drift spoedde hij naar de plaats, waar zij dien nacht in den grond gewroet had. Hij zag den uitgerukten struik naast de opgedolven aarde liggen: het was gelijk hij reeds vermoedde, de duinroos, die hij den vorigen dag aan Ada getoond had.

„Zonderling!" zeide hij: „was zij de Alve, waar Ada van sprak?" En hij dacht na, of hij dat geval aan Brinio zoude mededeelen.

Intusschen had zich Seleukus naar het groote woonhuis begeven. Hij zag zich echter ontslagen van de moeite om aan Ada de wenschen zijns meesters kenbaar te maken; want de jonge maagd had reeds uit eigen beweging gezorgd, dat de tafel welvoorzien ware met alles, wat een hongerige maag aan een welingericht ontbijt zou kunnen verlangen. Gedurende het in orde schikken der schotels bestrafte zij haar broeder Brinio, die, op een bank gezeten, bezig was, zijn wapens schoon te maken.

„Ik wist niet hoe ik het gisteravond met u had, Brinio! gij zaagt zoo donker toen gij te huis kwaamt, en ik dacht, dat gij waarlijk de plichten der gastvrijheid zoudt hebben vergeten, die ons voorschrijven, den vreemdeling, dien wij

herbergen, een blij gelaat te toonen. Wat zullen die Romeinen wel van u gedacht hebben?"

„Zij zullen denken, dat de zuster beter is dan de broeder," zeide Brinio, haar de hand toestekende: „ik beken het, geheel andere gedachten vervulden mijn geest, toen ik binnenkwam, dan die van Romeinen op mijn hoeve te vinden: — en waren het soldaten van de Brittenburgsche kohorten geweest, geen gevoel zelfs van gastvrijheid zou mij hebben kunnen dwingen, hun een vriendelijk gelaat te toonen."

„Hebben zij zich dan opnieuw aan ergerlijke bedrijven schuldig gemaakt?"

„Gaat er een dag om, dat zij geen redenen van klachten geven? — doch, bij Wodan! het zal niet lang meer duren. Er moet eens een einde aan komen."

„Gij doet mij ontstellen," zeide Ada; „Brinio! gij zijt sedert eenige dagen zoo somber, zoo afgetrokken van gedachten: er broeit gewis iets, dat gij mij verbergt. Gij koestert toch het voornemen niet om uw recht met geweld te handhaven?"

„Ga aan uw spinnewiel, goede Ada, en bemoei u niet met de beraadslagingen van mannen. — Zeg mij liever, hoe heeft Rheime gerust?"

„Zij is bedaard geworden, en ik heb haar, toen zij sliep, alleengelaten. Zij is zooeven met de kleine Tronda uitgegaan, om bloemen te zoeken."

„Arme ziel!" zeide Brinio, het hoofd schuddende: „op den eersten marktdag wil ik naar Lugdunum gaan en zien of er zich die vreemde geneesheer nog ophoudt, van wien ik wonderen gehoord heb. Wellicht weet hij middel om haar kwaal te genezen."

„Zal ik met u gaan?" vroeg Ada verlegen.

„Neen!" zeide Brinio kortaf: „toen wij er de laatste reize waren, heeft Massa u zoolang en met zulke fonkelende oogen aangestaard, dat ik u liever niet weder aan zijn schaamtelooze blikken blootstel."

„Gij hebt het toch al te erg met hem gemaakt," zeide het onschuldige meisje: „hij was niet meer dan vriendelijk jegens

mij en heeft niets gedaan, waarom gij hem zijn olijven moest terugzenden."

„Zottin!" zeide Brinio: „denkt gij dat hij u olijven voor niets zond? Ik wil geen geschenken aanvaarden van iemand, die ons land ongelukkig maakt en wiens giften ik niet met tegengeschenken kan of wil vergelden. Voorheen, ik beken het, had ik vriendschap voor hem; — maar de omstandigheden zijn veranderd; en de tijd, dien wij beleven, gedoogt niet, dat wij aan die Romeinen grond geven om te denken, dat zij hier alles naar hun wil kunnen schikken; — doch stil! ik zie onze gasten door den boomgaard komen. Bij Thor! die Primipilus zou een knap kerel zijn, zoo hij slechts een handbreed hooger ware. Ik kan niet anders zeggen, of zijn wapenrusting staat hem goed."

Ada antwoordde niets, maar de blos, die haar wangen overstroomde, toen zij, na Aquilius te hebben aangezien, de oogen weer nedersloeg, toonde genoegzaam, dat zij instemde met de lofspraak, hem door haar broeder gegeven.

Weldra stond de Primipilus voor haar en gaf haar een heuschen morgengroet. Coponius volgde aan het hoofd der bende, en zijn gelaat look op, toen hij de toebereidselen zag tot het ochtendmaal. Na korte plichtplegingen (want de haast liet geene lange redeneeringen toe) namen allen plaats aan tafel. Coponius, niettegenstaande het plan, door hem den vorigen dag gevormd, om aan de schoone Ada zijn hof te maken, was thans al te bevreesd om zijn ontbijt te verloopen, dan dat hij een oogenblik aan het vrijen zou hebben kunnen schenken. Aquilius daarentegen, nog verzadigd van het gastmaal des vorigen avonds, vergenoegde zich met een mondvol brood en een nap warme melk, die hij verklaarde, boven allen drank te stellen, toen hij hoorde, dat Ada die eigenhandig gemolken had. Terwijl nam hij haar en Brinio ter zijde en deelde hun mede wat Rufus dien nacht gezien had. Beiden verwonderden zich over den haat, dien Rheime aan alle rozestruiken scheen gezworen te hebben, en niet minder over de slimheid, welke zij aan den dag had gelegd, door reeds

zoo lang en zoo dikwijls altijd onopgemerkt haar verblijf bij nacht te verlaten om die zonderlinge verrichting, waarvan het doel onverklaarbaar bleef, te volbrengen. Brinio dankte echter den Primipilus voor zijn mededeeling, welke, zooals hij zich vleide, den arts, dien hij raadplegen wilde, wellicht eenigszins op den weg zou kunnen brengen om Rheimes ongesteldheid nader te leeren kennen.

Zij keerden nu weder aan den disch, en het maal liep stil ten einde, terwijl Aquilius den korten tijd, die er nog overschoot, waarnam om zich met Ada te onderhouden. Zijn ontluikende hartstocht voor de jonge Kaninefaatsche deed hem echter zijn plicht als krijgsman niet vergeten: en nu en dan sloeg hij onopgemerkt Brinio en Daginus gade, die, op een geruimen afstand gezeten, elkander thans niet schenen te kennen. Dit versterkte hem in zijn vermoedens, dat er tusschen hen beiden iets gaande was; want, was hun onderhoud dien morgen slechts toevallig geweest, waarom zouden zij elkander dan nu geen woord, geen knik schenken? Hij besloot dit uit te vorschen en den Batavier daarover te onderhouden zooras de gelegenheid zich opdeed. Voor het oogenblik begreep hij, hetgeen hij gezien had voor zich te moeten houden, en gaf nu weldra den last aan Coponius, de ruiters en speerdragers op de werf in marschorde te stellen. De Hopman voldeed aan het ontvangen bevel; en gedurende het gewoel, dat hiervan het natuurlijk gevolg was, wist Seleukus zich behendig meester te maken van al het ooft, dat hij bereiken kon, en vulde daarmede de tasch, die aan den zadelknop van zijns meesters paard hing: — echter, als van zelf spreekt, een goed deel voor zich houdende.

„Welaan!" zeide Aquilius: „het is altijd een droevige zaak, afscheid te moeten nemen, daar, waar men het wèl gehad heeft. Doch ik vlei mij, edele Brinio! dat onze kennismaking niet hier zal ophouden en dat ik gedurende mijn verblijf in dit oord nog menigmalen gelegenheid zal vinden u en de uwen te ontmoeten."

„Ja ongetwijfeld," voegde Coponius er bij: „mijn paard

en zijn meester zullen den weg altijd wel van zelf weten te vinden naar een plaats, waar men hun zoo volop hun bekomst heeft gegeven; en zoo de schoone Ada nog eenig nader onderricht mocht verlangen omtrent sommige zaken, de edele kookkunst betreffende, zoo heeft zij slechts naar Matilo te zenden. Haar dienaar zal altijd ter harer beschikking staan."

„Kom! gij zijt zot, Tarpa!" zeide Aquilius: „de lieden zouden waarachtig denken, dat Hordeonius Flaccus ons herwaarts gezonden had om onderwijs in de kookkunst te geven."

„Wij zullen elkander gewis wederzien, wakkere Thuscus!" zeide Brinio: „want zoo gij hier volk moet werven, zal ik buiten twijfel wel eens op den Brittenburg of Matilo geroepen worden. Nog eens, ik hoop, dat gij tevreden zult zijn over de manschappen, die Massa u leveren zal." — Deze laatste woorden deed hij met een spotachtigen lach vergezeld gaan, waar Aquilius eerst later de beteekenis van begreep.

„Het voegde mij," zeide toen de Primipilus, mijne erkentelijkheid over het hier genoten onthaal op een voegzame wijze uit te drukken door eenig geschenk, dat u mijner herinnere. Maar helaas! op een tocht als dezen voert men niet anders mede dan hetgeen men volstrekt benoodigd heeft. Intusschen, zoo de schoone Ada een kleine herinnering aan mijn verblijf alhier niet versmaden wil, zal ik mij hoogst gelukkig rekenen."

Dit zeggende opende hij het kleine koffertje, waarvan wij vroeger hebben gesproken en hetwelk Demas, zijn slaaf, hem aanbood. Hij haalde er een fraaien armring uit, die reeds 's avonds te voren, toen hij hem droeg, de aandacht van Ada getrokken had en welken hij haar nu heuschelijk aanbood.

Beschroomd zag de maagd haren broeder aan, zonder wiens toestemming zij de gift niet dorst aanvaarden.

„De Kaninefaat is niet gewoon zijne herbergzaamheid te doen betalen," zeide Brinio: „nochtans, u wil ik niet belee-

digen; want ik acht u — en daarom vergun ik mijn zuster uwe gave aan te nemen."

„Gij verheugt mij meer dan ik het zeggen kan," zeide Aquilius, terwijl hij het schitterend kleinood om Ada's ronden arm sloot: „een versiersel als dit voegt beter aan een bevallige schoone, dan aan een krijgsman, wien alle voorwerpen van weelde slechts tot overlast strekken."

Vroolijk liep Ada van hem af en wees met kinderlijke blijdschap het ontvangen geschenk aan haar vriendinnen; terwijl haar oogen fonkelden, 't zij uit bewondering over het heerlijk mozaïek, 't zij uit dankbaarheid jegens den gever.

Terwijl haalde Aquilius uit hetzelfde koffertje een drinkschaal voor den dag, uit Corinthisch koper gevormd, een samengesteld metaal, dat, gelijk men weet, het goud in waardij overtrof, en van een kostbare bewerking. „Edele Brinio!" zeide hij: „in vergelijking met den drinkhoorn, waaraan gij gewoon zijt, zal u deze beker nietig en onbeduidend voorkomen! maar ik heb gezien, dat gij soms het gerstebier met den wijn der zuidelijke landstreken verwisselt, en voor dezen zal u een kleine drinkschaal niet onwelkom zijn."

„En ik," zeide Coponius, terwijl Brinio het ontvangen geschenk met een beleefde oplettendheid bezichtigde: „ik zal, zoodra ik te Colonia Agrippina of in een andere plaats, waar goede wijn te bekomen is, ben teruggekeerd, u een proefje zenden, dat u smaken zal: — en voor u, mijn alleruitmuntendst maagdelijn! zal ik een afschrift laten vervaardigen van het kostelijk boekske, dat Cn. Pomponius Gula heeft geschreven over de kookkunst; opdat gij de voorschriften, die ik u gegeven heb, niet slechts onthouden, maar ook met nieuwe vermeerderen moogt."

„Zend er dan," viel Aquilius in, „het vlugschrift van Dictys bij, over de kunst van te drinken zonder storten."

„Dat u de Goden verderven!" riep Coponius: „ik dacht, wij zouden daar niet meer over hooren."

„Recht zoo!" zeide de Primipilus: „en nu, op weg! — Nogmaals, zijt allen gegroet en vaartwel!"

En na herhaalde handdrukken, kushanden en heilwenschen, welker vermelding wij den lezer besparen, zette zich de kleine bende in beweging en trok langzaam de lange laan op, welke naar den heirweg voerde.

VI.

Het goed onthaal op Brinio's hoeve genoten, het fraaie weer en de aangename gewaarwording, welke een liefelijke morgenstond ook bij den minst gevoeligen mensch doet ontstaan, had onze reizigers in een goede luim gebracht; maar opeens betrokken de gelaatstrekken der meesten, toen zij, den hoek omzwenkende, en op den heirweg komende, een vrouw, welke zij spoedig voor Rheime herkenden, midden op den weg zagen zitten, zich in de zon bakerende en kransjes vlechtende van de veldbloempjes, welke de kleine Tronda haar aanbracht.

„Een kwaad voorteeken!" riep Coponius: „zouden wij niet liever terugkeeren? Er kan ons niets goeds gebeuren op een tocht, wanneer het eerste voorwerp, dat wij ontmoeten, een onzinnig wijf is."

„Gij bedriegt u," zeide Aquilius, die het gewicht kende, hetwelk de Romeinsche krijgslieden hechtten niet slechts aan het voorteeken zelf, maar ook aan de wijze, waarop het werd uitgeduid: „het eerste voorwerp, dat ik gezien heb, is dat kind geweest, met haar bloemen. En voorts, wat kwaad kan het spellen, dat de zuster van onzen gastheer ons op den weg het vaarwel komt toeroepen?"

Aquilius sprak deze woorden met luider stem, zoodat hij door allen, ruiters en speerdragers, gehoord kon worden: en hij had werkelijk het genoegen te bemerken, dat zijn bemoedigende taal den indruk wegnam, dien het gezicht van Rheime en de angst van Coponius hadden verwekt. Maar slechts een oogenblik had hij reden om tevreden te zijn over de goede uitwerking zijner toespraak; want nauwelijks had de bende

haren weg vervolgd, of het paard van Coponius, door zijn berijder gedwongen ter zijde te gaan om Rheime te ontwijken, schrikte voor deze onbeweeglijke, geheel in den mantel gewikkelde gedaante, en begon zoo te steigeren en te slaan, dat de Hopman al zijn bekwaamheid als ruiter noodig had om niet uit den zadel gelicht te worden. Te gelijker tijd hief Rheime, 't zij toevallig, 't zij dat zij werkelijk bewust ware, wie haar voorbijtrokken, een vloekzang aan, dien zij met gebaren vergezeld deed gaan, geschikt om de meening te kennen te geven ook aan hen, die de woorden niet verstonden. De beteekenis van het lied was ongeveer de navolgende:

Bloeddorstige telgen van 't schendige Rome!
  Wier moedwil den bliksem der Goden verzoekt!
Met u is de ellende in Germanje gekomen!
  Roofgierige wolven! zijt driewerf vervloekt!

Vervloekt moogt gij wezen, roofgierige wolven!
  Vervloekt moogt gij wezen ter zee en te land.
't Verderf zij uw deel op de schuimende golven:
  't Verderf zij uw deel op 't ongastvrije strand.

Moog' Thor op uw vloten zijn bliksemvuur zenden,
  Tot de afgrond haar zwelge in zijn gapenden muil.
Het krijgszwaard van Wodan vernietige uw benden
  En vulle uw steden met jamm'rend gehuil.

De dood treffe uw kind'ren, uw eeniggeboren.
  Uw echt blijve onvruchtbaar en ledig uw haard.
En vloek en ellende zij Rome beschoren,
  Totdat zelfs haar naam zij vergeten op aard.

„Dat u de Goden verderven, leelijke tooverkol!" riep Coponius, gramstorig naar haar omziende, terwijl de bende zwijgend en met sombere blikken verder trok, ja sommigen zelfs zich de ooren dichtstopten, om het akelig geluid dier naarklinkende zangen niet te hooren.

„Daginus!" riep Aquilius, den Batavier naast zich doende opkomen: „hoor eens! gij verstaat de taal dier lieden. Wat zingt die heks?"

„De goede Rheime is een weinig in de hersenen gekrenkt,"

antwoordde Daginus, de schouders ophalende: „zij zingt woorden, die zij zelve niet verstaat.”

„Dat vraag ik u niet. Denkt gij, dat ik zelf niet bespeurd heb, waar het haar schort? En toch zou ik bijkans twijfelen, of zij niet met opzet daar is gaan zitten om dien bijgeloovigen krijgsknechten schrik aan te jagen. — Maar wat is de zin van het lied?”

„Ik versta de liederen, die de Batavieren zingen,” zeide Daginus: „de moeder van Rheime was een vrouw uit het land der Cherusken, en van haar heeft zij vele liederen geleerd; maar voor mij zijn het klanken zonder beteekenis.”

„Inderdaad!” zeide Aquilius, hem scherp aanziende: „misschien verstaat gij ook de taal niet, die Brinio spreekt.”

„Ik moet u doen opmerken, dat Brinio hetzelfde Germaansch spreekt als men op het eiland hoort, waar ik geboren ben.”

„Dat dacht ik al. Dezen morgen althans kwam het mij voor, dat het u geene moeite kostte, u met hem te onderhouden.”

De Batavier lichtte onwillekeurig het hoofd op; en voor het eerst sedert hun vertrek van Noviomagum, ontmoette de blik van Aquilius het donkerblauw oog des Priesters, dat van toorn scheen te fonkelen; maar hij sloeg het terstond weer neder en vervolgde zwijgend zijn weg.

„Wat was het onderwerp van uw gesprek?” vroeg Aquilius: „mij dunkt, het was nogal belangrijk.”

„Ik moet u doen opmerken, Primipilus!” antwoordde Daginus, altijd op zijn gewonen onverschilligen toon: „dat twee Germanen, die elkander ontmoeten, altijd wel wat te praten hebben. Brinio heeft vele vrienden bij de Batavische kohorten. Daar is Labeo, die had mij verzocht hem van zijnentwege te groeten: — Briganticus, Civilis zelf, zijn bij hem bekend.”

„Hij mocht wel hun voorbeeld volgen en onder de adelaars dienst nemen; hebt gij hem daartoe niet aangespoord?”

„Ik heb hem inderdaad trachten over te halen om de wapens op te vatten,” zeide Daginus: „maar hij heeft er geene ooren naar.”

Aquilius moest zich met deze ophelderingen, waar inderdaad weinig op viel aan te merken, wel vergenoegen: hij was echter onbevredigd en kon zijn vermoedens niet onderdrukken: ja, het deed hem leed, dat hij, door Daginus zijn bekendheid aan het onderhoud met Brinio te toonen, hem als 't ware tot behoedzaamheid voor 't vervolg had aangespoord.

Ondanks de slechte voorteekenen werd de verdere reis door geen tegenspoed, zelfs door geen oponthoud gekenmerkt. De eerste plaats, waar onze reizigers aankwamen en eenige oogenblikken rust hielden, was Niger Pullus, een vlek, op de oude kaarten opgeteekend, doch toen nog niet veel meer dan een onaanzienlijke taverne, waar een Zwarte Kip uithing. Zij vonden den waard in druk gesprek met zekeren Vegetus, een inwoner van Lugdunum, aan wien, naar zij vernamen, het overdekte vaartuig toebehoorde, dat vlak over de woning aan den steiger lag, en waarmede deze, volgens zijn zeggen, gewoon was om de twee dagen naar Matilo te varen, welke plaats hij van levensmiddelen en verdere benoodigdheden voorzag. Coponius, dit hoorende, trad dadelijk toe en bezigde al zijn welsprekendheid om den man te overreden, dat hij toch de noodige zorg zou dragen om, zoolang hij, Coponius, zich op Matilo bevond, dubbel zijn best te doen en niets aan te voeren dan hetgeen allervoortreffelijkst was. Vegetus, deze aanbeveling hoorende, glimlachte op een spotachtige wijze en zeide te hopen, dat de Centurio tevreden zou zijn; doch dat hij altijd gereed was om, tegen goede betaling, hem in het bijzonder te voorzien: — waarna de bende haar weg vervolgde.

De tweede rustplaats onzer reizigers was aan een schipbrug, die ongeveer vijf mijlen verder over den Rijn geslagen was en bewaard werd door een wacht van tien man, welke er de bezetting van Matilo dagelijks heenzond, en tot wier verblijf en verschansing een kleine sterkte diende, die aan de overzijde was opgeslagen en den naam van Albiniana droeg. Aquilius trok echter die brug niet over; maar bleef den heirweg volgen, die langs den linkeroever voortliep.

Bemoedigd trokken onze reizigers verder, terwijl het heerlijke weer, de verfrisschende zeewind, die hun te gemoet woei, en vooral de gedachte, dat zij spoedig aan hun bestemmingsplaats zouden zijn, alle sombere gedachten uit hun gemoederen verbannen had. Sedert zij Niger Pullus voorbij waren, had het vroeger eentonige landschap een meer bevallige gedaante bekomen. Aan de linkerzijde van den weg strekten zich bosschen uit, waarin het glanzende groen van breed uitgezette lindeboomen naast de donkere bladen der schilderachtige beuken prijkte: waar de met klimop en kamperfoelie bekleede olmen en de honderdjarige eiken hun armen in elkander sloten en een donkere schaduw over den dicht bewassen bodem verspreidden. Rechts, aan de overzijde, was de meer golvende zandgrond met tallooze heesters bedekt: de goudgele brem, die er in weelderigen overvloed bloeide, stak vroolijk af tegen den donkeren hagedoorn en het teeder wit der berkestammen. Hier en daar was het duinzand over den bodem heengestoven en had het geheele bosschage als begraven, zoodat alleen de hoogste takjes boven den zandhoop uitstaken en den schijn hadden, als had ze een kinderhand vermaakshalve daar ingeplant. Op enkele plaatsen waren de blijken aanwezig van de zucht der landzaten om zich tegen die zoo gevreesde overweldigingen van het stuifzand te beveiligen: doornenhagen, scheringen van gevlochten takken, beplantingen van den kalen duingrond, waren met oordeel aangebracht om de akkers en weilanden te beschutten: terwijl men hier en ginds krijgsknechten der kohorten bezig zag, de voor de Romeinen zoo belangrijke wegen te herstellen of met schelpen en keien te beleggen. Behalve door hen werd het reeds zoo verscheidene landschap nog verlevendigd door de blatende kudden, die, tegen de helling der duinen verspreid, op het geurige thym en het groene mos weidden: — door de bonte runderen, die in de grasvlakte liepen: — door de vlugge knapen, die, in grooten getale vereenigd, bezig waren, de konijnen, waar zij hun naam van droegen, in de wijd uitgezette netjes te jagen of hunne onderaardsche woonpaleizen uit te delven: — door de herders

en akkerlieden, die, een wijl hun arbeid of hun zangen stakende, de voorbijtrekkende bende aan kwamen gapen en, door de breede rivier beveiligd, hun eenige kwinkslagen toeriepen.

Het was ongeveer tegen den middag, dat onze reizigers het doel van hun tocht, den burcht Matilo of, gelijk die eigenlijk moet geschreven worden, Made-lo, d. i. „de plaats in de weilanden," in het oog kregen. Uiterlijke praal van bouworde was aan dit kasteel niet te bespeuren; maar de kunst des bouwmeesters had zich voornamelijk de bedoeling voorgesteld, een sterkte te stichten, die niet gemakkelijk bij verrassing genomen, en zelfs door een kleine bezetting langen tijd tegen een aanzienlijke overmacht verdedigd kon worden. En inderdaad, hij had zich van deze taak zoogoed gekweten, als de plaatselijke gesteldheid van een land, waar geene rotsen een natuurlijke versterking aanboden, dit gedoogde, en zoowel in de keuze der plaats als in die der verdedigingsmiddelen, oordeel en bekwaamheid aan den dag gelegd. De vesting was namelijk gelegen op een plek, waar de Rijn zich in twee armen verdeelde, van welke de eene westwaarts op naar zee liep, de andere een noordelijke richting nam. De buitenmuur, die het kasteel en de overige gebouwen, welke vroeger tot het vlek Matilo hadden behoord, rondliep, was met ijzeren, naar buiten staande pennen voorzien en tegen overklimming gewaarborgd: aan twee zijden werd hij door de beide takken des Rijns bespoeld: aan de twee andere kanten door een breede en diepe gracht van het land gescheiden. Men kwam er door twee hoofdpoorten binnen, waarvan de eene aan de landzijde op het westen uitzag en zoo eng was, dat er ternauwernood een ruiter kon worden ingelaten, en de andere, ten zuiden, op de hoofdbrug uitkwam. Deze brug, uit losse planken bestaande, die over eenige platte schuiten gelegd waren, was in 't midden met een beweegbare draaibrug voorzien, kon dadelijk worden weggenomen en werd bovendien aan de overzijde der rivier nog met een tweede poort afgesloten. Behalve deze toegangen was er nog een waterpoortje, op een steiger uitkomende aan den rechterarm der rivier, en dienende tot het laden en lossen

der vaartuigen, welke den burcht aandeden. Vlak achter den muur, en ten zuidoosten, verhief zich het hoofdgebouw, met kanteelen en schietgaten en twee vooruitspringende torens aan de flanken voorzien. Onderscheidene vensters vertoonden zich boven in den gevel; doch alle door een dicht traliewerk tegen aanval beveiligd.

Waarschijnlijk stelde de Bevelhebber van Matilo genoeg vertrouwen op den lijdelijken weerstand, welken de plaats zelve bood. Althans Aquilius zag, toen hij voor de met ijzeren rasters gesloten poort kwam, die den toegang tot de brug afsloot, geen wachter noch zelfs eenig levend schepsel, tot wien hij zich wenden kon om den intocht te vragen. Hij had, zoodra hij de sterkte in 't gezicht kreeg, zijn bende in 't gelid doen stellen en een sein laten blazen, ten einde zijn komst aan hen die binnen waren te verkondigen. Zijn verwachting werd echter vooralsnog teleurgesteld; en zijn volk stond voor de buitenpoort geschaard, zonder dat er van binnen eenig blijk van leven gegeven was.

„Ik kan niet zeggen, dat de Bevelhebber een buitengewone waakzaamheid aan den dag legt," zeide Aquilius, onvergenoegd over deze wijze van handelen: „men zou waarlijk denken, dat de geheele bezetting uitgetrokken ware, en het slot aan zich zelf had overgelaten."

„Of wel, dat zij van hongersnood gestorven zijn," zeide Coponius: „ik weet niet, of zich daarbinnen wel een keuken bevindt; want ik zie geen kringeltje rook opstijgen: en het is toch bijna middag."

„Dat hen de Goden verderven," zeide Aquilius, zijn gewone bezadigdheid verliezende. „Hoe lang zullen zij ons nog met onze bezweete paarden in den tocht laten staan? Zijn zij doof daarbinnen? Blaast uwe longen uit, trompetters! en wekt die luiaards uit hun slaap."

Nauwelijks echter had hij deze woorden geuit, of de poort tegenover hem ging open: een lange, magere, verbleekte gedaante, wier smerig en haveloos gewaad niet toeliet te onderscheiden of de eigenaar daarvan een burger of een krijgsman

was, vertoonde zich, bleef halverwegen de brug staan en vroeg toen, op slaperigen toon, wat men begeerde.

„Bij Hercules! vraagt gij dit nog?" riep Aquilius driftig uit: „wij willen binnengelaten worden. Wat is dit voor een dienst op den burcht?" Hebt gij ons hoorngeschal niet gehoord? Of houdt hier niemand de wacht?"

„Met uw verlof," hernam de man op de brug, zonder een gezicht te vertrekken: „het is hier geen taverne, waar men zoo maar kan binnenkomen."

„Een taverne!" bromde Coponius: „neen, voorwaar! uit een taverne komen vroolijke gezichten voor den dag, met glinsterende oogen en roode neuzen, die getuigen, dat zij aan Vader Liber hebben geofferd. — Maar deze ziet er uit, alsof hij nooit bij eenigen God dan bij Esculapius te gast ware geweest. Dat hem de Goden haten!"

„Wie zijt gij?" vroeg de wachter, of wat hij wezen mocht: „en hoe komt gij langs dezen weg?"

„Ellendige vlegel!" riep Aquilius: „hebt gij dan geen oogen in uw leelijke tronie, dat gij ons afvraagt, wie wij zijn! Zoo gij niet aan ons veldteeken ziet, dat ik een Centurio ben, zal de stok, dien ik draag, het u doen voelen, zoodra ik aan de overzijde ben."

„Dan is het goed, dat gij daar moet blijven," antwoordde de poortwachter, evenals de bruggeman in de oude, beroemde vertooning van „al de eendjes:" „indien gij binnen wilt, rijd dan vooruit tot den Brittenburg, trek dien om en kom aan de westzijde aan de vesting. De Overste Massa heeft verboden, deze brug over te trekken."

„Dat verbod moge de Brittenburger kohorten gelden," zeide Aquilius: „het is mij, die uit het leger kom, onbekend: en mijne zending eischt spoed. Is de Overste op Matilo?"

„Hebt gij een boodschap voor hem?"

„Denkt gij dan, tiendubbele ezel!" hernam Aquilius, wien het bloed in de aderen kookte: „dat ik hier kom om met hem te visschen of te jagen? Ga! en dien ons dadelijk aan."

„Ik dien toch vooraf uw namen wel te weten," zeide de andere.

„Ik begin grooten lust te krijgen om hem den mijnen met een speer op het perkament van zijn gezicht te schrijven,” zeide Coponius.

„Zeg aan uw Bevelhebber,” zeide Aquilius, „dat hier twee Hoplieden met een twintigtal speerdragers en tien ruiters zijn, die hem bevelen brengen van den Veldheer. Maar haast u, bij Jupiter! want onze paarden zijn warm.”

„Indien gij bang zijt, dat zij kou vatten,” hernam de wachter, altijd met dezelfde onverzettelijke koelheid, „zoo kunt gij niets beter doen, dan ze den weg te laten op en neer stappen.”

„Onbeschaamde!” riep Aquilius: „denkt gij, dat ik uwen raad noodig heb, om .... maar hoe is het? zult gij eindelijk gaan of niet?”

„Indien gij mij uw lastbrief aan den Bevelhebber geeft, ja,” antwoordde de wachter: „anders weet ik wel, dat ik een vruchtelooze reis doe.”

„Ik zal hem die zelf wel ter hand stellen,” zeide de Primipilus.

„Dan kunt gij wachten, tot het den Bevelhebber goeddunke, buiten te komen; want voor hij dien gezien heeft, laat hij u niet binnen. — Wij zijn hier een weinig op onze hoede en weten de krijgstucht in acht te nemen.”

„Indien het niet anders kan,” hernam Aquilius, de schouders ophalende: „kom dan hier, opdat ik u het geschrift ter hand stelle!”

„Of ik gek ware,” zeide de wachter: „neen, Centurio! zoo gaat het hier niet toe. Wees zoo goed uwen lastbrief hierin te steken.”

Met deze woorden stak hij een langen staak, die op de brug lag en aan wiens einde een beurs was vastgemaakt, aan Aquilius toe. Deze, hoewel barstende van spijt, zag zich genoodzaakt van den nood een deugd te maken, en, door het ijzerwerk van de poort heen, den lastbrief in de beurs te steken.

Zoodra de vriendelijke poortwachter den brief in zijn macht

had, keerde hij zich om, trad de muurpoort weder binnen, sloot die voorzichtig achter zich, en, het hoofdgebouw intredende, begaf hij zich naar de bovenvertrekken. Twee daarvan, welke openstonden en onderling gemeenschap hadden, liep hij door en klopte toen aan de deur, welke het tweede met het derde verbond.

„Wie is daar?" vroeg een stem van binnen.

„'t Is Vulpes," antwoordde de boodschapper: „gij hebt niets te vreezen."

De grendels, waarmede de deur was gesloten, werden met behoedzaamheid opengeschoven: de persoon die binnen was stak het hoofd achter de slechts half ontsloten deur om, ten einde zich te verzekeren, dat het werkelijk Vulpes en geen ander was, liet hem toen binnen en schoof de grendels weder dicht.

De kamer, waarin Vulpes zich toen bevond, was, zooals wij reeds gezegd hebben, de derde van een rij vertrekken, die, over den buitenmuur heen, het uitzicht hadden op den Rijn en de brug, en die door den Bevelhebber van Matilo bewoond werden. De Overste, want hij was het zelf, die Vulpes had binnengelaten, wierp zich nu op een rustbed neder en, zich uitrekkende, vroeg hij:

„Welnu! hebt gij die ontijdige bezoekers wat aan den praat gehouden?"

„Gelijk gij hebt kunnen zien," antwoordde Vulpes, op het raam wijzende, door welks traliën men de brug en de bende aan de overzijde aanschouwen kon: „mij dunkt, ik heb mij wel gekweten en u den tijd gelaten, alles in veiligheid te brengen:" en hij sloeg een gluipenden blik op een grooten open koffer, waarin eene menigte geldzakken waren opeengestapeld.

„Ik heb er maar een viertal meer te bergen," zeide Massa: en, de daad bij de woorden voegende, leide hij zoo behoedzaam mogelijk de nog op tafel liggende zakken bij hunne broederen, sloot den koffer dicht, liet den sleutel door zijn gouden halsketting loopen en verborg dien in zijn gordel.

„Dat is nu alles fraai en wel,” zeide Vulpes: „maar nu hebben wij nog niet berekend wat het aandeel is, dat mij toekomt.”

„Is het mijne schuld?” vroeg Massa: „kan ik het helpen, dat die gevloekte bende juist nu moest komen en ons in onze bezigheden storen? Ik wilde, dat zij in den Acheron zaten. Maar wees niet bekommerd! gij kunt er toch niets bij verliezen, of wij heden of morgen onze rekening vereffenen: en uw geld ligt volkomen in zekerheid.”

„Ik geloof, dat het nog zekerder in mijn kist zoude liggen,” zeide Vulpes, een scheef gezicht zettende: „ik heb nu zelfs niet eens een bewijs.”

„Vertrouwt gij mij niet?” vroeg Massa gemelijk.

„Juist evenveel als gij mij vertrouwt, edele Massa!” antwoordde Vulpes.

„Welnu!” hernam Massa ongeduldig: „zooras wij die nieuwaangekomenen gehoord hebben, zal ik u helpen; — maar wij kunnen die menschen toch niet eeuwig laten wachten.... wat moeten zij hebben?”

Vulpes haalde de schouders op en leide den brief, die hem ter hand gesteld was, voor Massa op tafel.

„Een brief van den Veldheer!” zeide Massa, het opschrift lezende en de koorden losmakende: „laat ons zien, wat er nu weer aan de hand is;” — en hij begon overluid den brief te lezen, die van den navolgenden inhoud was:

Q. HORDEONIUS FLACCUS, VELDHEER DER LEGERS AAN DEN NEDERRIJN, AAN CN. RAEBIUS MASSA, WAARNEMEND STEDEHOUDER IN HET LAND DER KANINEFATEN, HEIL.

„Zoo gij welvaart, is het goed: wij varen „ook wel. — Alzoo wij vanwege Vitellius Cesar....” „('t is goed dat hij den naam er bijvoegt; men heeft anders „aan dezen uithoek moeite te weten, wie tegenwoordig „aan het hoofd der zaken staat). „Alzoo wij enz..... „zijn uitgenoodigd de Batavische kohorten voltallig te

„maken, en het ons dus noodzakelijk is voorgekomen, „een nieuwe lichting van krijgsvolk te doen bewerkstel- „ligen in het land der Kaninefaten, zoo heeft het ons „goedgedacht, u daarmede te belasten, en wijders tot u „te zenden L. Aquilius Thuscus, Primipilus bij de derde „keurbende, en T. Coponius Tarpa, Centurio bij dezelfde, „die u nader met de bevelen dienaangaande zullen be- „kend maken en gehouden zijn, u daarin behulpzaam te „zijn en binnen eene maand met de aangeworven man- „schappen terug te keeren, waartoe wij hun een behoorlijk „geleide hebben medegegeven. Wijders gelasten wij u „voor de huisvesting en het onderhoud van gemelde „Hoplieden en hunne manschappen behoorlijk zorg te „dragen. Vaarwel!"

„Een nieuwe lichting," zeide Massa, zich de handen wrijvende: „wat dunkt u, Vulpes?"

„Mij dunkt," zeide deze, dat het uwe schuld zal zijn, indien gij die lichting niet doet dienen om nogmaals zulk een kist te vullen, als daar staat."

„En gij zult er uwe rekening niet slecht bij vinden," zeide Massa: „maar de hulp van dien Thuscus.... en hoe heet de andere ook weer?.... Coponius.... zou ik kunnen missen. — Dat hen de Goden verderven! — Aquilius!.... een Patriciër! En hoe komt die niet meer te zijn dan Hopman bij 't voetvolk?"

„Hij heeft het zeker nog niet ver gebracht," zeide Vulpes.

„Jawel!" hernam Massa: „hij moet een Patriciër zijn.... zeker de eene of andere ongeluksvogel, wiens goederen verbeurd zijn verklaard! Nu! dien zal wel een rad voor de oogen te draaien zijn. — En de andere.... Coponius heet hij.... hoe ziet die er uit?"

„Als een gemest kalf: ik geloof niet, dat die zoo nauw zal toekijken."

„Voortreffelijk! — maar komaan! wij moeten die brave

lieden niet te lang laten wachten: het is geen zaak te beginnen met hen tot vijanden te krijgen."

„Dat is toch mijn lot," zeide Vulpes: „want die Primipilus heeft mij reeds een dracht stokslagen beloofd."

„Hij zal wel tot rede te brengen zijn. — Is Liffio reeds terug met zijn volk?"

„Hij is de westerpoort binnengerukt, even voordat zich die bende aan de Rijnbrug vertoonde."

„Voortreffelijk! Ga hem gelasten de bezetting op het plein in 't geweer te doen komen en de toegangen te ontsluiten. Wij willen onze gasten met krijgseer ontvangen, om hun het wachten te vergoeden."

Terwijl door den Bevelhebber van Matilo deze maatregelen werden genomen, hadden onze beide Hoplieden en hunne manschappen den tijd, van zich aan de buitenpoort te vervelen en op het ongastvrij onthaal te vloeken, dat hun ten deel viel. Aquilius was afgestegen en liet, volgens den niet onverstandigen raad van Vulpes, zijn paard aan den toom op en neder stappen, terwijl Coponius zich vermaakte, met eenige nog in zijn tasch overgebleven pruimen op te eten en er de steenen van tegen den muur te werpen, als ten teeken van uitdaging.

Eindelijk echter begon zich achter de wallen het geluid te doen hooren van de trom, die de bezetting in 't geweer riep: hierop volgde een dof gedruisch van stemmen en wapenen: de poort aan de overzijde ging wijd open: een onderofficier met een man vertoonde zich op de brug en ontsloot het rasterwerk van de buitenpoort.

„De Bevelhebber verwacht u, Primipilus!" zeide hij vervolgens, zich beleefdelijk tot Aquilius wendende, terwijl zijn manschappen hem behoorlijke eerbewijzing deden.

„Hij verdiende, dat ik hem op mijn beurt ook liet wachten," mompelde Aquilius bij zich zelven, terwijl hij te paard steeg: „trompetters! blaast den marsch!"

En nu trok de geheele bende, door den onderofficier voorafgegaan, de poort binnen, zwenkte om het hoofdgebouw heen,

en bevond zich weldra op het groote plein binnen de vesting. Hier stond de bezetting in het geweer, en kwam Massa, die op de stoep van zijn woning, de aankomenden had afgewacht, hen te gemoet. De gewone eerbewijzingen werden over en weder gegeven en ontvangen: waarna de Bevelhebber de Hoplieden uitnoodigde, af te stijgen en met hem naar binnen te gaan, waar hen de aanvoerder der bezetting en een paar andere Hoplieden volgden.

Massa bracht hen in het eerste der drie vertrekken, welke wij gezegd hebben, dat door hem werden bewoond, en verzocht hun, plaats te nemen, waarna hij zich in dezer voege tot Aquilius wendde:

„Gij hebt wat lang aan de poort moeten wachten, Primipilus!"

„Inderdaad, Overste!" antwoordde Aquilius: „en daar ik niet kan gelooven, dat het op uw last is geschied, zoo moet ik beginnen mij te beklagen over den Hoofdman van de wacht, die u niet intijds van onze komst heeft verwittigd, en ons daardoor met bezweete paarden een halfuur, zoo niet langer, op den weg heeft laten staan."

Massa zweeg en zag den aanvoerder der bezetting aan, een ouden krijgsman, wien een schier vijftigjarige dienst, meest in Gallië verricht, nog tot geen hooger rang dan dien van Centurio gebracht had.

„Overste!" zeide deze, den grijzen kop met wrevel schuddende: „ik heb zoowel hier als toen ik in Gallië diende, geleerd, mij niet te ergeren, wanneer ik ten onrechte beticht werd. Gij zelf weet, dat, zoodra mij de nadering der speerdragers bericht werd, ik er u dadelijk van heb doen verwittigen, en geen last van u bekomen heb, voordat ik zooeven door Vulpes verzocht werd, de bezetting in 't geweer te doen komen."

„Juist!" zeide Massa, zich de kin strijkende: „doch ik had gedacht, dat gij intusschen iemand gezonden zoudt hebben om te vernemen, wie zich aanmeldde. Toen ik zag, dat er niemand ging, heb ik zelf een man gestuurd."

„Ik ben niet gewoon, de bevelen mijns Oversten vooruit te loopen," zeide de Centurio, wiens naam was Liffio: „sedert het mij kwalijk genomen is, dat ik, toen ik in Gallië diende, mij zonder bevelen tegen de Tectosagen, die mij aanvielen, verdedigde; — ofschoon ik hen tot in hun bergholen terugdreef."

„Het is dus alleen den brenger uwer bevelen, wien mijn aanklacht geldt," zeide Aquilius tegen Massa: „het is zeker uwe bedoeling niet geweest, dat hij ons met nietige praatjes zoude ophouden, en ik heb hem onder uwe goedkeuring een goede dracht stokslagen beloofd."

„Hij dankt u voor de hem toegedachte gunst," zeide een der aanwezige Hoplieden, die een weinig achterwaarts van Aquilius zat. Deze, zoowel als Coponius, wendden het hoofd om, daar zij de stem meenden te herkennen. Zij hadden zich niet bedrogen; hij, die gesproken had, was werkelijk dezelfde man, die hen aan de poort had opgehouden, wien zij bij het binnenkomen, nu hij de rusting eens Hopmans aanhad, niet herkend hadden, en die thans, hen schuins aanziende, met den wingerdrank speelde, dien hij in de hand hield."

„Waarover klaagt gij toch, krijgsmakker?" vervolgde Vulpes, op een spotachtigen toon: „ik heb den last des Oversten gevolgd: en juist uit menschlievendheid, ten einde u niet te lang te laten wachten, heb ik dien niet aan den Centurio daar overgebracht, maar ben zelf gegaan. — 't Is waar, toen ik zag, dat gij zoo ongeduldig waart, heb ik mij een weinig met u vermaakt: ik vond het zoo kluchtig, dat gij mij voor den poortwachter aanzaagt, en mij stokslagen beloofdet.... ha! ha! vergeef mij, dat de gedachte mij lachen doet."

Het is niet kwaad, den lezer te verwittigen, dat hetgeen Vulpes lachen noemde, niet meer was dan een gemaakt en leelijk grijnzen, waarbij het scheen dat de onderkaak ontwricht werd.

Aquilius lachte dan ook niet; maar keek eerst den spotter en vervolgens Massa vrij zuur en onvergenoegd aan. De oude

Hopman schudde het hoofd; maar de Bevelhebber, die een einde aan de zaak verlangde, nam het woord.

„Komt!" zeide hij: „iedereen heeft gemeend wel te doen, en daardoor vervalt het beklag. Primipilus! gij moet deze Hoplieden nader leeren kennen. Deze is Icilius Vulpes, mijn rechterhand: deze is de Centurio Canidius Lifflo, die de krijgsknechten der bezetting aanvoert: — een waardig krijgsman, die u veel zal kunnen verhalen van de ondervinding, die hij in Gallië heeft opgedaan, waar hij lange jaren gediend heeft: — deze is zijn Onderhopman [1]) Velius Mela. — Maar nu zal het zaak zijn, voor uwe manschappen te zorgen."

„Ja Overste!" zeide Coponius: „die goede lieden zullen wel honger hebben na hun langen tocht.... en ik niet minder," voegde hij er zachtjes bij.

„Gij begrijpt," vervolgde Massa, alsof hij deze aanmerking niet gehoord had, „dat de burcht er niet op is ingericht, om zoo maar dadelijk een vijftigtal nieuwe gasten te huisvesten; maar mijn vriend Vulpes zal wel zorgen, dat zij hier of daar onder dak komen."

„Ik zal met u gaan en hen afdanken," zeide Aquilius, oprijzende, tegen Vulpes.

„Gij hebt mij niet meer van doen?" vroeg Liffio, insgelijks opstaande, aan Massa: „anders laat ik ook mijn volk weer binnenrukken."

„Ga, mijn beste Liffio! ga!" zeide Massa: „wat u betreft, Primipilus! het zal mij hoogst aangenaam zijn, indien gij nog een wijl vertoeven wilt en de zorg over de beschikkingen aan uwe krijgsmakkers overlaten. Ik heb met u te spreken, en ik bemin den spoed in den dienst."

„Dat hebben wij daareven gemerkt," dacht Aquilius, die nog het wachten aan de poort niet verduwen kon en kwalijk tevreden was over de scheeve verklaring, die hem daarvan gegeven was.

---

[1]) Optio of tergiductor, die ongeveer met een eersten luitenant gelijkstond, gelijk de Centurio met een kapitein.

„Ik hoop de Hoplieden na den afloop hunner verrichtingen terug te zien," riep Massa hen achterna, terwijl zij zich verwijderden.

„Ziezoo!" dacht Coponius, in 't heengaan: „nu verzoekt hij ons ongetwijfeld te gast. Dat zou mij wederom eenigszins met hem verzoenen."

VII.

„Welaan!" begon Massa, zoodra allen, behalve Aquilius, het vertrek verlaten hadden: „nu zijn wij alleen, Primipilus! schuif uw zetel thans naderbij en laten wij openhartig over onze zaken praten."

„Kom!" dacht Aquilius, terwijl hij aan het verzoek voldeed: „nu ben ik in tegenwoordigheid van dien Massa, die het den ingezetenen zoo lastig maakt. Dragen wij zorg, op onze hoede te wezen; want ik geloof, dat hij een fijne vogel is."

En inderdaad, het uiterlijke van Massa wedersprak deze veronderstelling niet. Zijn gelaat was van nature gevormd geweest om te behagen, en hij had langen tijd den naam gehad, een schoon man te zijn; doch de hartstochten, die zijn ziel beheerschten, waren ook niet zonder invloed op de uitdrukking van zijn wezen gebleven. Zijn trekken waren op zich zelven edel en regelmatig; maar wulpschheid en geldzucht waren te lezen in de ingevallen mondholten, in de binnenwaarts getrokken lippen en in den sterk voorovergebogen neus. Zijn zwarte oogen, met een donkere wenkbrauw overschaduwd, waren ontegenzeglijk fraai en sprekend; en er waren ook gelegenheden, waarin hij hun werking met goed gevolg wist aan te wenden; — maar gewoonlijk, vooral wanneer hij zich bevond met zoodanige lieden, die een zedelijk overwicht boven hem hadden, kregen zij een verlegene, zijdelingsche richting, en zagen den persoon niet aan, tot welken

hij sprak, waardoor al hun glans verloren ging en men van zelf op het niet onwaarschijnlijk vermoeden kwam, dat hij anders sprak dan hij meende. Zijn stem was helder en vol kracht, wanneer hij bij krijgsoefeningen het bevel voerde: — welluidend en aangenaam, wanneer hij opgeruimd aan den disch zat of zich met een schoone onderhield; maar zoodra hij over punten, waar zijn belang of eerzucht bij gemoeid was, spreken moest, en hij vreesde zich te zullen verpraten, veranderde op eenmaal zijn toon: hij zocht woorden om zijn gedachten te bemantelen: hij stamelde, en het geluid zelf zijner stem werd valsch en onaangenaam. Hij had voorheen dapperheid aan den dag gelegd: en nog was, wanneer buitengewone omstandigheden haar op de proef stelden, zijn ziel niet van veerkracht ontbloot; maar lange jaren in vadsige eentonigheid binnen de landstreek, waar hij het bevel voerde, doorgebracht, hadden hem niet in de gelegenheid gesteld, deze goede zijde van zijn karakter verder te ontwikkelen. Door het bestel van nijdige tegenstrevers aan een uithoek des Romeinschen gebieds geplaatst, in een betrekking, die, schoon eervol en niet zonder gewicht, eenigszins met een ballingschap gelijkgesteld kon worden, had hij zich van den beginne af bevlijtigd om van zijn onder-Stedehouderschap voor zich zelven zooveel partij te trekken als mogelijk ware. De Stedehouder zelf kwam nimmer over en hij had dus niet te vreezen, dat deze hem op de vingeren zou zien: en de Pretor, aan wien hij zijn verantwoording doen moest, was te verre verwijderd om de nauwkeurigheid zijner opgave en rekeningen te kunnen nagaan: geen wonder dus, dat van het geld, hetwelk hem om de drie maanden werd overgemaakt tot soldij van de troepen, tot herstel van wegen, vaarten of verschansingen, tot aankoop van levensmiddelen en krijgsbehoeften enz. een aanzienlijk gedeelte in zijn eigene koffers overging. De slinksche streken, hiertoe door hem aangewend, waren menigvuldig, en wellicht zouden zij, indien zij alle werden opgehaald, nog verbazing wekken in een tijd, waarin dergelijke bevoorrechte knevelarijen aan de orde van den dag zijn in alle legers .... met

uitzondering natuurlijk van het onze, waarin nooit gelden misbruikt zijn geworden: naar mij verzekerd is door menschen, die het goed kunnen weten. Intusschen zou Massa het nooit zooverre gebracht hebben zonder den bijstand van zijn getrouwen handlanger Vulpes, wien het nimmer aan nieuwe kunstgrepen faalde om zich met zijnen Overste ten koste van derden te verrijken. Die Vulpes, wien sommigen beweerden een weggeloopen slaaf, anderen een voormalige Siciliaansche struikroover te zijn, was van gemeen soldaat tot den rang van Centurio opgeklommen, zonder dat zijn bevordering eenigen gunstigen invloed op zijn uiterlijke of manieren had uitgeoefend. Massa bedekte voor het minst zijn ondeugden onder een vernis van beschaafdheid, en was, zoo vaak zijn belang niet in 't spel was, beleefd en voorkomend; Vulpes daarentegen was van nature kwaadaardig en verzuimde nimmer zulks te toonen: ja, hoe hebzuchtig ook, hij zou zelfs zijn gouddorst opgeofferd hebben aan het genoegen van iemand een hatelijkheid te kunnen toeduwen. Hij spaarde zelfs Massa niet, hoewel deze zijn Overste was: trouwens hij wist, dat zoo hij in zijn betrekking van dezen afhing, de Bevelhebber wederom in andere opzichten van hem afhankelijk was, en de openbaarmaking te vreezen had, niet slechts van schelmstukken, door beiden gezamenlijk gepleegd, maar ook van andere zaken, die het licht niet velen konden, en waarvan zijn vertrouweling maar al te wel bewust was. En bovendien, Massa kon hem niet genoeg in waarde houden; want niemand beter dan Vulpes wist om te springen met de leveranciers, met de opzichters der publieke werken, met wichelaars en priesters, met kooplieden en schippers, in één woord, met al die soorten van menschen, waaraan wat te verdienen viel en die op deze of gene wijze tot zwijgen moesten worden gebracht. Zelfs gaven de lompe toon en onbeschaamdheid van Vulpes hem dit voordeel dat, schoon hij evengoed een logenaar en bedrieger was als zijn Overste, hij bij velen meer doorging voor een ongemanierden, onhebbelijken, ongelikten beer, dan voor een doorslepen gauwdief: ja er waren er, die beweerden,

dat hij wel ruw en onverdraaglijk, maar in den grond geen oneerlijke kerel was. Met Massa was men op zijn hoede: met Vulpes nooit: en de lompheid, waarachter deze laatste zijn geheime bedoelingen verborg, was oorzaak, dat men hem minder wantrouwde, en dat hij dientengevolge dikwijls zaken te weten kwam, die Massa met zijn slimheid niet kon uitvorschen.

Den lezer alzoo nader bekend gemaakt hebbende met den vertegenwoordiger des Cesars in het land der Kaninefaten en met zijn beminnelijken helper, keeren wij tot ons verhaal terug.

„Die Vulpes is een onhebbelijk wezen," zeide Massa, na een poos zwijgens, tegen Aquilius: „maar hij is ijverig en verstaat den dienst in den grond: en daar ik hier geen keus heb, moet ik mij wel met hem behelpen en inschikkelijk omtrent hem zijn. Ik hoop, dat gij, Primipilus! de beleediging, die hij u heeft aangedaan, aan zijn slechte opvoeding zult wijten en hem gedurende uw verblijf alhier verdragen, even gelijk ik doe; want ik zou ongaarne zien.... gij gevoelt.... verwijdering tusschen u beiden.... dit verblijf is op zich zelf al vervelend genoeg...."

„Dan zou een kleine twist er wat levendigheid aan kunnen bijzetten," viel Aquilius den Bevelhebber, die in zijn volzinnen begon verward te raken, lachende in: „stel u echter gerust, Overste! Ik zou mij kunnen vergenoegen met de schouders op te halen over het geheele voorval, ware het niet dat de Centurio mij volkomen voor den gek heeft gehouden aan het hoofd mijner bende, en dat ik, door zulks te dulden, gevaar loop mijn ontzag onder hen te verliezen."

„Eilieve kom!" hernam Massa, willende beproeven, in hoeverre Aquilius door vleierij te winnen ware, „gij schijnt mij toe iemand te zijn, die zijn gezag nogal weet te bewaren, en wiens eer er niet door gekrenkt wordt, al bast nu en dan een lompe bulhond hem aan. Het is beneden iemand van uwen stand en naam.... Vulpes is een man zonder geboorte.... de edele leeuw zal geen poelslang ten strijde dagen."

„Neen, maar zoo de slang naar hem bijt, zal hij haar wel in 't voorbijgaan de klauwen in den kop slaan," hervatte Aquilius.

„Geestig aangemerkt, bij Hercules!" zeide Massa: „ik zie, dat gij moed en vernuft bezit: twee eigenschappen, die uw geslacht altijd gekenmerkt hebben. — Gij behoort immers tot den Patricischen stam der Aquilii?"

Aquilius knikte toestemmend.

„Nu! men behoeft het niet te vragen," vervolgde Massa: „men wordt dat terstond aan uw trekken gewaar en aan de arendsoogen, waaraan uw stamvader zijn naam ontleende. En om welke redenen .... hoe komt het, dat gij slechts Primipilus zijt en niet ten minste een kohorte aanvoert?"

„De dwingelandij van Nero had ook mijn vader getroffen. Van alles beroofd, en te trotsch om gunsten af te bedelen, moest ik mij wel met een rang bij het voetvolk vergenoegen. De vriendschap van Hordeonius en de dood van oudere Hoplieden heeft mij nog het voorrecht geschonken, den adelaar te voeren."

„Nu," zeide Massa, „uwe zending is van gewicht .... wij dienen daarover te spreken .... de Veldheer schrijft mij, dat gij mij nadere mededeelingen te doen hebt ...."

Aquilius boog zich en trad omtrent zijn zending in bijzonderheden, welke wij onzen lezer willen besparen.

„Mij dunkt," zeide Massa, nadat de Primipilus gedaan had: „er is haast bij het werk .... eilieve! heb de goedheid en verhaal mij eens .... wij zitten hier aan het einde van de wereld .... wat is er toch al gebeurd, dat men zoo overal nieuwe lichtingen van krijgsvolk doet? Is er een nieuwe veldtocht ophanden?"

„Dat is mij onbewust," antwoordde Aquilius: „maar het gerucht liep te Colonia, dat het leger in Palestina zijn aanvoerder, Vespasianus, tot Cesar heeft uitgeroepen, en het komt mij voor, dat zulks reden genoeg aan Vitellius moet opleveren om de hulpbenden, die, zoo in den strijd tegen Otho als door hun onderlinge twisten, veel geleden hebben, voltallig te maken."

„Gij hebt gelijk,” zeide Massa: „en wij zullen u zien te helpen.... maar zou dat gerucht inderdaad waar zijn? Bij Jupiter! dan mag Vitellius op zijn hoede wezen;.... want die Vespasianus.... het zou mij niet verwonderen.... onder ons gezegd, Primipilus!.... dat hij.... in 't kort, hij heeft vele vrienden in den Senaat en in het leger.... ik geloof dat Hordeonius zelf hem niet ongenegen is. — Zij zijn oude krijgsmakkers.... wat zegt gij? he?”

En hij zag zijdelings den jongeling aan, hopende, dat deze zich over de zaak nader zou uitlaten en hem daardoor in de gelegenheid stellen zich van de verkregen kondschap te bedienen; — maar Aquilius, het onnoodig oordeelende zijn bijzonder gevoelen omtrent een zoo teeder punt te openbaren aan iemand, die er wellicht misbruik van maken mocht, bewaarde een voorzichtig stilzwijgen. Toen echter de Bevelhebber zijn vraag herhaalde: „Overste!” zeide hij, „ik bekommer er mij weinig over, hoe anderen denken: ik ben soldaat, en volg den last mijns Veldheers: en die is thans, volk te werven in dienst van Vitellius Cesar.”

„Recht zoo!” zeide Massa: „en, zooals ik zeide, wij zullen u zien te helpen;.... maar het zal moeite kosten.... want ik weet niet, welke geest die Kaninefaten thans bezielt. 't Is of zij een haat tegen den oorlog gekregen hebben.... men moet, om zoo te spreken, vierdubbel handgeld geven.... gij moest hen eens hooren spreken.... 't is of zij niets meer met ons te doen willen hebben....”

„Ik heb hen hooren spreken,” zeide Aquilius: „ik heb den afgeloopen nacht op de hoeve van Brinio doorgebracht.”

„Van Brinio?” herhaalde Massa, van kleur veranderende: „ik ken hem. Was hij wèl.... en de zijnen ook?.... heeft men ook over mij gesproken?”

„Dat heeft men,” zeide Aquilius: „ik zie geen redenen om het u te verzwijgen.”

„En.... wat zeide men?” vroeg Massa, met blijkbare ongerustheid.

„Verschoon mij, Overste, zulks te herhalen. Ik ben daar

gastvrij ontvangen: en gij zoudt wellicht op hen en mij verstoord zijn, zoo ik u overbracht, hetgeen daar onder den beker gezegd is."

„Neen! spreek vrijuit: ik bezweer u, bij de onsterfelijke Goden! het zal geheel tusschen ons beiden blijven."

Aquilius bedacht zich een oogenblik, en zich herinnerende, dat Ada zelve hem verzocht had, aan den Bevelhebber de gronden van beklag voor te leggen, welke men tegen zijn bestier had, schroomde hij niet langer, aan zijn verzoek te voldoen.

„Welnu!" zeide hij: „men beklaagde zich eenvoudig, dat de soldaten der kohorten stroopten en stalen, en dat gij geen gezag genoeg hadt om hen in bedwang te houden."

„Anders niet?"

„Ten minste, niets anders, dat der vermelding waardig is. Ik kan den staat der zaken alhier niet beoordeelen, Overste! maar gij zult mij verschoonen, indien ik vrijuit mijn meening zeg. Maken de krijgsknechten der kohorten zich werkelijk aan rooverijen schuldig, zoo ware het wellicht zaak, niets door de vingeren te zien. Ik heb meenen te bespeuren, dat er ontevredenheid bij de Kaninefaten heerscht, en die Brinio zou geen vijand zijn, om licht te tellen."

„Bij Jupiter!" zeide Massa: „ik heb nooit geweigerd, billijke klachten aan te hooren; en ik kan u betuigen, dat er geene hoegenaamd tot mij komen; — maar die Brinio is een onvergenoegd mensch .... ik placht hem vroeger veel te bezoeken; — maar ik heb die kennis laten varen: hij was altijd vol hoogheid en wrevel."

„Hij heeft mij gezegd, dat gij hem wel bezocht," zeide Aquilius.

„Hij had toen een zuster .... Rheime heette zij, geloof ik .... zij zag er niet kwaad uit; .... maar zij is sedert ijlhoofdig geworden. — Leeft zij nog?"

„Zij leeft, en is te beklagen."

„En heeft zij bijgeval mijn naam ook genoemd? .... Misschien herinnerde zij zich mijner nog?"

„Zij heeft uw naam niet genoemd," antwoordde Aquilius: „en zelfs, wanneer die werd uitgesproken, geen blijk gegeven, dat zij zich uwer herinnerde."

„'t Is vreemd!" zeide Massa, met een diepe ademhaling, als werd hem een pak van 't hart genomen: „maar, keeren wij tot ons onderwerp terug: wij spraken over de moeite die het inheeft, volk te werven."

„Ik veronderstelde, dat dit van zelf ging," zeide Aquilius: „ik meende, dat men de aanzienlijksten uit het land samenriep, en hun de zorg opdroeg, geschikte manschappen te werven."

„Ongetwijfeld!" zeide Massa: „krachtens het verbond zijn de hoofden der stammen gehouden ons twee van elke honderd zielen te leveren: en dat ging ook goed, toen de voornaamsten en het volk het zich tot een eer rekenden onder de Romeinen te dienen; maar die tijden zijn voorbij .... en op de wijze, die gij daar aan de hand deedt, krijgt men niemand meer. Neen, neen! die Brinio, en allen, die als hij denken, zullen er buiten blijven .... het blijkt immers uit uw zending zelve .... te voren waren het Batavieren, of althans Hoplieden uit de hulpbenden, aan wie men een soortgelijke boodschap gaf .... zou men die thans wel aan een Romein hebben toevertrouwd, en u althans niet een Batavischen Centurio hebben toegevoegd, indien men zich genoeg op hen kon verlaten? en waarom u ruiters medegegeven, indien het niet is om te zorgen, dat er geen ontkomt van de manschappen, welke gij terugvoert?"

„Ik moet erkennen," zeide Aquilius, na eenig nadenken, „dat de Krijgsraad eerst voornemens was, Batavische Hoplieden te zenden; de Veldheer heeft er zelfs over geschreven aan Claudius Civilis, die te Noviomagum ligt; doch deze heeft, zoo ik hoor, geantwoord, dat hij geen zijner Hoplieden tot het uitvoeren van dien last geschikt achtte."

„Nu ziet gij het," zeide Massa, „zoo weinig vertrouwt Civilis zijn eigen landgenooten .... kent gij hem, Primipilus?"

„Ik heb hem nooit ontmoet: hij heeft den roem van een wakker veldoverste te zijn.”

„Juist! — en een slimme vogel, zoo ik hoor; doch.... als ik zeide.... wie thans hier te lande volk wil werven, moet geld en goede woorden gebruiken.... en zoo dat niet helpt, gestrengere maatregelen nemen.... daarvan gesproken.... hebt gij veel geld medegebracht? De brief spreekt daar niet van.... en dat is verkeerd.”

„Ik heb voor duizend man handgeld bij mij,” zeide Aquilius: „hun soldij zullen zij ontvangen, zoodra zij bij het leger zijn.”

„Voor duizend man handgeld!.... dat maakt ongeveer zevenhonderd goudstukken.... daar zullen wij niet ver mede komen;.... maar toch! ik zal zien, wat ik er mede gedaan krijg.”

„Met uw verlof, Overste!” zeide Aquilius, eenigszins verwonderd: „het is aan mij, hun die som uit te betalen, wanneer ik hen van u overneem; — want daar mij het geld toevertrouwd is, dien ik het te verantwoorden.”

„Fraai gezegd, vriendlief!” zeide Massa: „maar gij kent de kaart van het land niet. Zoo zij geen geld vooruit ontvangen, komen zij hun woonhuizen niet uit.... Laat mij maar met hen omspringen.... ik ontsla u van alle verantwoordelijkheid.... gij zult tevreden zijn; maar gij moet mij laten begaan.”

„Overste!” zeide Aquilius: „ik weet waarlijk niet....”

Hier ontstond eenig gerucht op het portaal: er werd aangeklopt, en Coponius, het hoofd door de deur stekende, vroeg, of het vergund was, binnen te treden.

„Wat is er?” vroegen Massa en Aquilius gelijktijdig, bespeurende dat de gelaatstrekken van den goeden Centurio niet weinig waren ontdaan. Deze trad naar Aquilius toe, terwijl Vulpes op hetzelfde oogenblik zich aan de deur vertoonde.

„Primipilus!” zeide Coponius: „met verlof van den Overste! dat kan zoo niet gaan. De Centurio Vulpes heeft allen, ruiters en speerdragers, her- en derwaarts het land ingestuurd om huisvesting te zoeken.... dat is tot zijn dienst.... ofschoon ik gehoopt had, dat hij die arme lieden, die zoo van de reis komen, althans den tijd had gegund, zich een weinig met

spijs en drank te verfrisschen. Doch ik had verzocht, dat er ten minste een viertal zou achterblijven, om den dienst bij ons waar te nemen en de wacht te houden bij den vrachtwagen.... en dat weigert de Centurio, zeggende, dat wij aan onze slaven genoeg hebben, en dat hij den wagen wel door zijn eigen volk zal laten bewaken."

„En komt dat niet op hetzelfde neder, Overste?" vroeg Vulpes, vooruittredende: „waartoe hebben wij hier een bezetting, als het niet is om die te gebruiken?"

„En waartoe hebben wij speerdragers medegebracht," vroeg op zijn beurt Aquilius, „indien het niet is om dienst van hen te ontvangen? Hetgeen zich in den vrachtwagen bevindt behoort aan mijn bende, of is mij vanwege den veldheer toevertrouwd; en ik zal niet dulden, dat iemand buiten mijn eigen volk er de wacht bij houde."

„Ik zal niet dulden?".... zeide hem Vulpes spottend na: „gij schijnt te vergeten, dat gij in tegenwoordigheid van den Stedehouder spreekt."

„Ik behoef van u geen lessen van krijgstucht te ontvangen," zeide Aquilius, „doch sta op mijn recht. Denkt de Overste er anders over, dan vorder ik een schriftelijk bevel."

„Stilte toch!" zeide Massa: „hoe heb ik het met u-lieden? als dat zoo voortgaat, slaat gij elkander nog dood, eer het jaar een dag ouder is. Waar is Liffio? — wij zullen gezamenlijk naar het plein gaan."

Dit zeggende, begaf hij zich, gevolgd door de Hoplieden, naar beneden. Op het plein stonden de ruiters en speerdragers nu in kleine hoopen van vijf man afgedeeld, die elk een korporaal[1]) der bezetting bij zich hadden om hen naar hunne kwartieren te geleiden. Nabij den vrachtwagen bevonden zich Rufus, benevens drie anderen, die Coponius tot den dagelijkschen dienst had uitgekipt, en de beide slaven: en op eenigen afstand de Priester Daginus. „Komaan!" zeide Massa: „gij zult ook wel begrijpen, mijn vrienden! dat, wie hier ook wacht

---

[1]) In 't Latijn: caput contubernii; d. i. hoofd der slaapplaats.

houde, het niet gewaagd is, dezen wagen hier te laten met hetgene hij bevat. Hebt gij den sleutel bij u, Primipilus? geef mij dien voor een oogenblik, zoo 't u gelieft."

Aquilius zag hem eenigszins verwonderd aan; doch gehoorzaamde.

„Ziezoo!" zeide de Bevelhebber, den wagen opensluitende: „nu moeten wij eens zien wat er in is, ten einde de Primipilus bij zijn vertrek zich verzekere, dat er niets is uitgenomen. Centurio!" vervolgde hij, zich tot Liffio wendende, die inmiddels genaderd was: „laat den tabellarius [1]) uwer Centurie komen; die man heeft een goede hand en is best in staat, een stuk gelijk wij noodig hebben naar behooren op te maken."

„Dat behoeft niet," zeide Aquilius: „de lijst ligt boven op in den wagen."

„Recht zoo," hernam Massa, het perkament opnemende en ontrollende: „laat zien of het uitkomt: een pak hoefijzers: — hier is het: dertig halve laarzen: — die liggen daar: — tien toomen en hoofdstellen: — dat getal zal wel uitkomen: eenig zeil- en touwwerk: — goed, om de weerbarstige nieuwelingen mede te binden: een kistje met timmermans- en smidsgereedschappen.... hm! hm! dat komt alles uit.... en waar blijft nu het geld?.... aha!.... hier hebben wij het: een zak met duizend goudstukken...."

„Welnu! daar ligt hij," zeide Aquilius, op een verdrietigen toon: „gij dacht toch niet, Overste! dat ik hem ontvreemd had."

„Alles moet in behoorlijken vorm gaan," zeide Massa, den zak met gretige oogen beschouwende: „maar wat bevat dat kleine zakje daarnaast! Dat vind ik niet op de lijst."

„Dat is geld dat mij behoort," zeide Aquilius: „en daar gij misschien gelijk hebt dat het hier niet veilig zou kunnen zijn, zoo zal ik het zelf maar bewaren." Dit zeggende nam hij het zakje en overhandigde het aan zijn slaaf, die het wegsloot in het kistje, waar wij reeds van gesproken hebben.

---

[1]) Thans: de schrijver der compagnie.

„Gij doet wel,” zeide Massa: „en daar hetzelfde geldt ten opzichte van den grooten zak, zoo wil ik dien ook een betere bewaarplaats geven.” Dit zeggende maakte hij zich meester van den zak en wikkelde dien in zijn toga, terwijl Aquilius en Coponius hem verbluft stonden aan te zien.

„En nu,” vervolgde Massa, terwijl hij den wagen weder dichtsloot, en den sleutel aan Aquilius ter hand stelde: „vriend Liffio! laat deze lijst overgeschreven worden; en tevens een erkentenis opgemaakt, dat ik het geld van den Primipilus heb overgenomen: wij zullen het daarbinnen wel tellen. De Centurio had gelijk, Vulpes, hij kan hier tot zijn eigen dienst en dien van den Primipilus achterhouden wie hij wil, mits zelf hunne vertering betalende. En nu, gaan wij naar binnen, om te zien of de som uitkomt.”

Met deze woorden begaf hij zich weder in huis, door Aquilius, Liffio en den tabellarius gevolgd. Het goud werd nageteld en in orde bevonden. Massa teekende de erkentenis en verwijderde zich toen om zijn geldkist te vermeerderen met den zak, waarvan hij zich had weten meester te maken, en dien hij bij zich zelven zwoer, nimmer te doen dienen tot de einden, waartoe hij bestemd was.

„Gij ziet mij aan, alsof gij mij iets wildet vragen, Primipilus!” zeide Liffio, zoodra hij zich met hem alleen bevond.

„Inderdaad!” zeide Aquilius: „gij kent den Bevelhebber langer dan ik en zult mij dus wellicht zijn zonderlinge handelwijze kunnen oplossen, om zich volstrekt te willen belasten met de verantwoordelijkheid van dat geld, hetwelk hem niet aanging. ’t Is niet, dat ik eenige vermoedens heb....”

„Vermoedens!” herhaalde Liffio, met een veelbeduidenden glimlach: „neen! die heb ik ook niet; want ik ben zoo zeker als dat de zon thans aan den hemel schijnt, dat gij van dat geld nimmer een aasje terugziet.”

„Gij spot!” zeide Aquilius, verbaasd: „ik heb immers zijn schuldbekentenis. Hoe zou hij dat geld durven verduisteren? Hij zou zich immers aan een schandelijke wegzending, ja aan

nog erger straf blootstellen, zoo hij gelden, tot de krijgskas behoorende, terughield?"

„Bewaar die schuldbekentenis wel," hernam de oude krijgsman: „dat is alles wat ik u raden kan. Doch uw geld ziet gij nimmer terug, noch een dergenen voor wie het bestemd is. Verantwoorden zal Massa zich wel, daar behoeft gij niet beschroomd voor te wezen. Hoe handelt hij met de gelden, die hij ten behoeve der kohorten ontvangt? Wij zien nooit een derde van hetgeen ik weet, dat hem ten onzen behoeve gezonden wordt.... en aan wien zullen wij ons beklag doen? Ik weet niet of gij op mijn manschappen gelet hebt: zelfs toen ik in Gallië diende, en zeven maanden lang binnen Arelate had gelegen, van alle kanten ingesloten en zonder toevoer van buiten, zagen mijn soldaten er niet zoo bleek en vervallen uit als thans. Zij hebben ternauwernood schoeisel aan de voeten, en hun rantsoen is zoo slecht en zoo nietig, dat ik het bijna niet van mij verkrijgen kan, hen te straffen, wanneer zij nu en dan bij de landlieden gaan stroopen."

„Gij ontzet mij," zeide Aquilius, niet weinig over deze mededeelingen uit het veld geslagen: „bij Jupiter! indien hier een oproer komt, zal Massa er zelf de oorzaak van zijn."

„Dat is doorgaans het geval," merkte Liffio aan: „wanneer er muiterij ontstaat in een leger of in een wingewest, zoek dan gerust de eerste oorzaak bij de Legerhoofden of Stedehouders. Toen ik in Gallië diende, heb ik wel tien oproeren bijgewoond, die.... maar daar keert Massa terug. Ik herhaal u, wees op uw hoede."

De Bevelhebber trad de kamer binnen en kort daarop voegden ook Vulpes, Coponius en Velius Mela, die hunne beschikkingen op het plein hadden ten einde gebracht, zich bij het gezelschap."

„De manschappen zijn dus bezorgd," zeide Massa, „thans zal de beurt aan de Hoplieden komen."

„Nu zullen wij eindelijk te eten krijgen," zeide Coponius bij zich zelven: „'t is waarlijk tijd."

„De Hoplieden zullen zich moeten vergenoegen met een

kamertje met twee slaapplaatsen," zeide Vulpes: „dat is al wat de gelegenheid toelaat."

„Wij weten ons te behelpen," zeide Aquilius.

„Wat de beide slaven betreft," vervolgde Vulpes, „die zullen evenals de twee ruiters en de twee speerdragers plaats moeten vinden in de barak der bezetting."

„Met uw verlof," zeide Liffio: „mijn manschappen hebben al gebrek genoeg aan ruimte."

„O! er kunnen veel makke schapen in een hok," zeide Vulpes: „en weet gij wat, Centurio! laat dan 's nachts de posten verdubbelen; des te minder slaapplaatsen hebben wij noodig: .... maar er schiet nog die Batavische Priester over: waar zullen wij dien stoppen?"

„Zend hem hier of daar in de buurt," zeide Massa: „die man vindt zeker kennissen, waar hij onder dak kan komen."

„Dat niet," zeide Aquilius: „ik ben overtuigd, dat hij reeds kennissen genoeg heeft: maar ik wenschte liever het oog op hem te houden."

„Bekommer u niet over dien Priester," zeide de Ondercenturio Velius Mela, een lang, blond jonkman, die altijd naar den laatsten smaak meende gekleed te zijn, ofschoon hij doorgaans eenige modes achterlijk was: „die is wel bezorgd. Ik heb hem daareven zien praten met de oude Brenda, die den burcht schoonmaakt, en met Thusnelda, onze zoetelaarster, die beiden uit zijn land zijn: en het zou mij hard verwonderen, indien die twee hem met haar beiden niet verzorgden van al wat hij noodig heeft."

„Daar zal niets aan haperen," zeide Massa: „dat volk is aan zijn priesters gehecht en zou liever van honger sterven, dan het hun aan iets te laten ontbreken. — Maar daarvan gesproken. — De Hoplieden zullen ongetwijfeld verkiezen aan mijn tafel te eten."

Aquilius boog. „Aha!" dacht Coponius, een vroolijk gezicht zettende: „eindelijk zijn wij er toe gekomen."

„Wacht maar!" dacht Liffio, zijn blijdschap opmerkende: „die vreugd zal ras verminderen."

„De levensmiddelen," vervolgde Massa, „zijn schaarsch en duur:" — hier werd het gelaat van Coponius een el lang: — „ik zal dan dagelijks vijftien denarii van u te vorderen hebben."

„Dat is een week soldij voor een voetknecht," zeide Coponius.

„Voor ons beiden?" vroeg de Primipilus.

„Neen voorwaar niet, per hoofd," zeide Vulpes: „de Hoplieden" (op Liffio en Velius wijzende) „betalen het ook."

„Ja voorwaar! omdat wij wel niet anders kunnen," zeide Liffio: „en omdat het slechts voor een maand is, getroosten wij ons, die som uit te geven; maar het is te veel geld inderdaad. Op den Brittenburg eten wij voor de helft. Ik zie het al," zeide hij in zichzelven, „het kleine geldzakje zal den grooten zak gezelschap gaan houden."

„Ik zou waarlijk eerder geneigd zijn, de gastvrijheid der Kaninefaten te gaan inroepen," zeide Aquilius.

„Bij Pollux!" zeide Coponius: „hoe wilt gij, Overste, dat wij met de soldij van een Centurio zulke uitgaven doen? Ik verzeker u, dat mijn beurs op dit oogenblik zoo plat is als mijn maag."

„Als uw buik, meent gij," zeide Massa: „en dan hebt gij u niet te beklagen; — maar goede vrienden! ik kan het niet gebeteren, dat de prijs der levensmiddelen gestegen is. Ik ben geen waard, die op de spijzen, die hij voorzet, het dubbel moet winnen. Ik geef die voor hetgeen ze mij kosten."

„Wel mogelijk," zeide Coponius: „maar zoo gij een kok hebt, die zijn werk verstaat, dan moet hij in staat zijn, u goed eten voor weinig geld te verschaffen. Ik heb nog geen bewijzen van 's mans bekwaamheden gehad, en, naar den stand der zon te rekenen, zou het welhaast tijd zijn, die te ontvangen; — maar ik kan u verklaren dat mijn slaaf Seleukus, die overigens een luie vlegel is, een trant heeft van met vleeschhouwers, vischverkoopers, en al dat slag van volk om te gaan, zoo dat niemand het hem zou verbeteren. Een etmaal zou hij hen laten redeneeren zonder een half koperstuk op

te klimmen boven den prijs, dien hij oorspronkelijk geboden heeft. En dan, staat hij eenmaal aan zijn fornuizen, hij weet van niets iets te maken en smaak te geven aan de eenvoudigste spijzen. Hij heeft eens in Brittannië, daar er niets anders te bekomen was, al de Hoplieden van ons legioen weten te onthalen op een oude koe, waarvan hij de onderscheiden deelen met zooveel beleid en kunst had weten te bereiden, dat zij allen verklaarden, nooit een beter maal te hebben genuttigd. Niets ontbrak er aan: varkenskarbonaden, schapenbouten, reesimmen, kiekenpastijen, nierkoekjes, kalfskoppen, en dat alles van een oude koe.''

„Kalfskoppen!'' herhaalde Velius: „die koe was dan zeker een wonderdier, gelijk dat schaap met twee hoofden, hetwelk onlangs te Lugdunum vertoond werd.''

„Ik zou,'' vervolgde Coponius, „er zelf mede bedrogen zijn geweest, indien ik niet in persoon den man met raad en daad had bijgestaan. Zoo gij dus goed en goedkoop wilt eten, Overste! raad ik u de beschikkingen daaromtrent aan mij over te laten; en ik sta u borg, dat gij voor een derde van den door u gevraagden prijs driemaal zoogoed zult eten als te voren.''

„Ziedaar, mijns bedunkens, een zeer aannemelijk voorstel,'' zeide de oude Liffio, „en ik wenschte wel, dat het uitvoerbaar ware. Toen ik in Gallië diende, heb ik een jaar te Bibrakte gelegen, waar alles peperduur was, en wij toch nooit meer dan zes denarii per hoofd betaald hebben.''

„Ik wilde wel,'' zeide Velius, „dat de Centurio ook het middagmaal onzer arme kohorte voor zijn rekening nam.''

„Ik juich ook het voorstel toe,'' zeide Vulpes: „want wel beschouwd, wij eten te duur. Ik ben zeer nieuwsgierig de spijzen te proeven, die de kok van den Centurio, of liever die de Centurio zelf bereidt; want zoo ik mij niet bedrieg, zal hij ook ten onzen gevalle zijn slaaf wel met raad en daad bijstaan, gelijk hij zegt, vroeger gedaan te hebben.''

Deze verklaring van Vulpes wekte de verwondering op van allen: maar vooral van Massa, die niet kon nalaten uit te

roepen: „Vulpes! zijt gij dwaas? Wat zal dit beduiden?"

„Ik wil den Centurio aan zijn woord houden," zeide Vulpes. „hij zal ons voor vijf denarii daags te eten geven en het zal ons driemaal zoogoed smaken."

„Maar hij zal ons verhongeren," zeide Massa: „wat geven wij om al die lekkere beetjes, zoo wij onze bekomst niet hebben?"

„Ik zal u niet verhongeren," antwoordde Coponius, wiens eer er thans mede gemoeid was: „ik zal u volop geven en gij zult wel tevreden zijn."

„Welaan dan," zeide Massa, vreezende vermoedens te wekken zoo hij langer tegenstribbelde: „wat der meerderheid goeddunkt geschiede; maar dewijl ik als voorzitter voor de eer van onze tafel zorgen moet, zoo bepaal ik tevens, dat de Centurio, indien hij geen kans ziet om zijn verbintenis vol te houden, honderd denarii rouwkoop betalen zal."

„Dat is wat hard," zeide Coponius: „doch het zij zoo. Ik ga mijn slaaf waarschuwen en mijn maatregelen nemen."

„Het is wel," hernam Massa: „en om u intusschen van mijn keuken te doen oordeelen, noodig ik u allen hedenavond bij mij te gast. Uw aankomst heeft eenig oponthoud veroorzaakt; doch ik vlei mij, dat gij over mijn onthaal zult tevreden zijn. Zoo spoedig men gereed is, zal ik u laten waarschuwen."

De Hoplieden namen, als van zelf spreekt, deze uitnoodiging aan, welke Massa gedaan had om zich weder eenigszins in hun goede gunst, die hij wel inzag verbeurd te hebben, te herstellen. Intusschen lag hem de zonderlinge handelwijs van Vulpes zwaar op het hart, en hij kon niet nalaten hem zulks te kennen te geven, zoodra hij zich, na het vertrek der overige Hoplieden, met hem alleen bevond.

„Zijt gij door duizend booze geesten bezeten?" vroeg hij: „gij levert ons aan de genade van dien vervloekten dikbuik over."

„Integendeel," zeide Vulpes: „hij is aan onze genade overgeleverd: en het zal mij verwonderen, indien wij niet een

dubbele winst doen met die overeenkomst: zonder nog te rekenen den rouwkoop, dien hij betalen zal.”

„Gij raaskalt! wij hebben slechts te eten en te betalen.”

„Ik herken uw vindingrijken geest niet, Overste!” zeide Vulpes: „beseft gij dan niet, dat die Coponius, om ons spijzen te leveren, die eerst dient te koopen? — dat de prijs der eetwaren van ons afhangt — en bij slot van rekening in onze beurs zal moeten komen?”

„Ik geloof, dat ik u begrijp. Ha! bij Jupiter! dat is een heerlijk denkbeeld,” zeide Massa; „en ik schaam mij, het zelf niet te hebben uitgevonden. Ik vertrouw deze zaak aan uwe zorgen, Vulpes! Maar ik kan u niet genoeg behoedzaamheid aanbevelen. Die Thuscus is geen ijdele pop, gelijk de meeste onzer Patricii: hij laat zich niet met woorden paaien en staat onverzettelijk op zijn stuk. Wij moeten voorzichtig met hem zijn, eer hij ons bij Flaccus, misschien wel bij den Cesar verklage.”

„Ei kom!” zeide Vulpes: „de Cesar zal te Rome, aan zijn disch van pauwehersens en fazantenkammen, zich niet bekommeren over een twist, wegens schapekoppen en gedroogde schollen, aan den uithoek der wereld gevoerd. — Maar, van iets belangrijkers gesproken, hoe is het met de werving?”

„Hedenavond nog moet alles voorbereid worden. Men moet het ijzer smeden, terwijl het heet is. Gij spoedt u dadelijk na den eten naar den Brittenburg, geeft mijn wil aan de hoplieden aldaar te kennen, en gelast hun, morgen met het aanbreken van den dag dertig man uit elke Centurie naar alle richtingen uit te zenden om volk te pressen. Gij neemt het toevoorzicht over alles op u, en....”

„Ik weet, ik weet,” zeide Vulpes: „laat dat aan mij over: — en de gepresten brengt men in de winterlegering, nietwaar?”

„Ongetwijfeld! hoe jammer, dat die Liffio juist nu den dienst hier waarneemt.... ik weet ongeveer, hoe hij over mij denkt: en hij deugt nergens toe, dan om mij bij die nieuwaangekomenen in een kwaad daglicht te stellen.”

„Beter dat hij hier is, dan aan den Brittenburg," zeide Vulpes: „wij kunnen hem, bij hetgeen wij daar te doen hebben, best missen. Die andere Hoplieden van de kohorten zijn òf volkomen aan mij verknocht, òf losse knapen, die niet vragen, wat wij uitrichten, mits wij hun slechts zoomin mogelijk dienst laten doen."

„Er is nog iets, dat mij hindert," zeide Massa, oprijzende en het vertrek met groote schreden op en neder wandelende, zonder Vulpes aan te zien, alsof hij vreesde zelfs den blik van zijn medeplichtige te ontmoeten: „die Thuscus is bij Brinio onthaald geweest."

„Welnu? Dan heeft hij dien stijfkop van een Kaninefaat leeren kennen."

„Hij heeft Rheime gezien," vervolgde Massa, stilstaande en op een somberen toon.

„Hoe! .... ik hoop toch, dat zij niet geklapt heeft," zeide Vulpes, eenigszins verzet.

„Neen: — dat niet, zoo ik althans den Primipilus gelooven moet."

„Welnu! dan is er immers geen gevaar bij. Gij hebt mij zelf verhaald, dat gij laatst op de markt te Lugdunum Brinio en zijn jongste zuster ontmoet hebt en dat zij van niets schenen te weten. Rheime is door haar ijlhoofdigheid de zaak vergeten of zij wil die liever verzwegen houden."

„Goed! — maar zij kan genezen en alles aan haar broeder ontdekken."

„Welnu? zijn er geen middelen om haar te doen zwijgen?" vroeg Vulpes, een beweging met de hand makende, alsof hij een worgkoord bezigde: „daar zijn Vegetus, Asper en meer anderen, die u voor een kleinigheid wel van die ongerustheid zullen bevrijden."

„Neen Vulpes!" zeide Massa: „ik wil, ik kan geen bevelen geven als die uw hand aanduidt. Reeds nu zie ik in slapelooze nachten haar doodsbleeke gedaante — gelijk zij zich aan mij voordeed in het oogenblik, toen ik haar deed inschepen — met haar zuigeling op den arm, dreigend voor mij

staan: wat zou het zijn, indien ik mij nog bovendien haar dood te verwijten had!"

„Het spreekwoord zegt, dat de eene spijker den anderen verdrijft," zeide Vulpes: „gij wilt nu, geloof ik, de hersenschimmen, die de eene zuster bij u verwekt, door het gezelschap van de andere zuster verbannen. Heb ik wel geraden?"

„Wat zegt gij?" vroeg Massa, verbaasd en van kleur veranderende.

„O! ik weet wat ik zeg: hebt gij aan de schoone Ada geen olijven gezonden? en zaten er geen oorbellen of andere snuisterijen onder in den pot? — En heeft u Brinio den pot niet teruggezonden? En hebt gij niet bij Pluto en Proserpina gezworen, dat zij de uwe zoude worden, in spijt van haar trotschen broeder? O! ik weet alles."

„Die vervloekte Epafus heeft gebabbeld," zeide Massa, verdrietig.

„Het hoekkamertje is wat lang ledig gebleven," zeide Vulpes: „het is tijd, dat het weder bewoond worde. Is het zoo niet?"

„Vulpes!" zeide de Bevelhebber: „gij hebt Ada gezien: is zij niet bekoorlijk? bekoorlijker dan Rheime zelve was, ook in haar bloeiendsten tijd?"

„Weet ik daarvan te oordeelen?" vroeg Vulpes, de beweging makende van een hond, aan wien men wijn aanbiedt: „wat geef ik om een fraai bakkes? ziehier:" eenige goudstukken op de vlakke hand latende dansen: — „deze zijn mijn schoonheden. — Maar in ernst, Overste! wees voorzichtig; want gij speelt een gewaagd spel."

„Genoeg hiervan," zeide Massa, die het noodeloos oordeelde met Vulpes te redekavelen over hartstochten, waar deze niets van begreep: „ik heb nog eenige bevelen aangaande het maal te geven; want ik wil, dat onze gasten tevreden zijn: — gij moet hun gezondheid drinken, Vulpes! — en waak over uw tong! want wat hebt gij er aan, dat gij u dien Primipilus nog meer tot vijand maakt?"

„Ik lach wat met hem en zijn vijandschap," zeide Vulpes:

„hij heeft mij stokslagen beloofd: en dat zal hem opbreken. Maar dat daargelaten. Ik zal iemand naar Lugdunum sturen, om Vegetus te waarschuwen. Die Coponius wil ons voor vijf denarii te eten geven.... ha! ha! 't zal hem spoedig vervelen."

En nu verlieten elkander deze beide waardige personen.

Het maal, dat een paar uren later werd opgedischt, was, hoewel het niet in alle opzichten den fijnen smaak van Coponius bevredigde, echter overvloedig en smakelijk toebereid. Ook het onderhoud was levendiger dan men had durven hopen. Massa, die, gelijk wij reeds gezegd hebben, zeer aangenaam zijn kon, wanneer hij zulks wilde, gaf zich alle moeite om zijn eer als gastheer waardiglijk op te houden. Velius Mela liet niet af, bij Aquilius berichten in te winnen omtrent de belangrijke vraagpunten, of men in de beschaafde wereld de rokken tegenwoordig met breede of met smalle plooien droeg, of de gesp van den mantel op den schouder of op de linkerborst moest zitten, of de laarzen de rijgzolen geheel hadden verdrongen, en of men nog aan de Arabische reukwerken de voorkeur gaf boven de Syrische. Liffio onthaalde de overige gasten op een aantal vertellingen uit den tijd, toen hij in Gallië gediend had, en Coponius op uitweidingen over de kookkunst, welke ik evenzeer den lezers sparen zal, uit vrees dat zij de vrijheid nemen mochten, die niet te lezen; gelijk de dischgenooten van onze Hoplieden de vrijheid namen, er niet naar te luisteren.

VIII.

Zoodra de maaltijd geëindigd was, gingen de Hoplieden uit elkander. Vulpes spoedde zich naar den Brittenburg om aan het bevel van Massa te voldoen, Liffio en zijn Ondercenturio hadden hunne dienstzaken te verrichten, en onze beide vrienden begaven zich buiten den burcht, op het groote veld, het-

welk voor de wapenoefeningen diende, en waar zij aan hun wijd en zijd verspreide ruiters en speerdragers last gegeven hadden, zich tegen dit uur te verzamelen.

Na van elk in 't bijzonder vernomen te hebben, hoe hij tevreden was in het hem te beurt gevallen kwartier, en de noodige bevelen te hebben gegeven, keerden Aquilius en Coponius naar de vesting terug, en besloot de laatste alsnu, zijn maatregelen te nemen om aan de eenigszins voorbarige verbintenis, welke hij had aangegaan, behoorlijk gestand te doen. Terwijl hij over de middelen peinsde, die hij daartoe bij voorkeur had aan te wenden, werd hij den Batavier Daginus gewaar, die, op een bolwerk gezeten, met de armen over elkander geslagen, de gebouwen der vesting aandachtig scheen gade te slaan. De gedachte rees terstond bij hem op, dat deze man tot het geschiktste werktuig zou strekken om hem in zijn taak behulpzaam te zijn. Hij riep hem; doch bekwam geen antwoord: zoodat hij zich verplicht zag, zelf naar hem toe te wandelen.

„Bij Pollux! hoort gij mij niet roepen?" vroeg hij, brommende: „en waarom geeft gij geen antwoord? Ik heb werk voor u."

„Gij ziet het," zeide de Priester, zonder van houding te veranderen, en terwijl hij met den vinger naar het westen wees, dat in den purperkleurigen dos van den avondstond gehuld was: „de zon dook reeds in zee."

„Welnu! En wat gaat mij dat aan? Wat heeft dat te maken met hetgeen ik u te zeggen heb?"

„Wanneer de zon onder de kim gedaald is," hernam Daginus, „vergt de landman geen dienst meer van zijn vermoeide ossen: de weiman verlaat het duin en zijn honden leggen zich met hem om den vreedzamen haard: de ruiter brengt zijn paard op stal en geeft het zijn voeder: — en gij, die over mij het gezag niet uitoefent, dat den landman over zijn vee, den jager over zijn honden en den ruiter over zijn paard toekomt, gij wilt mij laten werken?"

„Bij Hercules! dat is welsprekend gezegd!" zeide Coponius,

eenigszins verwonderd over deze redeneering; „maar gij vergeet, vriendlief! dat gij u verbonden hebt ons te dienen, zoolang wij hier in het land blijven, tegen de soldij van een voetknecht: en aangezien wij onzen speerdragers niet vragen of het nacht of dag is, wanneer wij hunne diensten noodig hebben, zoo zult gij ook zoogoed zijn, hun voorbeeld te volgen en stilletjes toe te luisteren naar hetgene ik u te zeggen heb."

„Het luisteren zal mij niet vermoeien," zeide Daginus: „wat hebt gij te zeggen?"

Coponius verhaalde hem in korte woorden, welke taak hij op zich genomen had, en eindigde met te zeggen, dat hij op Daginus rekende om hem behulpzaam te zijn.

„Op mij?" vroeg de Priester, een verwondering toonende, welke niet gemaakt was en zelfs iets verachtelijks inhad.

„Op u: gij hebt door uwen stand invloed op de lieden uit den omtrek. Tracht hun te beduiden, dat zij mij hunne eetwaren goed en goedkoop afleveren: — ik zal u een behoorlijke belooning geven; — ik zou mijn slaaf wel uitzenden, maar hij kent de taal niet."

„Wie gewaagde verbintenissen aangaat, heeft zich de gevolgen te wijten," zeide Daginus, altijd even koelbloedig.

„Hoe!" zeide Coponius, zijn stok oplichtende: „gij wordt onbeschaamd, geloof ik."

De Batavier rees bij deze bedreiging op: „Centurio!" zeide hij: „ik ben noch uw slaaf, noch uw krijgsknecht. Ik heb aangenomen, den Primipilus tot gids en tot tolk te verstrekken: niet, uwe boodschappen te doen of mij met uw keuken te moeien. Beproef het nog eenmaal, een stok tegen mij op te heffen, en, bij Wodan, wiens Priester ik ben, gij zult dat oogenblik niet overleven."

Daginus had, terwijl hij deze stoutmoedige taal sprak, zich volkomen opgericht: zijn armen bleven over de borst gekruist; maar de vuisten hadden zich dreigende gesloten: hij had het hoofd, dat hij anders nederig gebogen hield, in den nek geworpen: de kap, die zijn gelaat overschaduwde, was achterwaarts gevallen en vertoonde aan Coponius sterk geteekende

trekken, die het genoeg was ééns te zien, om nimmer te vergeten, en een oog, dat vlammen schoot: — slechts één oog, want het andere was bedekt met een zwarten doek, wiens tippen zich in den weelderigen overvloed van het krullend hoofdhaar verloren. Alles duidde in den Batavier kracht en onversaagdheid aan, en één blik was genoeg om aan Coponius te doen zien, dat hij, zich in een persoonlijken twist met hem wagende, het onderspit zou moeten delven. Hij oordeelde het dus wijzer, voor het oogenblik een vredelievende houding aan te nemen.

„Batavier!" zeide hij: „ik wil geen twist met u hebben: dat lijdt noch mijn waardigheid noch onze betrekking; maar ik moet u onder het oog brengen, dat gij òf een groote letterknecht zijt, òf u een geheel verkeerd denkbeeld maakt van de diensten, die wij van u moesten verwachten. Denkt gij, dat wij u alleen medegenomen hebben om ons den weg te wijzen? Bij Hercules! wij hadden dien wel zonder u gevonden: hij wijst zich van zelf. Het is juist om ons voort te helpen in onze betrekkingen met de ingezetenen: en daar deze zoowel vóór als na zonsondergang voorkomen, dienen wij op alle uren van dag of nacht uwen bijstand te kunnen inroepen: — te meer wanneer gij, zooals heden sedert onze komst alhier, zeven of acht uren zonder iets te doen hebt doorgebracht."

De Batavier zweeg eenige oogenblikken en scheen te overdenken, wat hij zou antwoorden. Het was, als had hij berouw over de opwelling van drift, waaraan hij had toegegeven: althans hij trok zich den kaper weder over het hoofd, en nam de deemoedige houding weder aan, die hem eigen was wanneer hij met Aquilius sprak: „Centurio!" zeide hij eindelijk: „uit inschikkelijkheid zou ik doen, wat bedreigingen noch dwang van mij verkrijgen zouden; doch hetgeen gij van mij begeert, kan ik niet naar uw genoegen volbrengen, althans niet met dien spoed, dien de zaak vereischt. De landlieden op twee uren afstand van dezen burcht hebben ondervonden wat de nabuurschap van een bezetting als deze te zeggen heeft. Zij zijn uitgemergeld en kunnen nauwelijks aan hun

eigen behoeften voldoen. De levensmiddelen, gelijk gij het dezen morgen hebt kunnen hooren, worden hier aangebracht door een spijsverzorger uit Lugdunum, die, naar ik vernomen heb, een vrijgemaakte slaaf is van Massa. Of deze zelf deel in den handel heeft, weet ik niet: in allen gevalle zult gij inzien, dat hetgeen gij op u hebt genomen niet zoo licht te vervullen is als gij misschien gewaand hadt."

Coponius stond niet weinig verslagen over deze mededeeling. „Ik moet er met Seleukus over gaan raadplegen," zeide hij eindelijk, met een diepen zucht; „in allen gevalle is er mijn eer mede gemoeid en kan ik niet terugkrabbelen."

„Toef nog een oogenblik," zeide Daginus: „ik heb medelijden met u en wil u helpen. Geef mij slechts verlof voor den dag van morgen en ik sta u borg, dat ik u bij mijn terugkomst tevreden stel."

„Het zij zoo!" zeide Coponius: „mits gij zorgt, vóór den avond terug te zijn, opdat de Primipilus u niet misse. Vaarwel! en goed geluk!"

Met deze woorden nam hij afscheid van den Batavier en ging nu met Seleukus raadplegen, die niet weinig met de zaak verlegen was, en hem onder het oog bracht, dat het niet alleen de spijzen waren, waarvoor hij te zorgen had, maar dat er ook hout diende aangekocht, om die te koken, en een plaats gevonden moest worden, waar zulks geschieden zoude: „want," zeide de slaaf, „dat Epafus, de kok van Massa, u zijn keuken in zal ruimen en u zijn voorraad hout voor weinig gelds overdoen, daar hebt gij niet op te rekenen."

„Kom!" zeide Coponius, na een geruimen tijd gepeinsd en zich zelven verwenscht te hebben: „wij moeten den moed niet geheel laten zakken. Onze speerdragers hebben toch niets beters te doen en de Primipilus zal er niet tegen hebben, dat ik hen morgen hout laat zoeken: er zijn toch bosschen genoeg hier in den omtrek. En wat de keuken betreft, ik dank de Goden, dat ik de voorzichtigheid gehad heb, eenige gereedschappen mede te brengen, die onder in den vrachtwagen zitten; en dat ik gisteren bij Brinio heb opgemerkt, dat men

zeer goed den pot kan koken in een klein bestek. Wij hebben gelukkig een eigen slaapplaats in een afzonderlijk huisje en een klein afdakje er naast: daar zullen wij onze keuken maken. Morgen vroeg maar aan 't werk gegaan met Rufus en de anderen, en den spijsverzorger afgewacht, wien ik toch, toen wij hem te Niger Pullus aantroffen, reeds gewaarschuwd heb. Gij zult zien dat alles zich beter zal schikken dan gij denkt."

De goede verwachting, welke Coponius had opgevat, werd echter, althans in den aanvang, deerlijk teleurgesteld. Nadat hij, den volgenden morgen, een geruimen tijd had laten voorbijgaan met te wachten op den leverancier, en reeds, uit angst dat deze altemet in 't geheim bevel ontvangen mocht hebben, niet te komen, Seleukus de taak wilde opdragen, spijzen te gaan oploopen, brak eindelijk het gewenschte oogenblik aan, dat zich een vaartuig aan het waterpoortje vertoonde, hetwelk onze Centurio herkende voor hetzelfde, dat hij bij Niger Pullus in den Rijn had zien liggen. Weldra kwam ook de eigenaar in persoon daaruit voor den dag en zette een paar spijskorven aan den wal.

„Gij komt niet te vroeg, maatje!" zeide Seleukus, naar hem toegaande, terwijl Coponius, om zijn waardigheid niet in de waagschaal te stellen, op een geringen afstand staan bleef: „eilieve, laat nu eens zien wat gij hebt?"

„Hoe nu?" vroeg Vegetus, zich hoogst verwonderd veinzende: „zijt gij het, met wien ik handel moet doen?"

„Ik zelf," antwoordde Seleukus: „en zoo gij mij niet gelooven wilt, daar staat de Centurio, die het u zal bevestigen; maar genoeg: laat zien wat gij hebt!" — en dit zeggende begon hij het vleesch, de versche zeevisch en de bossen peen, te behandelen met den afkeurenden blik van een kooper, die zich in postuur stelt om geducht af te dingen.

„Ja, bekijk ze maar goed," zeide Vegetus: „ik weet niet, of gij meer in deze streken geweest zijt: anders zoudt gij wel bekennen moeten, dat men zelden zulke groote schol heeft gezien als deze hier: en ziedaar bot, wier gelijke nooit op Matilo is geweest: — en let eens op deze tarbot: een

waar zeemonster! — en dan het vleesch! — zie mij die stukken eens, malsch als versche boter! Gij zoudt er zoo in happen alsof het reeds gebraden ware."

„En gelooft gij dan, dat ik nooit vleesch of visch meer gezien heb?" vroeg Seleukus, de schouders ophalende, en de opgenomen stukken als verontwaardigd weder in den korf smijtende: „denkt gij dat ik blind ben, om die blauwe zenuwen niet te bemerken en niet bij den eersten opslag gewaar te worden, dat deze rib nooit anders gezeten heeft dan aan de zijde van een oude koe, die van gebrek of ziekte gestorven is.... En dat noemt gij malsch en versch! Ba! meent gij dat mijn reukzintuigen weg zijn? — En dan die vischjes! schollen noemt gij die: zij mochten wel scharretjes heeten, en van de kleinste soort nog: — en die tarbot is rood op de graat, of ik heb er geen kennis van."

„Neen! dat hebt gij niet, bij Pollux!" riep Vegetus uit, als in heftigen toorn: „die visch is zoo zuiver en springlevend, als kwam zij eerst uit het water: en ik wil bij al de Goden zweren, dat ik zelf niet later dan gisteravond den os heb zien slachten, waar dit vleesch herkomstig af is."

Het zoude onnoodig en vervelend zijn, de woorden, die nog verder misbruikt werden, zoo ter aanprijzing als ter laagschatting van de aangeboden eetwaren, hier neder te stellen; al wie in de gelegenheid geweest is, een dergelijken handel tusschen een keukenmaagd en een leverancier bij te wonen, zal zich daarvan een duidelijk denkbeeld kunnen vormen. Genoeg zij het, te melden, dat de redetwist eindigde op de gewone wijze, met de vraag, door Seleukus gedaan: hoeveel dat een en ander nu gelden moest.

„Bij Hercules, den gewonen prijs," zeide Vegetus, die zijn les van Vulpes ontvangen had: twintig denarii voor een tarbot, zes voor een schol, zes voor een pond ossevleesch, acht voor een bos peen, zeven voor het honderd boonen...."

„Zevenhonderd koortsen, die u ten verderve brengen:.... Zijt gij een Griek of een Cappadociër? wie heeft van zulke prijzen ooit gehoord? daar is geen bod naar te doen."

„Dat behoeft ook niet," hernam Vegetus: „ik laat mij niets afdingen: en ziedaar Epafus, laat die getuigen, of het een penning te veel is."

Epafus, mede onderricht hoe hij zich te gedragen had en die de handeling reeds van ter zijde begluurde, trad dadelijk toe en verzekerde, dat hij den prijs, door Vegetus gevraagd, altijd betaald had, hoewel die hoog genoeg kon genoemd worden.

„Wel mogelijk!" zeide Seleukus: „maar wat echter zeker is, is dat ik dien niet betalen zal."

„Zooals gij wilt," zeide de inwoner van Lugdunum, de schouders ophalende: „dan zult gij heden van honger moeten sterven; want ik geef mijn waren niet goedkooper. Ik zou er zelf bij verliezen, zoo ik die een penning lager stelde. Wat dunkt u, Epafus? Wilt gij ze voor den ouden prijs nemen?"

„Ik weet het niet," antwoordde deze, terwijl hij met een spottenden blik naar Coponius zag, die dit tooneel met verkropte spijt aanschouwde: „de Centurio belast zich tegenwoordig met de verzorging: anders, zoo hij er afziet, zal ik uw voorraad koopen."

Coponius en Seleukus zagen elkander aan, zij bespeurden, dat men hun een kool had gestoofd: niettemin achtte de Centurio het van belang, zich goed te houden en niets te laten blijken. Hij deed derhalve een stap voorwaarts, en, Epafus bij den arm grijpende: „uit den weg, slaaf!" zeide hij: „gij hebt niets uitstaande met onzen handel. Ik koop den ganschen voorraad van dezen man, voor den gezetten prijs, die mij zeer matig voorkomt. Het spijt mij erg, dat hij zoo weinig heeft medegebracht; want ik weet waarachtig niet, hoe ik de Hoplieden gedurende twee dagen met dat beetje zal voeden. Ik kon het alleen wel op, voor een ontbijtje. Wanneer hij ooit terugkomt, hoop ik, dat de voorraad wat aanzienlijker wezen zal; — want ik herhaal het, wij zullen niet genoeg hebben."

Dit gezegd hebbende, haalde hij zijn beurs uit en voldeed den spijsverzorger zonder eenige verdere aanmerking, waarna hij naar binnen ging en zich door Seleukus de korven achterna

liet dragen, Vegetus en Epafus verwonderd latende over de onverschilligheid, waarmede hij den schandelijken prijs betaald had, dien men had durven vragen.

„Komaan, Seleukus!” zeide de Centurio, zoodra hij zich met zijn slaaf onder het afdak bevond, dat tot keuken verstrekken moest: „nu aan 't werk! En laat het middagmaal heden niets te wenschen overlaten. Zij hebben mij beetgehad, die schelmen; maar ik hoop het hun dubbel betaald te zetten.”

Toen nu tegen het middaguur de disch was opgebracht, konden de gasten niet nalaten, den overvloed zoowel als de keurlijke bereiding ten hoogste te prijzen. Coponius hoorde die loftuitingen met schijnbare onverschilligheid aan; alleen gaf hij te kennen, dat hij niet begrijpen kon, hoe de Bevelhebber over de duurte der eetwaren had kunnen klagen, daar hij die voor een spotprijs bekomen had en het hem slechts speet, dat de man, die ze aangebracht had, zoo schraal was voorzien geweest.

Massa en Vulpes, welke laatste kort voor den maaltijd van den Brittenburg was teruggekeerd, zagen elkander met bevreemding aan; zij dachten, dat het den Centurio in het hoofd scheelde; want hoe zij rekenden, zij konden niet uitcijferen, dat men aan zes menschen den kost kon geven tegen vijf denarii per hoofd, wanneer de aangerechte disch ruim drie goudstukken kostte. Hoe dit wezen mocht, zij beloofden zich behoorlijk partij te trekken van hetgeen zij een dwaze gril van Coponius noemden.

Coponius was intusschen, hoe goed hij ook den uiterlijken schijn bewaard had, niet weinig met de zaak verlegen, te meer, daar hij niet wist, of Daginus wel woord zou houden, en hij reeds duchtig van Aquilius was doorgehaald, dat hij den Batavier, omtrent wiens geheime bedoelingen de Primipilus altijd eenig wantrouwen bleef koesteren, verlof had gegeven om zich te verwijderen. De uitslag scheen de vermoedens van Aquilius te bevestigen; want de dag ging voorbij, zonder dat de Priester terugkeerde: en ook den volgenden morgen liet hij niets van

zich hooren. Gelukkig had Coponius genoeg overgehouden van zijn voorraad, om dien dag zijn verplichting jegens de dischgenooten na te komen; maar hij beefde op de gedachte, dat hij den dag daaraan genoodzaakt zou zijn zich opnieuw aan de genade van Vegetus over te geven, of van de verbintenis af te zien en rouwkoop te geven. Hij zou Seleukus wel naar Lugdunum of elders gestuurd hebben om voorraad te koopen; doch vooreerst kende de slaaf noch den weg noch de taal, en ten tweede kon hij hem zoolang niet missen: en om ruiters of speerdragers uit te zenden, daartoe wist hij vooraf, dat hij van Aquilius, die reeds vergramd was over het uitblijven van Daginus, geen verlof zou bekomen.

Terwijl hij alsnu, tegen den avond, over het binnenplein met onrustige stappen heen en weder wandelde, kwam hem Thusnelda, de zoetelaarster van Liffio, opeens te gemoet. Het was een niet onaardige vrijster, uit het eiland der Batavieren geboortig; maar die de zedige ingetogenheid der meisjes van haren landaard lang vaarwelgezegd had, sedert zij zich toegewijd had aan de betrekking, die zij thans vervulde.

„Is het niet tot Coponius Tarpa, den Centurio, dat ik spreek?" vroeg zij, hem naderende, met een schalkschen lach op het gelaat.

„Die ben ik, en wat wilt gij van mij?" vroeg op zijn beurt Coponius, eenigszins wrevelig van in zijn overpeinzingen te worden gestoord.

„In dit geval heb ik een brief aan uw dikheid te overhandigen," zeide Thusnelda, een wassen tafeltje uit haren boezem te voorschijn halende, en het hem ter hand stellende.

„Wat kan dat zijn?" vroeg Coponius, verwonderd het tafeltje openende; maar een glans van genoegen straalde op zijn gelaat, toen hij het navolgende las:

„DAGINUS DE PRIESTER WENSCHT AAN T. COPONIUS TARPA HEIL.

„Ik ben langer opgehouden dan ik gedacht had en kan
„heden niet terugkeeren. Ik heb echter voor uwe belangen

„gezorgd. Volg de persoon, die u dezen brief zal ter hand „stellen en zij zal u brengen ter plaatse, waar gij het „verlangde zult vinden. Vaarwel.”

De eerste beweging van Coponius na het lezen dezer regelen was om zich met Thusnelda op weg te begeven: bij nadere overweging echter bleef hij stilstaan en dacht na, of er ook eenig gevaar in gelegen was, zich aldus op haar geleide te vertrouwen.

„Van wien hebt gij dien brief?” vroeg hij, haar scherp aanziende.

„Indien u de inhoud zulks niet leert, kan ik er u niets nader over zeggen,” antwoordde zij.

„En weet gij, wat hij behelst?”

„Ongetwijfeld! en ik ben gereed u te geleiden naar de plaats waar men u wacht.”

„Dat is te zeggen!” zeide Coponius, „ik gevoel weinig lust om met u alleen te gaan naar een plaats, die mij niet genoemd wordt.”

„Gij zijt toch niet bang voor mij?” zeide zij, hem spottende aanziende: „wat mij betreft, ik verklaar u, dat ik in ’t geheel niet bang voor u ben; ik ben zoo dikwijls belast geweest, alleen een vet kalf naar de markt te brengen.”

„Gij zijt een onbeschaamde prij,” zeide Coponius: „maar dat brengt uw beroep mede. Zoo ik niet alleen met u wil gaan zonder meer van de zaak af te weten, het is omdat ik niet weet, hoever gij mij brengen wilt en wat ontmoetingen mij te wachten staan.”

„De afstand waar ik u brengen wil is geen vijfhonderd passen,” zeide Thusnelda: „en niemand belet u, eenig volk met u te nemen. Het is zeer mogelijk, dat hunne hulp u van dienst is.”

„Oho! Centurio!” zeide op dit oogenblik een stem achter hem: „zijt gij bezig op deze wijs onze zoetelaarster te verleiden?”

Coponius, omziende, zag den Onderhopman Velius, die hem

naderde. Deze stoornis was hem niet onwelkom; want in de onzekerheid, hoe te handelen, wenschte hij wel iemand te vinden, dien hij over de zaak kon raadplegen: en daar hij Aquilius en Liffio er liefst buiten hield, kon hem niemand aangenamer zijn, dan Velius. Hij trok hem derhalve ter zijde en openbaarde hem in weinige woorden de geheele toedracht der zaak.

„Bij Castor!" zeide Velius: „onze beste Thusnelda is onbekwaam iemand te verraden. Zij heeft een hart als een juweel, en wanneer zij weet dat uwe bemoeienissen tot welzijn van haar Hoplieden strekken, zal zij voor u door een vuur loopen; — doch ik raad u niettemin, een paar lieden mede te nemen, en zoo gij er niet tegen hebt, zal ik zelf u vergezellen: wij zullen eens zien, waar zij ons brengen wil."

Zeer tevreden over den voorslag van den Onderhopman, haastte zich Coponius, Rufus en Seleukus te roepen, en nu begaven zij zich gezamenlijk, met Thusnelda aan 't hoofd, de westpoort uit. Zoodra zij buiten gekomen waren, sloeg de zoetelaarster rechtsaf, liep dwars over het veld, en nam vervolgens een weinig begaan voetpad, dat door een elzenboschje heenliep. Aan de andere zijde gekomen, vonden zich onze wandelaars opnieuw in de nabijheid van den noordelijken Rijntak. Een roeischuit lag aan den kant vast, waarin een groote, stevige visschersknaap gezeten was. Nauwelijks had deze hen in 't oog gekregen, of hij rolde een zwaren korf op den wal, en verwijderde zich toen, zonder hen af te wachten, met zijn schuit zoo snel hij roeien kon. Coponius naderde en zag tot zijn vreugde en verbazing, dat de korf met allerlei vleesch, gevogelte en moesgroenten gevuld was.

„Bij de onsterfelijke Goden!" riep hij: „Daginus heeft zich voortreffelijk gekweten.... Ei, zie mij die keurige stukken eens aan! er is niets vergeten, bij Pollux! — maar waarom haast zich die schuitevoerder zoo? — Hij vergeet zijn belooning te ontvangen. — Gij meisje, die alles weet, weet gij ook, aan wien ik den prijs voor die eetwaren voldoen moet?"

Thusnelda betuigde, dat zij niets anders in last had, dan hem den voorraad aan te wijzen.

„In allen gevalle," zeide Coponius: „gij hebt iets voor uw moeite verdiend, en ziedaar een stuk zilver, dat ik u vereer. Maar nu moesten wij op een middel denken om dit alles binnen den burcht te krijgen zonder dat iemand het gewaarworde.... Ik heb mijn redenen om niet te willen weten, dat ik in het bezit ben van zulk een heerlijken voorraad."

„Laat mij daarvoor zorgen, Centurio," zeide Rufus: „ik ken dit boschje: want wij hebben er gisteravond hout voor u gehaald. Wij zullen wederom eenige takkebossen maken en er de spijzen zoo handig tusschen stoppen, dat niemand er iets van zal kunnen gewaarworden."

De voorslag van Rufus werd aangenomen: en terwijl Seleukus onder zijn kleederen medenam wat hij bergen kon, ging Coponius nog een paar ruiters halen, die nu op de door Rufus uitgedachte wijze, den voorraad ongemerkt binnen het kasteel brachten.

Den volgenden morgen liepen Coponius en Seleukus met blijkbaar ongeduld het binnenplein op en neder in afwachting van den spijsverzorger. Epafus stond op eenigen afstand, nieuwsgierig, hoe het met den handel zou gaan en in zich zelven lachende over de onnoozelheid van den Centurio. Eindelijk verscheen het vaartuig van Vegetus aan den steiger, thans met een driedubbelen voorraad beladen, welken de aanvoerder zich vleide, dat door den vrijgevigen Coponius zoude worden afgekocht. Zoodra deze en zijn slaaf hem echter door de waterpoort zagen binnenkomen, bleven zij staan en hielden zich, alsof zij in een druk gesprek gewikkeld waren en geen acht op hem sloegen. Vegetus keek hen een wijl met verwonderde oogen aan: daarna trad hij toe en tikte Seleukus op den schouder.

„Hoe is het vandaag, vriendlief!" vroeg hij: „ziet gij mij niet? Nu zult gij eerst tevreden zijn; want ik heb keur van alles medegebracht."

„Inderdaad!” zeide Seleukus: „ja, ’t is waar: eergisteren hadt gij weinig genoeg.”

„Ik denk dat ik het vandaag beter gemaakt heb,” hernam Vegetus: „maar hoe is ’t? Wilt gij mijn voorraad niet eens komen zien?”

„Het kijken kost geen geld, nietwaar?” vroeg Seleukus, met inzicht.

„Neen, voorwaar niet,” antwoordde Vegetus, lachende: „maar kom! gaat gij mede? mijn schuit is vol.”

„Breng de korven maar hier,” zeide Seleukus: „de Centurio zal die misschien ook wel eens willen zien.”

„Het is hier wat zonnig,” zeide Vegetus: „en de warmte mocht eens hinder doen aan de eetwaren; maar zooals gij verkiest,” — en meteen verwijderde hij zich en keerde terug, zijn korven één voor één met zich brengende, waaruit hij een voorraad deed te voorschijn komen, groot genoeg om een halve kohorte te spijzigen. Seleukus liet hem bedaard zijn gang gaan en zijn waren aanprijzen, totdat alles uitgepakt en op het zand gespreid was. Toen begon hij, altijd het stilzwijgen bewarende, stuk voor stuk te betasten en te bekijken.

„Welnu!” zeide Vegetus: „wat dunkt u er van? heb ik wel opgepast?”

„Heerlijke tarbot!” zeide Seleukus, de visch om en om keerende: „en zeker voor denzelfden prijs als eergisteren?”

„Nu spot gij er mede,” antwoordde Vegetus: „gij zult wel merken, dat deze eens zoo groot is en zijn gelijk niet op de wereld heeft: neen vriend! die moet vier denarii meer gelden.”

„En het vleesch,” vervolgde Seleukus: „is het weder, gelijk eergisteren, van een oude koe?”

„Dat mij de Goden liefhebben! van een oude koe? voel eens, hoe malsch deze stukken zijn. Er is in geen jaren zulk een beest geslacht. De Priesters hebben het niet gezien: anders ware het wel door hen aangekocht geworden tot een offer voor de aanstaande feesten.”

„Inderdaad? — Nu, dat reevleesch ziet er goed uit, moet ik zeggen.”

„Het zal als balsem in den mond smelten: 't is van een éénjarig beestje. En zie mij die gans eens aan. Is 't niet, of het een zwaan ware?"

„Nu! ik moet zeggen, die hazen zijn ook niet slecht; maar ik hoor, dat zij hier te lande week van vleesch zijn."

„De grasbuiken, ja!" zeide Vegetus: „maar deze zijn op de duinen gevangen en lekkerder hebt gij ze nooit geproefd."

Seleukus ging op deze wijze voort met over alles zijn aanmerkingen te maken, en Vegetus met hem te beantwoorden, totdat het den schalkschen slaaf voorkwam, dat het spel nu lang genoeg geduurd had; waarom hij, zich tot zijn heer wendende, met een zucht uitriep:

„Welke kostelijke eetwaren! en hoe jammer, dat wij er niets van kunnen gebruiken!"

„Hoe!" riep Vegetus, verbleekende: „wat meent gij daarmede?"

„Niets," zeide Seleukus: „als alleen, dat het mij leed doet, vandaag niets van u te kunnen koopen."

„Ik hoop, dat gij in boert spreekt," zeide Vegetus, wien de zweetdroppelen langs de wangen liepen.

„Mijn slaaf zegt de waarheid," zeide Coponius: „heden hebben wij niets noodig; — maar daar staat de slaaf van Massa: die zal u misschien den voorraad wel afkoopen."

„Hoe nu?" vroeg Epafus, met een verbaasd gelaat nadertredende: „is de overeenkomst al over, Centurio? En moeten wij de zorg van het maal weder overnemen?"

„Geenszins," antwoordde Coponius: „maar gelukkig zijn er nog andere spijsverzorgers dan deze: en ik ben reeds voorzien."

„Reeds voorzien!" riep Vegetus: „Centurio! dit heet de spotternij wat ver drijven. Gij hebt mij eergisteren deze levensmiddelen besteld, en zult ze nemen, bij Jupiter!"

„Bij Jupiter! dat zal ik niet," zeide Coponius: „ik heb niets besteld en heb ook niets noodig."

„En gij hebt mij alles hier laten heenbrengen en mij een halfuur opgehouden...."

„Kijken kost geen geld,” zeide Seleukus lachende: „dat hebt gij mij toegestemd.”

„Bij de onsterfelijke Goden!” vervolgde de spijsverzorger, meer en meer vergramd: „ik zal mij bij den Bevelhebber vervoegen en recht tegen u verzoeken.”

„Tot uw dienst,” zeide Coponius, met de uiterste onverschilligheid: „ik ken geene wet, die iemand dwingt te koopen.”

„Kom! kom! pak uw boel maar ras van hier,” riep Velius, die van ter zijde het gesprek had afgeluisterd en nu opeens voor den dag kwam om zijn rol in de klucht te vervullen: „daar komen mijn soldaten en wij moeten hier monstering houden.” En meteen, een teeken gevende, deed hij zijn bende, die hij gezorgd had dat te voren klaarstond in de barak, het plein opkomen en recht op de over den grond verspreide eetwaren aanstappen. Vegetus en zijn vriend Epafus wierpen zich ter aarde, om te redden wat te redden was; maar de krijgsknechten, aan wie Velius het teeken gaf, hun marsch te vervolgen zonder zich ergens aan te storen, liepen hen onder den voet, en bemerkende, dat het er door de Hoplieden op toegeleid was, den spijsverzorger een poets te spelen, wilden zij van hun kant niet achterlijk blijven om van de gelegenheid gebruik te maken. Zij hielden zich of zij struikelden: elk van hen repte om 't vlijtigst de handen, greep van den verstrooiden voorraad wat hij bereiken kon en deed het in zijn knapzak overgaan.

„O allerboosaardigste schelmen!” schreeuwde Vegetus, wien deze behendige handgrepen niet ontsnapten: „Hopman!” vervolgde hij, terwijl hij, opstaande, zich den rug en de zijden wreef: „zij hebben mij bestolen! ik moet mijn waren terughebben of ik zal u aanklagen.”

„Hou wat!” zeide Velius: „het recht gaat boven alles. Gij beticht mijn manschappen van diefstal: en zoo gij hen daarvan overtuigen kunt, zal de schuldige gestraft worden: — maar is uw betichting valsch, wee uw gebeente. Zie na, wat u ontbreekt.”

De spijsverzorger verzamelde, bevende van toorn en vrees

beide, hetgene hem was overgebleven in zijne korven, helaas! het was niet een twintigste deel van hetgeen hij had medegebracht; en met dure eeden zwoer hij, dat hij een bedorven man was, zoo men hem het ontvreemde niet teruggaf of betaalde.

„Wij zullen u recht verschaffen," zeide Velius: „wee hem, bij wien iets van hetgeen gij mist gevonden wordt."

Dit gezegd hebbende, liet hij zijn bende zich op zes gelederen over het plein scharen, zóó dat de linkervleugel aan de openstaande deur der barak paalde, en begon toen, met Vegetus naar den rechtervleugel gaande, man voor man te gelasten zijn knapzak te toonen en uit te schudden. Maar ik behoef niet te zeggen, dat de krijgsknechten van het tweede gelid hunne makkers van het eerste reeds van hun buit ontlast hadden en dat, naarmate Velius en de spijsverzorger hun onderzoek in de volgende gelederen voortzetteden, de stukken vleesch en het wild van hand tot hand en van den eenen knapzak in den anderen overgingen met een vlugheid, die een goochelaar eer zou hebben aangedaan: zoodat er steeds gezorgd werd, dat het gelid, waarin het onderzoek plaats had, van eetwaren vrij was. Vegetus bemerkte deze kunstgrepen wel; maar het was hem ondoenlijk iemand op de daad te betrappen; daar de onverbiddelijke Velius hem dwong, knapzak voor knapzak in te zien, en ieder gedaan onderzoek besloot met hem op een ijskouden toon toe te duwen: „gij ziet wel, dat gij dezen man althans verkeerd beticht." — Coponius en Seleukus, die de klucht op eenigen afstand beschouwden, hielden zich den buik vast van 't lachen.

Het onderzoek alzoo liep, gelijk men denken kan, geheel vruchteloos af; maar nu was de beurt aan Velius, zich gramstorig te toonen: „gij hebt mijn brave speerdragers valschelijk beschuldigd," zeide hij, de wenkbrauwen samentrekkende en zoo gramstorig kijkende als zijn bloemzoet aangezicht het toeliet; „en, bij Jupiter! dat hebt gij niet straffeloos gedaan. Komt, kameraden! geeft dezen knaap het loon des lasteraars en jaagt hem van hier."

Dit was aan geen dooven gezegd. De geheele bende liep met een luid gejuich op Vegetus aan, die onder een angstig noodgeschreeuw het plein ronddraafde, door den lachenden hoop achtervolgd, die hem de uitgangen overal afsneed en den rug met de lange pieken deerlijk smeerde. Op dit oogenblik vertoonde zich, gelukkig voor den armen spijsverzorger, de Bevelhebber zelf, wien Epafus was gaan waarschuwen, op de stoep van het hoofdgebouw.

„Hoe heb ik het?" riep hij uit, met een forsche stem en toornig om zich heen ziende: „is er een oproer op Matilo?"

„Het is niets," antwoordde Velius met de meeste bedaardheid: „dan alleen, dat gindsche bedrieger mijn eerlijke manschappen valschelijk van diefstal beschuldigd heeft, en thans met reden door hen wordt uitgejouwd. Hij heeft zich op hen willen wreken, dat de Centurio niet van hem verkoos te koopen."

Massa zag Coponius zijdelings aan; maar durfde hem niets zeggen; want hij wilde geene vermoedens opwekken omtrent het aandeel, dat hij in den handel van Vegetus had. Hij stortte derhalve zijn gramschap op Velius uit, en betuigde, hoezeer hij ontevreden was, dat deze, in de plaats van zijn manschappen te oefenen, hen over het plein liet harddraven.

„Gij zoudt in mijn plaats hetzelfde gedaan hebben, Overste!" zeide Velius: „zou men niet razend worden, wanneer zulk een lompe vlegel de manschappen van hun taak komt afhouden en mij dwingt, hen man voor man te onderzoeken, ten einde hem te bewijzen, dat zijn aanklacht valsch en logenachtig is?"

„Geloof hem niet, voortreffelijkste Overste!" riep Vegetus: „ik ben bestolen, deerlijk bestolen! die eervergeten schelmen hebben mij wel voor de waarde van zes goudstukken afhandig gemaakt."

„Wat! durft gij dat volhouden?" vroeg Velius: „nadat ik u van het tegendeel overtuigd heb? — Overste, nu zult gij zien, welk een onbeschaamde logenaar hij is. Speerdragers! den knapzak hoog!"

En al de speerdragers, in 't gelid staande, hieven hunne zakken op de speren omhoog en toonden dat zij ledig waren; — maar al het gestolene was ook, toen de jacht op Vegetus begon, in de barak overgebracht en daar wel verborgen.

Massa zag wel in, dat hij, zoowel als zijn handlanger, bedrogen werd; maar hij begreep, dat het wijzer was, er niets van te laten blijken, en vergenoegde zich dus met een knorrig gemompel over het onbehoorlijke geweld, dat men gemaakt had; waarna hij zich weder naar binnen begaf; terwijl ook Vegetus die gelegenheid waarnam, om door de waterpoort zijn vaartuig weder op te zoeken en zich te verwijderen.

„Welnu!" vroeg Velius aan Coponius: „heb ik mijn rol goed gespeeld?"

„Voortreffelijk!" zeide de Centurio: „ik meende een klucht van Plautus te zien; maar nu mocht gij wenschen, dat ik eeuwig het opzicht over de keuken hield; want, zoo ik naar de blikken van Massa mag oordeelen, zal hij ons deze poets nimmer kwijtschelden, en zoo hij ooit weder de spijsverzorging onder zijn bestier krijgt, zal hij ons vergeven als ratten en muizen; daar kunt gij op aan. — Dan, genoeg gepraat. Wij zullen nu voor het maal gaan zorgen. — Intusschen nog dit: vertel de grap noch aan Thuscus, noch aan uwen ouden Centurio: zij mochten onze handelwijs eens niet goedkeuren. Er zijn lieden, die soms wat ongemakkelijk vallen en dergelijke praktijken afkeuren, ofschoon zij er de vruchten wel van willen inoogsten."

Het middagmaal stelde zich dien dag niet vroolijk in. Massa, die buitendien afgetrokken van gedachten scheen, had moeite, zijn wrevel te onderdrukken, toen de overige dischgenooten aan Coponius hunne tevredenheid en bewondering betuigden wegens den overvloed van voortreffelijke spijzen, die den disch versierden. Ook Aquilius was gemelijk: want tot nog toe was zijn verblijf op Matilo hem slechts een bron van verveling geweest. Hij had zich gevleid, dat zijn zending hem bezigheid zou verschaffen en dat hij, onder de leiding van Massa, met de zorg zou belast wezen om de lichting te bewerkstelligen;

doch nu die taak aan Vulpes was opgedragen, wist hij met zijn ledigen tijd geen weg. Coponius, hoewel zegepralende over het goed gevolg der poets, die hij aan Vegetus gespeeld had, was echter niet zonder zorg voor de toekomst: want hij moest op nieuwe middelen bedacht zijn om zijn spijskelder te voorzien. Immers, Vegetus zou na de ontvangen les niet terugkomen, en op den bijstand van den Batavier viel ook niet meer te rekenen. Deze was wel 's morgens wedergekeerd; doch Aquilius, die hem voor een verspieder bleef houden, zonder eenig wezenlijk bewijs tot zijn last te hebben, had begrepen, dat het de wijste partij was, zich geheel van hem te ontslaan en hem dienvolgens betaald en zijn afscheid gegeven. Velius was knorrig, omdat zijn Centurio achter het gebeurde van dien morgen gekomen was en hem daarover bestraft had: en Liffio was knorrig, omdat hij voorzag, dat het gebeurde slechts strekken zou om nieuwen wrevel bij Massa te verwekken en het leven op Matilo nog onaangenamer te maken: terwijl Vulpes even zuur keek als altijd.

„Overste!" zeide eindelijk Aquilius, die niets liever verlangde dan dat hem een gelegenheid verschaft werd om werkzaam te zijn: „ik heb hier niets omhanden, en ik kan toch niet gelooven, dat ik met zulk een doel gezonden ben. Zoudt gij mij niet willen veroorloven, met een behoorlijk geleide en een trompetter het land eens rond te gaan, en te zien, of er zich ook wakkere jonge lieden aanmelden om dienst te nemen onder de adelaren?"

„Dat zou u weinig baten," zeide Massa: „gij zoudt op die wijze zelfs geen loopjongen bekomen. Neen, neen! laat dat aan mij over, gelijk ik u reeds gezegd heb. Vulpes gaat dagelijks naar den Brittenburg, en eer de kalenden om zijn, zal hij u een bende bezorgen, uitgelezener dan gij verlangen kunt."

„Maar, indien ik de bedoelingen des Veldheers wel verstaan heb," zeide Aquilius, die zich niet licht van zijn stuk liet afbrengen, „is de taak der werving mij opgedragen en moet ik instaan voor de manschappen die ik lever."

„Het is wel mogelijk," zeide Massa, die meer en meer be-

merkte, dat hij Aquilius niet door zijn valsche redeneeringen, maar alleen door zijn gezag tot zwijgen kon brengen: „maar ik begrijp het zoo; en daarmede genoeg."

„De Primipilus zal wel tevreden zijn, wanneer hij zijn volkje ziet," zeide Vulpes: „knappe kerels, bij Hercules!"

„Wel!" zeide Aquilius: „ik wil dan toch eens gaan opnemen, hoe het met uwe werving staat. Hebt gij er tegen, dat ik u hedenmiddag naar den Brittenburg verzel?"

„Volstrekt niet," zeide Vulpes, een scheef gezicht zettende: „maar gij zoudt er weinig aan hebben; want er is nog geen man aangekomen. De Centuriones, die ik rondgezonden heb, wachten liever eenige dagen en sturen hen dan bij tien of twintig man te gelijk."

Hoewel Vulpes deze woorden op een hoogst natuurlijken toon zeide, was Aquilius echter loos genoeg om te begrijpen, dat men hem niet gaarne aan den Brittenburg had; hij vond echter beter er niet nader op aan te dringen, maar liever de gelegenheid eens waar te nemen om er Vulpes onverhoeds te komen verrassen en zich dan te overtuigen, hoe er de zaken stonden.

„Komt!" zeide Coponius, de stilte willende bannen, welke wederom begon te heerschen, „wij zitten hier zoo treurig bijeen, of er geen wijn in de kan was. Ik drink ter eere onzer Romeinsche schoonen."

„Hoewel het een ouden krijgsman minder betaamt," zeide Liffio, „voeg ik mij gaarne bij uwen dronk: maar ik wil er de maagden van dit gewest mede onder begrepen hebben; want ik vrees, dat mijne oogen wel nooit meer een gezichtje uit Latium zullen zien."

„En de schoonheden van dit gewest zijn wel waardig, dat men ze beziet," zeide Vulpes; „ik drink op Ada, de schoonste onder de schoonen." — Dit zeggende, wierp hij een zijdelingschen blik op Massa; want hij bekreunde er zich weinig aan, wien zijn ontijdig schertsen deren kon, mits het slechts zijn doel niet miste.

„Wat weet gij van schoone vrouwen af?" vroeg Massa, kennelijk over deze handelwijze van Vulpes geraakt.

„Is het waar, dat Brinio's zuster zoo beminnelijk is?" vroeg Velius, zijn beker nederzettende.

„Vraag het den Overste maar," hernam Vulpes, zonder zich aan de donkere blikken van Massa te storen.

„Vraag het den Primipilus, die haar gezien heeft," zeide Massa, zich met moeite bedwingende.

„Ik wil niets afdingen van den lof, die haar gegund is," zeide Aquilius: „Ada is bekoorlijk."

„Heeft zij u reeds in liefde ontstoken?" vroeg Massa, met bevende lippen en op een toon, die de onrust van zijn gemoed te kennen gaf.

„Gij kunt wel beseffen, Overste!" antwoordde Aquilius, „dat ik mijn burgerrecht niet verlang te verbeuren, door een vrouw uit het land der Kaninefaten te trouwen: en, zoo het waar is, wat men van de zeden des lands verhaalt, zoude zij te hooghartig zijn om mij op een andere wijze te beminnen."

„Zotheid!" zeide Massa: „ik heb er gekend, wier deugd spoedig genoeg te temmen was."

„Vooral wanneer men," sprak Vulpes, „van die huismiddeltjes in 't werk weet te stellen, die de Overste kent."

„Vulpes!" riep Massa, met klimmende woede: „gij verliest den eerbied uit het oog, dien gij mij schuldig zijt."

„Bij Jupiter!" zeide Vulpes: „heb ik dan iets kwaads gezegd? — Weg met alle vrouwen! zij geven altijd aanleiding tot twist! — En om er niet meer van te hooren, sta ik op en rij naar den Brittenburg. Vaartwel!"

Dit gezegd hebbende rees hij op en verliet het vertrek, welk voorbeeld weldra door de overigen werd nagevolgd.

IX.

Den volgenden morgen was het koel, eenigszins buiig weer. Aquilius wandelde het binnenplein op en neder, bij zich zelven denkende, dat de gelegenheid niet kwaad ware, om een rit door den omtrek te doen, ten einde de eenzelvigheid van

de levenswijze op Matilo eenigszins te breken, toen hij Coponius zag verschijnen, zoo sierlijk uitgedost, alsof hij ter bruiloft ging.

„Wat beduidt deze fraaie kleeding?" vroeg hij: „zijt gij op een maal genoodigd? of gaat gij de feesten van Bacchus vieren?"

„Noch het een noch het ander," antwoordde Coponius: „het gesprek, gisteren aan tafel gehouden, heeft mij herinnerd aan iets, dat ik niet langer verzuimen wil. Ik ga eens zien hoe de schoone Ada het maakt."

„Inderdaad!" zeide Aquilius, niet weinig verwonderd en zelfs eenigszins misnoegd over deze mededeeling: „het is u dan ernst, deze kennismaking voort te zetten?"

„Bij Hercules! Ik wil zien, of ik mij op deze wijze de fortuin gunstig kan maken, en gij zult bekennen, dat ik geen betere keus kon doen."

„Ik weet niet of ik hetzelfde van haar kan zeggen," zeide Aquilius, glimlachende: — „maar ik ben bijna zeker dat uw moeite vergeefsch zal wezen. De dochter van Werner zal geen Romein huwen: .... en bovendien, is zij niet bereids verloofd aan dien man met zijn barbaarschen naam, Markman of hoe heet hij?"

„Om 't even!" zeide Coponius: „men kan het beproeven. Oho! ik heb de ars amandi gelezen, en weet een weinig, hoe men met jonge meisjes omgaat."

„Maar, gesteld zij wilde u hebben, over drie weken vertrekken wij weder van hier en worden dan wellicht naar Iberië of Palestina gezonden."

„Laat dat maar aan mij over. Zoo ik slaag, zeg ik den dienst vaarwel, ga bij Brinio inwonen ...."

„.... En traankoeken en gerstepap eten ...."

„En breng een hervorming in zijn huis en keuken teweeg, waarover de buren eerst zullen lachen, doch die zij allengskens zullen navolgen. Denk eens, hoe heerlijk het zal klinken, wanneer mij het nageslacht eens den weldoener, den hervormer der Kaninefaten noemt."

Aquilius haalde de schouders op: „Gij hebt dan vast besloten, dien tocht te ondernemen,” zeide hij.

„Onherroepelijk vast. Het weer is luchtig: de warmte zal mij niet hinderen en mijn paard heeft beweging noodig.”

„En wie zal hier uw keuken bezorgen?”

„Die taak kan Seleukus heden wel waarnemen. Ik heb voor dezen dag nog voorraad genoeg.”

„Wil ik u wat zeggen? Ik gevoel groote begeerte om u te vergezellen.”

„Waarlijk? — Welnu! dat is kostelijk; maar gij moet mij mijn meisje niet ontvrijen, Thuscus! Dat zoude een onvergeeflijke trek van u zijn.”

„Wees niet bevreesd,” zeide Aquilius: „ik steek immers te veel bij u af. — Maar nog iets! Acht gij het niet veiliger, dat wij Rufus en Sextus medenemen? — Het ware misschien gewaagd, door deze vreemde landstreek alleen te gaan.”

„Recht goed bedacht,” antwoordde Coponius: „doch er is nog eene zwarigheid.”

„En welke?”

„Zoo Massa niet goedvindt, dat de poort over de Rijnbrug worde ontsloten, moeten wij een schrikkelijken omweg maken.”

„Geen nood. — Massa is zooeven met Vulpes naar den Brittenburg gereden. Liffio alleen heeft heden in het kasteel te bevelen en hij zal geene zwarigheid maken. Ik ga hem waarschuwen en ben oogenblikkelijk terug.”

„En ik ga aan Seleukus zeggen, dat hij niet op ons rekent voor het middagmaal. — Dat zijn twee schotels winst vandaag. — Tot straks.”

Liffio gaf de gevraagde toestemming: en niet lang daarna reden onze beide vrienden, van Rufus en Sextus vergezeld, den Rijnkant langs.

Hier zullen wellicht mijn lezers en voornamelijk mijn lieve lezeressen zich verwonderd en geërgerd hebben dat Aquilius, van wiens ontkiemenden hartstocht voor de schoone Ada wij in den aanvang van ons verhaal hadden gewag gemaakt, niet

uit zich zelven op het denkbeeld gekomen was, om een bezoek op Brinio's hoeve te gaan afleggen, maar dat het voornemen daartoe bij hem door de mededeeling van Coponius moest geboren worden. Ten einde den Primipilus te verdedigen tegen de blaam van koelheid, die hem met schijn van grond te laste zou kunnen gelegd worden, moet ik beginnen met te verklaren, dat hij wel degelijk reeds over de betamelijkheid van een dergelijk bezoek had nagedacht, en dat het niet zonder goede redenen was, dat hij bij zich zelven besloten had, zulks nog wat uit te stellen, ofschoon hij thans van gedachte veranderde. Ada had een diepen indruk op hem gemaakt; maar de reden, vroeger door hem opgegeven, was voor hem genoeg om een huwelijk met de zuster van een Kaninefaat onmogelijk te maken. Hij had haar slechts eenmaal ontmoet, en hij had gezond verstand genoeg, om te beseffen, dat, zoo hij haar gezelschap niet verder zocht, het hem niet zwaar zou vallen, een neiging te onderdrukken, waartoe misschien gelegenheid en verbeelding de meeste aanleiding hadden gegeven. Één bezoek zou hij afleggen, dit vorderde de beleefdheid, ja de erkentenis voor genoten weldaden; maar daar moest het, naar zijn gedachten, ook bij blijven: nu spoorde wel het gevoel des harten hem aan, met dat bezoek niet te verwijlen, maar het gezond verstand zeide hem, dat het beter was, daarmede nog te wachten tot hij geheel van zijn hartstocht genezen was; want — gelijk hij te recht oordeelde — een spoedig bezoek zou te lichtelijk door meerdere achtervolgd worden: — bij een later bezoek zou zulks uit den aard der zaken geen plaats hebben. Toen nu echter Coponius hem zijn voornemen mededeelde, kreeg opeens de stem der neiging weder den boventoon: ja nu vond ook het verstand honderd redenen om er zich bij te voegen. Hij kon toch Coponius niet alleen laten gaan: wat zou men dan wel van h e m denken? Zou men hem niet van ondankbare nalatigheid beschuldigen? — Wel is waar, hij kon van zijne macht gebruik maken en Coponius verbieden, derwaarts te gaan: — dan, dit zou niet alleen een onhebbelijke ge-

strengheid wezen, maar ook vermoedens bij zijn krijgsmakker opwekken, waartoe hij geene aanleiding wilde geven. Bovendien, het denkbeeld hinderde hem, dat Coponius zich te gemeenzaam bij Ada zoude gedragen, en hij achtte het niet ongepast, er bij te zijn, en door zijne tegenwoordigheid den Centurio te beletten eenigszins te kort te doen aan hetgeen zoowel de plicht der gastvrijheid als de waardigheid des Romeinschen naams van hem vereischten.

Met sneller vaart dan toen zij zich naar Matilo begaven, reed thans het viertal van die plaats af, en het was eerst toen zij de schipbrug bij Albiniana lang voorbij waren, en zich nog maar op een halve mijl afstands van Niger Pullus bevonden, dat zij, om hun paarden op adem te doen komen, den draf tegen het stappen verwisselden.

„Wij zullen weldra aan de kroeg zijn,” zeide Aquilius: „en ik geloof, dat onze paarden niet ongenegen zullen zijn, zich voor een oogenblik aldaar te verfrisschen.”

„Bij Jupiter!” zeide Coponius: „laat ons daar niet heengaan. Wij mochten er den spijsverzorger uit Lugdunum eens aantreffen en ik ben met dien man niet op den besten voet.”

„Ik heb daar iets van gehoord,” zeide Aquilius: „maar het rechte niet vernomen. Gij hebt gisteren twist met hem gehad, hoor ik.”

„Bij Hercules! zoo gij er reeds iets van weet, zal ik u de gansche klucht maar vertellen. Gij zult naderhand knorren zooveel gij wilt.” — En na deze inleiding deed hij zijn verhaal, waarover Aquilius, ofschoon nu en dan het hoofd schuddende, niet nalaten kon te lachen.

„Wij zullen er maar niets over zeggen,” merkte hij eindelijk aan: „maar hoe zult gij nu blijven voldoen aan de verplichting, die gij in een oogenblik van dwaasheid op u genomen hebt?”

„Spreek er niet van,” zeide Coponius: „ik zal beginnen met u om schadeloosstelling aan te spreken.”

„Mij?” vroeg Aquilius: „en dat om welke reden?”

„U zelven, Thuscus! — Hebt gij den Batavier zijn afscheid

niet gegeven, en de man had nog wel de goedheid gehad, mij eetwaren te zenden, die ik niet eens in de gelegenheid ben geweest hem te kunnen betalen."

„Dan heb ik u integendeel van een schuldeischer bevrijd en verdien ik dank, in stede van bestraffing."

„Dat is waar; maar hoe zal het nu in het vervolg gaan? Ik moet er met die zoetelaarster over spreken."

„Dat zou ik u niet aanraden. Haar vertrouw ik zoomin als Daginus. Na hetgeen mij Ada gezegd heeft, heb ik redenen om te vreezen dat er iets broeit bij de Kaninefaten, ja, dat wellicht de veiligheid der Romeinen in deze landstreek bedreigd kan worden. Dat heen en weer loopen van Daginus, zijn gesprekken met Brinio en die zoetelaarster, alles versterkt mijn vermoedens. Was die Massa een ander mensch, ik zou hem mijn verdenkingen mededeelen; maar nu zal ik wachten tot ik meer stellige bewijzen vind."

„Er was ook niets aan verbeurd," zeide Coponius: „al kwam er eens een oproer tegen dien gierigen vent, mits men maar gelieve te wachten tot wij weer van hier zijn. — Maar met dat al wenschte ik wel, dat ik dien Daginus nog eens te zien kreeg, al was het maar om van hem te vernemen, waar hij zijn voorraad vandaan krijgt."

„Welnu!" hernam Aquilius: „aan dat verlangen kan licht voldaan worden; want zoo mijn oogen mij niet misleiden, dan zie ik ginds zijn kloeke gestalte voor ons uitloopen."

„Ja waarlijk, hij is het," zeide Coponius: „en gisteren heeft hij Matilo reeds verlaten: — dan heeft hij ook geluierd onderweg, bij Pollux!"

„Het zou mij niet verwonderen, zoo hij hetzelfde doel had als wij en insgelijks een bezoek bij Brinio af wilde leggen: hoe het zij, wij zullen het wel eens vernemen. Spoedig! de paarden in den draf gezet, en hem ingehaald."

Op dit oogenblik wendde de Batavier, die waarschijnlijk het geluid der aankomende ruiters had vernomen, het hoofd om, en herkende hen. Zijne eerste beweging was om zich naar den oever te begeven, als om zich aan de vervolging, welke

hij vreesde, te onttrekken, door de rivier over te zwemmen; maar hij bedacht zich, bleef stilstaan en wachtte met bedaardheid de ruiters af.

„Zoo! vriend Daginus!” riep hem Coponius toe, zoodra zij naderbij gekomen waren: „gij zijt heengegaan zonder afscheid van mij te nemen en zonder dat wij onze rekening hebben vereffend.”

„Primipilus!” zeide de Batavier, zonder op de woorden van Coponius acht te geven, en terwijl hij Aquilius, die nu naast hem op kwam rijden, ernstig aanzag: „gij weet, dat Brinio en de zijnen ons gastvrij ontvangen hebben, toen wij laatst bij hem waren.”

„Dat hebben zij,” zeide Aquilius, verwonderd: „en ongetwijfeld wilt gij opnieuw van hunne herbergzaamheid gebruik gaan maken.”

„Gij zoudt niet willen,” vervolgde Daginus, „dat de zuster van Brinio ten eenenmale rampzalig werd.”

„Wat bedoelt gij?” vroeg Aquilius: „is er eenig ongeluk, dat haar bedreigt?”

„Ik ging haar waarschuwen tegen de lagen, die men tot haar verderf gespannen heeft,” zeide de Batavier.

„Voleind!” zeide de Primipilus: „en wees overtuigd, dat wij bereid zijn, alles aan te wenden, om haar tegen leed te bewaren.”

„Ja gewis, bij Pollux!” zeide Coponius: „op mijn bijstand althans kan zij rekenen. Maar wie is het die haar belaagt?”

„De mededeeling, die ik te doen heb, is alleen voor uwe ooren,” hernam de Priester, op Rufus en zijn makker wijzende.

„Gij hebt gelijk,” zeide Aquilius en gaf last aan de ruiters een weinig achter te blijven.

„Hetgeen ik u zeggen ga, vervolgde Daginus, op een halfluiden toon, „stelt mijn leven in gevaar; want ik ga een Romeinschen Overste beschuldigen, die geene beleedigingen vergeeft....; maar ik geloof juist niet, dat hij van uwe vrienden is.”

„Bij Hercules! Massa zal in de zaak gemoeid zijn,” zeide Coponius.

„Gij zult bemerkt hebben, dat Massa gierig en hebzuchtig is," zeide Daginus.

„Ik meen zulks bespeurd te hebben," zeide Aquilius: „maar, ga voort."

„Doch gij weet misschien niet," vervolgde de Batavier, „dat hij een overgegeven wellusteling is. Aanzienlijk groote schatten heeft hij bijeengebracht door zijn knevelarijen en geldafpersingen; doch hij zou zeker eens zoo rijk zijn, indien hij niet de helft van hetgeen hij heeft samengeschraapt, had ten koste gelegd om zijn lage hartstochten te voldoen. De muren van Matilo en de Rijnstroom zelf zouden van zijn gruweldaden kunnen getuigen; maar de muren zijn stom en de Rijn voert de slachtoffers van Massa naar verre stranden heen.

Aquilius zag den Priester met verbazing en belangstelling aan: hetgeen deze hem mededeelde verhinderde hem echter zijn oplettendheid te bepalen bij den toon, waarop het werd medegedeeld, en die zoozeer verschilde van de weifelende, ontwijkende wijze, waarop Daginus bij vroegere gelegenheden tot hem gesproken had. Toen schenen hem de woorden slepend en moeilijk uit de keel te komen; thans was zijn stemgeluid vol en krachtig en zijn voordracht vast en gemakkelijk. Met oogen, waarin de hoogste belangstelling te lezen was, verwachtte Aquilius, dat de Priester zijn rede vervolgen zoude.

„Nu en dan," ging deze voort, „houdt in den nacht een klein, overdekt scheepje stil aan het waterpoortje op Matilo en lost er ongemerkt zijn vracht; de kist, welke dan in 't geheim naar binnen gedragen wordt, bevat, zoo men zegt, geen koopwaren, maar een levend wezen. Wat zal ik er bijvoegen? Na eenige weken komt een zeeschip de vracht terughalen en zeilt er mede naar Gallië of Brittannië, Dan ontbreekt er doorgaans een meisje in het eene of andere huisgezin der Kaninefaten, en er is een slavin te meer op de overzeesche markten."

„Bij de onsterfelijke Goden!" riep Aquilius uit: „en gelooft gij, dat Massa de stoutheid zou hebben om op dezelfde wijze de zuster van dien edelen Brinio . . . ."

„Ada is jong en schoon," zeide Daginus: „gelijk haar zuster voor haar is geweest. Hoe Rheime opeens oud en ijlhoofdig is geworden weet misschien Massa beter dan iemand te vertellen."

„En hoe komt gij aan dit nieuws?"

„Massa betrekt vier kamers op den burcht; — de eerste is zijn spreekkamer: de tweede zijn eetzaal: in de derde slaapt hij en zit er met Vulpes geld te tellen: in de laatste komt niemand dan hij alleen en de schoone gasten, die hij er in 't geheim ontvangt. Dat laatste vertrek heeft door een geheime trap gemeenschap met de gang, die naar de waterpoort leidt. Gisteren heeft de oude Brenda last bekomen, dat vertrek schoon te maken: — een zeker bewijs, dat het een bewoonster verwacht."

„Goed! — maar dat bewijst nog niet, dat Ada...."

„Massa heeft haar te Lugdunum gezien en haar geschenken gezonden: — dit zou reeds veel bewijzen; doch er is meer: eenige woorden, door een zijner handlangers tot Thusnelda gesproken, en door haar aan mij oververteld, hebben mij de verzekering gegeven, dat de aanslag Ada en niemand anders gelden moet."

„Gij hebt verkeerd gedaan, ons dit niet terstond mede te deelen," zeide Aquilius, het hoofd schuddende: „ik veronderstel, dat het uw voornemen was, Brinio te gaan waarschuwen; — maar hebt gij wel nagedacht, welke ernstige gevolgen de mededeeling hebben kan? — dat er twist en vijandschap, misschien een opstand, uit ontstaan kan."

„Dat zijn mijn zaken niet," antwoordde Daginus, op een onverschilligen toon; „ik heb bij Brinio gastvrijheid ontvangen en ga hem berichten, welk onheil hem dreigt."

„En gij gelooft.... maar neen! wie zou vermetel genoeg zijn, de zuster van Brinio uit het midden van haar talrijk gezin te durven wegrooven?"

„De wolf is bloeddorstig," zeide Daginus: „maar de gewapende herder vreest hem niet: de vos is vol listige streken en steelt ongemerkt de hoenders uit het hok."

„Ik zal hem dit beletten, of ze hem doen teruggeven," zeide Aquilius: „en bij Hercules! hij mag sidderen indien er een veertje aan ontbreekt."

„Wat praat gij toch van hoenders en vossen?" vroeg Coponius, die deze beeldspraak slechts ten deele gehoord had en wiens geest niet dichterlijk genoeg was om die te bevatten: „ik mag sterven, zoo ik iets van dat alles begrijp. Ik meende, dat het de schoone Ada gold: en nu hoor ik weer van wolven en vossen rammelen. Het zou mij niet verwonderen, indien het geheele geval slechts een verzinsel was, uitgedacht om ons te misleiden."

„Het kan zijn," zeide Aquilius: „doch de uitslag zal het moeten leeren: in allen gevalle gaan wij ter goeder uur naar de hoeve, 't zij om ons te overtuigen, dat alles er in rust is, 't zij om het kwaad te voorkomen, dat de beminnelijke Ada bedreigt. Wij zullen echter na het gehoorde dubbelen spoed moeten maken. Gij vergezelt ons, Daginus! en zult naar bevind van zaken beloond of gestraft worden. Stijg op achter Rufus, en bij Pollux! poog ons niet te ontsnappen! Het zou u duur te staan komen."

„Indien ik u had willen ontsnappen," zeide de Batavier, terwijl hij achter den ruiter klom, „zou mij zulks geen moeite geweest zijn. Ik had dien stroom tusschen ons gezet eer gij nog gemerkt hadt, waar ik gebleven was."

„Kom! geen woorden meer, en voorwaarts!" zeide Aquilius, het voorbeeld gevende.

Weldra kreeg het vijftal de kroeg van Niger Pullus in 't gezicht, en nu riep Daginus, zijn hoofd achter Rufus omstekende, met een forsche stem: „zie slechts voor u uit, Primipilus! daar ligt het vaartuig, waar ik u van gesproken heb."

„Hoe!" zeide Aquilius: „is dat het scheepje niet, dat er laatst ook lag?"

„Bij Hercules!" zeide Coponius: „het is de schuit van Vegetus: is die allerbedrieglijkste der spijsverzorgers mede in de zaak betrokken?"

„Denkt gij,” vroeg Daginus, „dat er eenig schelmstuk in het land der Kaninefaten gepleegd wordt, waar hij geen deel aan heeft? — Ik ben overtuigd, dat gij hem thans niet aan deze woning vinden zult.”

„Daar kunnen wij ons gemakkelijk van verzekeren,” zeide Aquilius, „door er even op te houden en onze paarden te doen drinken.”

Dit gebeurde: een boerenknaap, dien zij reeds, toen zij vroeger dezen weg langs gingen, te Niger Pullus hadden gezien, en die hun toen, gelijk nu, vrij onnoozel was voorgekomen, bracht water voor de paarden, en verklaarde, dat zijn meester met Vegetus van huis was gegaan. Aquilius nam onderwijl nog meer nauwkeurig dan te voren het vaartuig op, dat met een zeil en bovendien met zes riemen voorzien was en waarvan het dek insgelijks met een zeil als met een tent was overspannen. Coponius, wien het vernomen nieuws zijne andere belangen niet deed verwaarloozen, nam dit oponthoud waar, om aan Daginus te vragen, welke middelen hij toch in 't werk had gesteld om hem de gevraagde eetwaren te verschaffen, en of er geen kans was, dat dergelijke bezendingen zich vernieuwden.

„Zoo ik er mij mede had blijven bemoeien, dan, ja,” antwoordde Daginus: „maar ik heb van den Primipilus mijn afscheid bekomen, en alles is tusschen ons gedaan. Een vlug verstand als het uwe is echter niet verlegen om uitkomsten te vinden; maar is het thans de tijd, daarover te denken?”

„Neen voorwaar niet!” zeide Aquilius: „noch de woning, welke slechts uit één vertrek bestaat, noch dat vaartuig schijnen iemand te bevatten. Wij zullen ons dadelijk voortspoeden.”

„Dat zal niet noodig zijn,” zeide Daginus: „want ik bedrieg mij zeer, of daar komen zij aan, die wij zochten.”

Allen blikten vooruit: en inderdaad, langs een zijweg, die door het grasland liep, kwamen eenige personen de heirbaan op, wier uiterlijk voorkomen wel geschikt was om het vermoeden op te wekken, dat zij diegenen waren, die men ver-

wachtte. Zij waren vier in getal, en hun gewaad was oogenschijnlijk dat van reizende kooplieden: groote reismantels bedekten hun leden en breedgerande hoeden overschaduwden hun gelaatstrekken. Twee hunner liepen vooruit, met lange stokken gewapend: een derde volgde, een paard bij den toom leidende, hetwelk een soort van rolwagen voorttrok, waarop een groote koffer stond, met een zeil bedekt. Naast dien koffer was een vierde man gezeten, die niet naliet van gedurig heen en weer te kijken, alsof hij naar kalanten uitzag of voor dieven bevreesd was.

„Zij zijn het," zeide Daginus tegen Aquilius, met een gesmoorde stem: „en het zou mij zeer verwonderen, indien zij geen levende koopwaar in dien koffer met zich voerden."

„Bij Jupiter!" riep Coponius: „ik ben grootelijks bedrogen, of de vent, die op den wagen zit, is die allerslechtste Vegetus! Nu de handel in rundervleesch hem tegengeloopen is, schijnt hij zich met dien in menschenvleesch op te houden."

„Wij zullen er ons van verzekeren," zeide Aquilius, opstijgende en met de overigen vooruittredende: „bij alle Goden! zulk een stoutheid mag niet ongestraft blijven."

De zoogenaamde kooplieden, die inmiddels van hun kant de ruiters ook ontdekt hadden, wisselden eenige haastige woorden samen, en, waarschijnlijk bespeurende, dat er aan geen ontkomen te denken was, deden zij hun wagen ter zijde gaan als om den doortocht vrij te laten, zonder twijfel zich vleiende, dat men hun geene vraag zoude doen. Dit was echter het voornemen niet van Aquilius. Nabij hen gekomen zijnde, deed hij zijn paard stilstaan, en, de reizigers met een strengen blik aanziende: „waar zijt gij vandaan?" vroeg hij: „en wat voert gij daar met u?"

De beide personen, die voor den wagen uitgingen, zagen elkander even aan, alsof zij uit elkanders blikken wilden lezen, welk antwoord zij geven moesten. De een, in wien onze ruiters den waard van Niger Pullus herkenden, scheen geneigd te zijn, de forsche taal van Aquilius even forsch te beantwoorden: de ander, een tenger mannetje met sluwe

oogen, scheen een minzamer bescheid beter te keuren. Deze laatste nam het woord in dezer voege:

„Wij groeten u, allervoortreffelijkste Centurio! wij zijn kooplieden van Novesium en rijden het land met wollen stoffen rond.”

„En wij hebben grooten lust, wollen stoffen te koopen,” zeide Coponius: „derhalve, goede vrienden! ontsluit uw koffer, en laat eens zien, wat gij bij u hebt.”

„Wij zijn uitverkocht,” hernam de man, „en trekken naar Lugdunum, waar wij een voorraad hebben.”

„Om ’t even,” hernam Aquilius: „dan moet gij ons zulks bewijzen. Opent uw koffer.”

„Maar Centurio! indien wij vragen mogen,” zeide de waard, zijn meer vreesachtigen makker ter zijde stootende: „ik wilde wel weten, met welk recht gij ons op den weg aanhoudt. Wij zijn vrome lieden, die geen mensch schade doen.”

„Een stoet schelmen en bedriegers zijt gij,” zeide Coponius: „of zijt gij zelf niet de waard van Niger Pullus? en is de spijsverzorger, die daar op den wagen zit, ook al een koopman geworden?”

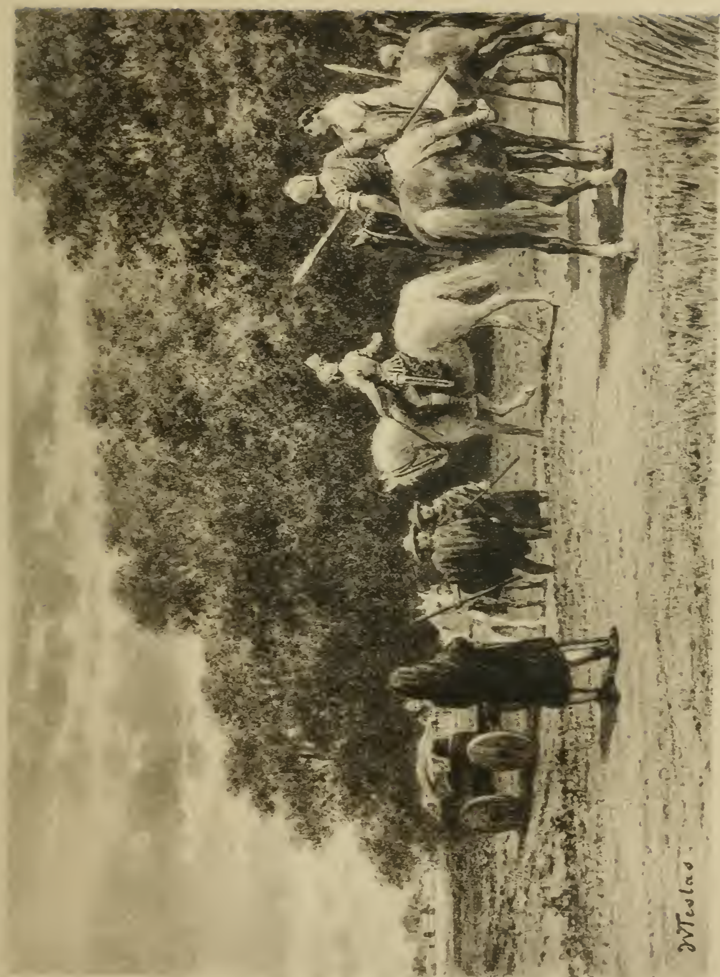
„Bij Hercules!” zeide Vegetus, zich ontdekt ziende, niettegenstaande zijn pogingen om vermomd te blijven, en begrijpende, dat onbeschaamdheid het eenige middel was om hem te redden: „die lieden hebben mij met hen op de kar genomen omdat ik wat vermoeid was; maar ik behoor niet tot hen; — en zoo zij iets van waarde in dien koffer hebben, raad ik hun, dien niet te ontsluiten: anders mocht het er mede gaan als gisteren met mijn eetwaren, die wel genomen, doch niet betaald werden.”

„Te veel gesnaps!” zeide Aquilius: „opent dien koffer! ik geef u mijn woord, dat, zoo wij er niets dan goederen in vinden, wij u ongestoord uwen weg zullen laten vervolgen.”

„Opent hem niet,” zeide Vegetus: „zij behooren niet tot de bezetting en hebben geen recht zulks te vorderen.”

„Wij zullen u ons recht op het aangezicht schrijven,” zeide Aquilius: „gehoorzaamt of het zal u duur te staan komen.”

„Maar, allerbeste Centurio!” zeide nogmaals een der vervoerders: „de koffer is ledig.”

In ditzelfde oogenblik werd deze bewering gelogenstraft door doffe tonen, niet ongelijk aan het wiegelied, dat een voedster murmelt, en welke uit den koffer voortkwamen.

„Ellendige schurk!" riep Aquilius: „welke logens durft gij ons verhalen? Ontsluit dien koffer, of het is met u gedaan."

„Centurio!" zeide de waard: „het is waar! er zit iemand in dien koffer: — een gevangene, die op last des Bevelhebbers naar Matilo gevoerd moet worden. Het zal u berouwen, indien gij u tegen zijn wil verzet."

„Ik wil uw gevangene zien," zeide Aquilius, „en neem de verantwoording op mij. Daginus! gij zijt te voet, ontsluit gij dien koffer, daar zij het niet verkiezen te doen."

Daginus trad toe, zonder een woord te spreken, greep met elke hand een der gewaande kooplieden in de borst, wierp hen rechts en links van zich af, sprong op den wagen, rukte het zeil van den koffer en sloeg het deksel open. Een gedaante, in een mantel gehuld, richtte het bovenlijf in den koffer overeind; maar algemeen was de verbazing, toen die mantel bij het afvallen, niet de bevallige gelaatstrekken van Brinio's jongste zuster, maar de verbleekte, vermagerde tronie van Rheime aan de oogen der omstanders vertoonde.

„Rheime!" riep Aquilius uit, eenigszins teleurgesteld.

„Bij Pollux! Ik kan niet zeggen, dat op den smaak van Massa hoog te roemen valt," mompelde Coponius.

„Eilieve!" zeide Rheime, terwijl zij zoo minzaam mogelijk rondom zich heen zag: „waarom toch houdt gij reeds op? Ik lag zoo gemakkelijk, ofschoon mij nu en dan het hossen wat hinderde; en wij gingen immers naar de plaats, waar de duinroos bloeit.... ik heb nog eens in dien wagen gezeten....; maar het is lang geleden.... hoe lang weet ik niet.... sedert dien tijd is mijn geheugen zoo zwak....; maar ik moet daar niet van spreken....: stil! stil!..., dat mogen ze niet hooren.... en als ik er aan denk, doet mij het hoofd zoo zeer, o wee!" En het hoofd in de beide handen steunende, scheen zij, altijd overeind zittende, in diepe gepeinzen te verzinken.

De aandacht der Hoplieden werd hier van de ongelukkige Rheime afgetrokken, door een geplas en geplof, dat in den Rijnstroom plaats vond, en de navolgende oorzaak had. Vegetus was, op het oogenblik dat Daginus den wagen beklom, daaraf gesprongen, en had het, mantel en hoed in den steek latende, op een loopen gezet. De ruiters waren te zeer verzet geweest op het gezicht van Rheime om bijzondere aandacht op hem te slaan; maar Daginus was hem, nadat de eerste verbazing over was, achterna gesprongen en zou hem ingehaald hebben, toen de beangstigde spijsverzorger zich te water begaf, hem op die wijs hopende te ontkomen. Daginus volgde hem echter in den vloed en dreef hem nu voor zich heen gelijk een poedelhond een aangeschoten eend. Het was een vrij kluchtig gezicht, den spijsverzorger beurtelings alle middelen in 't werk te zien stellen, welke de zwemkunst aan de hand gaf, om zijnen vervolger te ontkomen: nu eens dook hij behendig weg van onder den arm, die gereed scheen hem aan te grijpen: dan weder wierp hij zich in het dichtst der biezen of plaatste een drijvend rietboschje tusschen zich en den Batavier. Het scheen echter, dat deze er zich meer op toeleide om den vluchteling te kwellen en af te matten, dan wel om hem werkelijk te vermeesteren; want, hoewel ongetwijfeld beter in het zwemmen ervaren dan Vegetus, liet hij dezen meermalen ontkomen, wanneer het geene moeite zou gekost hebben hem te vatten: en zelfs een paar reizen greep hij zoo onhandig mis, dat het bijna niet te betwijfelen viel, of hij had zulks met opzet gedaan; en dit bleek nog duidelijker, toen hij eindelijk, Vegetus geheel aan zijn lot overlatende, zich plotseling omwendde, naar de overzijde zwom, aldaar aan wal stapte, en zich zonder om te zien dwars door het moerassige weiland met een vasten stap verwijderde, terwijl Vegetus, weder aan wal teruggekeerd, naar zijn vaartuig vluchtte.

„Begrijpt gij daar iets van?" vroeg Coponius aan Aquilius.

„Ik begrijp, dat de Batavier genoeg van ons gezelschap heeft," zeide Aquilius: „maar hoe het zij, wij zijn hem dank verschuldigd voor de mededeeling, die hij ons gedaan heeft. —

En nu, gij allerlogenachtigste schelmen! verhaalt mij eens, wat uw oogmerk was met het wegvoeren van deze ongelukkige vrouw?"

„Centurio!" zeide een der geleiders van den wagen: „die vrouw is niet wijs, gelijk gij wel zien kunt. Wij hebben haar op den weg gevonden en uit medelijden met ons genomen, daar de koffer toch ledig was, en wij niet wisten waar zij te huis behoorde."

„De Goden mogen mij verderven, zoo ik er iets van geloof," zeide Aquilius: „maar hoe dit zij, het is onze taak niet, de zaak verder te onderzoeken: gij kunt u verwijderen en aan hen, die u gezonden hebben, bericht geven van den slechten uitslag uwer onderneming."

„Hoe!" zeide Coponius: „gij wilt die schandelijke straatschenders ongestraft laten weggaan?"

„Het ware misschien gevaarlijk, de zaak te diep te willen onderzoeken," fluisterde hem Aquilius in het oor: „beter is het, die, indien er mogelijkheid toe bestaat, voor eeuwig te smoren. — Maar nu zal het er op aankomen, te weten, of die arme vrouw met ons mede wil gaan."

Het ware een nuttelooze moeite geweest, aan Rheime, wier gedachten nog altijd van het eene op het andere bleven dwalen, de noodzakelijkheid te willen beduiden, om de Hoplieden naar Brinio's hoeve te vergezellen. Zij was volkomen gelijk aan een klein kind, dat, door zijn ouders op den weg verloren, den medelijdenden wandelaar, die het te recht wil brengen, weigert te volgen of slechts met tranen op zijn vragen antwoord geeft. Reeds stelde Coponius voor, geweld te gebruiken, toen Aquilius, zich het vroeger gebeurde herinnerende, gelukkigerwijze een middel verzon, hetwelk den voortreffelijksten uitslag had: „Rheime!" zeide hij: „ik heb een fraaie duinroos gezien: ik geloof, dat hij, wien gij zoekt, daaronder ligt. Willen wij hem gaan zoeken?"

Deze woorden werkten gelijk een electrieke schok op de waanzinnige: met een vlugheid, welke men van haar verzwakt gestel niet had kunnen verwachten, sprong zij op en uit den

wagen, teffens uitroepende: „Waardat? waardat? Ik ga met u."

„Pas op!" fluisterde Coponius zijn vriend in: „zij zal u de oogen uitkrabben, indien gij uw woord niet houdt."

„Een onschuldige logen is alles wat ons overblijft," zeide Aquilius: en te gelijk hielp hij Rheime, die hem nu gewillig begaan liet, met de meest mogelijke zorg dwars op zijn paard, plaatste zich achter haar, den linkerarm om haar heenslaande; waarna hij met de overigen zijn weg vervolgde, zoo snel als de paarden loopen konden.

X.

Slechts een korten tijd hadden zij gereden, toen zij voor zich uit een stofwolk zagen, waaruit eerst een paar honden voor den dag sprongen, die, toesnellende, het paard van Aquilius met een blij geblaf omringden, terwijl zich vervolgens een viertal personen vertoonde, die met haast kwamen toegeloopen. Weldra herkende Aquilius Ada, Ella en een paar knapen van Brinio's huis, die hij veronderstelde dat uitgegaan waren om Rheime te zoeken. Hij bedroog zich niet; gelijk hem terstond bleek, toen Ada, op wier gelaat de spoed, dien zij gemaakt had en de angst, die haar vervulde, te lezen waren, eensklaps vooruitsprong, en met den uitroep: „daar is zij!" op Rheime toesnelde.

Aquilius hield terstond met de zijnen stil, en zijn last stevig in den arm houdende, steeg hij daarmede van 't paard en leide dien in Ada's armen: „hier is uw zuster terug," zeide hij: „wij hebben haar op den weg gevonden."

„Rheime! lieve Rheime:" zeide Ada, de bleeke wangen van haar zuster met kussen bedekkende: „waarom hebt gij ons dat gedaan?"

Maar Rheime was niet in staat eenig antwoord te geven. De vermoeienissen van dien morgen hadden haar uitgeput, de

schokken, die zij ondervonden had, waren voor haar gestel te groot, en zonder te spreken zeeg zij uit den arm van Ada op den weg neder. Oordeelende, dat haar de beweging van het ros te veel vermoeien zoude, verzocht toen Ada de beide knapen hare zuster naar huis te dragen, terwijl zij haar hoofd bleef ondersteunen, en Aquilius met de overige ruiters langzaam volgde.

Tot nog toe had de verwarring van het oogenblik en de zorg, welke Rheimes toestand vereischte, geene woordenwisselingen gedoogd; maar, nadat men een paarhonderd schreden was voortgegaan, droeg Ada, 't zij dat het opbeuren van Rheimes hoofd haar wat zwaar begon te vallen, 't zij dat een billijke nieuwsgierigheid haar dreef, hare taak aan Ella over en naderde Aquilius met de vraag, waar en in welken staat hij haar zuster gevonden had.

„Het verhaal daarvan is alleen voor uwe ooren geschikt, voortreffelijke maagd!" zeide Aquilius, terwijl hij den toom van zijn paard aan Rufus toewierp: „indien gij met mij de achterhoede wilt uitmaken, zal ik u onze ontmoeting omstandig mededeelen."

Ada voldeed aan zijn verzoek en hoorde nu, niet zonder ontzetting, uit zijn mond het bericht, dat men Rheime uit de macht van vier vermomde schelmen, die haar ontvoeren wilden, verlost had; eene mededeeling, waarop zij geenszins was voorbereid: zij had Rheime, die zij in bed waande, slechts een paar uren geleden gemist en had toen eerst in den omtrek der hoeve gezocht, van welke haar zuster zich nimmer onverzeld verwijderde. Toen zij haar echter niet vond, had zij lieden in alle richtingen uitgezonden en was zelve den weg opgewandeld, met oogmerk om desnoods haar nasporingen tot Niger Pullus toe door te zetten.

„De Alvader behoede ons!" zeide zij, toen Aquilius zijn verhaal geëindigd had: „maar wat kan toch het oogmerk dier booswichten geweest zijn? Wat reden kan iemand hebben, een arm schepsel als zij, dat niemand leed doet, aldus te mishandelen?"

„Ook mij zou dit bevreemden,” zeide Aquilius, met eenige schroomvalligheid, „en daarom, vergeef mij de veronderstelling, komt het mij niet onwaarschijnlijk voor, dat de aanslag op een andere gemunt was en dat men zich in de persoon bedrogen heeft.”

„Wat bedoelt gij?” vroeg Ada verbaasd: „en op wie dan zou het gemunt zijn geweest?”

„Ik zou u mijn vermoedens niet mededeelen,” vervolgde Aquilius, „indien ik uw verstand en oordeel niet hoog schatte; want zij zijn bijna te gevaarlijk om te uiten. Maar ik beschouw het mijn plicht, u alles te zeggen, ten einde u tot waakzaamheid aan te sporen voor de toekomst:” en nu deelde hij haar mede, wat hij van Daginus vernomen had, en welke andere redenen te zamen werkten om hem overtuigd te laten, dat men niet Rheime, maar Ada had willen schaken, en dat de man, op wiens last zulks geschied zou zijn, niemand anders was dan de Bevelhebber van Matilo.

Ada zweeg een geruimen tijd nadat Aquilius gesproken had; twee tranen, die hare oogen ontrolden, getuigden alleen, hoe diep zij over de mededeeling getroffen was: eindelijk scheen zij haar geestkracht te herwinnen: „ik geloof,” zeide zij, „dat gij gelijk kunt hebben: er is in de laatste dagen meer dan eens een koopman aan de hoeve geweest, wiens houding en gewaad veel overeenkomst hadden met de beschrijving, die gij mij van die roovers gegeven hebt. Ik ben gewoon des morgens een arme gebrekkige weduwe te bezoeken, die niet verre van hier, aan gene zijde van het weiland aan een binnenweg woont. Meestal ging ik daar alleen, somtijds met Rheime en Ella heen: gisteren, toen ik er vandaan kwam, ontmoette ik juist dien koopman, van wien ik sprak, die mij zelfs een eind weegs volgde; doch ik had mijn getrouwen Flak bij mij, en die zou niet geduld hebben, dat mij eenig leed geschiedde. Ik let er nu voor het eerst op, dat Rheime mijn mantel heeft omgeslagen. Wellicht is zij stil van de hoeve geslopen en zelve naar de oude Nerthe gegaan, en hebben de booswichten, door het gewaad misleid, zich in de persoon vergist.”

„Daar is geen twijfel aan," zeide Aquilius: „ik ben overtuigd, dat, indien wij het op de plaats gingen onderzoeken, wij het wagenspoor zouden vinden."

„Maar nu, edele Primipilus!" zeide Ada: „heb ik u een verzoek te doen: mijn dankbaarheid jegens u is grooter dan ik die kan uitdrukken; maar gij zoudt die nog vermeerderen, zoo gij aan mijn bede gehoor wildet geven."

„Spreek, en uw wil zal geëerbiedigd worden," zeide Aquilius.

„Het is een geluk!" zeide Ada, „bij dit rampzalige voorval dat alles nog gedekt kan blijven. Mijn broeder is niet aan de hoeve, en de overige huisgenooten zullen eenvoudig in den waan verkeeren, dat gij Rheime op den weg alleen en verdwaald hebt gevonden. Indien ik nu niet te veel van u verg, mag ik u dan smeeken...."

„Dat de zaak geheim blijve," viel Aquilius in, ziende dat zij schroomde den volzin uit te spreken: „ziedaar wat ik u juist wilde voorstellen. Ruchtbaarheid zou in dit geval te gevaarlijke gevolgen kunnen hebben."

Een traan blonk in Ada's oogen en de vriendelijkste glimlach zweefde om haar rozenmondje, toen zij den Primipilus haar wensch aldus zag voorkomen. „Ik dank u," zeide zij, en reikte hem in de opwelling van het schuldelooze hart de blanke hand toe, welke hij even onschuldig aanvatte en in de zijne drukte. Op dit oogenblik voegde Coponius, die mede afgestegen was, zich bij hen.

„Gij moet bekennen," zeide hij, „dat ik hedenmorgen door een Godheid ben ingeblazen geweest, toen ik het voornemen opvatte, u te komen bezoeken."

„Gewis hebt gij een goede ingeving gehad, Tarpa!" zeide Aquilius, glimlachende, dat zijn vriend zich de eer der zaak wilde geven: „en ik niet minder, toen ik mij bereid toonde, met u te gaan. Maar nu over de zaak geen woord meer: — de beminnelijke Ada is het met mij eens, dat zwijgen best is."

„Niet voordat ik ook aan den braven Centurio mijn dank heb betuigd," zeide Ada: „en thans ga ik Ella aflossen en zien hoe Rheime het maakt."

Met deze woorden vervoegde zij zich weder bij hare zuster, die nog altijd in een staat van gevoelloosheid verkeerde, welke echter aan Ada minder onrust baarde, vermits die niet ongewoon bij haar was. De Hoplieden wandelden nu nevens haar en poogden, door een gesprek over vroolijke onderwerpen, haar eenige afleiding te bezorgen van de stemming, waarin het gebeurde haar gebracht had. Weldra traden zij de hoeve op; de knapen bliezen op hunne horens, om hen, die uitgegaan waren om Rheime te zoeken, terug te roepen, en nadat men Rheime te bed gebracht en behoorlijk verzorgd had, gaf Ada last, dat men alles zou in gereedheid brengen om hare gasten wel te onthalen, en vroeg aan Coponius, of hij wederom genegen was, zijn onderwijs in de kookkunst te vervolgen.

„Ik ben altijd en in alle opzichten tot uw dienst,” zeide Coponius, „en ik verklaar er bij, dat ik eer aan uwe spijzen zal doen; want de tocht van heden heeft mij niet weinig honger gegeven: — en dorst niet minder: zoodat ik van meening ben, ettelijke bekers op uwe gezondheid te ledigen.”

„Zal ik den grooten drinkhoorn krijgen?” vroeg Ada, schertsende.

„Wat mij betreft, ik zal mij tevreden houden, dat ik dien eenmaal heb geledigd,” zeide Aquilius: „er zijn kunststukken die men nimmer moet herhalen, wanneer zij de eerste reize geslaagd zijn.”

„Voor mij, ik wil hem nog wel eens bij de hand nemen,” zeide Coponius: „ik geef den moed niet op, het heden beter te maken dan laatst. Men moet zoolang zijn best doen tot men slaagt.”

„Ik hoop,” zeide Aquilius halfluid tegen Ada, „dat niet alle menschen denken gelijk mijn vriend Tarpa, en dat anderen wier eerste poging mislukt is, geen tweede zullen wagen.”

„Dat geve de Alvader!” zeide Ada.

Wij zullen hier de gesprekken niet ophalen, welke tusschen Ada en de beide Hoplieden plaats vonden en voor hen des te belangrijker waren, naarmate zij door de overige huisgenooten, die er af en aan bij tegenwoordig waren, minder verstaan

werden. Dit kwam, doordien er tusschen dat drietal een geheim bestond, en dat, wanneer zij ook over onverschillige dingen spraken, hun geest met een andere zaak bezig was; zoodat vaak, wanneer hun mond slechts alledaagsche woorden uitte, hun oogen en gebaren antwoord gaven op de innige gedachten, welke hun geest vervulden.

Weldra kwam Brinio te huis. Schoon zijn blik, evenals de vorige reize, somber en afgetrokken was, alsof zwaarmoedige denkbeelden hem bezig hielden en hij zijn gasten wel niet met die hartelijkheid ontving, die hij jegens zijne landgenooten betoond zou hebben, nam hij echter ten hunnen opzichte die voorkomende beleefdheid in acht, welke aan min beschaafde volkeren van nature eigen is en bij beschaafde natien meer het gevolg is eener goede opvoeding.

Toen nu het etensuur wederom, hoewel thans vroeger dan de vorige reize, gekomen was, en men zich, gelijk toen, ofschoon in minderen getale, om den disch had geplaatst, begon Aquilius het onderwerp zijner zending opnieuw aan te roeren, en aan Brinio te verhalen, hoe hij zich teleurgesteld vond in zijne hoop, mede te mogen werkzaam zijn aan de werving, die op last van Massa bewerkstelligd werd. De Kaninefaat hoorde hem geduldig ten einde toe aan: en vervolgens het woord opvattende, schudde hij het hoofd en zeide:

„Meent gij het oprecht, dat gij Massa in zijn pogingen, om volk te werven, wenscht behulpzaam te zijn?”

„Hoe kan ik anders?” vroeg Aquilius: „daar dit het doel is mijner komst.”

„Uwe taal is zonderling, Primipilus!” hernam Brinio: „en gij schept er vermaak in, den spot met mij te drijven.”

„Hoe!” zeide Aquilius: „gij twijfelt aan de waarheid van hetgeen ik zeg?”

„Dat niet,” hernam Brinio: „maar ik had betere gedachten omtrent u gekoesterd. Naar hetgeen gij mij vroeger zeidet, wenschtet gij geene andere middelen te bezigen om volk te werven dan belofte en overreding: en gij zoudt thans Massa willen helpen en het land rondloopen met krijgsvolk, om

overal de argelooze bewoners in banden te slaan en als slaven naar den Brittenburg te voeren?"

„Wat hoor ik?" vroeg Aquilius: „maken zich wezenlijk de kohorten van den Brittenburg aan zulke geweldenarijen schuldig?"

„Kan het zijn, dat u zulks in ernst onbekend is?" vroeg Brinio, met nadruk en terwijl hij een ongeloovigen blik op den Hopman sloeg.

„Volkomen onbekend," antwoordde Aquilius: „ik ben in deze zaak geheel buiten spel gelaten."

„Welnu!" zeide Brinio: „dan raad ik u sterk aan, eens naar den Brittenburg te gaan. Ik twijfel er aan, of gij wel tevreden zult zijn over de manschappen, die men er heengevoerd heeft. Indien Vitellius op hen rekent om zijn heerschappij te bevestigen, dan voorwaar is de staf des Cesars wankel in zijne hand."

„Maar," vroeg Aquilius: „welk oogmerk kan Massa hebben om mij manschappen aan te bieden, die ik zal moeten afkeuren? Hij verwekt zich zelf dubbele moeite en ongenoegen bij de landzaten."

„Zie uit uw eigen oogen," zeide Brinio: „ik zeg u niets meer; gij zoudt mij allicht van partijdigheid beschuldigen."

„Er is zeker weder deze of gene guiterij onder verholen," zeide Coponius: „wat van Massa of zijn handlanger komt zijn niets dan boevenstreken."

„Stil!" zeide Aquilius, den vinger op den mond leggende: „vergeet niet, dat onze ruiters mede aan tafel zitten, en dat, wat ook onze gedachten zijn mogen, wij ons wachten moeten, hun door ons voorbeeld alle ontzag te doen verliezen voor iemand, wien zij ondergeschikt behooren te zijn."

„Ik acht u, Primipilus!" zeide Brinio: „en waart gij Bevelhebber te Matilo .... doch daarvan gezwegen."

„Ja! laten wij liever den beker nogmaals ledigen," zeide Coponius: „ik moet mijn eer herwinnen en uwen grooten drinkhoorn op de gezondheid der schoone Ada uitdrinken."

„Hij wil nogmaals een bad nemen," zeide Aquilius, schertsende.

„Gij zijt veel te hoogmoedig op uw zege, vriend Thuscus!" zeide Coponius, den drinkhoorn aannemende, dien hem Ebbo bracht: „daar gaat hij, in drie teugen, schoone Ada!"

En nu, meer dan de vorige reize de voorzichtigheid in acht nemende, dronk hij, zonder een drop te verspillen, den drinkhoorn ledig.

Ada wenschte hem op een vroolijken toon geluk met zijn welgeslaagde poging; maar zij sloeg blozend de oogen neder, toen ook Aquilius, ofschoon met een kleineren beker, haar welzijn dronk.

De verdere gesprekken aan den maaltijd leverden niets op, hetwelk wij noodig achten hier te vermelden. Hij liep vroolijk ten einde, en het afscheid, dat spoedig volgde, was hartelijker dan de vorige reis. De zon stond reeds laag aan den gezichteinder, toen de Romeinen den terugtocht aannamen naar Matilo. De avond was koel en regenachtig: en zonder woordenwisselingen reed men op een vluggen draf vooruit. Het hart van den Primipilus was te zeer vervuld met de beeltenis van de schoone maagd, dan dat hij een alledaagsch gesprek met zijn krijgsmakker zou hebben kunnen aanknoopen: en bovendien voedde hij, ondanks zich zelf, eenigen wrevel tegen Coponius, bij de gedachte, dat deze naar Ada's hand zou kunnen dingen, en hinderde hem de omstandigheid, dat beiden, eenige oogenblikken voor zij afscheid namen, te zamen een geheim gesprek hadden gevoerd. Veel zoude Aquilius gegeven hebben, om te weten, wat het onderwerp van dat gesprek geweest was; maar de woorden bleven hem in de keel steken, zoo dikwijls hij er naar wilde vragen.

Eerst toen zij de schipbrug voorbij waren en Matilo begonnen te naderen, vroeg Aquilius aan zijn vriend, wat hij toch in den zak droeg, die, achter op het paard van Coponius gebonden, sedert eenigen tijd zijn opmerkzaamheid gewekt had.

Coponius glimlachte: „daar zit lijftocht in voor vier dagen: ik heb mij, als een verstandig spijsverzorger, ons bezoek ten nutte gemaakt om mijn voorraad te vermeerderen."

„Inderdaad! — En hebt gij die eetwaren gestolen of gekocht?”

„Geen van beide: ik heb mijn toestand aan Ada blootgelegd: en gij gevoelt, dat na den dienst, dien wij haar bewezen hebben, hof en kelder voor mij openstonden, en zij zeer tevreden was, mij met deze kleinigheid gelijk zij 't noemde, te kunnen gerieven.”

„Was dat het onderwerp van uw geheim gesprek, eer gij de hoeve verliet?” vroeg Aquilius, terwijl èen glans van vergenoegen zijn gelaat overdekte. Coponius knikte toestemmend.

„Ik schaam mij over u, Tarpa!” zeide Aquilius, die, hoewel over den aard van het onderhoud gerustgesteld, het echter onbescheiden van Coponius achtte, Ada's dankbaarheid op deze wijze te hebben misbruikt: „wat moet zij van u denken?”

„Kom kom!” zeide Coponius: „nood breekt wet: en het eten zal er ons morgen te beter om smaken, wanneer wij de geefster gedenken.”

Aquilius beet op de lippen en zweeg. Na eenige oogenblikken vatte hij het woord weder op en zeide:

„Tarpa! het bericht, dat ons Brinio heeft gegeven, moet niet verwaarloosd worden. Morgen met het aanbreken van den dag, en eer nog Vulpes vertrokken is, begeef ik mij naar den Brittenburg. Ik wil daarover nog hedenavond met den ouden Liffio raadplegen.”

„Tot uw dienst,” zeide Coponius: „maar, bij Pollux! ik voorspel u, dat het geen drie dagen meer duren zal, of wij zijn met Massa in openbaren oorlog. Op mij is hij reeds gramstorig wegens de spijsleverantie: het gebeurde van heden zal hem niet vriendelijker doen zijn: en hetgeen gij morgen zien zult, zal de breuk volkomen maken.”

„Ik mag mijn plicht niet verzaken uit vrees voor zijn ongenoegen,” zeide Aquilius: „en wat de voorvallen van dezen dag betreft, òf hij draagt daaraan geen schuld, en dan zal hij er nimmer iets van hooren: òf hij is de aanlegger der daad en dan legt hem zijn eer het zwijgen op. Hoe dit zij, wij moeten geduldig afwachten, wat er van komen zal.”

Onder dit gesprek waren zij de brug van Matilo genaderd, waarvan de toegang hun door de vriendschappelijke zorg van Liffio was opengehouden. Coponius ging, zoodra zij binnengereden en afgestegen waren, den medegebrachten voorraad aan zijn getrouwen Seleukus wijzen, en Aquilius begaf zich naar Liffio, wien hij zijn voornemen mededeelde, om, indien het wezen kon, op een bedekte wijze te gaan onderzoeken, hoe het op den Brittenburg met de werving toeging. De oude krijgsman, hoewel zijn verlangen billijkende, maakte verscheidene zwarigheden en bedenkingen; doch ziende, dat Aquilius onverzettelijk bij zijn besluit bleef, gaf hij hem een brief mede aan een wichelaar van de kohorte, de eenige persoon van geheel het leger, naar zijn zeggen, dien hij vertrouwde, en die in dit geval geneigd zou zijn hem van dienst te wezen; waarna Aquilius onder dankbetuiging afscheid van hem nam, en zich ter ruste begaf, waar het beeld van Brinio's bevallige zuster hem eerst uit den slaap hield en vervolgens in zijn droomen voor den geest zweefde.

XI.

Reeds vroegtijdig verliet Aquilius zijn legerstede, sloop, naar aanleiding van het plan, door hem gevormd, te voet, in de eenvoudigste kleeding, en zonder eenig teeken zijner waardigheid, het kasteel uit door de westelijke poort en volgde den weg, die, dwars door het zandige duin heen, naar den Brittenburg bracht. De afstand tusschen dezen en Matilo was niet grooter dan ongeveer een uur gaans, en weldra deden zich de trotsche muren van den Brittenburg aan zijn oogen voor, en ontdekte hij, een hoogte beklimmende, de aanzienlijke winterlegering, welke om het hoofdgebouw heen zich uitbreidde, en waarin talrijke scharen als een mierenhoop zich heen en weder bewogen. Meer zuidwaarts, aan den linkeroever der rivier, en aan het einde der heirbaan, lag het volk-

rijke Lugdunum, toen de voornaamste stad aan den Nederrijn en de stapelplaats van een levendigen handel: en aan de overzijde van het kamp verhief zich de wachttoren van Calla boven de kruinen dier naakte zandduinen, welke sedert niet slechts den Brittenburg onder hun rollend zand bedelven zouden, maar ook het rijke Lugdunum zoo ten eenenmale overstelpen, dat de nazaat zelfs de plaats vergeefs zoekt, waar het eenmaal gestaan heeft.

Aquilius trad, zonder iemands aandacht te trekken, het kamp binnen, dat, aan vier zijden open, gedurig door allerlei slag van menschen bezocht werd. Hij wandelde eenige reizen heen en weder tusschen een talrijk mengelmoes van krijgsknechten, die zich in den wapenhandel oefenden, of hunnen arbeid aan de omwallingen en rasterwerken verrichtten, en van alles behalve verleidelijke Sirenen, die vruchten of drank te koop boden en door een schor of piepend gezang de oplettendheid der voorbijgangers poogden op te wekken.

Reeds zocht Aquilius naar iemand, wien hij vragen kon, waar de wichelaar Bassus te vinden was, toen hij, langs een rasterwerk gaande, dat dwars door de legerplaats heenliep, aan de andere zijde een gesprek hoorde voeren, hetwelk zijn opmerkzaamheid gaande maakte. Hij bleef stilstaan, zag door de reten, en ontdekte eenige krijgsknechten, deels zittende, deels staande, die schenen te luisteren naar hetgeen hun een ander persoon, die in burgerlijk gewaad gekleed was, bleef voorhouden. Maar niet weinig stond Aquilius verwonderd, toen hij in dezen laatsten denzelfden man herkende, die daags te voren door Daginus in 't water gejaagd was: in 't kort, den spijsverzorger Vegetus.

Nieuwsgierig om te vernemen, welke rol deze man hier speelde, en als door een voorgevoel gedreven, dat hij van hem iets zou kunnen vernemen betreffende het oogmerk zijner komst, verdubbelde hij zijne oplettendheid, en hoorde onopgemerkt het volgende gesprek:

„Ik zeg u, Titus! en u Cneus!" zeide Vegetus: „dat gij goed moet onthouden, wat ik u gelast heb, of dat de rotting-

slagen als hagel op uw rug zullen vallen. Vulpes begeert het zoo: — en gij weet, dat hij niet gemakkelijk is, wanneer zijn bevelen niet worden opgevolgd."

„Maar ik herhaal u, Vegetus!" zeide een dergenen tot wie hij sprak en die een Onderofficier scheen: „dat er onder de knapen, die hier gisteravond zijn aangebracht, vier jonge meisjes zijn, zonder een aantal kinderen te rekenen, die men liever naar de school dan naar het leger moest sturen."

„Dat gaat u niet aan, waanwijze snapper!" hervatte Vegetus: „zij zijn hier eens gebracht en zullen ook niet weggezonden worden dan op een bevel van Vulpes. Waar bemoeit zich zulk een ezel als gij niet al mede? Jonge meisjes! Is er misschien een liefste van u bij? — En dan, hoe hebt gij dat kunnen weten?"

„Bij Jupiter!" zeide de Onderofficier, lachende: „dat is een kluchtige vraag! — Ik zal toch zoo dom niet zijn, of ik kan wel zien...."

„Gij kunt niets zien, gij driedubbele gek! Weet gij het beter dan de wervers, die ze gehaald hebben? En dan, indien de Cesar eens verkoos een keurbende van Amazonen op te richten, wat zoudt gij daartegen hebben in te brengen?"

„Bij Hercules!" zeide een der toehoorders: „daar zou ik gaarne bij dienen."

„Gij zoudt er nooit heelshuids afkomen," duwde een ander hem toe: „hoe zoudt gij u onder zooveel wijven redden, gij, die alleen dienst genomen hebt om de klappen te ontgaan, die uw teedere wederhelft u dagelijks met zulk een milde hand toedeelde."

Een luid gelach volgde dit geestig gezegde, waarop degene, wien het gold, een even snedig antwoord wilde geven, toen Vegetus op een knorrigen toon weder begon:

„Kom kom! gekheid genoeg: gij staat daar om die lafheden te lachen, als viel er niets te doen. Vulpes zal zoo aanstonds komen, en zoo alles niet gereed is, gij weet wat u te wachten staat. Pas vooral op, Titus! dat zich niemand in den omtrek van de gehoorkamer bevinde, of...."

„Ik ken mijn dienstplicht," zeide de Onderofficier, verstoord: „en behoef dien van u niet te leeren. Gij wilt aan krijgsknechten bevelen geven en zijt zelf niet meer dan een verloopen spijsverkooper."

„Schurk!" zeide Vegetus: „ik spreek op last van Vulpes, en gij durft...."

„Bewaar uw naam voor u zelven," viel Titus hem in de rede: „en pas op, een woord meer op dien toon te zeggen, of ik loop naar mijn Centurio en laat u uit het kamp jagen, met verlof van er nooit weer in te komen."

„Het zal u rouwen, aldus tot mij gesproken te hebben," zeide Vegetus, terwijl hij hem met de vuist dreigde en zich langzaam verwijderde. Ziende echter, dat de Onderofficier een beweging naar hem toe maakte, verhaastte hij zijn stap en was spoedig uit het gezicht.

„Gij handelt onvoorzichtig, Titus!" zeide een der krijgslieden: „dat gij dien knaap beleedigt. Gij weet, in welke gunst hij bij zijn voormaligen meester staat: denk toch, dat men zijn hof niet bij een juffer maakt, wanneer men haar hond met steenen smijt."

„Dat moge waar zijn," zeide Titus: „maar mijn bloed begint te koken, wanneer ik zulk een laffen bloedzuiger, die niet eens een soldatenrok aan 't lijf draagt, hier den meester zie spelen. Dat hij in zijn verderf loope! — Maar genoeg! gaat vooruit; ik zal terwijl zorgen, dat de plaats in gereedheid zij, waar Vulpes de nieuwe manschappen wil onderzoeken. Hem moeten wij wel gehoorzamen, hoe hard het ook valle."

Met deze woorden verwijderde hij zich en ging, een weinig verder, een der poorten door, welke zich van afstand tot afstand in het rasterwerk bevonden. Daar ontmoette hij Aquilius, die gelijken tred met hem gehouden had en hem bij de mouw vatte.

„Hoor eens, goede vriend!" zeide deze: „ik moet even met u spreken."

„Wie zijt gij?" vroeg Titus, op een norschen toon: „ook

al een zoetelaar of zwervende kramer, die evenals Vegetus hier bevelen komt geven? Maak maar rechts-om-keert, want ik ben heden niet in de beste luim."

„Geene bevelen," zeide Aquilius: „ik kom u een gunst verzoeken. Wees zoo goed, en zeg mij, waar ter plaatse Vulpes de geworven jongelingen in oogenschouw zal nemen."

„Vraagt gij anders niet?" zeide de Onderofficier: „dat kan ik u gemakkelijk zeggen: gij ziet die houten loods aan de zuidzijde van het kamp, waar al die schildwachten heen en weder loopen? — Nu! daar binnen zitten de nieuwe manschappen opgesloten: en in het gehoorvertrek van het wachthuis daar tegenover zal Vulpes zitten en hen een voor een voor zich laten komen."

„En wat zijn dat voor lieden, die daar voor het wachthuis in zulk een aantal vereenigd zijn?"

„Dat zijn de ouders, bloedverwanten of kinderen, die een losprijs voor hunne betrekkingen komen aanbieden."

„Een losprijs!" herhaalde Aquilius: „de dienstneming geschiedt immers vrijwillig."

„Vrijwillig? — waar komt gij vandaan, beste maat? Dat mag zoo geweest zijn in de goede dagen van Druzus of Corbulo; maar ik zweer u, de last van Massa aan de Hoplieden luidt tegenwoordig: rechts en links het veld in! en brengt al wat gij vangen en grijpen kunt naar den Brittenburg."

„Ik twijfel, of dat de bedoeling van den Cesar zij," zeide Aquilius, het hoofd schuddende: „maar gij spraakt zooeven van kinderen, die een losprijs kwamen aanbieden: „ik beken u, dat ik dit niet recht begrijp."

„Bij Pollux!" zeide Titus: „gij zoudt dit best begrijpen, indien gij eens naast Vulpes in den stoel zat, als hij hun belangen aanhoort."

„Zie, dat was juist hetgeen ik wenschte," zeide Aquilius: „zoudt gij mij niet een plaatsje kunnen bezorgen, waar ik hem hooren kon zonder zelf gezien te worden?"

„Zijt gij een zot, of houdt gij mij er voor?" vroeg de Onderofficier, op een toon van bevreemding: „is dat een vraag?

Wat beeldt zich zulk een vent niet al in! Weet gij, dat men u halfdood zou slaan, zoo men u slechts op twintig passen afstands van het wachthuis vond, wanneer Vulpes er binnen zit? — en met mij zou het niet beter afloopen, zoo ik het toeliet!"

„Ik heb hier zalf om uw wonden bij voorraad te heelen," zeide Aquilius, hem een paar geldstukken in de hand stoppende.

„Gelooft gij, dat ik mij laat omkoopen?" vroeg Titus: „loop heen: al boodt gij mij nog eens zooveel, ik deed het niet: — en bovendien, het zou mij niet genezen; want Vulpes zoude zich niet vergenoegen met mij te laten afkloppen: maar bovendien het ontvangen geld wat deftig uit mijnen buidel in den zijnen doen overgaan."

„Ik waarborg u, dat gij niets dergelijks te vreezen hebt," zeide Aquilius.

„Een schoone waarborg!" zeide Titus: „loop heen, en zoek een ander, wien gij dergelijke zotheden wijsmaakt."

„Een betere waarborg dan gij denkt, beste vriend! hoor! gij zijt een eerlijke vent, en ik kan mij aan u vertrouwen. Ik ben de Primipilus, door den Veldheer herwaarts gezonden om de werving te doen. Ik zou dus recht hebben, met Vulpes, en zelfs zonder hem, die manschappen in oogenschouw te nemen; maar te oordeelen naar hetgeen ik u zelf heb hooren zeggen, zult gij niet verwonderd zijn, dat ik den man niet vertrouw en eenigszins nieuwsgierig ben, te weten, hoe het met die lichting toegaat."

„En gij zweert mij, dat gij de Primipilus zijt," zeide de Onderofficier, slechts half geloof slaande aan hetgeen Aquilius zeide.

„Ik zweer het u: en zoo gij bewijs behoeft, hier is een brief, dien de Centurio Liffio mij voor den wichelaar Bassus medegegeven heeft en die mijn rang vermeldt. Doch, zoo gij mij helpen kunt, heb ik dien niet van doen. — Bewijs mij nu den gevraagden dienst, en ik beloof u, het zal aan mij niet haperen, zoo die schurk van een Vegetus geen loon naar werk krijgt."

„Bij Hercules! zoo ik dat wist," zeide Titus, zich de handen wrijvende: „ik wil er de kans van loopen, en zal uw zin doen, Primipilus! maar gij belooft mij, dat gij mij voor de gevolgen zult vrijwaren?"

„En dat ik u wel zal beloonen bovendien," zeide Aquilius.

„Welnu! volg mij dan," zeide de Onderofficier.

Aldus pratende, waren zij den troep Kaninefaten genaderd, die, deels vloekende, deels schreiende, deels in stille droefheid voor zich ziende, voor de houten loods stond, die hun dierbaarste panden bevatte. De Onderofficier baande zich een weg door hen heen en begaf zich toen, altijd gevolgd door Aquilius, binnen het in de nabijheid gelegen wachthuis. Dit gebouw werd in tweeën gedeeld door een gang, die er midden doorliep en aan weerszijden op het plein uitkwam. Midden in die gang was een soort van portaal, bij gelegenheden als deze tot gehoorvertrek ingericht en waar zich een zetel voor Vulpes en een tafel met een lager zitbank bevonden: de Centurio had alzoo het gemak, hen, die hij hooren wilde, door de opene gang voorbij zich heen te laten trekken, zonder dat zij elkander ontmoetten of verdrongen.

„Dit is nu alles wel," zeide Aquilius: „maar waar zult gij mij verbergen?"

„Zie eens of deze schuilplaats u aanstaat," zeide de Onderofficier, en opende een hok, in den muur gemaakt, en dienende om des winters den voorraad te bergen van hout en plaggen, die in het wachthuis verbrand werd: „ik geloof niet," zeide hij, „dat men u hier zal zoeken."

„De schuilhoek is voortreffelijk," zeide Aquilius: „maar ik zal er beter kunnen hooren dan zien."

„Gij zult er alles op uw gemak kunnen zien," zeide Titus, „indien gij slechts uw oog voor deze reet houdt. Maar ik reken er op, dat gij mij niet in den steek laat."

„Wees onbezorgd," zeide Aquilius: „niemand zal u eenig leed doen."

„Ik hoop het. Maar nu ga ik van hier: want Vulpes zal weldra komen: en ik moet zorgen dat de wacht overal ver

dubbeld worde. De Goden mogen u gunstig zijn, Primipilus!"

Met deze woorden verwijderde hij zich en Aquilius plaatste zich in zijn schuilplaats om aldaar den loop der gebeurtenissen af te wachten.

Slechts een korten tijd had hij aldaar doorgebracht, toen eerst een groot rumoer om het wachthuis en vervolgens een diepe stilte, gelijk aan die, welke de verschijning van eenig gevreesd voorwerp teweegbrengt, hem deden veronderstellen, dat Vulpes niet verre meer af was. Hij plaatste derhalve het oog voor de reet: een der deuren ging open, en Vulpes trad binnen, gevolgd door Vegetus, die eenig schrijfgereedschap droeg. De tegenwoordigheid van laatstgemelde verwekte bij Aquilius een hevige verontwaardiging: en dubbel wenschte hij zich geluk met den maatregel, dien hij genomen had; want wat kon hij verwachten van iemand, die gelijk Vulpes, bij een zoo gewichtige werkzaamheid als deze, geene andere hulp of getuige bij zich nam dan een schelm, gelijk de spijsverzorger.

„Kom!" zeide Vulpes, zich zettende en de wassen tafeltjes uit de handen van Vegetus nemende: „wij moeten spoed maken. Ga aan dat gepeupel verkondigen, dat de naam van al wie tot mij gebracht wordt, overluid zal gelezen worden, en dat het aan ouders of betrekkingen uit groote genade vergund wordt, den zoodanige te vergezellen, mits slechts één tevens kome."

Vegetus trad naar buiten: de aankondiging van Vulpes werd aldaar door den uitroeper in de Latijnsche taal gedaan en door Vegetus in de Germaansche herhaald; waarna de spijsverzorger, die, gelijk Aquilius hierdoor bemerkte, als tolk bij de onderhandelingen dienen moest, weder binnenkwam. De naam van een der gepreste Kaninefaten werd kort daarop tot driemaal toe uitgegalmd, en een oogenblik later trad degene, die opgeroepen was, binnen. Deze was een kloek gebouwde kerel, in de kracht zijns levens en van een krijgshaftige houding. Hij bleef over den zetel van Vulpes staan en zag hem aan met een onverschrokken blik.

„Vegetus!" zeide Vulpes, na den Kaninefaat even te hebben aangekeken: „zeg hem, dat hij goedgekeurd is."

„Er is geen tolk tusschen ons noodig," zeide de Kaninefaat in redelijk Latijn: „ik heb geen vijftien jaren onder uw volk gediend zonder uw taal te leeren. Maar ik heb u slechts te zeggen, dat ik niet verlang, weder dienst te nemen. Ik ben eerst een jaar terug, heb vrouw en kind, en...."

„Des te grooter ezel zijt gij," viel hem Vulpes in de rede, „dat gij u hebt laten pressen. Gij zult dienen, vriend! daar is geen bidden voor. Men heeft juist zulke menschen noodig als gij zijt, die de wapenen kunnen voeren."

„En sedert wanneer," vroeg de Kaninefaat, „worden wij gedwongen tegen onzen zin te dienen? Ik zeg u nogmaals: ik begeer in mijn land te blijven."

„Gij hadt dit moeten vertellen aan hen, die u hier gebracht hebben," zeide Vulpes: „ik heb niets anders te doen, dan te onderzoeken, of gij geschikt zijt tot den dienst."

„Aan hen, die mij hier gebracht hebben!" herhaalde de andere, met een uitdrukking van hevige verontwaardiging: „alsof men, toen men mij onvoorziens aangreep en medesleepte, mij gevraagd had...."

„Brengt hem weg," riep Vulpes, een wenk gevende aan de krijgsknechten, die in de deur stonden: „zoo het op deze wijze moet voortgaan, zitten wij hier tot morgen."

En de gepreste werd ondanks zijn tegenstreven door de soldaten gegrepen en de deur aan de overzijde uitgevoerd, terwijl Aquilius hem nog van verre hoorde mompelen over het onrecht, dat hem werd aangedaan.

Twee of drie der opgevangen landlieden, die hem volgden, drukten zich nagenoeg op denzelfden toon uit en werden op gelijke wijze door Vulpes behandeld.

„Bij Jupiter!" zeide deze tegen Vegetus: „indien het zoo voortgaat, zullen de koffers niet gevuld worden. Ik geloof, dat die domme wervers, om ons te kwellen, niet anders als knappe soldaten hebben opgepakt."

„Wees onbezorgd," zeide Vegetus: „er zullen er zoo meteen wel opdagen, die al zoo ongeschikt zijn om wapens te voeren als een blinde kat om muizen te vangen."

Deze voorspelling werd terstond bewaarheid; want de eerste, die zich nu voordeed, was een afgeleefde grijsaard, wien zijn zwakke beenen nauwelijks konden dragen: een jonge knaap volgde hem met tranen in de oogen en de handen te zamen gevouwen.

„Gansk!.... Gansk!...." mompelde Vulpes, de voor hem liggende rol inziende; „hoe luidt die naam, Vegetus?"

„De man heet Gansken," antwoordde deze: „dat zegt zooveel als anser in 't Latijn."

„En welke van de twee ganzen is geprest, de oude of de jonge?"

„De oude, zoo ik mij niet bedrieg," antwoordde Vegetus.

„Welnu! zeg hem dan, dat hij een goed soldaat zal wezen."

De tolk herhaalde deze woorden in de Germaansche taal aan den ouden man, die zich vergenoegde, met de oogen en handen van verbaasdheid op te heffen; maar de jongeling, tusschenbeide tredende, hield een krachtige toespraak, waarvan Vulpes geen woord verstond, en Aquilius evenmin; ofschoon het dezen voorkwam, dat de knaap aanbood, voor den ouden man te vertrekken. Die opvatting werd bevestigd, toen Vegetus den inhoud van het verzoek aan Vulpes mededeelde.

„Zeg hem," zeide Vulpes, „dat ik niet gerechtigd ben, den eenen voor den anderen aan te nemen; doch geef hem onderhands te kennen, dat hij een ander aanbod doe."

Aquilius kon duidelijk de verontwaardiging bespeuren, welke de beide Kaninefaten bezielde, toen Vegetus hun te kennen gaf, door wat middel de oude man zich kon losmaken. Een korte woordenwisseling had plaats, ten gevolge waarvan de tolk zich opnieuw tot Vulpes wendde.

„Hij biedt zijn beste koe," zeide hij.

„Denkt hij, dat ik een ossenweider ben?" vroeg Vulpes, een verstoord gezicht zettende: „zoo hij zijn beste koe biedt, heeft hij er nog meer. Zeg den knaap, dat hij morgen met

twee runderen te Lugdunum ter markt kome en er mij den prijs van in handen stelle: tot zoolang blijft de oude man hier. De volgende!"

Het paar, dat nu verscheen, leverde een volkomen tegenbeeld op met hetgene vertrokken was. Het was een blonde knaap van nauwelijks vijftien jaren, wien een vrouw van middelbaren leeftijd met beide armen omvat hield. Aan hunne wederzijdsche gelijkenis en aan den blik van teederheid, dien zij op hem gevestigd hield, kon men de moeder en den zoon niet miskennen.

„Hoe!" riep zij in hare landstaal uit, eer nog Vulpes of zijn tolk een woord gesproken hadden; „gij wilt mij mijn kind afnemen, mijn eenige, al wat mij, droeve weduwe, overschiet? Och! wat zoudt gij met het arme schaap toch uitrichten? Is hij in staat een zwaard te dragen of een wapenrusting te omgorden? Levert ons land geen strijdbare mannen genoeg op, dat gij een kind moet oplichten en van het hart zijner moeder scheuren? Is het met zulke soldaten, dat de groote Cesar het gebied der wereld veroverd heeft?"

„Vrouwtje!" zeide Vegetus, de schouders ophalende tegen Vulpes, die hem vroeg, wat dat gejammer beteekende: „de Centurio kan aan dat alles niets doen; maar zoo gij eenig geld kunt besparen, zie ik wellicht kans om een plaatsvervanger voor uw zoon te bekomen."

„Helaas!" zeide de ongelukkige moeder: „wat kan ik geven? Ik bezit niets als eene koe, die mijn geheel bestaan uitmaakt."

„Dat is altijd wat," zeide Vegetus, met dezelfde koelheid: „ik neem die koe, en zal den Centurio voldoen."

„En ik zal met mijn kind dagwerk moeten doen bij anderen?" vroeg de vrouw, hare handen wringende.

„Zooals gij wilt. Wij dwingen u tot niets. Wel beschouwd, is het beter dat uw zoon vertrekke; dan hebt gij immers den kost voor u zelve, en een blozende knaap als hij is altijd welkom bij het leger."

De afschuwelijke uitdrukking, welke deze laatste woorden

vergezelde, deed het ongelukkige moederhart van ijzing wegkrimpen. Zij kende de losbandigheid van zeden, welke in het Romeinsche leger heerschte, en zij besloot liever alles op te offeren, dan dat haar lieveling daarvan het slachtoffer zoude worden.

„Welnu!" zeide zij: „neem mijn laatste bezitting; en tevens," voegde zij er mompelend bij: „den vloek eener moeder."

„'t Is wel!" zeide Vegetus: „uw zoon blijft zoolang hier, tot gij u van uwe belofte gekweten hebt."

Dit gezegd hebbende, gaf hij in korte woorden den uitslag van het verhandelde aan Vulpes op, en men ging tot een volgend verhoor over.

Verscheidene anderen verschenen: sommigen in de kracht van hun leven en tot den dienst volkomen geschikt, en de zoodanigen liet Vulpes zonder verdere woordenwisseling voorbijgaan; anderen zwak en onmachtig te dienen, en tot losprijs dezer laatsten wist Vulpes of zijn getrouwe handlanger altijd eenig geld of beloften van de hen verzellende bloedverwanten te trekken. Eindelijk verscheen een jong meisje, tenger en ziekelijk van uitzicht; want, gelijk de Onderofficier Titus gezegd had, men had bij een lichting van krijgsvolk ook de zwakke kunne geprest, en Aquilius was niet weinig nieuwsgierig om te weten, hoe Vulpes dezen roof zoude vergoelijken. De jonge maagd was echter niet alleen. Een breedgeschouderde Kaninefaat vergezelde haar, een man van ongeveer vijf en veertig jaren, bij wien het blonde, reeds op sommige plaatsen vergrijsde hoofdhaar sterk afstak tegen de door de zon verbrande gelaatstrekken. Zijn houding was krijgshaftig en toonde, niet minder dan de litteekens op wang en voorhoofd, aan, dat hij menigen strijd had gezien: terwijl de fierheid van den oogopslag en de waardigheid der gebaren iemand verkondigden, gewoon te bevelen. Hij droeg een mantel van konijnevellen gemaakt, die, op de borst geopend, een breeden gordel zien liet, waarin een lange, scherpgepunte priem gestoken was, een voorwerp, hetwelk bij Vegetus een geheime ontroering teweegbracht, maar waarop Vulpes slechts een blik van minachting wierp.

„Met welk recht, Centurio!” vroeg de Kaninefaat, in zeer goed Latijn en op een hoogen toon, terwijl hij Vulpes met een gestrengen blik aanzag: „met welk recht is deze maagd aan haar moeder ontvoerd?”

„Wie zijt gij, die u hare belangen aantrekt?” vroeg op zijn beurt Vulpes, die, ongewoon te blozen, den blik van den Kaninefaat met een even trotschen blik beantwoordde.

„De vader van dit meisje heeft mij stervende zijn dochter aanbevolen. Zij staat onder mijn voogdij en in die hoedanigheid zal ik haar tegen uw geweld beschermen: mijn naam is Markman van den Blinkert.”

Een geheime ontroering maakte zich van Aquilius meester, toen hij den man zich hoorde noemen, wiens lot in zulk een nauw verband stond met dat der beminnelijke Ada. Met dubbele belangstelling beschouwde hij nu den Kaninefaat, wiens uiterlijk de hooge achting volkomen scheen te rechtvaardigen, waarmede het huisgezin van Brinio over hem had gesproken.

„Welnu Markman! of hoe gij heeten moogt!” zeide Vulpes, „wat hebt gij ten behoeve uwer pupil te vertellen?”

„Slechts dit,” antwoordde Markman, „dat gij haar terstond in vrijheid stelt en hen ter straffe zendt, die het hebben durven wagen, een vrije maagd met geweld te ontvoeren. Geloof mij, was ik bij die schenddaad tegenwoordig geweest, niet een van die soldaten, die zich verlagen door een roovershandwerk uit te oefenen, was levend naar den Brittenburg teruggekeerd.”

„Taratantara!” zeide Vulpes, het geluid zijner woorden nabootsende: „denk niet, dat groote woorden ons verschrikken: het leger heeft zoetelaarsters noodig, zoowel als krijgslieden: en ik acht haar bij uitnemendheid voor die betrekking geschikt. Was zij uwe vrouw of verloofde, de zaak zou nog te vinden zijn: doch thans is er niets aan te doen, tenzij gij een billijken losprijs voor haar verlangt te betalen.”

„Geen penning zal ik geven,” zeide Markman, „om te bekomen, hetgeen de rechtvaardigheid vordert dat gij mij toestaat.”

„Dan wasch ik er mijne handen van af," zeide Vulpes, de schouders ophalende: „gij hebt afgedaan. Soldaten! brengt dit meisje weder weg."

„Wacht u, de handen aan haar te slaan," zeide Markman tegen den toetredenden krijgsknecht. „Dit meisje," vervolgde hij, haar de vlakke hand op het hoofd leggende, „is onder mijne bescherming en zal mij niet verlaten."

„Dat zal zij ook niet," zeide Vulpes, hem met een kwaadaardigen lach aanziende: „want gij zult evenzeer tot den dienst bestemd worden. Soldaten! grijpt dien wederspannige en brengt hem wel gekneveld bij de overigen."

„Denk wel na, wat gij durft bestaan," zeide Markman, hem scherp in 't gezicht ziende en vervolgens den blik latende rondgaan op de krijgsknechten, die van hun kant weinig genegenheid schenen te gevoelen, iemand aan te randen, wiens wederstand hun wellicht duur kon te staan komen.

„Wat ik gezegd heb, blijft gezegd," zeide Vulpes: „volvoert mijn bevel!"

De soldaten aarzelden nog een oogenblik: maar ziende, dat Markman de houding niet aannam van iemand, die zich wil verdedigen, sloegen zij de handen aan hem en aan de jonge maagd. Op hetzelfde oogenblik deed een forsche kreet van „laat af!" zich hooren. De soldaten traden verbaasd terug: Vulpes rees van zijn zetel, en Aquilius, die op het zien der geweldenarij, die Vulpes plegen liet, den raad der voorzichtigheid vergeten had, en onwillekeurig, alleen gehoor gevende aan zijn verontwaardiging, zijn stem had verheven, trad uit zijn schuilhoek te voorschijn.

„Wat beduidt dit?" vroeg Vulpes, met ongeveer hetzelfde onaangename gevoel, dat een zakkenroller ondervinden moet, die op heeterdaad betrapt wordt, terwijl Vegetus op den aanblik van den Primipilus de knieën onder het lijf voelde knikken.

„Ik zie met genoegen, Centurio!" zeide Aquilius tegen Vulpes, terwijl de krijgsknechten, over zijn onverwachte verschijning verbaasd, een weinig terugtraden, in afwachting,

wat er verder gebeuren zoude, en Markman, altijd even kalm, in dezelfde houding staan bleef: „ik zie met genoegen, hoe voortreffelijk gij mijn belangen waarneemt, zonder de uwe daarbij te vergeten. Ik gevoel mij echter verplicht, u te zeggen, dat ik geene andere manschappen van u zal overnemen, dan die vrijwillig dienst nemen, of door hunne hoofden tot dat einde gezonden worden. Gij zult dus hen, die door geweld in uw macht gekomen zijn, weder dienen te ontslaan, en hun teruggeven, wat gij hun of hunne betrekkingen hebt afgetroggeld: terwijl ik overigens u waarschuw, dat ik uw knevelarijen den Overste, en, zoo dit niet baat, den Veldheer zelf zal klagen. Het is de schuld van u en hen, die u gelijken, dat de Romeinsche naam in deze landstreken een voorwerp van haat geworden is."

Vulpes had gedurende deze toespraak de tegenwoordigheid van geest, die hem bij het onverwachts opkomen van Aquilius een oogenblik verlaten had, geheel terugbekomen, en, beseffende, dat zijn eenige toevlucht in onbeschaamdheid lag: „Thuscus!" zeide hij: „gij neemt een toon aan, die u niet betaamt: althans niet in dit oogenblik en in het gewaad, dat gij draagt. Ik vertegenwoordig hier den Bevelhebber en heb hem alleen rekenschap te geven van mijn handelwijze. Wat u betreft, gij moet tevreden zijn, zoodra men u ten bestemden tijde de manschappen levert, die gij halen komt. Het is onze zaak, hoe wij die bijeenverzamelen. — Voor het oogenblik verzoek ik u, mij stil mijn gang te laten gaan en mij niet te storen in de taak, die ik hier te vervullen heb. Ik zou u gaarne voorstellen, die met mij waar te nemen, maar," voegde hij er met een spottenden lach bij, „gij zijt ontbloot van de teekenen uwer waardigheid. Zoo gij echter verlangen mocht, getuige te zijn van het verdere onderzoek, dat ik ga instellen, belet ik u niet, opnieuw gebruik te maken van de gelegenheid, welke gij met zooveel smaak en oordeel hebt gekozen. Dit zeggende hield hij de deur van het hok open, als wilde hij Aquilius uitnoodigen, daar weder binnen te gaan.

De Primipilus stond op zijn beurt verbluft van den toon,

dien Vulpes aannam en dien hij voor het oogenblik niet bij machte was te doen dalen. „Gij hebt gelijk,” zeide hij, na eenige oogenblikken zwijgens: en ik verlies mijn tijd door met u te redekavelen. Het is niet tot den lagen dienaar van Massa, het is tot hem zelf, dat mijn woorden gericht moeten zijn. Vaarwel!”

Met deze woorden wilde hij zich verwijderen, toen Markman een stap voorwaarts deed.

„Toef nog een oogenblik, edele Thuscus!” zeide deze: „het is mijn oogmerk, u naar den Bevelhebber te vergezellen.”

„Dat zal niet gebeuren, bij Pollux!” zeide Vulpes: „en wat er ook naderhand moge gebeuren, heden zal mijn last worden uitgevoerd en gij zult in de barak gebracht worden.”

„Dat zal ik niet,” zeide Markman, altijd met dezelfde bedaardheid: „ik heb met eigen oogen willen zien, hoeverre uw stoutheid gaan zoude. Ik heb thans ondervonden, dat zij zich niet bij bloote knevelarij bepaalt, maar dat gij u zelfs niet ontziet, de handen aan een Romeinsch burger te doen slaan.”

„Gij!” zeide Vulpes, verbaasd: „wat heeft dit te beduiden?”

„Mijn naam is Markman in het land mijner vaderen,” hernam de Kaninefaat: „toen ik onder Sabinus het bevel over eene kohorte voerde, droeg ik den naam van Julius Maximus.”

„En waarom mij dit niet terstond gezegd, Overste?” vroeg Vulpes, zijn spijt niet kunnende verbergen; want wat schaamte betrof, deze was hem onbekend.

„Omdat ik recht kwam vorderen,” antwoordde Markman: „en dat ik dit niet aan mijn rang, maar aan mijn goede zaak alleen wilde verschuldigd zijn. — En thans, nog een raad heb ik u te geven. Wees voorzichtig! — want het gebouw, dat gij optrekt ten onzen koste, kon wel instorten en u onder zijn puin bedelven.”

Dit gezegd hebbende, nam hij het meisje bij de hand en vertrok met Aquilius midden door de krijgsknechten, die zich eerbiedig aan weerszijden schaarden, hem de eerbewijzing toebrengende, aan zijn rang verschuldigd.

„Dat hen de Goden verderven!” riep Vulpes, zoodra hij zich

met Vegetus alleen bevond: „hoe kwam die vervloekte Primipilus hier verscholen?"

„Wie kan het uitvorschen?" zeide Vegetus: „in allen gevalle heeft hij ons een leelijken trek gespeeld."

„Had ik het kunnen ruiken, dat hij zich daar binnen bevond," zeide Vulpes, „ik had de deur van dat hok laten dichtmetselen en hem van honger doen omkomen. Dat hij verga, die lastige bemoeial!"

„Ik wensch niets liever," zeide Vegetus: „daar hij mij gisteren niet minder leelijk in den weg heeft gezeten, toen ik, om den Bevelhebber te vergenoegen, met mijn makkers een aardig duifje had opgelicht. Wel is waar, van achteren geloof ik, dat wij ons in de persoon eenigszins vergist hebben; doch dat neemt niet weg, dat ik mij op dien Thuscus en op zijn dikken makker zal wreken, of mijn naam moet ophouden Vegetus te wezen."

„Het komt er slechts op aan," zeide Vulpes, de beenen over elkander slaande en de hand aan-den mond brengende als iemand die nadenkt, „een middel te vinden om die hatelijke kerels met gelijke munt te betalen en het verdere nadeel te voorkomen, dat zij ons doen kunnen en dan die Maximus, of Markman ook....! hij moet niet straffeloos een spaak in ons wiel steken."

„De beide Hoplieden zie ik nog geen kans om aan 't lijf te komen," zeide Vegetus: „maar wat Markman betreft, zoo kan ik van hem zaken verhalen, die slechts een weinig kleur en optooisel behoeven, om zijn hoofd onder de bijl te brengen."

„Inderdaad!" zeide Vulpes: „waarin bestaat dit, bid ik u?"

„Met uw verlof," zeide Vegetus: „ik wensch dit liever aan den Bevelhebber te openbaren."

„O ho! gij wilt het loon des verklikkers voor u zelf houden," zeide Vulpes, met een valschen glimlach: „doch het zij zoo: — en dan zal het in allen gevalle best zijn, dat wij terstond naar Matilo op weg gaan. Ha! ha! ik geloof, dat Massa er deerlijk in zal zitten, wanneer hij die vereenigde klachten van Maximus en Thuscus ontvangt. Ik zie hem reeds een benauwd gezicht

zetten en hoor hem honderd volzinnen beginnen zonder er een te eindigen, tot hij er in verward raakt als een snoek in het vischnet. Kom! haast u, de lieden, die buiten staan, af te schepen en tegen morgen terug te bestellen — en dan zult gij met mij naar Matilo."

Deze beide booswichten hunne plannen ten verderve van Markman en Aquilius latende vervolgen, keeren wij tot deze laatsten terug. Nauwelijks bevond zich de Kaninefaat buiten het wachthuis, of, zich tot den Primipilus wendende, zeide hij:

„Het heeft mij goed gedaan, edele Thuscus! u te hooren spreken: en met welgevallen zal ik u aan mijn zijde hebben, wanneer ik de rechten van dit verongelijkte land bij Massa ga voorstaan. Maar ik vrees nog altijd, dat wij bij hem even weinig troost zullen bekomen als bij zijn snooden handlanger."

„Massa zal u recht moeten verschaffen," zeide Aquilius: „hij zou zich niet durven vermeten, de zaak zonder onderzoek te laten. Er zijn bepaalde vormen voorgeschreven, naar welke de lichtingen in dit land geschieden moeten: en elke afwijking daarvan, een zoo grove vooral, zou hem, als daarvoor verantwoordelijk, aan gestrenge berisping, ja aan afzetting, onderwerpen."

„Ik weet niet, of hij een aanklacht duchten zou," zeide Markman, het hoofd schuddende: „in een tijd van onlusten en burgeroorlogen, gelijk het Romeinsche rijk thans moet doorloopen, heeft men te Rome wel wat anders te doen dan zich te bekommeren, hoe een Overste, aan een uithoek der wereld, de gerechtigheid uitoefent. Nochtans, wij kunnen beproeven, hoe hij zich zal willen gedragen. Vergun mij slechts, deze onschuldige maagd, die reeds te lang van hare vrijheid is beroofd geweest, in veilige handen te stellen, en ik volg u naar Matilo."

Na het uiten dezer woorden trad Markman tot de voor de barak verzamelde Kaninefaten, sprak hun in de landstaal eenige woorden van troost en bemoediging toe, die met eerbiedige aandacht werden aangehoord, en, de jonge maagd hun

toevertrouwende, keerde hij bij Aquilius terug; waarop beiden te zamen den weg naar Matilo aannamen.

„Ik had reeds van u gehoord, edele Thuscus!" zeide Markman, nadat zij de legerplaats achter den rug hadden, „en ik kende u, eer ik u ontmoette. Brinio had mij over u gesproken en mij geleerd, u te onderscheiden van hen, die ons land tegenwoordig plunderen en uitmergelen, als ware het hun door de Goden in eigendom geschonken. Mochten al de Romeinen op u gelijken: de gouden dagen van Druzus en Corbulo zouden terugkeeren; — maar, helaas! deze landstreek gelijkt thans een riool, waarin Rome alles uitstort, wat zij meest verachtelijks en onreins bezit."

„Wij willen op betere dagen voor u hopen," zeide Aquilius: „is eenmaal Vitellius in rust op den troon der Cesars gezeten, zijn eenmaal al die bedroevenswaardige tweespalten gestild, die thans nog het rijk verscheuren, dan zal de tijd daar zijn, om het gedane ongelijk te herstellen, en overal, in de gewesten zoowel als bij de bondgenooten, wederom orde en wet te doen heerschen. Tot zoolang kan ik u slechts geduld en lijdzaamheid aanbevelen."

„Ik vrees," zeide Markman, op somberen toon, „dat uw aanbeveling te laat komt. Wanneer de beker vol is, doet een droppel het vocht overvloeien. Dat Massa dit wel bedenke, en zich wachte voor een nieuwe inbreuk op onze heilige rechten, als vrije ingezetenen dezer landen. Hij zoude te ras en te zijnen koste gewaarworden, dat de Kaninefaat niet schroomt, hetzelfde wapen, te voren in Romes dienst gezwaaid, tegen de ontaarde zonen van Rome op te heffen."

„Maximus!" riep Aquilius: „de verongelijkingen, u aangedaan, zijn groot; maar ik bid u, herhaal uwe woorden niet: — als Romein mag ik naar geen taal hooren, die als een bedreiging tegen mijn medeburgers klinkt: ja ik zou mij verplicht achten, zelfs Massa, hoe ik overigens te zijnen opzichte denken mocht, tegen uw bedoelingen te waarschuwen."

„Uw medeburgers!" herhaalde de Kaninefaat: „en ben ik

dit ook niet? .... maar ik geef u verlof, mijn woorden te gaan oververtellen: het is goed, dat Massa de waarheid hoore: wellicht verneemt hij die nog heden uit mijn mond, en bekeert zich, eer het te laat is. Wat u betreft, er geschiede wat geschieden moet, gij hebt aanspraak op mijn vriendschap, en zoo immer de gelegenheid mocht geboren worden, waarin ik u van dienst kon zijn, kunt gij op Markman, of, zoo gij dien naam liever hoort, op Julius Maximus rekenen."

Dit zeggende, vatte hij de rechterhand des jongelings in de zijne en schudde die met kracht.

Aquilius beantwoordde dien handdruk slechts flauw; de taal van den Kaninefaat had hem met sombere gedachten vervuld. Hij voorzag, dat, zoo eens de bedreiging, welke Markman dus zonder terughouding uitte, verwezenlijkt werd, de geringe macht, welke de Romeinen in deze landstreek bijeen hadden, niet toereikend zou zijn om een opstand der ingezetenen te dempen, en hij sidderde op de gedachte, dat niets de krijgsknechten voor den lang verkropten wrok van een met recht verontwaardigd volk zou behoeden. Wel is waar, hij billijkte de klachten der Kaninefaten; maar de schuld lag meer bij de Oversten, die hunne macht misbruikt hadden, dan bij de soldaten, die, de tucht ontwend, slechts het voorbeeld hunner aanvoerders hadden gevolgd. En dan, wanneer hij met zijn gedachten verder ging, kon hij niet nalaten met schrik de gevolgen in te zien, welke de afval van zulke wakkere en getrouwe bondgenooten voor het algemeene welzijn zou teweegbrengen, op een tijd, dat het rijk nog in onrust was en zoovele bloedende wonden had te heelen. Vol van deze treurige denkbeelden, ging hij zwijgend aan de zijde van Markman voort, die, van zijn kant insgelijks in diepe mijmeringen verdiept, het onderhoud niet hervatte.

Zij kwamen eindelijk op Matilo aan, alwaar Aquilius terstond een boodschap aan den Bevelhebber stuurde, waarbij hij voor zich, gelijk voor den Kaninefaat, gehoor verzocht. Weldra kwam het antwoord, dat Massa hen wachtte; maar niet weinig stond Aquilius verwonderd, toen hij, bij den Veldheer gekomen,

dezen in gesprek vond met Brinio en een anderen Kaninefaat, aldaar even te voren aangekomen.

Het zal noodig zijn, ten einde de verschijning van dezen op Matilo te verklaren, den loop van dit verhaal voor een wijl te stremmen en eenige schreden terug te gaan.

XII.

Men zal zich herinneren, dat de Batavier Daginus, na Vegetus in den Rijn te hebben vervolgd, den stroom was overgestoken en zich door de grazige dreven aan den rechteroever had verwijderd. Het pad, door hem gevolgd, en dat gedurig meer noordwaarts op liep, voerde hem weldra in een streek, waar het weiland hoe langer hoe slechter van aard werd en eindelijk geheel ophield, om plaats te maken voor een drassigen grond, waar wadden en rietbosschen, moerassen en venen, in het kort, al wat aarde en water te zamen gemengd minst schilderachtigst kunnen opleveren, zich onderling afwisselden. Woningen waren hier schaarsch en ver vaneen verspreid, en die weinige, welke zich hier en daar op houten palen verhieven, hadden een ongastvrij en armoedig aanzien: de enkele runderen en paarden, die zich nog vertoonden, den begroeiden kant der wegen of de kleine perkjes, die de huizen omringden, kaal scherende, waren mager en klein van stuk, en hun uiterlijk getuigde van het sober onderhoud, dat hun ten deel viel. Het was, dat dit gedeelte der landstreek nog geen voorwerp had uitgemaakt van de zorg der Romeinen, die ongetwijfeld de moeite hadden ingezien, om zoovele poelen en meren in vruchtbaar land te herscheppen, of wel tegen de kosten hadden teruggedeinsd, aan zoodanig een onderneming verbonden. Een reis zelfs door die moerassige oorden was dan ook, vooral bij vochtig weder, geen gemakkelijke noch aangename zaak: en ofschoon men zich veeltijds van schuiten bediende, om, wan-

neer de wegen onbruikbaar waren, van de eene woning naar de andere te komen, waren die middelen van vervoer niet eens overal aan te wenden, daar de kleinere plassen niet door behoorlijke vaarten aan elkander verbonden, en somtijds zoo dicht met biezen begroeid waren, dat men er zich bij geen mogelijkheid een weg doorheen kon banen.

Het was echter in de laatste dagen fraai en warm weer geweest, en het pad, hetwelk door deze naakte landstreek kronkelde en zich over de eentonige vlakte onderscheiden liet door de knoestige wilgeboomen, van afstand tot afstand langs zijn zoom groeiende, was begaanbaar en hard: ofschoon er, ongeveer een uur nadat Daginus zijn tocht had aangenomen, nu en dan eenig vocht viel, hetwelk de oppervlakte glibberig maakte en het voortgaan bemoeilijkte. De Batavier sloeg echter weinig acht op deze vertraging, die hem te minder hinderde, daar hij, blootsvoets zijnde, weinig nood van glijden had. Hij had, na het overzwemmen der rivier, zijn halve laarsjes uitgetrokken en benevens zijn doornatten mantel aan den stok gebonden, dien hij over den schouder droeg.

Toen hij nu eindelijk ongeveer twee uren geloopen had, begon de streek, waarover hij zijn oogen weiden liet, langzamerhand een levendiger aanzien te bekomen. Een meer, grooter in uitgestrekheid dan die, welke hij tot nog toe was voorbijgetrokken, vertoonde zich aan zijn linkerhand: en op dat meer wemelde een menigte van booten, wier bevaarders kennelijk met de vischvangst bezig waren. Aan de boorden van het meer verhieven zich talrijke hutten, voor welke men vrouwen en meisjes gezeten zag, die de netten breiden, waarmede het voedsel voor het huisgezin moest gewonnen worden, of, van saamgeraapte teenen, manden, schilden, horden en andere voorwerpen vlochten, welke zij naderhand ter markt verkoopen zouden.

Bij deze hutten gekomen, begaf zich Daginus naar de woning, welke de aanzienlijkste scheen, en het woord richtende tot een paar vrouwen, die voor de deur gezeten waren, en wier uiterlijke tooi eenigszins sierlijker en rijker was dan die

der overigen, vroeg hij, of Hymer nog ter vischvangst was.

De oudste der beide vrouwen, die de echtgenoote was van den man, naar wien hij vernam, beantwoordde deze vraag toestemmend; doch, er bijvoegende, dat Hymer geboden had, dat men hem zoude waarschuwen, zooras de Priester was aangekomen, gaf zij haar dochter last, met den Batavier mede te gaan om haar vader op te zoeken.

Daginus zette dan zijn weg voort, voorafgegaan door het jonge meisje, dat hem weldra aan den oever van het meer bracht, waar een kleine roeischuit lag om hen te ontvangen. Beiden traden er binnen, en het meisje, de riemen vattende met een paar vereelte handen, welke bewezen, dat zij dien arbeid gewoon was, richtte het broze vaartuig naar de visschersschuiten heen. In weinige oogenblikken was de afstand, welke de kleine vloot van den wal scheidde, afgelegd, en bevond zich Daginus naast de schuit, waarin Hymer bezig was met zijn makker de kaar te vullen met de baarzen, die hij gevangen had.

„Ik kom tot u, Daginus!" zeide Hymer, terwijl hij hem een koord toewierp om te beletten dat de vaartuigen van elkander raakten: „maar Gena moet mijn plaats vervullen; want de visch is overvloedig en Reim kan het werk alleen niet af."

„Ik ben er al, vader!" zeide Gena: en meteen, het touw aangrijpende, dat met het boveneind in de schuit was vastgemaakt, klauterde zij, trots den besten varensgast, uit de roeiboot en was in een oogenblik aan de zijde van haar vader: — waarna zij, zich ontdoende van haar bovenkleed en den zilveren hoofdband afleggende, die hare vlechten bijeenhield, het vischwant aangreep om het met behulp van Reim weder overboord te laten vallen. Hij, die, onbekend in deze oorden, haar gezien had, zooals zij daar stond zonder andere bedekking dan haar onderkleed van witte wol en de lange blonde vlechten, die, gelijk een mantel, rug en armen bedekten, zou haar licht hebben aangezien voor een meermin of een waternimf, uit den schoot der golven gestegen, om een beminden visscher haren bijstand aan te bieden.

Hymer was intusschen in de roeischuit afgegleden en stond gereed zich van het andere vaartuig te verwijderen, toen Daginus zijn hand terughield, die naar de roeispaan greep.

„Een oogenblik!” zeide hij: „kan ik op een uwer vaartuigen rekenen om mij naar het land der Friezen te voeren?”

„Hoe!” zeide Hymer, op een toon van verwondering: „zult gij de bijeenkomst van dezen avond niet bijwonen?”

„Neen!” antwoordde Daginus: „dat is mijn voornemen niet.”

„Mijn vaartuigen zijn tot uw dienst,” zeide Hymer: „doch ik hoop u nog van gedachten te doen veranderen.”

En meteen zijn stem verheffende, riep hij den zijnen toe, dat het eerste vaartuig, hetwelk visch genoeg inhad, zich gereed moest houden om naar het Sparen te zeilen; waarna hij, zich over Daginus plaatsende, de boot op het meer liet drijven, zonder zich verder van de visschers te verwijderen dan noodig was om, zonder beluisterd of gestoord te worden, zich samen te onderhouden. Alvorens wij echter hun gesprek vermelden, zal het noodig zijn, in korte woorden het nieuwe personage, hetwelk wij opvoeren, aan onzen lezer bekend te maken.

De vader van Hymer was gedurende zijn leven de aanzienlijkste en machtigste geweest onder dat gedeelte der Kaninefaten, hetwelk gewoonlijk Marezaten of Meerbewoners genoemd werd, omdat zij, in die landstreek levende, welke later grootendeels door het Haarlemmermeer verzwolgen werd, zich hoofdzakelijk met de vischvangst op de binnenwateren geneerden. Hymer had van zijn vader een vermogen geërfd, hetgeen wel niet in uitgestrekte weilanden en bosschen bestond, gelijk dat van Brinio, maar toch geschikt was om hem macht en aanzien te verschaffen door den invloed, dien het hem schonk op de bewoners der streek, die op zijn grond huisden of met zijn vaartuigen ter vischvangst voeren. Maar dit was den eerzuchtigen Marezaat niet genoeg, in wiens ziel een onbegrensd verlangen naar uitgebreider heerschappij bleef wonen. Zijn vader was meermalen de aanvoerder, het hoofd zijner landgenooten geweest: en Hymer zag met ongeduld zijn eigen invloed beperkt binnen het vlek, waarin hij geboren was. De

redenen, welke hem bij de Kaninefaten minder in aanzien deden zijn, bestonden daarin, dat hij de meeste der hoedanigheden miste, welke bij onbeschaafde volkeren gevorderd worden in den zoodanige, dien zij zich tot leidsman kiezen. Hij was klein en tenger van postuur, van lichaamskracht ontbloot, en blijkbaar ongeschikt tot wapenoefeningen: eene slepende ziekte, welke hem sinds jaren ondermijnde, had zijn haar voor den tijd doen uitvallen of vergrijzen, en op zijn vermagerde gelaatstrekken een loodkleur verspreid, welke, als hij zich op de gastmalen of volksbijeenkomsten vertoonde, ongunstig afstak tegen de frissche, gevulde gezichten, waardoor zijn landgenooten zich kenmerkten. Wel bezat hij de gaaf der welsprekendheid, de eenige, waardoor de zoodanige, wien geene krijgsdeugd versierde, zich een zedelijken invloed kon verwerven; wel waren zijn denkbeelden, gelijk doorgaans bij ziekelijke menschen, helder en levendig; maar zijn schorre, koortsige stem en de kuch, welke hem veelal plaagde, beletteden hem, wat hij dacht met gepasten zwier te uiten, en namen, door aan zijn voordracht iets stroefs en onbevalligs te geven, vaak den indruk weg van het gesprokene. Alleen zijn oogen, waarvan de gewone glans nog verhoogd werd door het vuur, dat een koortsig gestel en een vlugge verbeelding bijzetten, gaven, wanneer hij sprak, te kennen, dat in dat broze omkleedsel een sterke ziel was besloten, en dat de geest, die in hem woonde, slechts een gelegenheid noodig had, om zijn gaven te doen schitteren en zijn macht te doen gelden. In latere tijden of onder een meer beschaafde natie geboren, ware hij een dichter, een volksredenaar of een staatsman geworden: in de eeuw, waarin hij leefde, kon hij bij de Meer- en Duinbewoners slechts op achting en vertrouwen rekenen; maar met moeite die eerste plaats bekleeden, welke hij zoo vurig wenschte te vervullen.

De tijd scheen echter gekomen te zijn, waarin hij zijn verlangen zoude bevredigd zien. De geweldenarijen der Romeinen hadden de landzaten verbitterd: en zoo dezen nog niet tot opstand waren overgeslagen, het was, omdat de misnoegde

gemoederen slechts de aansporing van een machtiger geest wachtende waren, die hen als opperhoofd ten strijd zoude aanvoeren. De brandbare stoffen, die het gebouw der Romeinsche overheersching konden vernielen, waren aanwezig; maar de vonk, die ze moest aansteken, was nog niet aangebracht. Brinio, de voornaamste en machtigste onder de Kaninefaten, de zoon van den grooten Werner, die door moed en lichaamskrachten zijn vader evenaarde, en tot wien aller blikken zich wendden, scheen nog ongeneigd het sein tot een vredebreuk te geven: — niet, dat hij de Romeinen beminde of hun macht ontzag; maar hij had tot nog toe geen persoonlijke redenen ondervonden om tegen hen misnoegd te zijn; daar de soldaten van Massa (eenige strooperijen niet gerekend, welke geene gegronde oorzaak opleverden om de wapens aan te grijpen) altijd zijn eigendommen geëerbiedigd hadden. Buiten hem waren er anderen, die Hymer in aanzien overtroffen; maar die, 't zij uit persoonlijk belang, 't zij uit loomheid, 't zij uit gehechtheid aan oude verbintenissen het verbond niet verbroken wilden zien.

Het was dan de rol, waarvoor zij terugdeinsden, welke Hymer besloten had te aanvaarden, zoodra eenige gebeurtenissen, waarvan sommige reeds in den loop van ons verhaal vermeld zijn en andere later zullen ontwikkeld worden, hem hadden doen zien, dat zich nu of nimmer de gelegenheid opdeed, met gewenscht gevolg een aanslag te wagen. Hij wist, dat de uitslag twijfelachtig was, ja hem noodlottig wezen kon; maar zijn geest deinsde voor geen schroomvallige beschouwingen terug: hij wilde zich zelfs een eindelijke nederlaag getroosten, mits hij tot dien tijd slechts heerschen en aan zijn landgenooten toonen kon, dat niet de bloote lichaamskrachten, maar veelmeer de gaven van een sterken geest, den mensch waardig en geschikt maken, over zijn medeburgers te gebieden.

Het was nu deze man, met wiens aard en geheime inzichten Daginus niet onbekend was, dien hij was gaan zoeken en met wien hij zich thans onderhield.

„Gij zijt spoediger gekomen dan ik verwacht had," zeide Hymer, het gesprek aanvangende: „ik hoop, dat de aanleiding daartoe aan geen tegenspoed in uw voornemen te wijten is."

„Integendeel!" zeide Daginus: „onze zaken staan beter dan ooit: de omstandigheden hebben medegewerkt, meer dan ik hopen of verwachten kon: en het kan niet missen, of deze dag zal Brinio uit zijn onverschilligheid opwekken en tot een volslagen vijand der Romeinen maken."

„Inderdaad!" zeide Hymer, op een toon, die niet vrij was van misnoegdheid; want hij zag met een gevoel van ijverzucht, dat Brinio voor een rol bestemd werd, die hij zelf alleen vervullen wilde: „en wat is er dan voorgevallen?"

„Massa heeft zijn zuster doen schaken: 't is waar, de zendelingen van den Overste hebben, onbehendig genoeg, de oude, magere kip in de plaats van het malsche kuiken uit het hok gestolen; maar de indruk op Brinio zal niettemin wel dezelfde zijn."

„En — hebt gij het hem ontdekt?"

„Ik was door Thusnelda achter het geheim gekomen en was dezen morgen op weg, om aan Brinio te gaan mededeelen, hoe de spijsverzorger Vegetus en de waard van Niger Pulles hem zijn zuster ontschaakt hadden; — doch ik heb hiervan de eer gelaten aan de Hoplieden, met wie ik in het land gekomen ben, en waarvan een althans, zoo niet beiden, wel eens in het hoofd zou kunnen krijgen, zelf op het meisje te verlieven. Gij ziet, Hymer! hoe de Goden met ons zijn: de wulpschheid van Massa verleidt hem tot een onvergeeflijke dwaasheid, die hem niet slechts Brinio, maar ook de Romeinsche Hoplieden zelven tot vijanden maakt."

„Ik zie nog niet in," zeide Hymer, „welk buitengewoon nut onze onderneming van Brinio zal trekken: gij kent hem: gij weet, hoe weifelend, hoe onzeker hij is: zelfs na hetgeen gij mij verhaalt, dat voorgevallen is, zal het moeilijk zijn den tragen luiaard uit zijn slaap te wekken."

„Hymer!" zeide Daginus: „ik heb den Rijn in het Helvetische gebergte gezien zoowel als in mijn vaderland. Daarginds

schiet hij met snelle vaart tegen de rotsen af: hier vloeien zijn wateren langzaam en onmerkbaar naar de zee: — maar in Helvetië kan een kind hem doorwaden en bepaalt zich het kwaad, dat hij sticht, bij het omwerpen van den halfdooden boom, dien hij op zijn weg ontmoet, hier kan hij het gansche land in een zee herscheppen en huis en hof omverwerpen en vernielen. Brinio is gelijk aan de rivier, die voorbij zijn hoeve vloeit. Spat hij eenmaal uit, hij zal niet licht tot bedaren zijn te brengen. Ik heb hem gadegeslagen, toen ik, bij onze aankomst, mij op zijn erf bevond. Hij was toen nog doof voor mijn opwekking; maar zijn hart juichte die toe, ofschoon zijn verstand er nog de noodzakelijkheid niet van inzag. Ja, de strijd, die in zijn binnenste gevoerd werd, liet zich duidelijk onderkennen in de beurtelings koele en voorkomende wijze, waarop hij zich jegens de Romeinen gedroeg. Hij is gelijk een man, die op den top eener hoogte staat, en nog aarzelt naar beneden te snellen: het kost hem moeite een besluit te nemen; maar heeft hij eens de eerste schreden gedaan, dan belet hem de snelheid van zijn vaart eerder op te houden, dan voordat hij zijn loop geheel volbracht heeft."

„Het is dus Brinio, dien gij den Kaninefaten tot aanvoerder voor wilt werpen," zeide Hymer, met een kuch, die half gemaakt, half natuurlijk was.

„Ik werp niemand voor," zeide Daginus: „de hoofden van uw volk mogen beslissen; maar wien zoude men geschikter kunnen achten tot zulk een taak?"

„Daar is Markman," zeide Hymer: „hij is dapperder dan wie het zij, en een veeljarige ondervinding geeft hem meer recht een leger te besturen, dan aan Brinio, die nooit een veldteeken gezien heeft."

„Markman heeft alleen zijn kunde," zeide Daginus: „maar hij is zonder invloed of vermogen: en dan, als Romeinsch burger zal hij wellicht ongezind zijn, het zwaard tegen Rome op te heffen."

„En gij zelf, zijt gij geen Romeinsch burger zoowel als hij?"

„Dat ben ik," zeide Daginus: „maar ik zal dat burgerrecht

van mij afwerpen met den laatsten Romein, dien ik over de grenzen jaag."

Hymer bleef een wijl in gedachten verzonken. „En gij gaat dus dezen nacht niet mede naar het offerfeest?" zeide hij eindelijk.

„Oordeel zelf, of het raadzaam zij. Tot nog toe vermoedt niemand mijn verblijf alhier, dan Brinio en gij, op wier trouw ik mij verlaten kan. Doch zoo ik mij daar vertoonde, waar meer dan een der aanwezigen mij kent, en het werd eens ruchtbaar dat ik hier gekomen was, hoe licht zou zulks den geheelen aanslag doen mislukken. Ook moet ik naar het land der Friezen en mij daar met Odo beraden, opdat de opstand snel en overal gelijktijdig plaats hebbe."

„En, moet ik voortgaan met Matilo van mondbehoeften te voorzien, gelijk ik eenmaal, op uw verzoek, gedaan heb?"

„Neen! — dit is onnoodig: het moest slechts dienen om het ongenoegen tusschen den Bevelhebber en zijn Hoplieden te vermeerderen: daartoe zullen thans nieuwe redenen bestaan van gewichtiger aard; — maar thans nog een woord! — Ik weet, dat Vulpes zijn benden heeft uitgezonden om manschappen te rooven: hebben de krijgsknechten der kohorten zich reeds hier vertoond?"

„Nog niet. Zij vreezen, geloof ik, zich in de moerassen te wagen; maar zij zullen, vertrouw ik, niet van hier blijven."

„En gij rekent er op, dat uw visschers zich op het eerste sein gereed houden?"

„Ik sta voor hen in als voor mij zelven; wij zullen niet achterlijk blijven als het uur des gevaars zal aanbreken."

„Het is wel! — en thans, roep uw schuit. Het zal tijd wezen, dat ik naar het land der Friezen steven. Overmorgen keer ik terug; want de maand moet geen vier dagen ouder zijn, eer ik mij weder te Noviomagum bevind. Een langer afwezigheid mocht opgemerkt worden."

Hymer blies op zijn hoorn: en het vaartuig, dat tot vervoer van Daginus bestemd was, draaide bij. De Batavier besteeg het, en een voordeelige wind voerde hem weldra naar de kust, waar de Friesche eedgenoot hem verwachtte.

Niet zonder een geheim genoegen zag de Marezaat hem vertrekken; want na hetgeen Daginus hem had medegedeeld, was hij niet ontevreden, dat deze niet op de bijeenkomst zou verschijnen, waar licht zijn stem van invloed zoude kunnen zijn om de anderen over te halen, Brinio tot hun aanvoerder te kiezen. Na zich een wijl met de visschers te hebben bezig gehouden, keerde Hymer naar zijn woning terug, waar hij tot het vallen van den avond vertoefde: toen scheepte hij zich weder in en voer dien arm des Rijns op, welke, gelijk wij gezegd hebben, bij Matilo noordwaarts afstroomde. Op eenigen afstand van den burcht stapte hij aan wal. Een der zijnen stond hier met een paard gereed, waarop hij zijn tocht dacht voort te zetten. Hij reed de schipbrug bij Albiania over en wendde zich vervolgens naar het dichte bosch, hetwelk zuidwaarts van den grooten heirweg gelegen was. Nabij den ingang bevond zich een hoeve, waar hij zijn paard op stal bracht, den verderen weg door het woud te voet volgende.

De nacht begon allengs te dalen, en alleen een langdurige bekendheid met het oord kon den eenzamen wandelaar in staat stellen, zonder te struikelen of van 't spoor te geraken, zijn weg te vinden door de donkere kronkelpaden, welke hij volgen moest om de plaats zijner bestemming te bereiken: eindelijk begon zich het pad langzamerhand te verwijden, hetgeen doorgaans een teeken is, dat men het doel der reis genaderd is: lichtjes, sommige helder en stil, andere zich met een ongestadige flikkering heen en weder bewegende, blonken door het bosch: en weldra bevond zich de Marezaat op een open plein, waarvan de bestemming bij den eersten aanblik niet te miskennen was.

Het was inderdaad eene dier gewijde plaatsen, waar onze voorvaderen gewoon waren hun offers te brengen aan de Goden van hun vaderland, die volgens hunne leer, meer zuiver te dezen opzichte dan die der Romeinen, niet in tempels woonden, door menschenhanden gemaakt. In het midden van dit plein, aan hetwelk men, door het bestendig afkappen en snoeien van het in den weg staande hout, een ronde gedaante had

gegeven, verhief zich een outer, eenvoudig van zoden opgebouwd, en waar omheen het gras, besproeid met het bloed van offerdieren, en ook vaak met dat van medemenschen, en bemest met de asch der verteerde offers, weliger dan ergens stond te groeien. Op eenigen afstand van dit outer bevonden zich drie zodenbanken, in de gedaante van zoovele halve manen achter elkander geplaatst, en bestemd, hetzij voor de Priesters, hetzij voor de zoodanigen, die onder hunne landgenooten het meest in aanzien golden. Aan de uiteinden dier banken stonden groote smeerpotten, waarvan de vlam, door den wind heen en weder bewogen, een fantastisch licht verspreidde over de zware eikeboomen, wier nog bladerlooze takken het plein overwelfden.

Slechts vier of vijf Kaninefaten, die op en neder wandelden met die sombere stilzwijgendheid, welke doorgaans het behandelen van gewichtige zaken voorafgaat, en eenige offerdienaars, die, mede zonder een woord te spreken, doch met sneller bewegingen en met fakkels in de handen, alles voor de plechtigheid in gereedheid brachten, waren bij de komst van Hymer op het plein aanwezig. Langzamerhand echter kwamen meer gedaanten uit de diepten van het woud te voorschijn en groeide de vergadering aan tot een getal van ongeveer dertig personen, zonder de offerdienaars mede te rekenen.

Het plein, dat tot nog toe alleen door den rooden en ongelijken gloed der smeerpotten verlicht was geweest, begon nu gedeeltelijk met een meer helderen glans beschenen te worden, daar de maan, zich losmakende uit den sluier van dauw en nevels, die haar omhuld hield, en allengskens hooger aan het luchtgewelf stijgende, hare stralen tusschen de boomtakken heenwierp. Nauwelijks had men haar ontdekt, of al de aanwezigen verzamelden zich voor de zodenbanken en hielden den strakken blik gevestigd op het outer, aan welks wederzijden zich twee Priesters bevonden, terwijl de offerdienaars in een halven kring om hen heen stonden geschaard. De stilte was nu zoo plechtig en de verwachting zoo gespannen, dat zelfs geen ademtocht gehoord werd; maar op het oogenblik,

dat het zilveren schijnsel van het hemellicht, langzaam over het grasperk heen glijdende, eindelijk de oppervlakte des outers bereikte, verhieven twee der Priesters de hoornen, die aan hun gordels hingen, en deden in den omtrek een lang en plechtig akkoord weergalmen. Op dit teeken staken al de aanwezigen de handen ten hemel, en, een wilden kreet gevende, wierpen zij zich op het aangezicht voorover, om de Godin te aanbidden, die aan hunne bijeenkomst haar zegenend aanschijn niet onttrok.

Toen voerden de offerdienaars twee jeugdige geiten aan, welke gedierten bijzonder aan den eeredienst der Maan waren toegeheiligd: eenig droog hout, vooraf daartoe in bossen samengevoegd, werd op het outer gestapeld: een der Priesters trad toe en, zijn sikkelvormig mes met behendigheid zwaaiende, sneed hij aan beide dieren den strot af, besprenkelde het outer met hun bloed en wierp ze, toen nog trillende, op het brandhout. Elk der offeraars nam een toorts in de hand: zich om het outer in een kring stellende, bracht ieder te gelijk zijn vlam aan het hout: en het offer was weldra in een wolk van dikken rook en vlammen gehuld.

Nadat de geiten verteerd waren, kondigden de hoornen der Priesters een nieuwe plechtigheid aan. Een wit kleed werd op den grond gespreid, en een der Priesters, een wit rijsje in de hand nemende, brak het dunne hout in talrijke stukjes, welke hij met de volle hand over het kleed strooide. Dit volbracht hebbende, bukte hij zich, en de onderscheidene figuren aandachtig beschouwende, welke deze stukjes op de witte oppervlakte afteekenden, verklaarde hij er de geheimzinnige beteekenis van aan de vergadering, er ten slotte bijvoegende, dat de voorteekenen gunstig waren, en dat plaats, tijd en gelegenheid geschikt waren om den maaltijd aan te vangen.

Van dit oogenblik af nam alles, als door een tooverslag, een andere gedaante aan, en was het gewijde plein van een offerplaats in een feestzaal herschapen. Dwars over de zodenbanken werden van afstand tot afstand planken gelegd, waarop kruiken en bekers van alle grootte en vorm werden neder-

gezet, met broodkorven, honigpotten en andere eenvoudige spijzen, die tot dien tijd in een afgezonderden hoek waren verborgen geweest. De aanzienlijken en Priesters namen zonder onderscheid plaats: terwijl de outerknapen, na de omstreken van het plein te hebben doorkruist, om te onderzoeken of geen ongeroepene het gastmaal bespiedde, zich aan de andere zijde van het outer neervlijden om evenzeer hun deel van de medegebrachte spijzen en dranken te gebruiken. De deftigheid was nu overal verbannen: lustig ging de kroes rond, en het scheen, of men door een vroolijk en onbedwongen gesprek zich schadeloos wilde stellen voor de stilte, welke men tot dien tijd in acht had genomen.

Echter kwam die schijnbare vroolijkheid, hoezeer bijna algemeen, niet bij allen uit een opgeruimde gemoedsgesteldheid voort. Bij de zoodanigen vooral, die wisten, tot welk einde zij voornamelijk waren samengekomen, was zij slechts geveinsd en alleen dienende, om niet voor onbeleefd te worden gehouden. Slechts één onder de aanwezigen nam geen deel aan de openbare luidruchtigheid: en schoon hij den rondgaanden beker nog nooit had afgeslagen, was zijn tong nog niet door den ingezwolgen drank ontboeid, en bleef hij gedurig somber en zwijgend voor zich zien. Reeds meermalen hadden zijn naaste buren gezocht, hem aan 't praten te krijgen; maar zijn antwoorden bleven kort en stroef, en van dien aard, dat zij geen nieuwe vragen konden opwekken.

„Hoe is het?" vroeg hem eindelijk een der dischgenooten, getroffen door zijn stilzwijgendheid: „hoe is het, Markman? is het u vergeten, dat het ongewoon en schandelijk is, op onze feestmalen te droomen en zich aan het gesprek te onttrekken, al heeft men ook nog zoo gegronde redenen tot droefgeestigheid?"

„Ik heb reeds meer gedaan, dan waartoe wellicht een uwer ware in staat geweest," zeide Markman: „de Romeinen hebben dezen dag, op een strooptocht, de dochter van Gerolf, die door haar vader aan mijn zorg was toevertrouwd, weggeroofd en naar den Brittenburg gevoerd, en ik ben hier gekomen

om mijn woord gestand te doen, in stede van hen na te jagen. Maar er ligt een nevel op mijn geest, en de gedachte aan Neva belet mij het spreken."

„En waarom zoudt gij over haar niet spreken?" vroeg zijn buurman: „wat kan geschikter zijn op een bijeenkomst, waar de dwingelandij onzer verdrukkers het onderwerp moet zijn onzer beraadslagingen, dan de mededeeling van een nieuwe schenddaad?"

„Het is niet om te gewagen over hetgeen geschied is," zeide Markman, „dat wij hier bijeen zijn gekomen: het is om te spreken over de middelen om het kwaad te doen ophouden: en ik verwacht, dat Hymer, op wiens verzoek wij herwaarts kwamen, ons die aan de hand zal doen."

„Ik ben gereed te beginnen," zeide Hymer, oprijzende, en den beker nederzettende, die trilde in zijn dorre handen: „Markman heeft het te recht gezegd: het is noodeloos, u de kwellingen, de geweldenarijen te schilderen, die wij sedert jaren van de Romeinen verduren. Zij noemen zich onze bondgenooten en gedragen zich als onze meesters. De nu bevolen werving heeft hun aanleiding tot nieuwen moedwil gegeven. In de plaats van, gelijk vroeger geschiedde, zich tot de Oversten des volks te wenden en aan dezen de taak op te dragen om de noodige manschappen te leveren, sturen zij hun rooverscharen uit en sleepen afgeleefde grijsaards, onvolwassen knapen, zelfs weerlooze vrouwen met zich, die zij, gij weet het, niet dan tegen een aanzienlijk losgeld ontslaan. Het is tijd, dat die staat van zaken een eind neme. Om hiertoe de gepaste middelen te beramen, heb ik u bijeengeroepen. Dat ieder zijne gedachte zegge. Ik zal volgen."

Een algemeen stilzwijgen, slechts hier en daar door een goedkeurenden uitroep of zacht gefluister afgebroken, volgde op deze woorden. Wel voelde ieder behoefte, over het onderwerp te spreken; maar, zooals het veeltijds gaat, niemand wilde de eerste zijn om zijn meening te uiten. Eindelijk nam een der aanwezigen het woord en betuigde aan Hymer, dat men van hem, die de samenkomst beleid had, ook verwachtte,

dat hij de eerste zou wezen om zijn meening te openbaren.

„Ik kan die in twee woorden zeggen," zeide Hymer: „laat ons de wapenen opvatten; en dat niet één overblijve van die bloedzuigers, die zich ten onzen koste vetmesten."

„En," vroeg met een spotachtigen glimlach een der Kaninefaten, die zich door buitengewone lichaamssterkte onderscheidde: „zal het Hymer zijn, die ons ten aanval voeren zal?"

Hymer zag hem met minachting aan: „gij bespot mij, Wolfert!" zeide hij: „omdat uwe handen in staat zijn met den steenklomp te spelen, onder welks vracht ik bezwijken zou; maar al beven mijn handen en mijn stem, wees overtuigd, dat in de ure des gevaars het hart van Hymer niet beven zou."

„Gij kent mijn vriendschap voor u, Hymer!" zeide Wolfert: „gij weet, dat ik geen oogmerk heb u door mijn scherts te beleedigen; gewis, niet één onzer zou beven voor den Romein; maar is het geene ijdele dwaasheid, de wapenen te willen heffen tegen een vijand, wiens macht ons verpletteren kan? Het zal ons, ja, niet zwaar vallen, Massa en zijn rooverbenden te verdelgen: maar het is u bekend, voor éénen van zijn verloren zonen, zendt Rome er tien andere te velde: en wat zal dan de dapperheid tegen de overmacht vermogen? Wij zullen ons als helden verweren: maar het einde zal zijn, dat wij zwichten moeten: en de laatste slavernij zal erger zijn dan de eerste."

„Gelooft gij dan," hernam Hymer, „dat ik u zou voorstellen, alleen en zonder medehelpers de macht van Rome te tarten? Wees onbezorgd, Wolfert! bij den aanvang van den strijd zullen ons de bondgenooten niet ontbreken."

„Men zou daar de zekerheid van moeten hebben," zeide een ander, het hoofd schuddende: „wie zal ons die verschaffen?"

„Ik," antwoordde Hymer: „ik weet van goederhand, dat al de volkeren, aan den Rijn gelegen, slechts op het sein wachten, dat wij hun geven zullen, om het juk van Rome af te schudden. Gelooft mij, Kaninefaten, wie u van een opstand wil terughouden en u vrees inboezemen, door van ons gering getal en van de macht van 's werelds opperheeren te

spreken, zoekt u met ijdele woorden te verschrikken. Ik kan u metterdaad aantoonen, dat er nooit een gunstiger oogenblik gekozen kon worden om een onderneming als deze te volvoeren. De burgeroorlog heeft het Romeinsche leger verzwakt en de krijgskassen uitgeput. Het Rijk lijdt aan een innerlijke kwaal, die zijn ontbinding verkondigt: het is eenen jongeling gelijk, die, te sterk in wasdom toegenomen, aan verval van krachten sterven moet. Vitellius voert nog den titel van Cesar; maar slechts een schaduw van gezag is hem verbleven. In Palestina, een land, aan de overzijde der Middelzee gelegen, is Vespasianus door de Keurbenden uitgeroepen en wordt dagelijks in Italië verwacht, alwaar hij de nog smeulende fakkel der tweedracht met nieuwen gloed zal doen ontbranden. En wie weet, hoevelen niet, als hij, zich het purper zullen aanmatigen en nieuwe verdeeldheden doen cntstaan? Wat overigens de krijgsmacht aanbelangt, waarmede de Romeinen onzen opstand zouden dempen, deze is te onbeduidend, dan dat zij u eenige ongerustheid zou behoeven in te boezemen. De zes Legioenen, langs den Rijnoever verdeeld, zijn van het eiland tot aan den Mainstroom in afzonderlijke legerplaatsen verdeeld, en op zulke afstanden, dat zij bij een onverhoedschen aanval elkander niet te hulp kunnen komen; terwijl de beste krijgsbenden door Vitellius zijn weggevoerd, en het overschot meer den naam, dan de kracht van een heir bezit. En uit welke deelen is dan nog die zoo gevreesde macht wel samengesteld? Hoevele Batavieren, Galliërs, Belgen zijn er niet bij aanwezig, die, verre van ons te beoorlogen, met gretigheid de gelegenheid zullen aangrijpen, om zich met ons te vereenigen? En voorts, zoo, om van mij zelven niet te gewagen, noch de machtige Brinio, noch de in den krijg volleerde Markman, noch een onzer, u de genoegzame bekwaamheden schijnt te bezitten, om aan het hoofd van een leger onze vijanden te tarten, gij zult gewis niet aarzelen, hem te volgen, die door de Romeinen zelven in de krijgskunst onderwezen, zoo menigwerf onze helden ten zege heeft aangevoerd, den dapperste onder de dapperen, Claudius Civilis."

„Civilis!” herhaalden de meeste der aanwezigen: „zou hij de Romeinsche zijde verlaten? — Onmogelijk!”

„Civilis,” vervolgde Hymer, „heeft mij door een vertrouwden vriend zijn voornemen bekend gemaakt. De Batavische ruiterbenden, die zich te Moguntiacum bevinden, zijn reeds door hem van den aanslag verwittigd en zullen onze zijde sterken. De Batavieren van het eiland hebben zich door den voorvaderlijken vloek verbonden, en zullen op het eerste sein de wapenen opheffen tegen hun onderdrukkers. De Germanen, in wie de oude geest van Herman nog niet is uitgedoofd, zullen niet aarzelen, zich met ons te verbinden: — en zoo, toen Rome in zijn bloei was, de Cheruskers, met ongeoefende scharen, de Keurbenden van Varus verdelgd hebben, wat zal dan het verzwakte Rome vermogen tegen de saamverbonden volkeren, aan wie het de oorlogskunst geleerd heeft?”

Een dof gemurmel van goedkeuring liep, toen Hymer gedaan had met spreken, bij de aanwezigen rond. Slechts enkelen gaven door een zwijgend hoofdschudden te kennen, dat zij nog niet overtuigd waren, en Markman van den Blinkert, van zijn plaats rijzende, nam het woord op:

„Ik wil gelooven,” zeide hij, „dat de oorlog, waartoe ons Hymer zoekt aan te hitsen, voordeelig zijn kan; maar is hij rechtvaardig? Ik heb wellicht meer reden tot beklag dan een uwer; en echter kan mijn hart zich nog niet vereenigen met het denkbeeld om het zwaard te heffen tegen hen, die eens mijn strijdmakkers en broeders waren, met wie ik lief en leed gedeeld heb. Ik ben Romeinsch burger, mijn vrienden! en op mij rusten verplichtingen, die u niet zullen terughouden; maar ook u bindt de heilige plicht der aangegane verbonden. 't Is waar, wij worden, in strijd met die verbonden, mishandeld en verdrukt; maar is het den Cesar, is het den Romeinen, dat wij het onrecht wijten moeten, door ondergeschikte ambtenaren gepleegd? De Goden zijn slechts met dezulken, die een rechtvaardigen strijd voeren: en het ware in mijne oogen, het verbond te verbreken, omdat Massa en zijn handlangers ons willekeurig behandelen.”

„Civilis is Romeinsch burger gelijk gij,'' zeide Hymer: „en nog wel in werkelijken dienst van Rome: zoo zijn Labeo, Victor en anderen; de bedenking, die gij oppert, weegt echter niet bij hen; want het land hunner geboorte is hun liever dan de Staat, die hen heeft aangenomen. Welke zoon zal zijn vader verlaten om zijn stiefmoeder aan te kleven?''

„Civilis moge zijn eigen gedrag rechtvaardigen,'' zeide Markman: „ik heb hem lang gekend: en ik hoop, dat geen andere dan edele drijfveeren zijn daden besturen.''

„Maar wat wildet gij dan, Markman?'' vroeg Hymer: „lafhartig den nek buigen onder de verdrukking?''

„Ik wil wettelijke middelen beproeven om ons goed recht te handhaven,'' antwoordde Markman: „en, eerst wanneer die mislukken, geweld te baat nemen. Zoodra deze bijeenkomst is afgeloopen, begeef ik mij naar den Brittenburg en eisch Neva terug: — men zal haar aan een Romeinsch burger niet durven weigeren: — van daar wend ik mij tot Massa om van hem de straf der roovers te eischen. Weigert hij die, zoo klaag ik hem bij den Veldheer en desnoods hooger aan. Slechts dan, wanneer mij overal recht ontzegd wordt, zal ik mij tot de wapenen keeren: want dan zal onze strijd rechtvaardig zijn en de Goden zullen hem zegenen.''

„En in den tusschentijd,'' zeide Hymer, met bitterheid: „gaan roof en maagdenschennis hun gang.''

„Daartegen kan gewaakt worden,'' zeide Markman: „ik zal niet slechts waarborgen voor de toekomst, maar ook een andere handelwijze voor het tegenwoordige eischen: — dan, ik heb mijn meening geuit: laat ieder de zijne openbaren.''

Verscheidene gevoelens werden nu door de aanwezigen voorgedragen. Het ware geenszins twijfelachtig geweest, of bijna allen zouden zich met het voorstel van Hymer vereenigd hebben, indien Markman niet gesproken had; maar zijn woorden hadden bij velen een diepen indruk verwekt. De meesten toch konden niet vergeten, hoe het bondgenootschap in vele opzichten voordeelig voor de Kaninefaten geweest was. Het had aan hunne jongelingen een schoone gelegenheid aangeboden om

roem en buit te behalen en in hun ouderdom een onbezorgd en gemakkelijk leven te leiden: er had zich aan den Rijn een handel gevestigd, die aan de bewoners dezer streken goede winsten opleverde: voorheen onbewoonbare velden waren onder een verlicht bestuur in een bloeiende streek herschapen: betrekkingen van maag- en vriend- en makkerschap waren ontstaan, welke niet zoo opeens vergeten konden worden; het was wel gemakkelijk, een strijd aan te vangen; doch het had meerdere zwarigheden in, dien met goed gevolg ten einde te brengen. — En eindelijk, zoo er redenen tot beklag aanwezig waren, het viel niet te ontkennen, dat de schuld daarvan niet lag bij de Romeinsche Cesars, die den landzaat altijd genegenheid en bescherming hadden doen ondervinden, maar alleen bij de Stedehouders, die hun zending slechts beschouwden als een middel om zich ten koste der ingezetenen te verrijken.

De meesten voegden zich dus bij het gevoelen van Markman, dat het behoorlijk ware, nog eenmaal de herstelling der grieven van Massa af te vorderen; doch, werd die geweigerd, zich dan te wapenen en alle nieuwe inbreuken op het verbond met geweld te keeren.

„Ik dacht,” zeide eindelijk Hymer, bleek en bevend van gramschap, „dat ik tot een vergadering van mannen het woord voerde; maar bij Thor! het is als hadde ik tot een hoop zwakke vrouwen gesproken. Dan hoe! er is er één onder u, die zijn stem nog niet heeft laten hooren. Vergeet de edele Brinio, dat zijn vader onze aanvoerder geweest is, en dat niemand meer dan hij belang heeft bij hetgeen hier besloten moet worden?”

„Dat is waar!” zeiden verscheidene stemmen: „Brinio heeft nog niet gesproken.”

Maar, zoo Brinio nog niet gesproken had, het was niet omdat het onderwerp hem onverschillig was. Half nederliggende op de zodenbank, en het hoofd op de hand steunende, had hij zwijgende alles aangehoord en beurtelings elks gevoelen overwogen, om zijn nog altijd vlottende meening te vestigen. Thans echter, door Hymer persoonlijk aangesproken, begreep

hij, niet langer te kunnen zwijgen, en, oprijzende, deed hij zich in dezer voege hooren:

„Toen de zendeling van Civilis mij voor weinige dagen wilde overhalen om den oorlog aan Rome te verklaren, heb ik hem op gelijke wijze geantwoord als ik thans tot u ga spreken. Ik bemin de Romeinen niet, gelijk velen onder ons: ik ben hun niets verplicht: en ik wenschte, dat zij ons maar op de voorvaderlijke wijze hadden laten voortleven en hun verderfelijke weelde nooit hadden ingevoerd, noch ons met al die zoogenaamde weldaden beschonken, die, wel beschouwd, meer om hunnent- dan om onzentwil aanwezig zijn. Niemand zal mij dus verwijten, dat ik bij hen gunst of voordeel zou willen bejagen. En met dat al, ik stem tegen den krijg, waarmede ik niet geloof, dat wij onze zaak immer zullen verbeteren. Wat men heeft aangemerkt omtrent den staat des Romeinschen rijks en de zwakte der benden aan den Rijn, valt niet te betwisten: ik wil zelfs aannemen, dat wij in den aanvang zullen zegevieren; maar is daarmede de zaak ten einde gebracht? Gelooft mij, Kaninefaten! dan eerst, wanneer wij gewapend tegenover onze vijanden in het veld staan, zal de oorlog beginnen. Men spreekt u van de verdeeldheden, die het Rijk verzwakken; — en ik zeg u, dat Rome die moede is en naar rust verlangt: leert de ondervinding niet, dat de burgertwisten altijd daarin eindigen, dat de sterkste geest over den minder sterken zegeviert: en hij, die kloek genoeg zal zijn om eindelijk den staf der Cesars te omklemmen, zal ook de middelen vinden, om ons de bittere gevolgen van onzen opstand te doen gevoelen. En dan? wat zal ons lot zijn: heden bondgenooten: in de toekomst slaven. Ik weet, men zal ons tegenwerpen, dat wij reeds nu als zoodanig behandeld worden. Maar wie draagt daarvan de schuld? onze eigene landzaten zelven, die, prat op een ingebeelde vrijheid, en vaak onderling vijandig, zich zelven willen verdedigen in stede van zich onder de bescherming te stellen van de machtigsten onder hen. Wie zulks gedaan hebben, zijn door Massa of zijn handlangers wel met vrede gelaten: en niet een uit

de honderden, die zich in de schuts van Brinio begeven hebben, is ooit straffeloos door de Romeinen beleedigd geworden."

„Ik begrijp u," zeide Hymer, op een schamperen toon: „gij wilt, dat allen zich om u heen scharen, opdat gij, als Koning, deze landstreek zoudt kunnen besturen. Maar gij vergeet, dat het oogenblik slecht gekozen is, om van de veiligheid, die uwe bescherming aanbiedt, te gewagen; of is de hoon, die uw huis op heden werd aangedaan, reeds gewroken?"

„Waarvan spreekt gij?" vroeg Brinio verwonderd: „wie heeft zich durven verstouten, mij of de mijnen te beleedigen?"

„Gij zijt heden immers te huis geweest?" vroeg Hymer, niet minder verbaasd: „gij weet toch, dat uw zuster hedenmorgen door de zendelingen van Massa geroofd is."

„Van welke zotheden spreekt gij?" vroeg Brinio op een bitsen toon: „geen mijner zusters heeft heden eenig leed ondervonden. Zoo wij evenveel geloof moeten hechten aan de beloften, die gij ons vanwege Civilis doet, als aan deze vertelling, dan voorzeker hebben wij te lang naar u geluisterd."

Al de aanwezigen wendden verbaasde blikken op Hymer, die een wijl even beteuterd stond als een voerman, die, een tragen klepper met de zweep willende aansporen, zich zelf in 't aangezicht slaat. Spijt en gramschap waren in zijn oogen te lezen en hij dacht een oogenblik, of Daginus hem ook misleid kon hebben. Nochtans deed een kortstondig nadenken zijn hoop herleven; want hij begreep, dat de waarheid zijner mededeeling bewezen kon worden: en dat men dus het gansche voorval voor Brinio verzwegen moest hebben, of dat deze zelf het geheim wilde houden: in welk laatste geval hij hem des te veiliger van lafhartigheid kon beschuldigen en zijn invloed bij de Kaninefaten verzwakken.

„Brinio!" zeide hij: „òf gij wilt, uit een mij onverklaarbaren schroom voor de gevolgen, niet voor de zaak uitkomen, òf gij weet niet, wat ten uwent geschiedt. Uw zuster is door den spijsverzorger Vegetus en drie andere handlangers van Massa weggeroofd, en weder in vrijheid gesteld door de Hop-

lieden, die ten uwen huize gastvrijheid genoten hebben.”

„Door Thuscus en Tarpa!” riep Brinio: „zij waren heden op de hoeve; maar niets van hetgeen gij mij bericht is mij ter ooren gekomen.”

„Ik heb wel gehoord,” zeide een der aanwezigen, wiens erf aan dat van Brinio grensde, „dat hedenmorgen uw knapen hebben rondgeloopen om te vernemen, waar zich Rheime bevond, die nergens te vinden was.”

„Indien Hymer waarheid sprak,” zeide Brinio: „bij den wilden Wodan! het zou het doodvonnis van den schendigen maagdenroover zijn!”

„Niet slechts van hem, maar van al de Romeinen, die met hem zijn,” voegde Hymer er bij, zich de handen wrijvende op de gedachte aan den moord, waar hij naar wenschte.

„Ook van hen, die Brinio's zuster verlost hebben?” vroeg Markman: „schaam u, Hymer! weêrstand is billijk: wraak is onedel.”

„Voorwaar!” zeide deze: „de geschiedenis is nog niet opgehelderd; en het kon zeer wel zijn, dat die zoogenaamde verlossers even gevaarlijk waren als de roovers, wien zij hun buit ontrukten.”

„Genoeg!” riep Brinio, op een gebiedenden toon: „geen woord meer over dit voorval: het is mijn zaak, de toedracht daarvan te onderzoeken en het gaat geen derden aan. Het is slechts een misdaad meer, waarvan wij aan Massa rekenschap zullen vragen.”

„Hoe!” zeide Hymer: „kan ook dit voorval u niet uit uw lauwe onverschilligheid opwekken?”

„Ik ben niet onverschillig,” antwoordde Brinio: „en ik zal niet rusten, voordat de aanlegger van het feit gestraft wordt, wie hij ook zijn moge. — Maar de hoofdzaak zelve is door dit bijzonder geval niet van gedaante veranderd. Ik blijf met Markman van gevoelen, dat wij ons goed recht door een billijk beklag moeten zoeken, alvorens onze toevlucht tot de wapenen te nemen.”

Na eenige woordenwisseling ging men tot de hoofdelijke

stemming over: en er werd besloten, dat Markman, Hymer en Brinio zich naar Matilo zouden begeven om de grieven der Kaninefaten voor Massa bloot te leggen: alleen verzocht de eerstgenoemde, dat men op hem niet wachten zou, daar hij voornemens was, vooraf naar den Brittenburg te gaan om Neva te verlossen. Hierop scheidde de vergadering. Brinio, zich van de ware toedracht van het medegedeelde voorval willende verzekeren, nam met Hymer den weg over zijn hoeve, alwaar hij tegen het aanbreken van den dag aankwam. Ada werd door hem ondervraagd, en dorst niet nalaten, aan haren broeder al wat zij wist te verhalen: waarop deze, na haar wegens hare achterhoudendheid minzaam bestraft te hebben, zich met zijn mede-afgevaardigde naar Matilo begaf.

XIII.

Massa was reeds door een zijner handlangers onderricht geworden van den mislukten uitslag, dien hun maagdenroof had gehad, en derhalve niet geheel onvoorbereid op het bezoek der Kaninefaten. Wel bewust, dat op dit tijdstip de algemeene geest hem vijandig zou zijn, begreep hij, de machtige stamhoofden, die tot hem kwamen, niet te moeten trotseeren, maar hun veeleer een vriendelijk gelaat te toonen, alle kwade vermoedens van zich af te werpen en hen voor 't oogenblik met schoonklinkende woorden en goede beloften te paaien. Hij ontving hen dan ook met alle voorkomendheid: en, na gelast te hebben, dat men hun ververschingen zoude aanbieden, verzocht hij te mogen weten, wat hem het genoegen verschafte van hun onverwacht bezoek.

„Wij hebben vele zaken met u te verhandelen, Overste!” zeide Brinio, de beleefdheid des Bevelhebbers met koelheid beantwoordende: „gedeeltelijk betreffen zij het algemeen belang mijner landgenooten: gedeeltelijk gaan zij mij in het bijzonder

aan. Het geheel gaat voor een enkele. Wij zullen u eerst de klachten van ons volk mededeelen."

„De Kaninefaten zijn getrouwe bondgenooten der Romeinen," zeide Massa: „en de vriendschap van Brinio is voor mij van hooge waarde. Ik zal luisteren naar hetgeen gij mij hebt voor te dragen."

Nu nam Hymer het woord op: en hoewel hij, gelijk wij gezegd hebben, de gaaf der welsprekendheid niet bezat en zich bovendien in een vreemde taal uitdrukte, het onderwerp zijner rede was hem te wel bekend, dan dat hij naar woorden behoefde te zoeken. Hij maalde met sterke kleuren de kwellingen af, welke zijn landgenooten te verduren hadden, toonde aan, hoe men van den kant der Romeinen, bijna dagelijks de bepalingen van het verbond overtrad, en eindigde met den eisch, dat Massa, als waarnemend Stedehouder des Cesars in het gewest, paal en perk zou stellen aan de onderdrukking.

Het antwoord van Massa, hoezeer in beleefde en vloeiende uitdrukkingen vervat, was, gelijk van hem verwacht kon worden, meer rijk in woorden dan in zaken. Omtrent vele der punten van beklag, door Hymer aangevoerd, verontschuldigde hij zich met te zeggen, dat hij niet verantwoordelijk was voor de bevelen, die hij van den Veldheer ontving, en voor wier uitvoering hij moest zorg dragen, zonder dat het hem vergund ware, die te beoordeelen. Wat andere zaken betrof, gelijk de strooperijen, door de krijgsknechten gepleegd, en diergelijke, beweerde hij, dat men die zeer vergrootte, en beklaagde zich, dat hem niet elke overtreding dadelijk werd aangediend: waardoor men hem in staat zoude stellen, de schuldigen op heeterdaad te doen vonnissen.

„Men heeft zich meermalen bij u willen beklagen," zeide Hymer: „maar men is altijd naar Vulpes verwezen: en deze heeft nooit eenig onderzoek in 't werk willen stellen."

„Wellicht, omdat de zaak de moeite niet waardig was. Intusschen, ik beloof het u, ik zal in 't vervolg nauwlettender zijn en zelf de vierschaar spannen. Uwe belangen zijn mij zoo

dierbaar als de mijne. Wie iets begeert of eenig beklag heeft, wende zich tot mij alleen."

„Welaan!" zeide Brinio: „dit is dan hetgeen ik thans ga doen. Men heeft op gisteren mijn zuster met geweld pogen te ontvoeren."

„Inderdaad!" riep Massa uit, zich hoogst verwonderd veinzende: „en wie zijn de schelmen, die zulk een bedrijf hebben durven bestaan?"

„Twee hunner, de spijsverzorger Vegetus en de waard van Niger Pullus zijn mij genoemd; doch wat erger is, zij hebben zich jegens hen, die mijn zuster verlost hebben, durven uitlaten, dat zij hun schendige daad op uwen last pleegden."

„Waarlijk!" zeide Massa: „dat maakt de zaak van erger natuur. Ik geloof toch niet, dat ik mij tegen zulk een betichting behoef te verdedigen."

Hij sprak deze woorden op lachenden toon uit, terwijl zijn oogen, die, gelijk gezegd is, nimmer iemand vlak in 't gezicht zagen, zich beurtelings van den eenen tot den anderen Kaninefaat wendden.

Brinio stond een wijl onzeker, wat te gelooven; terwijl Hymer, wien de voorgewende vrijmoedigheid des Bevelhebbers niet bedroog, zich verzekerd hield van zijn medeplichtigheid aan het gebeurde.

Het was op dit oogenblik, dat Aquilius en Julius Maximus (Markman) bij Massa werden aangediend.

„Zij zijn welkom!" zeide hij: „en dat men tevens de overige Hoplieden hier roepe. Het geldt hier een beleediging, mijnen ouden vriend Brinio aangedaan, en daarover wil ik de gevoelens van allen vernemen. Ik verzeker u, gij zult recht bekomen; — want het is nu mijne zaak geworden zoowel als de uwe."

Brinio en Hymer zagen elkander met verwondering aan, niet recht wetende, wat het vervolg zou opleveren. Weldra traden Markman en Aquilius, en vervolgens ook Liffio, Coponius en Velius binnen.

„Wees van harte welkom op Matilo, edele Maximus!" zeide

Massa, aan Markman de hand toestekende: „de dag, die u hier brengt, mag voorwaar met een witten steen gemerkt worden. Primipilus! gij komt ter goeder ure van uwe morgenwandeling terug. Hoplieden! het geldt een voorval, ons door den edelen Brinio medegedeeld, en dat mijn goeden naam aandoet. Men heeft zijn zuster geschaakt en mij de schuld daarvan gegeven. Gij zeidet," — hier wendde hij zich tot Brinio — „dat de daders u gedeeltelijk bekend waren."

„Eén althans ken ik," zeide Coponius, het woord opvattende: „dien schelmschen bedrieger Vegetus: hij is den Rijn ingezwommen, 't Is doodjammer dat hij niet verzopen is; maar het spreekwoord zegt met reden, dat zij die voor de koord bestemd zijn...."

„Hoe!" viel hem Massa in, zich wederom hoogst verwonderd veinzende, „weet gij ook van de geschiedenis af, Centurio?"

„Verwonder u dus niet," zeide Aquilius: „wij zijn het, die het feit ontdekt en belet hebben."

„Gij! en waarom mij daarvan niets medegedeeld? Het was immers verkeerd gehandeld, mij zulk een voorval te verzwijgen?"

„Gij hebt misschien gelijk," zeide Aquilius: „doch wij hadden zulks aan de beminnelijke Ada beloofd!"

„Het was onvoorzichtig een dusdanige belofte te doen," zeide Massa: „maar dewijl het nu eenmaal is uitgelekt, wees zoo goed, ons alles haarklein te vertellen."

Aquilius voldeed aan het verzoek van Massa. „Er schuilt wat achter," zeide deze, toen de Primipilus gedaan had, „dat ik niet versta. Maar, zoo mijn vermoedens niet ongegrond zijn, is die Batavische Priester, wiens gedrag zoo raadselachtig schijnt, mede aan het feit handdadig, en is het een opgestoken werk van hem en zijn makkers, om mij bij de Kaninefaten in een kwaad daglicht te plaatsen. — Hoe het zij, wij zullen hem doen opsporen en tevens die overige schelmen.... doch waar zijn zij thans? Die Vegetus, zoowel als zijn handlangers, zullen wel niet te vinden zijn."

„Niet te vinden!" herhaalde Aquilius: „Overste! een woord!"

En terstond, met dat gezag, hetwelk een edele ziel en het bewustzijn, een goede zaak voor te staan, verschaffen, greep hij den Bevelhebber bij de hand en voerde hem met zich; terwijl Massa, onwillekeurig zwichtende voor zijn doordringenden blik, hem met een kloppend hart buiten de kamer volgde.

In het voorportaal gekomen fluisterde hem Aquilius in 't oor: „Overste! gij hebt kennis gedragen aan den gepleegden maagdenroof."

„Primipilus!" riep Massa, onmachtig een woord meer te uiten.

„Gij beweert niet te weten, waar zich Vegetus ophoudt. Dat is niet waar."

„Gij durft...."

„Ik heb Vegetus gezien. Hij is aan den Brittenburg: en het kan u niet onbewust zijn, dat hij aldaar Vulpes tot tolk verstrekt."

Massa stond verplet. Hij zag in, dat de veinzerij hem tegen Aquilius niet baatte, en dat de blik van dezen in zijn ziel gelezen had.

„Het is mogelijk!" zeide hij: „Vulpes heeft hem noodig.... doch hoe wil ik weten, wien hij tot tolk gebruikt?.... hoe het zij.... de schuldige zal gestraft worden.... ik herhaal u, dat ik den roof van Rheime noch van Ada bevolen heb.... en wee u!" voegde hij er bij, met den moed, dien haat en wanhoop geven: „wee u! indien mij uw mond bij de Kaninefaten durft betichten. Ik voer hier het bevel en zal het u doen ondervinden."

Dit zeggende keerde hij bij de afgevaardigden terug, terwijl Aquilius hem langzaam volgde.

„De Primipilus heeft mij ontdekt, waar ik Vegetus vinden kan," zeide hij, bij het inkomen: „ik zal last geven, dat men hem in verzekering neme. Maar, zoo ik mij niet bedrieg, wenschte ook de edele Maximus mij te spreken."

Markman boog zich en leide zijn redenen tot beklag bloot, welke den lezer bekend zijn.

„Bij Hercules!" zeide Massa: „men heeft het geweldig op uw maagden voorzien gehad. Maar, zoo ik u wel versta, heeft

Vulpes u recht gedaan, zoodra hem uw naam en hoedanigheid van Romeinsch burger bekend waren."

„Dat heeft hij," zeide Markman: „maar er zijn er zoovele anderen, die, tegen alle billijkheid aan, door hem worden teruggehouden, dat mijn hoedanigheid te dezen opzichte mij geen recht boven hen kan geven."

„Dat gaat de werving aan," zeide Massa: „en daarover kan ik mij thans en te dezer plaatse niet uitlaten. Wanneer gij wilt.... morgen.... overmorgen....: laat ons den dag van heden aan de vreugde wijden, en het genoegen vieren, dat mij de komst van zulke waarde gasten verschaft. Heeft Maximus bij mij nog andere klachten in te brengen?"

„Geene," antwoordde deze, „dan die, waarvan de Primipilus zoowel als ik kan getuigenis geven," en hij begon de onbehoorlijke wijze te schilderen, waarop de lichting werd uitgevoerd.

„Daaromtrent heb ik mij reeds tegen Hymer verklaard," zeide Massa: „ik stel voor, mijn vrienden, op morgen.... neen, morgen is een ongelukkige dag.... op overmorgen aan den Brittenburg bijeen te komen met al de voornaamste hoofden der Kaninefaten: wij zullen alles naar uw verlangen regelen en meteen uitspraak doen over dien Vegetus.... Blijft heden den dag bij mij doorbrengen en verklaart mij ronduit hoe gij het hebben wilt. Ik stel er prijs op, u in alles te voldoen."

De afgevaardigden zagen elkander met verbazing aan: zij hadden zich zulk een goeden uitslag van hun zending niet voorgesteld.

„En gij, wakkere Tarpa!" vervolgde Massa, zich tot Coponius wendende: „draag zorg, dat wij heden een gastmaal hebben, hetwelk u en mij tot eer verstrekke. Ik zal er zelf de kosten van dragen, en mijn kelder ten beste geven."

„Dan zal er niets aan haperen," zeide Coponius: „alleen kan ik den edelen Brinio geen drinkhoorn aanbieden, gelijk hij gewoon is."

„Ik weet niet, of wij zoolang vertoeven kunnen," zeide Markman, de uitnoodiging wenschende af te slaan.

„Ei wat!" zeide Massa: „ik neem geen verontschuldigingen aan. Uw paard, dat zooeven hier gebracht werd, heb ik op stal gezonden, en gij zijt heden mijn gevangene. Wij moeten onze vriendschap met een dronk bevestigen."

De eensgezindheid scheen alzoo opnieuw tusschen de Romeinen en hun oude bondgenooten te heerschen. Maar, zoo men over en weder in een vertrouwelijk onderhoud alle redenen tot ongenoegen ter zijde stelde, deze overeenstemming was slechts schijnbaar, en meer dan een onder de aanwezigen was met geheel andere gedachten vervuld. De bleeke Hymer voelde zijn ziel van spijt en gramschap doorblaakt; want het was geen verzoening, waar hij naar haakte; het was oorlog, het was zelfverheffing, waartoe hij alleen door een omwenteling kon geraken. De edele ziel van Aquilius daarentegen trilde van verontwaardiging; want hij had Massa leeren doorzien, en hij twijfelde er niet aan, of de laaghartige Bevelhebber zocht de goede trouw zijner gasten te misleiden, en al zijn betuigingen van genegenheid waren niet als voorbereidingen tot een schandelijk bedrog. En wat Massa betrof, hij was vervuld van woede en wraakzucht, en elke minzame uitdrukking, die hij bezigde, ging verzeld met een stille vervloeking van al degenen, die hem op dezen dag zooveel moeite en last veroorzaakten.

Brinio alleen scheen wederom opgeruimd en wel over de hem toegezegde genoegdoening tevreden: terwijl hij niet afliet, aan Aquilius en Coponius, wegens de aan Rheime en hem bewezen dienst zijn warmen dank te betuigen.

Ongeveer een uur was er verloopen, toen Epafus aan Massa in het oor kwam fluisteren, dat Vulpes met Vegetus van den Brittenburg was aangekomen. Terstond verzocht de Overste zijn gasten hem voor een wijl te verschoonen en begaf zich met haastige schreden naar het verblijf van zijn vertrouweling.

„Bij Jupiter!" zeide hij, binnenkomende, en de deur achter zich sluitende: „weet gij, Vulpes! in welken poel wij steken?"

„Ik vermoed het," zeide deze, „wetende wie hier zijn en wat u verhaald is; — maar ik zie er nog niets schrikbarends in."

„Hoe! en die gevloekte Kaninefaten met hun klachten!"

„Sedert wanneer veroorzaakten zij u bekommernis?"

„Sedert dat die Thuscus, wien de Goden verderven mogen, hen in hun ontevredenheid sterkt. Indien ik niet aan hun wenschen voldoe, zullen zij mij aanklagen bij den Veldheer, en wat staat mij dan voor de deur?"

„Gij moet het niet afwachten," zeide Vulpes: „maar hen voorkomen. Wat Thuscus betreft, gij wenscht, dat de Goden hem verderven: maar ik ben er voor, dat gij de Goden wat helpt. Hij moet niet levend naar den Veldheer terugkeeren. Weet gij, dat hij mijn ganschen handel aan het kamp beluisterd heeft?"

„Ik begreep dit; want hij wist alles. Hij moet uit den weg geruimd, gij hebt gelijk."

„En die Kaninefaten! Ook zij moeten het lot ondergaan, dat zij ons wilden bereiden."

„Hoe! gij wilt, dat ik geweld tegen hen gebruike?"

„Het is noodig; — eer wij het van hen ondervinden," zeide Vulpes.

„Maar met welken schijn van recht?.... En dan dat vervloekte voorval met Ada!.... Gij hebt er ons fraai ingeholpen, Vegetus!"

„Met uw verlof, Overste!" zeide deze, die tot dusverre een weinig achterwaarts gestaan had: „ik kan er u weer uithelpen ook. Wat geeft gij mij, indien ik u gelegenheid schenke, die Kaninefaten te doen te recht stellen, zoodat gij er lof en dank van den Veldheer voor zult hebben?"

„Inderdaad!" riep Massa: „dat zou heerlijk zijn; maar misleidt gij mij niet?"

„In den afgeloopen nacht zijn zij in een hunner bosschen vergaderd geweest, waar ik hen bespied heb. Wat zij zeiden, heb ik alles niet kunnen verstaan; doch zooveel heb ik wel gehoord, om te durven zweren, dat zij een aanslag hebben gemaakt, om al de Romeinen in deze landstreek om hals te brengen."

„Ei zoo!" zeide Vulpes, „is dat uw groot geheim, hetwelk

gij alleen aan den Overste wildet mededeelen? Welnu! dan zijn wij immers geholpen."

„Ja," zeide Massa, na eenig nadenken: „zoo moet het gaan! — Vegetus! gij zult u een paar dagen gevangenis getroosten. Overmorgen houd ik rechtsdag op den Brittenburg: dan zult gij spreken. Epafus! kom hier!"

De slaaf verscheen.

„Verzoek den Primipilus en den Centurio Liffio hier te komen."

Epafus vertrok en keerde na eenige oogenblikken met de beide Hoplieden terug.

„Primipilus!" vroeg Massa aan Aquilius, terwijl hij op Vegetus wees: „is deze niet de man, die de zuster van Brinio hielp ontvoeren?"

Aquilius knikte toestemmend.

„Het is genoeg! — Gij zult zien, dat Massa rechtvaardig is. Centurio!" — tegen Liffio: — „laat deze ellendeling geboeid en onder goed geleide naar den Brittenburg gevoerd worden. Overmorgen zullen wij vonnis over hem vellen."

De Centurio voldeed aan het hem gegeven bevel; weinige oogenblikken daarna was de spijsverzorger op weg naar zijn gevangenis, en hadden de beide Hoplieden zulks aan de gasten van Massa medegedeeld.

„En nu, een goed gelaat getoond," zeide Massa: „doch hoe zult gij u jegens die Kaninefaten gedragen, Vulpes? Het is onmogelijk, uw baan bij hen schoon te maken."

„Dat behoeft ook niet," zeide Vulpes: „werp gerust de schuld van alles op mij: ik ben niet bang voor zure gezichten. — Alleen begrijp ik niet, waarom gij hen maar niet teffens in boeien slaat?"

„Neen, dat niet!" zeide Massa: „zij zijn als vrienden hier gekomen. Liffio zelf zou zwarigheid maken, hen te vatten: en dan, ik wil mij niet slechts van hen, maar ook van de overigen verzekeren, en in alles de vormen in acht nemen. — Doch het wordt tijd, dat ik tot mijn gasten terugkeere."

„En hoe zult gij hen bezig houden?" vroeg Vulpes.

„Dat hindert mij genoeg,” antwoordde Massa: „ik weet waarlijk niet, hoe ik den dag ten einde breng.”

„Mij dunkt,” zeide Vulpes, „indien gij Liffio eens van den oorlog in Gallië liet verhalen.”

„Dat ons de Goden bewaren! — dat ware zoogoed als een slaapdrank.”

„Zoo gij, om die Kaninefaten in goede luim te houden, den teerling liet werpen!”

„Een heerlijke inval, Vulpes! — Wel beschouwd, zoo deze lieden gevonnist worden, vervalt hun goed aan den Cesar, en heb ik er geen voordeel bij. Al wat men dus van hen halen kan is winst. En zoo wij verliezen, dan zal de dood de rekening effen maken.”

„Wij behoeven niet te verliezen,” zeide Vulpes: „ik heb nog een drietal dobbelsteenen, die de kans onvermijdelijk ten onzen voordeele kunnen doen overslaan: — maar wij deelen als broeders, nietwaar?”

„Dat spreekt van zelf: zoo mogen de Goden mij beminnen! — En thans, spoedig tot onze gasten teruggekeerd, eer die Thuscus mij in een kwaad daglicht bij hen stelle.”

Niet lang daarna was Massa met de Kaninefaten en de Hoplieden aan den disch gezeten, waar hij met de hem eigene hoffelijkheid het gesprek gaande hield en den slechten dunk poogde weg te nemen, dien de stamhoofden vroeger tegen hem koesterden. Omtrent de wijze van de lichting ten uitvoer te brengen, en andere punten van bezwaar, betoonde hij zich zoo toegeeflijk en tot inwilliging genegen, dat de afgevaardigden langer niet wisten, wat zij van hem moesten denken. De Hoplieden waren versteld; doch daar het hun allen toescheen, dat iemand van Massa's inborst niet opeens van een geldzuchtigen volksverdrukker in een zachtmoedig, rechtvaardig mensch kon veranderen, maakten zij bij zich zelven het besluit op, dat Massa òf zeer bevreesd moest zijn voor de Kaninefaten, nu hij zag, dat zij het ernstig meenden, òf zoo zeker van zijn zaak, dat hij begreep alles te kunnen inwilligen om het den dag daarna weder in te trekken. Behalve Aquilius

echter koesterden zij weinig bekommering over de toekomst, en, van het tegenwoordige oogenblik gebruik makende, hielden zij zich meest bezig met den goeden wijn te drinken, die hun geschonken werd, en met eer te doen aan het voortreffelijke maal: terwijl Liffio zijn veldtochten in Gallië aan Markman verhaalde, die er slechts half naar luisterde, en Velius van zijn minnarijen verslag deed aan Hymer, die zich vergenoegde met nu en dan hem een blik van minachting toe te werpen. Wat Vulpes betrof, hij bekommerde zich over niemand: en niemand sprak wederkeerig met hem.

„Komt!" zeide Massa, toen hij begon te merken, dat de gemoederen der aanwezigen eenigszins door den drank verhit waren: „wat zouden mijn gasten er van zeggen, indien wij, om dezen avond vroolijk te besluiten, ons een wijl met den teerling vermaakten?"

„De zon is reeds aan 't dalen," zeide Markman: „en onze woningen zijn verre van hier gelegen. Het zal beter zijn, zoo wij ons afscheid nemen."

„Inderdaad," zeide Hymer: „de teerling is gevaarlijk voor hem, die nuchteren is: hoeveel te meer ons, die den tijd met drinken hebben doorgebracht."

Met deze woorden rezen zij op, als om te vertrekken: — ook Brinio, die, gelijk wij weten, een liefhebber van het dobbelspel was, maakte zich schoorvoetende gereed, hen te volgen, toen Vulpes opeens de dobbelsteenen in den beker deed rammelen. Op dat geluid bleef Brinio staan, gelijk een jachthond, wanneer hij het wild in de nabijheid ruikt.

„Komaan!" zeide Massa, „ik zie dat de waardige Brinio wel een kans met mij wil wagen."

„Slechts ééne," zeide de Kaninefaat: en, den buidel openende, die aan zijn gordel hing, wierp hij een paar geldstukken op het bord.

Nu bleven ook de andere afgevaardigden staan, en traden, schoon eenigszins tegen hun zin, naar de tafel toe.

Het lot was Brinio gunstig geweest. „Gij zult mij de tegenkans niet weigeren," zeide Massa.

„Dat is niet meer dan billijk,” zeide Brinio: en het spel ging zijn gang, terwijl ook langzamerhand de omstanders daarin deelden. Slechts Vulpes speelde niet; maar droeg zorg dat het den gasten aan wijn niet bleef ontbreken.

De spelers hadden reeds een geruimen tijd met afwisselend geluk de steenen behandeld. Alleen aan Brinio was de fortuin niet gunstig meer, gelijk in den beginne: de weinige munt, die hij bij zich had, was reeds naar den kant van Massa overgegaan en hij wendde zich tot Markman, om hem eenig geld ter leen te vragen.

„Ik heb zelf weinig meer overig,” zeide deze, de knoopen zijner beurs dichthalende: „en deze les is mij voldoende. Ook u raad ik, in uw verlies te berusten en uw geld niet na te loopen. Ik, heb daar nooit iets goeds van zien komen.”

„Ja! daar kan ik u wat van verhalen,” zeide de oude Liffio: „Toen ik in Gallië diende onder Vindex....”

„Brinio; speel niet meer!” fluisterde Aquilius, wien een geheim voorgevoel waarschuwde, dat men den broeder van Ada een strik spreidde.

„Hoe kan ik spelen?” vroeg deze korzelig: „ik heb geen geld meer.”

„Maar gij hebt uw woord,” zeide Massa: „ik behoef uw geld niet te zien. Wat dunkt u, zoo ik het geld, dat ik u afgewonnen heb, eens zette tegen een uwer koeien, naar uw keuze?”

„Dat ware niet kwaad,” zeide Vulpes: „want de onze geven weinig melk meer.”

„Dat gaat!” zeide Brino: en verloor.

„Kom!” zeide hij, met een gedwongen lach: „ik wil zien, of mijn honden gelukkiger zijn dan mijn runderen. Vier beste hazewinden tegen uwe winst, Overste!”

„De hazewinden hebben de koe achterhaald,” zeide Vulpes, toen hij zag dat Massa gewonnen had.

„Vier paarden van het beste ras op dezen worp,” riep Brinio, terwijl hij, als om zich zelven moed te geven, een vollen beker ledigde.

„Hij maakt zich ongelukkig,” zeide Coponius, het hoofd schuddende.

„Brinio! wees niet dwaas!” fluisterde Aquilius hem in.

„Denkt gij, dat ik mij over eenige beesten meer of minder bekommer,” zeide Brinio, terwijl de paarden den weg der honden gingen.

„Uwe kudde wolvee!” zeide Massa, de steenen wederom schuddende.

„Brinio! denk aan Ada!” klonk wederom de waarschuwende stem van Aquilius.

De Kaninefaat wendde het hoofd om. „Gij stelt al veel belang in haar,” zeide hij met bitterheid, terwijl de speeldrift hem vergeten deed, wat hij aan Aquilius verschuldigd was: — en het vee was weder verloren.

„Ik wilde wel weten, Primipilus!” zeide Massa: „wat gij den edelen Brinio gedurig aan het oor ligt te malen. Zoo gij hem raad geeft, moet ik zeggen, dat die raad weinig deugt; want de man speelt hoe langer hoe ongelukkiger.”

„Gij moest er waarlijk uitscheiden, Brinio!” zeide Markman: „de Overste is u te sterk.”

„En waarom zou hij er uitscheiden?” vroeg Hymer, met een innerlijk genoegen de verliezen ziende, die Brinio onderging: „hij is rijk genoeg: en zulke verliezen zullen hem niet deren. Hij deed beter, door een fikschen inzet zijn schade te herstellen.”

„Gij hebt gelijk,” zeide Brinio: „en daarom wil ik mijn weiden nabij Lauri tegen het verlorene zetten.”

„Ik ken er de waarde niet van,” zeide Massa: „doch het zij zoo:” en een nieuwe worp besliste de kans te zijnen voordeele.

Het zoude vervelend zijn, den voortgang van het spel in al zijn bijzonderheden hier te willen nederschrijven. Genoeg zij het, te zeggen, dat de uitslag daarvan niet anders was, dan zich verwachten liet. Met den laatsten worp had Brinio al zijn have verspeeld.

Somber en zwijgend stonden niet slechts zijn vrienden, maar

ook de Hoplieden hem aan te staren. Hymer alleen juichte heimelijk in de ramp, die zijn mededinger had getroffen. Massa bleef bedaard en dronk langzaam uit den voor hem staanden beker, nu en dan een zijdelingschen blik op Brinio slaande.

„Ik heb niets meer," zeide deze, met vlammende oogen en een heesche stem: „niets, dan mij zelven. Ik wil voor het laatst mijn vrijheid, de vrijheid van een edelen Kaninefaat, tegen honderd goudstukken wagen."

„Ik zou u niet gaarne tot mijn slaaf hebben," zeide Massa, glimlachende: „maar wilt gij die van uw jongste zuster verspelen, zoo ben ik bereid."

„Verfoeilijk voorstel!" riep Brinio: „mijn goede zuster! Wee mij!"

„Gij wilt dus niet?" vroeg Massa, op een tergenden toon.

„Ik heb geen macht over haar," zeide Brinio: „en al bezat ik die, waant gij, dat ik zoover van alle schaamte ontbloot ben, dat ik de dochter van Werner aan een Romein zou verkoopen?"

„Zooals gij verkiest," zeide Massa, met een ijskoude onverschilligheid: „wanneer schikt het u, dat ik bezit neme van mijn eigendom?"

„Morgen met den dag," antwoordde Brinio: „niet één grasscheutje zal u onthouden worden."

„Ik behoef die verzekering niet," zeide Massa, met een hoffelijke buiging: „de eerlijkheid van uw landaard is mij bekend."

„Wij groeten u, Overste!" zeide Markman, op een somberen toon: „gij hebt mijn vriend ongelukkig gemaakt; — maar hij heeft het zoo begeerd. — Gaat gij met ons, Brinio?" — En hij nam den jongeling, die nog als wezenloos op de tafel tuurde, bij den arm.

„Schenk mij die dobbelsteenen," zeide Brinio tegen Massa, terwijl hij met een strakken blik op de teerlingen wees, die nog op het bord lagen.

„Die dobbelsteenen!" herhaalde Massa, terwijl hij verbleekte en de steenen haastig in zijn gordel stak: „en wat wildet gij daarmede uitrichten?"

„Ik wilde die aan een snoer rijgen en om den hals dragen," zeide Brinio: „opdat een ieder, die mij ontmoet, zoude kunnen zeggen: zie! daar gaat Brinio, die de zijnen ongelukkig heeft gemaakt: Brinio, voorheen de rijkste en nu de ellendigste onder de Kaninefaten."

„Dwaasheid!" zeide Massa: „de geheele wereld staat immers open voor een wakkeren jongeling als gij zijt, om er zijn fortuin in te herstellen. — Dat u de Goden behouden huiswaarts geleiden, edele mannen. Vulpes! is er gezorgd voor toortsen om onze gasten uitgeleide te doen?"

„Alles is gereed," zeide deze.

De Kaninefaten vertrokken, terwijl Massa en Vulpes hen tot aan de deur van het hoofdgebouw begeleidden, en niemand voor het oogenblik in de zaal terugbleef dan Coponius, die nog zijn bevelen moest geven betreffende het wegruimen der spijzen.

„Io Triumf!" zeide Massa, zoodra hij zich met Vulpes alleen in zijn binnenvertrek bevond. „De bezittingen van Brinio zijn ons. Bij Jupiter! dat is een dag geweest."

„Wien zult gij den last opdragen, uw eigendommen in bezit te nemen?" vroeg Vulpes.

„Niemand voorwaar! Ik denk dat zelf te verrichten: het oog des meesters is onontbeerlijk bij zulke handelingen: — en nu alles met spoed in gereedheid gebracht. De afgevaardigden zullen ongetwijfeld aan hun lastgevers van het welslagen hunner zending bericht geven: en zoo men de wapenen al heeft opgevat, men zal die wel weer nederleggen. Overmorgen zullen zij zich zonder erg op den Brittenburg vertoonen: — eens daar gekomen, zijn zij in de knip. Zijn de hoofden der aanzienlijken gevallen, het gepeupel zal wel in bedwang gehouden worden."

„En Thuscus?"

„Spreek mij niet van dien ellendeling: mijn bloed kookt, wanneer ik aan hem denk. — Maar hij zal mij niet ontgaan. Wist ik slechts een goeden grond om hem te betichten."

„Hij heeft vermogende vrienden in het leger," zeide Vulpes:

„ware het niet beter, vergif te beproeven? Dat spaart een verhoor.”

„Wij zullen er over denken,” zeide Massa: „ook die Maximus moet met beleid behandeld worden.... dat die wijshoofd er zooras met spelen uitscheidde: zijn bezittingen zijn zeker niet groot.... en die andere, die er uitziet als een hongerige jakhals. Maar, daarvan gesproken.... hier zijn uw dobbelsteenen terug. Ik ontstelde waarlijk, toen Brinio mij die afvroeg.”

„Gij geeft er mij slechts twee,” zeide Vulpes: „waar is de derde?”

„De derde!.... zoo waar mogen mij de Goden liefhebben, ik vind den derden niet!” zeide Massa, terwijl hij vergeefs in zijn gordel zocht en de plooien van zijn kleed uitschudde: „spoedig naar de zaal gekeerd en overal gezocht.”

En met den angst op het gelaat, keerde de Overste naar de feestzaal, waar Seleukus, Epafus, Demas en een paar andere slaven bezig waren, de overblijfselen van het maal weg te ruimen.

„Wat zoekt gij?” vroeg Epafus, ziende dat Massa, met het hoofd voorovergebogen, langs den grond zocht.

„Hebt gij niets gevonden?” vroeg de Overste, het voorwerp zijner nasporingen niet willende noemen.

„Niets!” antwoordden de beide slaven, het hoofd schuddende.

„Ik mis.... dat is te zeggen, de Centurio Vulpes mist een dobbelsteen.... wel geen kleinood; maar toch, anders is het stel onvolledig. Wie is hier het laatst geweest?”

„Niemand, als wij en de Centurio Tarpa,” antwoordde Epafus: „en deze heeft ons spoedig verlaten.”

„Dat hem de Goden haten!” bromde Massa: en, ziende dat zijn onderzoek vruchteloos was, begaf hij zich weder naar zijn slaapvertrek.

XIV.

Brinio was, zonder een woord te spreken, te paard gestegen en met zijn vrienden den heirweg opgereden. Hymer en Markman volgden zwijgend zijn onstuimige vaart; doch met een geheel verschillend gevoel: Markman was innerlijk bewogen met het lot des ongelukkigen, die den luister eener roemvolle geboorte, het ontzag, dat geheel een volk hem toedroeg, rijkdom en eer, alles door een noodlottigen steenworp had verbeurd, en zoo hij het stilzwijgen bewaarde, het was ten gevolge van dien zekeren eerbied, welken de tegenwoordigheid van een diep rampzalige doorgaans inboezemt. Wat Hymer betrof, zijn afgunstige ziel werd geenszins door een dergelijke beschroomdheid teruggehouden; maar hij peinsde op het beste middel om van Brinio's ongeval partij te trekken. Eindelijk vond hij er een, dat, naar zijn meening, niet slechts Brinio in de oogen zijner landgenooten verachtelijk maken, maar ook de nauwelijks herstelde goede verstandhouding met Massa verbreken en den opstand noodzakelijk zou doen worden. Verheugd over zijn heerlijken inval, reed hij Brinio op zijde.

„En wat is thans uw voornemen, Brinio?" vroeg hij, op een vleienden toon.

„Wat meent gij?" vroeg deze, het hoofd naar hem heen wendende.

„Zult gij werkelijk zoo dwaas zijn," vervolgde Hymer, „al het uwe zoo maar vrijwillig aan Massa af te staan?"

„Ik begrijp u niet," hernam Brinio, wiens gedachten nog half verwilderd waren.

„Luister!" zeide Hymer: „het hangt thans van u af, om bedekt met smaad en schande, als een ongelukkige bedelaar rond te zwerven, of u met roem en schatten te overladen. Gij weet, hoe de gemoederen in deze landstreek gestemd zijn. Wapen uw volk, en, als Massa morgen verschijnt, dat uw staal hem dan belette zijn bezoek ooit weder te hervatten. Uw handelwijze zal ten sein aan het gansche volk verstrekken, en

gij zult overal de knots geheven zien om de gruwzame tirannie te verpletteren.''

„Hymer!'' zeide Brinio, met verachting op hem nederziende: „gij zijt een nietswaardige: en zoo ik niet heden met u gespijsd en gedronken had, deze priem zou u leeren, dat men niet ongestraft aan Brinio voorstelt, zijn eer met voeten te treden. Hoe! ik zou mij verzetten tegen Massa, wanneer hij bezit komt nemen van hetgeen wettig zijn eigendom geworden is? Ik zou door het zwaard willen behouden wat ik door den teerling verloren heb? Schaam u, Hymer, geen Germaan zou ik meer onder de oogen durven treden.''

„Ik vergeef uw hoonende uitdrukkingen aan uw smart,'' zeide Hymer, terwijl de spijt, die in zijn oogen fonkelde, getuigde, dat hetgeen hij zeide in weerspraak was met zijn meening: „maar gij handelt dwaas. Bedenk, wat uw landgenooten geleden hebben. Zoudt gij nog aarzelen hunne zaak tot de uwe te maken?''

„Gisteren nog twijfelde ik,'' zeide Brinio: „heden niet meer. Massa heeft beloofd, dat de redenen tot klachten zouden ophouden. Zoo hij ons recht verschaft, welke redenen bestaan er dan meer tot oproer?''

„Wel! verga dan in uw ellende,'' zeide Hymer: „wij zijn Albiniana genaderd, en deze weg brengt mij huiswaarts. Tot overmorgen, of misschien vroeger. — Markman! vaarwel!''

En, de brug overrijdende, begaf hij zich naar den kant zijner woning.

„Waarom zijt gij niet met Hymer gegaan?'' vroeg Brinio aan Markman, die, zonder het gesprek te hooren, was achtergebleven en nu naast hem kwam oprijden.

„Mijn woning ligt te ver, en Brinio had mij voor dezen nacht huisvesting beloofd,'' zeide Markman.

„Het is waar,'' zeide Brinio, zich met de vlakke hand over het voorhoofd strijkende: „ik was het vergeten; mijn hoofd brandt.... Maar gij hebt gelijk.... Het is de laatste reis, dat ik den plicht der gastvrijheid kan uitoefenen, en ik mag dien minder dan ooit verzuimen.''

„Ik zal u wellicht van dienst kunnen zijn," zeide Markman, hem op een goedhartige wijze de hand toestekende.

Brinio zweeg en beantwoordde den handdruk, die hem meer dan de uitgezochtste troostwoorden gold. Zonder verdere woordenwisselingen vervolgden zij hunnen weg tot aan de hoeve.

„Ik dank u, Alve!" zeide Brinio, afstijgende en zijn edel ros streelende: „deze is de laatste dienst, dien gij den zoon van Werner bewijst. — Morgen, helaas! zult gij in andere handen geraken."

Vervolgens zag hij om zich heen: de heldere maan spreidde haar glans over de gebouwen, over het erf en de uitgestrekte landerijen in den omtrek gelegen. Nooit waren zij zoo schoon in de oogen van Brinio, nooit zoo dierbaar aan zijn hart geweest, dan nu hij die voor altijd moest missen.

„En dat alles behoorde mij," dacht hij, terwijl zijn vriend hem aanzag met innig medelijden: „en ik heb het verloren, verloren door mijn schuld."

„Begeert gij ook," vroeg Markman, „dat ik uw zuster op de noodlottige tijding voorbereide?"

„Laat haar dezen nacht nog in vrede rusten," zeide Brinio: „morgen met den dag zal ik haar met mijn dwaasheden bekend maken. Ik ben de bewerker van mijn ongeval: het voegt mij, er de schande van te dragen."

Dit gezegd hebbende, joeg hij de paarden in de weide en begaf zich met Markman in de woning. Sidderend bleef hij in den deurpost staan, toen hij bij het binnentreden Ada gewaarwerd, die uit haar slaapvertrek naar hem toetrad.

„Ik heb op u gewacht, mijn broeder," zeide zij: „want een angstig voorgevoel beklemde mij. Ik dank den Alvader, dat ik u in gezondheid wederzie. Wees mede gegroet, edele Markman!"

„Dank niet te spoedig," zeide Brinio, „eer gij weet, of gij er reden toe hebt. Geloof mij, het ware beter geweest, dat men u mijn lijk gebracht hadde, dan dat gij Brinio zoo terug moet zien, als hij thans voor u staat."

„Gij doet mij sidderen," zeide Ada: „inderdaad, gij ziet er

geheel ontdaan uit: en het wezen van Markman voorspelt ook niets goeds. Wat is er dan toch voorgevallen?"

„Gij zult mij haten, Ada!" zeide de ongelukkige jongeling, voor zich ziende: „ik heb u en mij zelven en ons allen in 't verderf gestort."

„O Brinio! spreek toch." zeide de beminnelijke maagd, hem bij de hand vattende: „ik kan u zoo niet zien. Stort uwen boezem uit: het ergste kwaad kan mij minder kwellen dan een onzekerheid als deze: wat toch zou er kunnen gebeurd zijn, waarom Ada haar broeder niet meer lief zou hebben? hem, die altijd zoo trouw en teeder voor haar gezorgd heeft?"

„Ada!" zeide Brinio: „uw woorden verscheuren mij het hart: voor u gezorgd! wee mij! Toen onze vader op het sterfbed lag neergezegen, riep hij mij tot zich en zeide: Brinio! ik beveel u uwe zusters aan. Wees voor beiden een getrouw en zorgvol beschermer, tot zij een echtgenoot vinden, die uw taak overneemt. Hoe heb ik mij van dezen plicht gekweten?"

„Als een edele broeder," zeide Ada, zich aan zijn borst klemmende.

„Als een schelm!" riep Brinio, woest opspringende.

„Bij Hertha! hij is krankzinnig gelijk Rheime!" kermde Ada, en hare nat betraande oogen zagen Markman aan, als wilden zij van dezen de oplossing van dit raadsel vernemen.

„Gij ziet zijn berouw," zeide deze: „en het zal bij u zijn schuld uitwisschen. Ada! hij heeft zich buiten de mogelijkheid gesteld, langer uw beschermer te zijn."

„Ik zie het," zeide Ada: „hij heeft bij de Romeinen dienst genomen. Het verwondert mij — maar waarom zoude dit zijner onwaardig zijn?"

„Gij bedriegt u," zeide Markman, pijnlijk aangedaan over de wijze, waarop zij zich misleidde. „Hij heeft op Matilo tegen Massa gespeeld en . . . ."

„Ga voort!" zeide Ada: „en hij heeft verloren."

„Alles wat het mijne was," berstte Brinio uit.

Ada zeide niets; maar zij weende; het was echter niet

zoozeer om haar zelve, dat haar tranen vloeiden, het was omdat zij haar broeder vervallen zag uit den roemvollen staat, dien hij tot nu toe bekleed had.

Toen Brinio zijn zuster zag weenen, dacht hij een oogenblik aan den raad, dien hem Hymer gegeven had: „Ada!” zeide hij, terwijl zijn hart geweldig klopte, als dat van iemand, die een slechte daad gaat verrichten: „weet gij welken raad mij Hymer zooeven gaf? — Hij wilde, dat ik, als Massa hier kwam, ons huisgezin wapende en hem met geweld wederstond.”

„En wat hebt gij hem geantwoord?” vroeg Ada, terwijl het gloeiend rood der verontwaardiging haar wangen verfde.

„Ik heb hem gezegd, dat ik, wat het kosten mocht, mijn woord gestand moest doen,” zeide Brinio, op een weifelenden toon: „maar zoo gij van oordeel zijt, dat ik jegens den Romein niet gehouden ben....”

„Brinio!” zeide Ada, met waardigheid: „ik zal u nimmer eenig verwijt doen wegens het ongeval, dat u getroffen heeft. Wat gij verspeeld hebt, was het uwe. — Maar eeuwig zou ik mij schamen, dat gij mijn broeder waart, zoo gij laag genoeg kondet wezen, den raad van Hymer op te volgen.”

„Gij spreekt gelijk eener edele dochter der Kaninefaten betaamt,” zeide Markman: „en Brinio heeft wèl gehandeld, dat hij doof bleef voor de stem der verleiding, die door den mond van Hymer sprak. Aanzien en vermogen mogen verloren gaan: — zij zijn te herstellen, maar is eenmaal de eer verloren, zij keert nimmer terug. — Maar thans staat ons te overleggen, hoe best in deze omstandigheden te handelen. Ik heb u een voorslag te doen, Brinio!”

„Spreek!” zeide Brinio: „ik wil gaarne naar u hooren. Ik gevoel mij zelf schier onbekwaam tot denken: en uit het brein van Markman kunnen geene andere als wijze raadgevingen voortkomen.”.

„Gij weet,” zeide Markman, „dat uw zuster Rheime mij eens tot gade was toegedacht. De bedroefde toestand van haar geestvermogens heeft u grootmoedig weerhouden, mij

haar als zoodanig toe te voeren. Gij hebt mij later uw jongste zuster in de plaats der oudste aangeboden. Maar ik heb steeds geaarzeld uw aanbod te aanvaarden. Ik ben te wel bewust, dat mijn reeds vergrijsde kruin en mijn gerimpelde gelaatstrekken weinig geschikt zijn een jonge en aanvallige maagd te bekoren, en dat Ada, rijk en vermogend, een waardiger echtgenoot dan mij kon verdienen. Thans echter, nu mij geen sterveling kan verdenken, dat zucht naar meerder aanzien of macht mijn handeling bestiert, durf ik haar hand vragen. Dat Ada van heden af mijn vrouw worde, en zich daardoor recht op mijn bescherming verwerve: en komen gij en Rheime en diegenen onder uwe huisgenooten, die niet door Massa op het erf gelaten worden, bij mij inwonen. Ik ben niet rijk, dit is u bewust; maar ik heb genoeg: en het zal geen uwer aan het noodige ontbreken. Gij zijt sterfelijk, Brinio! en men weet niet, bij de bandeloosheid, die tegenwoordig heerscht in deze landstreek, welke gevaren een hulpelooze maagd kunnen bedreigen. Ada, verweesd en zonder steun, zou wellicht de vervolging niet ontkomen; maar al moest ik het gemeene lot der stervelingen ondergaan, de weduwe van Markman zou in het land der Kaninefaten geëerbiedigd worden."

Brinio en Ada hadden het voorstel van Markman met eerbiedig zwijgen aangehoord: en hun ziel was vervuld van dankbaarheid voor het edel gevoel, dat hem daartoe had aangespoord. „Markman!" zeide eindelijk Brinio, „ik eer uw grootmoedigheid: en het staat niet aan mij, uit een verkeerd begrip van bescheidenheid, de gunst te weigeren, die gij aan mijn zuster bewijzen wilt. Dat zij dus voor mij antwoorde: en is hare uitspraak gelijk ik die verwacht, dat dan de Goden uw echtverbond zegenen."

Ada verbleekte: een oogenblik stond het beeld van den jeugdigen Patriciër voor hare oogen; maar zij onderdrukte terstond een gevoel, dat zij harer onwaardig oordeelde, en, Markman naderende, boog zij deemoedig het hoofd.

„Geen Kaninefaat is waardiger of edeler dan Markman," zeide zij; „ik zal uw getrouwe en gehoorzame gade zijn."

Markman naderde haar, en drukte een kus op haar voorhoofd. „Zoolang er nog een zuchtje levenskracht in mij overblijft," zeide hij, „zal ik het aanwenden om mijn Ada te beschermen."

„Wee mij!" zuchtte Brinio: „en wat zullen de Kaninefaten van den zoon van Werner zeggen, wanneer zij hooren, dat hij zelfs niet zooveel overgehouden had, om zijner zuster een bruidsschat te kunnen geven."

„Zij is rijk in deugden," zeide Markman: „en deze bruidsschat is mij genoeg; — maar thans moet niets ons vertrek vertragen. Gij weet niet, wanneer Massa hier kan komen: en wij moeten aan de vrouwen het leed besparen, dat zij het erf van Brinio in andere handen zien overgaan."

„Die arme Rheime," zeide Brinio: „hoe zullen wij haar aan 't verstand brengen, dat zij van hier moet. En dan, zij is ziek en bedlegerig. Hoe zal zij de ongemakken der reis verduren?"

„Wij kunnen haar met een schuit of wagen vervoeren," zeide Markman.

„Gij vergeet," zeide Brinio, „dat ik geen schuit of wagen meer bezit. De trotsche Romein moet niet kunnen zeggen, dat ik hem iets onthouden heb."

„O!" zeide Markman: „er zal wel deze of gene uwer naburen zijn, die u de zijne leenen zal. Laat mij daarvoor zorgen: en verwittig gij intusschen uw huisgenooten van de verandering, welke in uw lot en in het hunne heeft plaats gehad. Ik weet, het is een zware taak, maar zij moet toch volbracht worden, en hoe eerder dit geschiedt hoe beter."

Brinio stemde dit toe en, terwijl zijn stem het verbaasde huisgezin uit den slaap riep, en hij boden stuurde aan hen, die verder afwoonden of hoeven en woningen van hem in pacht of gebruik hadden, verwijderde zich Markman om beschikkingen voor den aftocht te maken.

Het begon reeds te schemeren, toen zich het grootste deel van de zoodanigen, die Brinio als het hoofd van hun stam of als hun beschermheer vereerden, vergaderd stonden voor de woning, welke zoo vaak getuige was geweest van hun genoegens, en

waarop hun thans een zoo noodlottige tijding verbeidde. Brinio plaatste zich in het midden der verzamelde menigte. Zijn gelaat was doodsbleek en zijn oogen stonden strak en starend; maar zijn stem was vast en helder, toen hij hun mededeelde, dat hij het voorrecht verbeurd had, langer hun steun en opperhoofd te wezen, en dat zijn bezittingen, met al wat daaraan verknocht was, in de handen van Massa waren overgegaan. Zij konden in den aanvang hunne ooren nauw gelooven, en het was eerst toen Ada hun het treurige nieuws bevestigde, dat zij van de waarheid ten volle overtuigd waren. Toen was het een uitbarsting van tranen, en snikken, en kreten, en verwenschingen, die het stoutste hart zou hebben doen beven. Allen deden zich gelijkelijk hooren. De een vloekte op Massa en wilde, als Hymer, dat men hem met geweld zou weerstaan: de andere zag in stomme verslagenheid voor zich neder, overtuigd, dat hij niet door Massa zou geduld worden op het erf, hetwelk hij jaren lang voor Werner en diens zoon had bebouwd en waar thans een vreemde huurling zijn plaats zou komen vervangen. Een der knapen, dezelfde, wiens vuist Rufus had nedergeslagen, toen deze op het ooievaarsnest geschoten had, beschouwde dezen als de eerste oorzaak van al het ongeluk, en vloekte op zich zelven, dat hij de vermaning van den Batavischen Priester had opgevolgd en den ruiter de hand der verzoening toegereikt.

„Sedert dat oogenblik," zeide hij, „is de ooievaar niet op het nest teruggekomen en heeft hij den zegen van het huis voor altijd met zich genomen."

Toen echter de verzamelde schaar, die nu ongeveer tot een vijfhonderdtal personen was aangegroeid, langzamerhand begon te beseffen, dat klachten en verwenschingen niet baatten ter verandering van hetgeen onherstelbaar was, hield ieder zich bezig met de geschikste middelen om zijn bijzonder eigendom in veiligheid te brengen, en te overwegen, wat voor het vervolg te doen stond. Zij, die op Brinio's hoeve leefden, besloten, zoodra zij kennis bekomen hadden van Markmans voorstel, hun opperhoofd te volgen, wel bewust, dat er in den omtrek

van Markmans verblijf onbebouwde gronden genoeg lagen, welke zij door hunnen arbeid vruchtbaar maken en waar zij hun brood vinden konden. Anderen, die op de buiten de hoeve gelegen woningen leefden, doch meer nog aan Brinio dan aan hun verblijf gehecht waren, wilden dit voorbeeld volgen; doch lieten zich door Brinio overreden, te blijven waar zij zich bevonden, althans zoo Massa hun daartoe de vergunning wilde verleenen: terwijl eenige weinigen liever verkozen, hun diensten aan andere grondbezitters uit de omliggende streek te gaan aanbieden.

Het was reeds volkomen dag, toen Markman met den geleenden wagen en eenige hem terzelfder gelegenheid afgestane paarden de hoeve kwam oprijden. Toen verscheen Rheime, door Ada en Ella geleid, met wankelende schreden en meer eener doode dan eener levende gelijk. Zij scheen niets te bespeuren van het ongewoon gewoel, dat aan de hoeve plaats had, noch haar nieuwen geleider te herkennen, maar liet zich, zonder te spreken of wederstand te bieden, op den wagen plaatsen, welks bodem de waakzame zorg van Markman met hooi en konijnenvellen had laten beleggen, opdat de horten en stooten op den weg haar geen hinder zouden doen. Ada nam toen afscheid van allen, aan sommigen een vaarwelkus gevende, aan anderen de hand drukkende, aan elk een woord van troost en vriendschap toesprekende; terwijl er niemand bij den hardvochtigen stoet aanwezig was, die geen traan in het oog voelde opwellen.

„Gij zult ook tot mij komen,” zeide Markman tot Brinio, „wanneer gij hier uw zaken hebt afgehandeld. Wij zullen dan nader overleggen, wat ons te doen staat.”

„Ik zal er wezen,” zeide Brinio.

Op dit oogenblik deed zich hoefgetrappel hooren en aller oogen wendden zich naar den heirweg.

„De Romeinen!” riepen verschillende stemmen: „bij Wodan! de Romeinen!” en menige hand werd reeds, door een ondoordachte beweging, aan den priem geslagen.

„Nu reeds!” zeide Brinio: en werkelijk zag hij een ruiter in vollen draf de laan opkomen.

„Het is de Primipilus!” riep Ada, die het eerst Aquilius herkende. En inderdaad, hij was het zelf, die, van zijn schuimend ros springende, bezweet en bestoven in het midden stond.

„Wat jaagt u herwaarts met dien spoed?” vroeg Brinio, hem met verbazing aanstarende.

„Hoort mij aan!” zeide Aquilius, terwijl hij hem, Ada en Markman ter zijde riep: „ik handel wellicht onvoorzichtig en dwaas; maar ik kan geen onrecht zien, en heb geen weerstand kunnen bieden aan de eerste opwelling van mijn gevoel. — De steenen, waar Massa mede gespeeld heeft, waren valsch.”

„Ik vermoedde dit,” zeide Markman op een koelen toon.

„Zie eens!” vervolgde Aquilius, een teerling voor den dag halende en op de naast hem staande bank werpende; „deze geeft altijd dezelfde oogen terug.”

„En kunt gij bewijzen, dat Massa met dezen gespeeld heeft?” vroeg Markman.

„Heugt het u niet, hoe haastig hij de steenen naar zich toestreek, toen Brinio die vroeg. Hij stak die in zijn gordel: maar een daarvan was er doorgegleden. Mijn vriend Tarpa vond dien na zijn vertrek, herkende dien, valsch te zijn, en deelde mij zulks mede. Volgens alle wetten is het spel nietig geweest en zijt gij niet verplicht, af te staan, wat u door bedrog ontnomen is. Ik heb mij gehaast, u dit te komen mededeelen. Later was het geen tijd meer.”

Thuscus!” zeide Brinio, na een oogenblik zwijgens: „ik eer uw braafheid; maar uw ontdekking komt te laat. Wat zouden mijn landgenooten van mij denken, indien ik thans, op zulke losse gronden en op zulke zwakke bewijzen, dit voorwendsel konde bezigen? — Neen! het was toen wij nog speelden, op de daad zelve, dat ik Massa had moeten betrappen. Thans baat mij de overtuiging zijner lage kunstgrepen niet meer.”

Aquilius zag den Kaninefaat met stillen eerbied aan. Hij bewonderde een grootheid van ziel, welke hij op haar waarde wist te schatten, maar niet had gedacht bij een onbeschaafde natie te zullen ontmoeten. Ada wendde beurtelings haar in

tranen zwemmende oogen op haren broeder en op den Romein: en haar hart gevoelde voor beiden.

„Gij handelt wel," zeide Markman: „gij, waardige Romein, dat gij aan de stem der rechtvaardigheid meer dan aan die van uw belang gehoor blijft geven: en gij, Brinio! dat gij den Romeinen leert, hoe een Kaninefaat zijn woord getrouw blijft en liever onrecht lijdt dan den schijn van onrecht op zich laadt. Dat Massa zegeviere en zich verheuge in hetgeen hij door list en bedrog verkregen heeft. De Goden zijn rechtvaardig en zullen oordeelen tusschen u en hem."

„Kan ik u van geen dienst zijn?" vroeg Aquilius, terwijl hij eerst Brinio en vervolgens Ada met deelneming beschouwde.

„Zoolang deze arm nog een ploeg of een bijl hanteeren kan," zeide Brinio, „behoef ik niemands welwillendheid in te roepen: en wat Ada betreft, de gade van den edelen Markman heeft geen anderen beschermer noodig."

Aquilius zag Ada en Markman beurtelings aan en zweeg: hij gevoelde zich getroffen, ja eenigszins verlegen, en, na een gehaast afscheid zijn ros bestegen hebbende, nam hij den terugtocht aan naar Matilo.

Reeds was hij in zijn snelle vaart de brug bij Albiniana voorbijgekomen, toen hij een stofwolk voor zich uit zag, die, zich openende, een kleine ruiterbende deed onderscheiden. Naderbij komende, herkende hij Massa zelf, vergezeld van een gerechtsschrijver met eenige dienaars en krijgslieden.

„Van waar komt gij?" vroeg Massa, zoodra zij zich over elkander bevonden, op een gestrengen toon.

„Van de hoeve van Brinio," antwoordde Aquilius, het beneden zich achtende, een ontwijkend antwoord te geven.

„Wat hadt gij daar uit te richten?"

„Het staat mij immers vrij, mijn wandelingen naar welgevallen in te richten?" was het fiere antwoord des jongelings.

„Misschien niet! — Gij schijnt wat dikwijls te vergeten, dat ik het ben, die hier het opperbewind voer. Maar, daar gij toch van de hoeve van Brinio komt, gelijk gij die noemt, ofschoon het, juister gesproken, mijn hoeve is, zoo zult gij

mij wel kunnen zeggen, of ik er mij zonder gevaar kan heen begeven?"

„Men maakte zich gereed die te ontruimen," antwoordde Aquilius, die met verachting zijn bezorgdheid bespeurde: „gij zult er waarschijnlijk niemand meer aantreffen, buiten den ongelukkige, wien gij ze hebt afgewonnen. De Kaninefaten schenden hunne beloften niet."

„Des te beter," zeide Massa: „want ik haat dat gejank van vrouwen en kinderen. Zij hebben zich dus reeds verwijderd: — en waar is de schoone Ada gebleven?"

„Dit zult gij haren broeder kunnen vragen," zeide Aquilius: „ik ben niet gerechtigd, hare gangen te bespieden."

„Ik dacht," merkte Massa aan: „dat gij daar nogal eenig belang in steldet. Misschien zijt gij wel aan haar broeder gaan voorstellen, de zorg over de arme wees op u te nemen. Heb ik misgeraden?"

„Overste!" zeide Aquilius, wiens gelaat van verontwaardiging gloeide: „ik wenschte een woord met u in 't vertrouwen te spreken."

„Welnu?" vroeg Massa, een weinig ter zijde rijdende: „wat hebt gij mij voor gewichtigs mede te deelen?"

„Kent gij dezen steen?" vroeg Aquilius, hem den valschen teerling plotseling voorhoudende.

Massa verschoot van kleur; maar hij herstelde zich weldra; want, den steen gemist hebbende, was hij op een dergelijke beschuldiging voorbereid.

„Wel!" zeide hij, na een korte stilte: „deze steen is niet ongelijk aan die, waarmede wij gisteravond gespeeld hebben. Wat maakt gij daaruit op?"

„Gij hebt met dezen teerling gewonnen: hij is uw gordel ontvallen," zeide Aquilius.

„'t Is mogelijk! en verder?"

„Gij kunt niet onbewust zijn geweest, dat hij valsch is, en dat gij dus misbruik gemaakt hebt van Brinio's goede trouw, om hem van zijn eigendom te ontzetten."

„Zoo deze steen valsch is," zeide Massa, „is het niet die,

waarmede ik gespeeld heb, en dan is uw aanklacht valsch. Hebt gij de straf vergeten, welke den lasteraar gesteld is?"

„Gij zult dus met een gerust geweten de gewonnen landhoeve u toeëigenen?" vroeg Aquilius.

„Gij hebt ongetwijfeld deze fraaie ontdekking reeds aan uw nieuwe vrienden medegedeeld," hernam Massa, zonder op de gedane vraag te antwoorden. — Aquilius zweeg.

„Gij hebt een gewaagd spel gespeeld," vervolgde de Bevelhebber: „maar gij zult thans ondervinden, dat men Massa niet ongestraft zoekt te dwarsboomen. Gerechtsdienaars!" riep hij uit, zijn stem verheffende: „neemt den Primipilus gevangen. Aquilius Thuscus! gij wordt beschuldigd van de misdaad van gekwetste majesteit."

„Ik!" riep Aquilius uit met de hoogste verbazing op 't gelaat: „en wie beschuldigt mij?"

„Dit zult gij nader hooren, wanneer de vierschaar over u zal gespannen worden. Uw geheime gangen zijn ontdekt en de ontkentenis zal u weinig baten. Geef uw zwaard aan den Onderofficier over en volg de gerechtsdienaars, waar zij u zullen geleiden."

„Bedenk wat gij doet," zeide Aquilius, terwijl hij zijn degen losmaakte: „ik beroep mij op den Cesar over deze onrechtvaardige handelwijze."

„Wij zullen u recht verschaffen," zeide Massa: „en niet ongehoord vonnissen. Volg thans uw geleiders."

Aquilius, ziende dat wederstand dwaasheid en verdere redeneering nutteloos zou zijn, volgde de twee gerechtsdienaars, die, den teugel wendende, hem, Matilo voorbij, naar den Brittenburg voerden. Hier werd hij in een duisteren kerker geleid, waarin zich reeds een ander persoon bevond, die, bij zijn komst oprijzende, hem de gevulde gestalte en het neerslachtig gelaat van zijn vriend Coponius vertoonde.

„Gij ook hier, arme Tarpa!" zeide Aquilius, toen hij den Centurio herkende.

„Bij Hercules! het verheugt mij zeer uw gezelschap te bekomen," zeide Coponius, „want het begon mij hier machtig

te vervelen. Ik hoop slechts, dat men er nu indachtig aan zal wezen, den mondkost te verdubbelen; want gij zijt geen groote eter en ik kan kwalijk toe met hetgeen men mij zooeven gebracht heeft."

„Maar wat hebt gij toch gedaan," vroeg Aquilius: „dat men begrijpt ook u te moeten vastzetten? Dat Massa op mij gebelgd is, kan ik nog toegeven! maar waar men u van beschuldigen kan, is mij volkomen duister."

„Bij Jupiter!" zeide Coponius, eenigszins geraakt: „ik zie niet waarom men mij niet dezelfde eer zou aandoen als u. — Waar ik van beticht worde? wel van muitzucht, van gekwetste majesteit, van poging tot omverwerping des bestuurs, en wat dies meer zij, weet ik het? althans, dat heeft de goede Liffio mij altemaal onderweg verteld, die mij, op schriftelijk bevel van Massa, naar dit ellendige hok heeft vervoerd. Wie weet, of men mij niet ten laste zal leggen, dat ik naar het keizerlijk purper sta. 't Is een fraaie behandeling jegens Romeinsche burgers. O Cicero! waarom zijt gij niet meer? Gij hadt hier gelegenheid tot een pleitrede, waar die tegen Verres een prul bij zou wezen."

„Massa moet al zeer zeker zijn van zijn zaak," zeide Aquilius: „of hij had niet alzoo durven handelen. Doch ik vertrouw, dat onze gevangenschap kort zal wezen. Hij moet ons verhooren: en, al ontslaat hij ons niet, hij is niet gerechtigd ons te veroordeelen zoodra wij ons op den Cesar beroepen, maar moet ons tot hem zenden; en eenmaal daar, zal ik mij wel weten te rechtvaardigen."

„Gij spreekt er zeer gemakkelijk over," zeide Coponius: „maar ik zie de zaak nog zoo licht niet in en ben in allen gevalle overtuigd, dat wij het geld nooit terugzien, hetwelk die listige slang ons heeft afgetroggeld. Maar vertel mij toch, in den naam der Goden, waar en hoe men u heeft beetgepakt?"

Aquilius voldeed aan het verzoek van zijn vriend en hoorde wederkeerig aan, hoe deze, nauwelijks uit zijn bed gerezen en naar de keuken gaande om met Seleukus voorzieningen te maken voor het middagmaal, zich door Liffio had zien

naderen, die hem op des Bevelhebbers last gevangengenomen en naar den Brittenburg gezonden had.

„Bij Castor!" zeide Coponius, toen hij zijn verhaal geëindigd had: „de oude man stortte tranen toen hij mij weg liet voeren, en zwoer, dat hem nooit droeviger taak was opgedragen sedert hij in Gallië, op last van Nero, drie lieden had laten ter dood brengen, omdat zij tot ik weet niet welke vreemde sekte behoorden, die in Palestina ontstaan is. Maar ik heb u wel gezegd: gij hebt kwalijk gedaan, u in de zaak te moeien. Wat ging het ons aan, of de steenen valsch waren of niet? Die bezoeken bij Brinio zullen in een valsch daglicht gesteld worden, en men zal stof genoeg vinden om ons beiden te veroordeelen. Die vervloekte krankzinnige! Sedert hare tooverrijmen is ons niets dan onheil in dit ellendig land overkomen."

„Wij zullen den moed niet verliezen," zeide Aquilius: „maar onverschrokken met den goeden Flaccus uitroepen:

Een altoos braaf, standvastig man,
Voelt, door geen dreigend oog van een vergramd tiran,
Geen drift eens volks, die hem tot euvel lokt,
Zijn vaste ziel geschokt."

„En ondertusschen," zeide Coponius, „zullen wij trachten te slapen; want ik weet bij ondervinding, dat dit het eenige is, wat iemand kan doen vergeten dat hij ongelukkig is — en niet gegeten heeft.

XV.

Massa was intusschen met de zijnen voortgereden en ontmoette weldra Markman aan het hoofd der schaar, die, Brinio's hoeve verlatende, zich onder zijn geleide over de brug bij Albiniana noordwaarts op begeven moest. De Bevelhebber liet hen onverhinderd voorbijtrekken: maar, zijn geheime inzichten nimmer uit het oog verliezende, gaf hij last aan een zijner vertrouwelingen, hen van verre te achtervolgen en hem te

komen berichten, waarheen men de schoone Ada vervoerd had.

Aan de hoeve gekomen, vond hij Brinio, geheel alleen, met de armen over elkander geslagen, voor zijn huisdeur gezeten. De Kaninefaat rees overeind, toen de Bevelhebber naderkwam, en bleef stil en bedaard voor hem staan. „Massa!" zeide hij toen, hem met ernst en waardigheid aanziende: „al wat gij om u ziet, zooverre uw oogen reiken, is voortaan uw eigendom. Ik draag niets van hier, dan mijn wapenen en mijn eer.

„Het lot heeft het aldus gewild," zeide Massa, afstijgende: „maar voorwaar! ik had mij niet gevleid, u zelf nog hier te ontmoeten. Dit was te veel van uw goedheid gevergd."

„Ik behoorde hier te blijven," zeide Brinio, „ten einde u aanwijzing te doen van al hetgeen thans het uwe is geworden."

„Welaan!" zeide Massa: „daar het er toch toe ligt, zal ik van uw minzaam aanbod gebruik maken, ten einde alles ordelijk zijn gang ga, en de overdracht op een wettige wijze geschiede. Het weer is gunstig! wij zullen onze werkzaamheden wel in de open lucht kunnen verrichten.

Hierop liet hij een tafel en zitbanken uit de woning halen. De gerechtsschrijver, dien hij met zich had gebracht, plaatste zich en haalde zijn schrijfgereedschap voor den dag.

„Wij zullen maar met de hoeve en hetgeen zich daarop bevindt een begin maken," zeide Massa.

De inventaris, zoowel van het huisraad als van de onderscheiden gedierten, die zich op het erf bevonden, van de vruchtboomen in de gaarden en van de moesbedden in den tuin werd nu opgemaakt. Brinio deed nu al de aanwijzingen, die hem gevorderd werden en gaf alle inlichtingen met een nauwkeurigheid, alsof hij niet de verliezer, maar de getrouwe rentmeester zijner goederen ware geweest. Toen alles wat de hoeve betrof nauwkeurig was opgeteekend geworden, begaf zich Massa met de zijnen en Brinio naar de overige woningen, welke uit het bezit van dezen laatste in zijne handen waren overgegaan: van tijd tot tijd werd echter de Bevelhebber van deze bezigheid afgetrokken door verscheidenen van dat slag van lieden, die altijd de Romeinsche legers volgden, zonder

eenige bepaalde betrekking daarbij te bekleeden; maar die, hetzij door gedane leveringen, hetzij door het drijven van ambachten of anderszins, zich onontbeerlijk wisten te maken, en hunne beurs verrijkten ten koste van den soldaat: die, altijd spoedig onderricht van al wat hun eenig gewin kon bezorgen, ook nu van het gebeurde kennis droegen en aan Massa kwamen verzoeken de door hem verkregene goederen als pachters te mogen besturen. De Bevelhebber vergenoegde zich echter met de meesten tegen een naderen tijd bij zich te bescheiden en hoorde ondertusschen met schijnbare belangstelling de aanbeveling aan, welke Brinio hem deed ten voordeele van de zoodanigen, die verkozen hadden hunne hoeven te blijven betrekken.

Het gevolg van dit alles was, dat de zon reeds begon te dalen, toen Massa met de overige aan de hoofdwoning was teruggekeerd. Alles was nu afgeloopen, en, zich tot Brinio wendende, dankte Massa hem voor de moeite, welke hij zich dien dag gegeven had, en dreef zelfs de hoffelijkheid, of wil men liever de geveinsdheid, zooverre, om hem te noodigen, den nacht op Matilo te komen doorbrengen en hem den volgenden dag op den Brittenburg te vergezellen.

„Ik dank u, Overste!" zeide Brinio: „ik ben genoeg tot mijn ongeluk op Matilo geweest, en heb niets meer te verspelen. Vaarwel! en zoo gij weder een Kaninefaat aantreft, die met u dobbelen wil, gebruik dan zuivere steenen."

„Brinio!" zeide Massa, zich op de lippen bijtende: „ik versta u niet. Wat bedoelt gij?"

„Veins niet, mijn woorden niet te verstaan," zeide Brinio, met gekruiste armen voor hem tredende: „ik heb u al, wat gij gewonnen hebt, overgeleverd, en ben u dus niets meer schuldig: dit kunnen al deze lieden getuigen. Wij staan nu over en weder als vrije lieden gelijk; maar nu zeg ik u, Baebius Massa, dat ik u veracht, meer dan den laagsten slaaf, die in uwe stallen de gemeenste bedieningen uitoefent!" En dit gezegd hebbende, stapte hij Massa voorbij en spoog hem in 't aangezicht.

„Bij Hercules!" riep Massa, des te verwoeder over dezen smaad, omdat hij gevoelde dien verdiend te hebben: „waant gij mij ongestraft te hoonen? — Ik roep u allen tot getuigen van de beleediging, die hij mij, den vertegenwoordiger des Cesars, durft aandoen. Grijpt dien verwaten mensch, gerechtsdienaars! opdat hij zijn straf ontvange."

„Nadert niet, of uw bloed komt op uw hoofd," riep Brinio, met fonkelende oogen om zich heen ziende.

De gerechtsdienaars schenen te aarzelen; want de weerstand, dien een wanhopige kon bieden, deed hen met reden beducht zijn, dat het niet gemakkelijk zou vallen, aan de bevelen des Bevelhebbers te voldoen. Toen echter deze zijn last herhaald had, schoten zij toe en grepen Brinio van weerskanten in 't gewaad.

„Knevelt hem," schreeuwde de fel verbolgen Massa, „en bindt hem op het paard."

„Zotten!" riep Brinio, op de tanden knersende: en terzelfder tijd de nog vrije handen bezigende, greep hij de beide dienaars, die hem vasthielden, bij de haren en bonsde hen met de hoofden zoo geweldig tegen elkander, dat men de schedels hoorde kraken en het bloed in breede stroomen zag nedervloeien. Toen stootte hij de half ontzielde lichamen van zich af, en bleef onbeweeglijk op de plaats waar hij zich bevond heen en weder zien. Al de omstanders waren verschrikt teruggetreden, en niet een durfde het wagen, den gevreesden Kaninefaat te naderen.

„Bij Jupiter! dat is te erg!" brulde Massa: „zal één mensch hier een twintigtal vervaard maken? Stoot hem neder als een wolf, zoo hij zich niet goedschiks wil overgeven."

En de krijgslieden, nu met de gerechtsdienaars vereenigd, traden nader met gevelde speren toe, om, zoo mogelijk, Brinio in te sluiten. Deze wierp een snellen blik om zich heen, en zag dat zijn gevangenneming zeker was, indien hij een oogenblik aarzelde om een kloek besluit te nemen.

Hij maakte snel de beestenhuid los, die als een mantel om zijn schouders hing, keerde, door het dubbelgevouwen vel

behendig om zijn arm te slingeren, de op hem gerichte stooten af, wierp toen met de gesloten vuist een der krijgsknechten op den grond, en terstond den priem trekkende, wondde hij er een tweede, die hem tegen wilde houden, waarna hij, door de ontstane ruimte heenbrekende, met de snelheid van een hert op de vlucht toog. De Romeinen vervolgden hem; maar eer zij nog de helft der laan, welke naar den heirweg geleidde, hadden afgeloopen, was hij die reeds ten einde en had zich in de rivier geworpen. Zwemmende bereikte hij den overkant, waar men begreep, dat het vruchteloos en zelfs gewaagd zou zijn hem na te volgen.

Wij zullen hem voor 't oogenblik zijn eenzame wandeling door de uitgebreide moerassen doen vervolgen, en ons evenmin ophoudende met Massa, die aan 't hoofd der zijnen naar den Brittenburg keerde, Markman en den stoet, dien hij geleidde, naar de afgelegen woning van dezen vergezellen.

Deze trein, die, behalve uit Brinio's zusters, uit zijn naaste bloedverwanten en trouwhartigste aanhangers bestond, volgde langzaam den weg, die van de schipbrug bij Albiniana af, eerst door een zandige streek, en vervolgens, over den meergenoemden zijtak van den Rijn heen, langs den westerduinkant noordwaarts liep. Wij hebben gezegd dat Rheime in een staat van bewusteloosheid op den wagen geholpen was, waar Ada en Ella nevens haar gezeten waren, om die zorg voor haar te dragen, welke haar toestand nu en dan mocht vorderen. Het scheen intusschen, dat de beweging van het voertuig of eenige andere reden een goeden indruk op haar maakten: althans zij kwam langzamerhand bij, en schoon nog een diep stilzwijgen bewarende, toonde zij door haar wenken en gebaren, dat zij haar verzorgsters herkende. Hoe meer men vorderde op den weinig bezochten weg, hoe meer zij aandachtig om zich heen keek en nu en dan zelfs op haar vingers beet of zich het voorhoofd wreef, gelijk iemand, die zich iets, dat lang geleden gebeurd is, weder te binnen zoekt te brengen. Naarmate men de plaats der bestemming naderde, begon het landschap meer kenteekenen van bebouwing op te leveren,

en hier en daar vertoonden zich hutten en kleine woningen tegen de helling der duinen of aan den rand der beken en meertjes. Nu scheen het, dat haar belangstelling nog meer werd opgewekt: zij zag Ada in de oogen, alsof zij vragen wilde, hoe en waarom zij zich in deze oorden verplaatst vond: vervolgens wendde zij den blik op Markman (die van tijd tot tijd het voertuig kwam op zijde rijden om te vernemen of men ook iets noodig had,) en verviel toen weder in diep gepeins. Op de vraag van Ada, of zij wist waar zij zich bevond, knikte zij toestemmend: en het scheen weldra buiten twijfel, dat zij zich een vroeger tijdperk herinnerde, toen zij, na opnieuw haren geleider lang te hebben aangezien, zich opeens in haren mantel wikkelde en het gelaat bedekte, als schaamde zij zich, haar voormaligen bruidegom onder de oogen to komen.

Men kwam eindelijk op een punt, waar de weg, dien men gevolgd was, zich in drie verschillende takken verdeelde, waarvan de een noordelijk liep, de tweede langs de duinen voort bleef slingeren en de derde linksom naar den Brittenburg geleidde. Het was een plek, die niet licht vergeten kon worden door al wie hem eenmaal met oplettendheid beschouwd had. Een kleine beek, gevormd door het duinwater, dat zich hooger op vereenigde, en diep genoeg om eene van ruwe planken gevormde brug te vorderen, vloot er met stille wateren langs, tusschen het dichtgewassen hout, dat hier, door den duinrug tegen de zeewinden beschut, in rijke weelderigheid groeide, en tot een verblijf strekte aan duizenden vogels van alle soort en gevederte, van de zwarte kraai tot het bonte sijsje, van den lichtschuwenden uil tot aan het vroolijk zingende vinkje. De meeste dier boomen waren echter laag en krom van gedaante, en schenen te zwichten onder den last der tallooze heestergewassen, als het klimop, de kamperfoelie, de hop en dergelijke, die zich om hunne stammen geslingerd en er de beste sappen uitgezogen hadden: hetgeen wel het schilderachtige aanzien van het landschap vermeerderde, doch aan het hout veel van zijn waarde ontnam. Slechts twee zware ijpeboomen, midden op den viersprong als tot merkteekens of

scheidspalen geplant, hadden langen tijd een gunstige uitzondering gemaakt en hun kruinen hoog in de lucht gedragen, maar ook thans hun vroegeren pronk verloren, daar de storm den eenen, en een bliksemstraal den anderen de kroon van 't hoofd geslagen had. Maar nog stonden de eerwaardige stompen met loof bedekt: en zelfs had de een, een vorst gelijk, die, van zijn hoogen rang beroofd, in weerwil van den tegenspoed zijn heerschappij en macht heeft weten uit te breiden, een zijner breede armen als een natuurlijken boog in den grond geslagen, aldaar nieuwe wortels geschoten en zich in onderscheidene takken weder verheven. Het was op deze plaats, bij diezelfde boomen, dat Rheime, voor eenige jaren, na hare nog onverklaarbare afwezigheid, in den deerniswaardigen staat, waarin zij sedert verkeerd had, was teruggevonden: en Markman, die, schoon op eenigen afstand, een waakzaam oog op hare bewegingen bleef houden, was niet weinig bekommerd, of wellicht een wederopgewekte herinnering een te sterken schok bij haar teweeg mocht brengen. Dit was echter het geval niet: wel zag zij opmerkzaam rond, wel hief zij een oogenblik haar sluier op en flikkerden hare oogen van jeugdig vuur: maar terstond weder bedekte zij het gelaat en bleef gedurende den verderen tocht een diep stilzwijgen bewaren: 't geen bij Ada, die, gewoon zijnde aan haar luim, en bij ondervinding wetende, dat zij, wanneer zij zich wel gevoelde, gelijk thans, doorgaans veel sprak en beweging maakte, niet weinig ongerustheid baarde, en het vermoeden deed ontstaan, dat de arme krankzinnige opnieuw bedacht was om het een of ander raadselachtig voornemen ten uitvoer te brengen.

Niet lang duurde het, of men bereikte de hoeve van Markman, gebouwd aan den voet van een hoogen zandheuvel, die, met zijn witte kruin boven de omliggende duinen uitstekende, den naam van Blinkert niet onwaardig was, welken hij nog na eeuwen behouden moest. De woning van Markman was noch ruim noch aanzienlijk; maar de eigenaar, die lange jaren in vreemde streken had doorgebracht, en de voordeelen eener meerdere beschaving had leeren kennen en waardeeren, had

bij den herbouw welstand en gemak weten te vereenigen. Tegen den gewitten muur groeiden geurige bloemen, die thans in vollen bloei stonden en een lachend aanzien aan het gebouw gaven: en veelkleurige gordijnen, binnen de open ramen aangebracht, keerden des zomers den te sterken gloed der zonnestralen af, en strekten des winters tot beschutting tegen de koude. Voor het huis was een weide, waarop eenige runderen graasden, die door een dichten dorenhaag werden ingesloten; terwijl meer zijwaarts een talrijke kudde wolvee de heiplanten afscheerde, die tegen de helling der duinen groeiden. Eenige andere kleine woningen, die tot huisvesting voor Markmans volgers strekten, waren verder af wijd en zijd verspreid door de vallei, welke tusschen den duinkant en het bosch gelegen was, en verhoogden, door hunne ongelijke ligging en gedaante, het schilderachtige van het landschap.

Markman, zijn nieuwe huisgenooten welkom in zijn woning heetende, maakte terstond de noodige schikkingen, welke de uitbreiding van zijn gezin vereischten, en deed intusschen een stevig maal bereiden, geschikt om aan de vermoeide en hongerige reizigers de verlorene krachten te hergeven. Na den afloop daarvan liet hij een afzonderlijk slaapvertrek wijzen aan de vrouwen, van welke vooral Ada, die den vorigen nacht wakend had doorgebracht, behoefte had aan rust. Hij zelf wierp zich insgelijks op zijn eenvoudig leger, en, door eenige uren slaaps verfrischt, rees hij op met het aanbreken van den volgenden morgen, en begaf zich toen naar den Brittenburg, ten einde, volgens de gedane afspraak, het verhoor van Vegetus bij te wonen.

De dag was reeds eenigszins gevorderd, toen Rheime, op wie de vermoeienissen van den vorigen dag juist een tegenovergestelde werking dan op haar tochtgenooten schenen gedaan te hebben, door in stede van haar te verzwakken, een gunstigen invloed op haar lichaamskrachten uit te oefenen; toen Rheime, die reeds vroeg opgerezen en volgens haar gewoonte in de zon was gaan zitten, door haar onrustige houding en de zijdelingsche blikken, die zij om zich wierp, te

kennen gaf, dat de tegenwoordigheid van Ada en de overige meisjes, die haar bij beurten zorgvuldig bewaakten, haar hinderlijk was. Het vermoeden rees hierdoor bij haar zuster op, dat zij, gelijk reeds meermalen en nu onlangs met zulk een noodlottigen uitslag geschied was, zich in 't geheim wenschte te verwijderen, om alleen in 't veld rond te dwalen: en, ten einde zooveel mogelijk aan haar luim toe te geven en tevens de voorzichtigheid te betrachten, stelde Ada haar een wandeling voor, tevens zorg dragende, dat een paar welgewapende Kaninefaten, aan wie de omtrek bekend was, haar op een kleinen afstand volgen zouden, ten einde haar tegen alle ontmoetingen te beschermen. Rheime nam den voorslag gretig aan, en, de hand van Ada vattende, trad zij met een haastigen stap vooruit, zelve den weg wijzende en hetzelfde pad volgende langs hetwelk men den vorigen dag gekomen was. Weldra waren zij op den viersprong, bij de oude ijpeboomen, waarvan op de vorige bladzijden gesproken is: hier stond Rheime stil, als wilde zij herinneringen bijeenverzamelen, zag oplettend rond en deed toen eenige schreden langs de beek, aandachtig rechts en links in het kreupelhout kijkende; terwijl Ada, hoogst nieuwsgierig, waartoe dit alles zoude leiden, de richting van haar oogen met geen minder aandacht volgen bleef. Eindelijk, toen men eenige passen verder gegaan en nog in het gezicht van den rijweg was, hield Rheime op eenmaal met een luiden kreet stand, deed een paar schreden zijwaarts het bosch in, rukte eenige struiken en takken weg, die haar hinderden, en zich toen voorover op den grond werpende, krabde zij uit al haar macht het zand van den bodem weg.

Nauwelijks had Ada deze beweging bespeurd, of zij herinnerde zich hetgeen haar Aquilius, toen hij zich de eerste reize op de hoeve bevond, had medegedeeld omtrent de nachtelijke verrichtingen van hare zuster. Want ook op de plek, waar deze met zulk een ijver bezig was, stond een wilde rozestruik in weligen wasdom te prijken. Het kwam Ada voor, dat het verkieslijk ware, haar zuster niet te verhinderen in het voortzetten van haar zonderlinge liefhebberij om rozestrui-

ken uit te graven, maar om haar daarentegen dezen arbeid gemakkelijker te maken: zij verzocht dienvolgens aan de beide Kaninefaten, die haar vergezeld hadden, Rheime in haar werkzaamheid te helpen. Den knapen, die met bijlen en priemen voorzien waren, viel het niet zwaar, den rozestruik weldra uit den grond te krijgen. Rheime liet hen onverhinderd voortgaan, alsof zij hun hulp niet bespeurde, en bleef zelve even ijverig haar doorgraving aan den voet des struiks vervolgen, terwijl haar het klamme zweet op het voorhoofd stond en de hevigste inspanning, de bangste verwachting, in haar oogen te lezen was. Eindelijk scheen haar hand hetgeen zij zocht te hebben ontmoet: zij verdubbelde haar pogingen: haar beide armen verdwenen in het rulle zand en rukten er met kracht een voorwerp uit, hetwelk zij haastig aan de oogen der toeschouwers onttrok door het in haar mantel te wikkelen en als een kostbaren schat tegen haar boezem te klemmen. Toen rees zij op en zag de omstanders aan met een welgevalligen blik.

„Hij is het wel," zeide zij: „eindelijk heb ik hem teruggevonden: ik zal hem medenemen en aan zijn vader toonen — dat zal hem genoegen doen; — maar ik moet hem toedekken; want de koude van de buitenlucht mocht hem hinderlijk zijn:" — en dit zeggende, sloeg zij haar kleed nog dichter om het voorwerp, dat zij tegen haar hart drukte en in slaap scheen te willen sussen.

Op dit oogenblik hoorde men hoefgetrappel: eenige ruiters vertoonden zich aan den viersprong, hielden stil op het zien der personen, die bij de beek stonden, en spraken eenige woorden met elkander; ten gevolge waarvan een hunner zich van de overigen afzonderde en haastig aan kwam rijden.

„Weet gij mij ook te zeggen," vroeg hij, „welke weg naar de hoeve van Julius Maximus geleidt?"

„Indien gij den rechten weg volgt," antwoordde een der Kaninefaten: „zult gij er weldra komen. — Maar gij vindt hem daar niet; dewijl hij naar den Brittenburg vertrokken is."

„Wij zoeken ook hem niet," antwoordde de ruiter: „maar

wel de zuster van Brinio, die in de zaak van Vegetus getuigenis moet afleggen."

„Wat wilt gij van de zuster van Brinio?" vroeg Rheime, met drift vooruittredende, ondanks de wenken en gebaren van Ada, die haar bij haar kleed terug wilde houden. „Ik ben de zuster van Brinio: wie is er die mij spreken of ondervragen wil?"

„Gij!" zeide de ruiter eenigszins verbaasd; hij floot echter en terstond kwam de geheele bende aangereden.

„Het is op last van Baebius Massa," zeide de Onderofficier, die het bevel voerde, dat ik Ada, de zuster van Brinio, moet uitnoodigen, mij te volgen."

„Ik ga mede," zeide Rheime: „ik wensch insgelijks hem te spreken."

„Neen, lieve Rheime! dat kan onmogelijk," zeide Ada, die de zendelingen zoowel als hun meester mistrouwde: „ik ben die Ada, die gij zoekt," vervolgde zij, zich tot de ruiters wendende: „maar de gade van Julius Maximus volgt niemand zonder bevel van haar gemaal."

„Daar weet ik niets van," zeide de Onderofficier: „mijn last luidt, dat ik u mede terug moet voeren: en buiten dien ga ik niet."

„Hoe!" zeide een der Kaninefaten, met drift vooruittredende: „gij zult toch geen geweld durven gebruiken?"

„Ook dat, als het zijn moet," antwoordde de ruiter: „ik geef dus aan deze jonge maagd den raad, mij goedschiks te volgen."

„Ik ben bereid," zeide Rheime: „en Ada zal mij wel vergezellen: ik wil Massa ook spreken."

„Dat zal niet gebeuren," zeiden de Kaninefaten: „de last van Markman is, te waken, dat onder geen voorwendsel hoegenaamd deze vrouwen van het erf verwijderd worden."

Dit zeggende, wilden zij zich in beweging stellen om Ada te beschermen; maar de ruiters, hen omsingeld hebbende, ontwapenden hen na een korten wederstand; waarop Ada, voor bloedstorting beducht, en bedenkende, dat er niets onwaar-

schijnlijks gelegen was in de omstandigheid, dat haar getuigenis noodig kon zijn ter overtuiging des misdadigers, zich bereid verklaarde, met de ruiters mede te gaan; terwijl Rheime even sterk volhield dat zij haar zuster vergezellen moest. Het slot van dit alles was, dat de Onderofficier zich bereid toonde, beiden met zich te voeren: de gezusters werden elk bij een ruiter op het paard genomen, en de bende reed op een vluggen draf terug. Het begon intusschen reeds avond te worden, toen zij aan den noordelijken Rijntak aankwamen, waar een vaartuig gelegen was, dat op hun komst scheen te wachten. De ruiters deden de beide gezusters hier instappen en verwijderden zich, terwijl het vaartuig, met vlugge riemen voortgedreven, Ada en Rheime niet naar den Brittenburg, maar slechts tot Matilo geleidde en aldaar aan de waterpoort stilhield. Onbekende lieden dwongen Ada aldaar uit te stappen en deden haar, ondanks haar beklag en zonder op haar vragen acht te slaan, voor hen uitgaan, terwijl zij Rheime, die onder het varen was ingeslapen en thans weder vermoeid en verbijsterd scheen, naar binnen hielpen. Toen deden zij beiden langs een geheime trap, die van de waterpoortgang in den hoektoren bracht, naar boven klimmen, en, een valluik openende, voerden zij haar in een vrij nette en luchtige kamer. Zij plaatsten Rheime op een rustbed, en verwijderden zich weder, zonder een woord te spreken, door het valluik, dat zij zorgvuldig achter zich sloten, Ada niet weinig bezorgd en bevreesd voor de toekomst achterlatende.

Alvorens echter aan de nieuwsgierigheid onzer lezers aangaande hetgeen verder te dezer plaatse met haar voorviel, behoorlijk te kunnen voldoen, moeten wij verslag geven van hetgeen dien dag op den Brittenburg had plaats gehad.

Markman was aldaar tegen den middag aangekomen en had er weldra Hymer en de overige aanzienlijke Kaninefaten, die op de nachtvergadering in het bosch geweest waren, bijeengevonden, allen hoogst verlangend te weten in hoeverre de dag van heden tot bevestiging of tot vernietiging van het verbond zoude strekken. Hun ongeduld werd niet lang op de

proef gesteld; want weldra werd hun een boodschap gebracht, dat Massa in zijn rechterstoel gezeten en hen wachtende was.

Het was in het voorportaal van het Praetorium aan den Brittenburg, dat het plechtig verhoor zoude plaats hebben. De zetel van Massa was op een vierkanten, tegen den muur geplaatsten steen als op een voetstuk nedergezet en de helft hooger dan die der bijzitters, die, tien in getal en uit de oudste Hoplieden der kohorten gekozen, ter zijner rechter- en linkerhand waren gezeten. Iets lager nog zat de schrijver voor zijn tafel: en achterwaarts bewoog zich een niet onaanzienlijk getal pedellen, boden en gerechtsdienaars, op wier gezicht eene buitengewone drukte te lezen was. Maar, wat geschikt was om meerderen indruk te verwekken, was de aanwezigheid eener kohorte, die geheel gewapend op het plein voor het kasteel stond geschaard en die, zoodra de Kaninefaten waren aangekomen en een weinig zijwaarts van de rechtbank op de hun aangewezen zitbanken hadden plaats genomen, zich aan de vleugels uitbreidde en een hoefijzer vormde, waarvan de twee uiteinden, tegen het gebouw aansluitende, alles wat daar binnen was omvattenden en allen uit- of ingang belettenden.

Dit schouwspel en de gebruikte voorzorgen lieten niet na, bij de Kaninefaten eenig kwaad vermoeden te verwekken en hen te doen vreezen, dat zij in een valstrik geraakt waren. Menige onrustige blik werd onder hen gewisseld; — maar het was nu eenmaal zooverre gekomen, en er was aan geen terugkeeren te denken. Ieder besloot dus, moed te houden, en zoo bedaard mogelijk het uiterste af te wachten.

Na eenige oogenblikken van gespannen verwachting, gedurende welke de plechtigste stilte werd in acht genomen, ging een deur in het kasteel open, en zag men Aquilius en Coponius verschijnen, wapenloos en door gerechtsdienaars gevolgd, die hun een zetel aanwezen tegenover de Kaninefaten. Markman en Hymer waren niet weinig verbaasd, dat zij hen, met wie zij twee dagen te voren op Matilo aan Massa's tafel gespijsd hadden, hier als gevangenen zagen behandelen: maar de eenige

oplossing, welke zij er aan wisten te geven, was, dat de vorm van rechtspleging misschien medebracht, dat zij, als getuigen, wapenloos en bewaakt moesten verschijnen.

Niet lang echter konden zij hierover nadenken; want de komst van Vegetus, die op een wenk van Massa werd voorgebracht, nam weldra hun geheele aandacht in. De schuldige was tusschen twee krijgsknechten geplaatst, en stond, met de handen op den rug gebonden, in deemoedige houding, maar met een vrijmoedig gelaat en een glimlach op de lippen, die genoegzaam te kennen gaf, dat hij voor de gevolgen weinig beducht was.

Massa, door den gerechtsbode stilte hebbende doen gebieden, vroeg aan den gevangene zijn naam, ouderdom en woonplaats af, en gaf hem vervolgens te kennen, dat hij beschuldigd was van medeplichtigheid aan schendige roof, gepleegd tegen de zuster van Brinio, een vrijgeboren maagd uit de landstreek der Kaninefaten.

De spijsverzorger luisterde met aandacht toe, hief, zoodra Massa geëindigd had met spreken, het hoofd op en vroeg met een heldere stem:

„Wie zijn mijn beschuldigers?"

De schrijver rees op, en een rol opnemende, las hij overluid: „Brinio, de zoon van Werner, is de hoofdbeschuldiger. Brinio, zoon van Werner, kom voor de rechtbank!"

Maar niemand antwoordde noch trad op deze indaging voor.

„Welnu! waar is Brinio?" vroeg Massa, met een donker gelaat om zich heen ziende: „waarom komt hij niet, om zijn beschuldiging staande te houden?"

Er ontstond een diepe stilte. Markman peinsde een oogenblik of hij voor zijn afwezigen vriend zou spreken, en rees half van zijn zetel op. Hij bedacht zich echter en ging weer zitten, toen de schrijver, voortgaande op bevel van Massa, de namen oplas van Lucius Aquilius Thuscus en Titus Coponius Tarpa.

Beiden stonden op, en de Primipilus trad, daartoe uitgenoodigd, voor den rechterstoel.

„Leg uw verklaring af," zeide Massa: „waarvan beschuldigt gij dezen man?"

„Ik weet niet," antwoordde Aquilius, den Bevelhebber scherp aanziende: „in hoeverre mijn getuigenis van gewicht is: ik word zelf van een misdaad beticht, en diende wel gezuiverd te zijn van de blaam, die op mij rust, alvorens ik anderen aanklage."

„Uwe zaak zal nader voorkomen," zeide Massa: „intusschen, zoo gij weigert, getuigenis af te leggen, ik kan er u niet toe dwingen, maar dan vervalt ook de geheele aanklacht tegen dezen man."

„In dat geval zal ik spreken," zeide Aquilius: en terstond aanvangende, gaf hij een nauwkeurig verslag van het gebeurde bij Niger Pullus: waarna Coponius, opgetreden zijnde, het in al zijn omstandigheden bevestigde.

De Rechters, deze verklaringen hebbende aangehoord, pleegden gedurende eenige oogenblikken onderling raad; waarna Liffio, die mede onder hen gezeten was, aan Massa vroeg, waarom de Batavier Daginus zich niet onder de getuigen bevond.

„Wij hebben hem laten opsporen," antwoordde Massa: „doch hij is nergens te vinden."

„En de geroofde maagd zelve?" vroeg een ander Hopman: „haar getuigenis ware ten deze beslissend."

„Zij is krankzinnig," zeide Massa, halfluid, en de schouders ophalende: „ik heb echter om haar gezonden om, zoo het noodig zijn mocht, ook haar te ondervragen. En thans, Vegetus!" vervolgde hij met luider stem: „wat hebt gij tegen de beschuldiging in te brengen?"

„Het zou mij niet bezwaarlijk vallen, edele Rechters!" zeide Vegetus met een buiging, „wat de zaak zelve betreft, alle blaam van mij af te werpen en aan te toonen, dat ik mij slechts bij toeval bij dien zoogenaamden maagdenroof heb bevonden. De betichting is overigens belachelijk genoeg; want ik vraag het aan ieder verstandig mensch, hier aanwezig: wat zou ik, die bekend sta als een vroom en eerlijk spijsverzorger, mij met een krankzinnig wijf, als de zuster van

Brinio gezegd wordt te zijn, gaan belasten? Ware het nog een os, of een schaap, dat men mij beschuldigde te hebben ontvreemd, ik zou het kunnen verklaren; maar men zal toch niet beweren, dat ik het vleesch van Rheime, zoo zij nog vleesch aan 't lijf heeft, heb willen verkoopen."

De jongere Hoplieden konden zich niet onthouden over deze grofheid te lachen, welke door Aquilius en de Kaninefaten met verontwaardiging werd aangehoord; terwijl Coponius binnensmonds mompelde: „hij zou er niet te goed toe zijn, bij Polux!"

„Ik moet intusschen vragen," vervolgde Vegetus, toen Massa opnieuw stilte had doen gebieden, „op wier getuigenis ik hier veroordeeld zoude worden? De aanklager zelf is niet aanwezig, en wat de beide Hoplieden betreft, zoo vraag ik slechts, hoe men kan afgaan op de gezegden van de zoodanigen, die met verraders en vijanden des vaderlands heulen om ons allen in 't verderf te storten?"

Men kan lichtelijk beseffen, dat deze woorden van Vegetus geene kleine opschudding teweegbrachten. Aller oogen waren op Aquilius en Coponius gevestigd, waarvan de eerste zich vergenoegde met den spijsverzorger een verachtelijken blik toe te werpen, terwijl Coponius hem een krachtigen vloek naar het hoofd zond. Massa nam weder het woord op:

„Hetgeen deze man zegt," zeide hij, zich tot de Rechters wendende, „verdient gewis in aanmerking te worden genomen: te meer, wanneer wij het in verband beschouwen met den wensch, door Aquilius Thuscus zelven te kennen gegeven, om zich eerst te zuiveren van de zware beschuldiging, die op hem rust. Oordeelt gij niet met mij, dat wij de zaak van dezen man moeten schorsen, tot wij meerder licht omtrent de schuld of onschuld dier Hoplieden bekomen hebben?"

De Bijzitters, zelfs Liffio, die niets liever verlangde, dan dat de zaak van Aquilius tot effenheid gebracht werd, vielen het voorstel van Massa eenparig toe, waarop deze vervolgde:

„Schrijver!" zeide hij: „lees de namen op van hen, die

wegens de misdaad van gekwetste majesteit worden aangeklaagd."

De schrijver rees op; maar niet gering was de verwondering der aanwezigen, toen hij op de namen der beide Hoplieden die liet volgen van Brinio, Markman, Hymer en al de aanwezige hoofden der Kaninefaten, die nu eerst gewaarwerden, in welken strik hun de schijnbare toegevendheid van Massa gelokt had. Meer dan één onder hen rees op en sloeg de hand aan zijn priem; maar reeds hadden, op een wenk van Massa, gewapende gerechtsdienaars de beklaagden omsingeld: zoodat dezen het nutteloze van allen weerstand inzagen.

„Bij Wodan!" zeide Hymer halfluid tot zijn vrienden: „zoo gij mij geloofd hadt, wij zouden hier thans niet als aangeklaagden, maar als overwinnaars staan."

„Wie is het, die ons beschuldigt?" vroeg Markman, bedaard en ernstig.

„Dat ben ik," zeide Vulpes, voorwaarts tredende.

„Ik vermoedde het," hernam Markman: „de beschuldiger is der aanklacht waardig."

„Dat men zwijge," zeide Massa: „en luistere naar de aanklacht. Icilius Vulpes! waarvan beticht gij deze lieden?"

„Ik beschuldig hen," zeide Vulpes, „in de laatste maanden, op onderscheidene bijeenkomsten, en nu nog onlangs, drie nachten geleden, in een gewijde plaats, te hebben samengezworen, en zich verbonden, het Romeinsche bestuur omverre te werpen en ons allen om hals te brengen."

„Wat is hierop uw antwoord?" vroeg Massa aan de Kaninefaten.

„Geen onzer," zeide Markman: „zal die bijeenkomst ontkennen: wij hebben ons beklaagd over de geweldenarijen, die hier op naam van den Cesar gepleegd worden: wij hebben beraadslaagd wat daartegen te verrichten ware; maar onze komst op Matilo en het met u gevoerde gesprek bewijzen genoeg, dat de uitslag onzer raadpleging vredelievend is geweest."

„Zij bewijzen alleen," zeide Vulpes, „dat gij door fraaie

woorden den Bevelhebber hebt zoeken in slaap te wiegen, om ons te zekerder te overvallen. Maar uw geheime bedoelingen zullen genoeg blijken. Ik verzoek dat mijn getuigen zullen gehoord worden."

De schrijver las hunne namen op: de eerste die optrad was Vegetus.

„Kan zijne getuigenis hier geldig zijn," vroeg Liffio: „daar hij zelf zich mede op een aanklacht moet verantwoorden?"

„Gij zult daar het gewicht aan hechten dat gij verkiest," zeide Massa: „maar daar wij den Primipilus tegen hem gehoord hebben, kunnen wij wederkeerig hem tegen deze beschuldigden hooren. Ontboeit den man, opdat hij onbelemmerd moge spreken. — Leg uw verklaring af, Vegetus!"

De getuigenis van den spijsverzorger kwam hoofdzakelijk daarop neder, dat hij, op den dag der ontvoering van Rheime, zich tegen den avond aan de brug bij Albiniana bevindende, door de krijgsknechten aldaar oplettend was gemaakt op het aantal van edele Kaninefaten, die het bosch waren ingegaan, zoo het heette, om den Goden te offeren: dat hij, door nieuwsgierigheid gedreven, naar de gewijde plaats was geslopen, en, in een hollen boom verborgen, dezelfde personen, die thans voor de Rechtbank stonden, had bijeen zien komen, en zich, na herhaalde plechtigheden, met eede hooren verbinden om al de Romeinen om te brengen. De looze spijsverzorger, die werkelijk de nachtelijke vergadering bespied had, doch op te verren afstand om alles te hooren, wist door waar en valsch ondereen te mengen, aan zijn verhaal een kleur van geloofbaarheid te geven, welke den minst bevooroordeelde misleiden moest.

Na Vegetus traden drie zwervende kooplieden en een paar krijgsknechten op: ellendelingen, die zich, in die eeuw van onrecht en boosheid, den kost verwierven met het afleggen van valsche verklaringen: knapen, die voor een penning hun ouders aan de galg zouden gepraat hebben en thans van Vulpes hun rol hadden opgekregen. Dezen getuigden, de een, dat Hymer zijn visschers had doen wapenen, een ander, dat men

tooverdranken bereid had om aan de Romeinen in te geven: een derde, dat men de putten op den Brittenburg had willen vergiftigen, en zoo voort.

„Gij ziet het," zeide Hymer tegen Markman: „het is een opgemaakt spel, en wij zullen deze plaats niet verlaten dan om ter dood te gaan."

„Ik ben benieuwd, te weten, wanneer de beurt aan ons zal komen," zeide Coponius tot zijn vriend.

Het duurde niet lang, of zijn nieuwsgierigheid werd bevredigd. Na den afloop van het getuigenverhoor, waarbij de Kaninefaten meerendeels slechts een verachtelijk stilzwijgen hadden bewaard, somde Vulpes de punten van beschuldiging tegen hen op, en verklaarde toen, dat het hem niet moeilijk zou vallen, te bewijzen, dat ook de beide aangeklaagde Hoplieden aan het voorgenomen verraad medeplichtig waren. Aquilius, zeide hij, was blijkbaar afgezonden door hen, die de partij van Vespasianus of eenigen anderen opgeworpen Cesar waren toegedaan, en wier doel het was, den tegenwoordigen staat van zaken omver te werpen. Dit bleek daaruit, dat hij zich, van den beginne af, op alle wijzen tegen den Bevelhebber had verzet en de onderhoorigen van de dezen verschuldigde gehoorzaamheid had willen aftrekken. Driemalen was hij aan de hoeve van Brinio geweest, dien allergevaarlijksten vijand der Romeinen, wiens snood opzet eindelijk genoeg gebleken was, daar hij den dag te voren drie gerechtsboden doodelijk gewond had. Nog had de beschuldigde met de eedgenooten samengespannen en hun berichten toegezonden, door middel van een Batavischen Priester, die met hem gekomen en thans voortvluchtig was. Van den zoogenaamden roof van Rheime had hij niet dadelijk, gelijk zijn plicht was geweest, aan den Bevelhebber kennis gegeven, maar daaruit een voorwendsel ontleend, om ook Massa zelf in verdenking te brengen, alsof deze dien roof had laten plegen. Eindelijk was het booze opzet des beschuldigden daaruit gebleken, dat hij in plaats van de werving openlijk bij te wonen, waartoe zijn betrekking hem het recht gaf, de handelingen van hem, Vulpes, op een lage

wijze bespied had en toen met Markman de gemoederen tegen hem en den Bevelhebber had zoeken op te ruien. Wat Coponius betrof, deze had in bijna al de handelingen van den Primipilus gedeeld en verdiende alzoo dezelfde straf te ondergaan.

„Bij Castor! dat is een groote schelm!” zeide Coponius, nadat hij de redevoering van Vulpes gehoord had: „Hij heeft het ware en het valsçhe zóó behendig dooreengehaspeld, dat het even moeilijk zou zijn, die vaneen te schiften, als de bittere kruiden, die een lompe kok onder het goede moes heeft gemengd om er een soep van te koken.”

„Breng uw getuigen voor!” zeide Aquilius: „ik zal daarna antwoorden.”

Dit had inderdaad plaats, en Aquilius hoorde met geene geringe verontwaardiging een deel lieden, die hij zich niet herinnerde ooit gezien te hebben, door de vreemdste aantijgingen gewicht bijzetten aan de beschuldiging. Na den afloop van dat verhoor verzocht hij het woord: en zijn verdediging bestond in een waar en onopgesmukt verhaal van hetgeen hij verricht had sedert zijn vertrek uit het leger. Hij herstelde de daadzaken, toonde aan, wat vervalscht, vergroot of in een verkeerd daglicht was voorgesteld, en besloot met te zeggen, dat hij van het vonnis, hetwelk door een valschen speler mocht worden uitgeroepen, zich op den Cesar beriep.

„Gij hoort hem,” riep de Bevelhebber, bleek van toorn. „Zelfs hier, in uw aller bijzijn, poogt die onbeschaamde eerroover mijn goeden naam in verdenking te brengen. Maar aan zijn verzoek zal voldaan worden. Zoo ik hem vonniste, zou men inderdaad gelooven, dat ik door haat of partijdigheid gedreven werd. Hij zal naar den Cesar gaan, hij en zijn medehelper.”

„En wij allen,” zeide Markman, voorwaarts tredende: „ik eisch dit als Romeinsch burger, voor mij en voor mijn vrienden, wier zaak van de mijne onafscheidbaar is.”

„Het zal geschieden,” zeide Massa, met het hoofd knikkende, terwijl de bijzittende Hoplieden hem aanzagen, niet

zonder eenige verwondering over zijn toegeeflijkheid. Maar zij ondersteldden, dat hij, in een zoo gewichtig geval, de verantwoordelijkheid van een eindvonnis niet op zich wilde laden.

De beschuldigden werden nu op last van Massa geboeid uitgezonderd Markman en de Hoplieden, die men, als Romeinsche burgers, van ketenen vrijliet. Nadat zij weggevoerd waren, nam de Bevelhebber het gevoelen der Bijzitters in, hoe men zou handelen met Vegetus, tegen wien de aanklacht, bij mangel aan beschuldigers, vervallen was: de meeste gaven hunne meening te kennen, dat hij alsnu onder borgtocht kon ontslagen worden: en Massa, zich met dit gevoelen vereenigende, deed dienaangaande zijn uitspraak verstaan; — waarna de zitting werd opgeheven.

Dan het wordt tijd, dat wij vernemen, wat er van Brinio, dien wij te lang uit het oog verloren hebben, geworden was.

XVI.

Brinio was, gelijk wij bereids verhaald hebben, toen hij de gewapenden van Massa ontvluchtte, den Rijn overgezwommen en landwaarts ingegaan. Lang bleef hij recht voor zich uitloopen, zonder zelf te bedenken, waarheen hij zijn schreden richtte, toen eindelijk het afgematte lichaam naar rust begon te verlangen. Men zal zich herinneren, dat hij de beide verloopen nachten slapeloos had doorgebracht, en ofschoon, gedurende de merkwaardige gebeurtenissen, welke de twee laatste dagen gekenmerkt hadden, de staat van spanning, waarin zijn geest verkeerde, zijn krachten had opgehouden, thans begon de natuur haar rechten te hernemen: hij bleef staan en, zich achter eenige struiken werpende, welke hier langs den weg groeiden, lei hij het hoofd op het groene mos neder en viel bijna dadelijk in een diepen slaap.

Het was eerst laat op den volgenden morgen, toen de heete

stralen der brandende middagzon hem op het voorhoofd vielen, dat hij uit zijn sluimering ontwaakte. Hij hief het hoofd op, wreef zich de oogen uit en zag om zich heen: in den beginne scheen hem alles een droom te zijn; maar weldra keerde het verschrikkelijke bewustzijn van zijn toestand voor zijn geest terug. Diepe neerslachtigheid overviel hem: hij verborg zich het gelaat weder in het gras en snikte overluid.

„Neen!" zeide hij eindelijk tot zichzelven: „ik wil niet naar Markman gaan en hem tot overlast strekken! ik wil hier blijven en den dood afwachten. O Werner! Werner! dat uw edele stam dus schandelijk met mij te gronde moet gaan!"

Hij bleef echter niet lang in deze houding, waar een toevalligheid hem uit deed oprijzen. De geschiedenis zoowel als de ondervinding leveren menigvuldige bewijzen, dat somtijds schijnbaar nietige voorvallen op den wil des menschen een invloed uitoefenen, welken de gewichtigste gebeurtenissen niet zouden hebben teweeggebracht: en dat iemand, wien noch dwang van hooger macht noch overreding van menschen van zijn besluit hebben doen afzien, door een beuzelachtige, onberekenbare omstandigheid daarvan werd afgebracht. Zoo ging het thans met Brinio. Hij had vastgesteld, te sterven: en na al hetgene hij verloren had, vreesde hij den dood niet; maar een heirleger van mieren, dat gedurende zijn slaap over zijne leden gekropen was, begon hem aan hals en schouders te steken; en tegen de onaangename gewaarwording, hierdoor veroorzaakt, was hij niet bestand. Hij rees op en poogde zich van die lastige gasten te ontslaan: maar het was vergeefsche moeite: hij deed eenige schreden: een breede waterplas vertoonde zich aan zijn oog: hij stapte derwaarts, en, zich in het kille nat badende, verdronk hij zijn tergende vijanden. Op het droge gekeerd, was het hem of hij een ander mensch geworden was: de invloed van het koude water had op zijn gestel heilzaam gewerkt; hij voelde zich verfrischt: zijn weemoed was geweken: nieuwe levenszucht doorliep zijn aderen: hij verlangde Ada, Rheime, Markman, terug te zien: en, zijn te voren gevormd besluit vergetende, trad hij verder.

Hij vermeed echter de gebruikelijke paden en koos de minst bezochte; niet slechts uit vrees voor de krijgslieden, die hij veronderstelde, dat Massa hem zou kunnen nazenden; maar ook omdat hij zich schaamde een landgenoot te ontmoeten, en gevaar te loopen, dat de minste arbeider hem met den vinger na mocht wijzen en zeggen: „daar gaat Brinio, die de voornaamste was onder allen, en nu geen plek gronds meer bezit, groot genoeg om zijn hoofd op neder te leggen."

Wanneer men den afstand in aanmerking neemt, die de hoeve van Brinio van Markmans woning scheidde, zal het geene verwondering baren, dat de nacht reeds ten halve voorbij was, eer de jongeling het doel van zijn wandeling bereikte en het huis van zijn vriend in het stille maanlicht zag prijken. Hij stond eenige oogenblikken stil: het hart klopte hem hevig in de borst op de gedachte, dat hij weldra zijn dierbaarste panden terug zou zien: en toch, het was of een voorgevoel hem waarschuwde niet verder te gaan. Hij trad naderbij; alles was stil als het graf: geen hof- noch huishond, die zijn nadering met luid geblaf vermeldde: geen toorts, die, vriendelijk uit de huisramen schijnende, den moeden wandelaar aankondigde, dat hij hier een gastvrij onthaal zou vinden: geen levend schepsel, dat zich daar binnen bewoog. Hij trad de heining binnen. Hij riep: geen stem gaf antwoord aan de zijne: hij stootte de huisdeur open en stapte de woning in: — alles was ledig en verlaten. — Een huivering doorliep zijn aderen. Waar was zijn zuster, waar Markman, waar de gansche stoet gebleven, die niet meer dan een dag geleden zijn hoeve verlaten had? Hij liep weder naar buiten en de heining uit: hij zag rond, wrong zich de handen in pijnlijke onzekerheid en vroeg eindelijk, onwillekeurig, met luide stem: „waar moet ik hen zoeken?"

„Niet hier," antwoordde een zware stem, die van den hemel scheen te komen.

Brinio zag verbaasd om zich heen. Boven op het glanzende duin vertoonde zich, als een sombere schaduw tegen de heldere lucht, een gedaante, die hem wenkte, bij haar te komen.

Brinio rilde; maar hij gehoorzaamde: hij klauterde tegen

het gulle zand op en stond weldra naast den onbekende.

„Ik wachtte u," zeide deze, in wien hij thans eerst den Batavier Daginus herkende: „gij hebt lang getoefd, Brinio!"

„Gij hier!" vroeg deze, verbaasd: „en waar is Markman? waar zijn mijn zusters?"

„Waar Hymer, waar Wolfert, waar al de voornaamsten uws volks zijn: — in de handen der Romeinen."

„In de handen der Romeinen."

„Massa is eindelijk uit zijn slaap ontwaakt: zijn fluitje heeft vrede gespeeld en de argelooze vogels hebben zich laten knippen."

„Hoe! -- En wie bracht u die tijding?"

„Een van Markmans bloedvrienden, die hem naar den Brittenburg vergezeld had, heeft de tijding hier gebracht. Morgenavond voert een galei Markman en de overigen naar Germanië."

„En mijn zusters?"

„Zij zijn geroofd, met list van hier gehaald — waarschijnlijk in 't bezit van Massa."

„In 't bezit van Massa! — Bij den wilden Wodan! — wraak! wraak op den schendigen roover! — maar wat spreek ik van wraak? Hoe zal ik den booswicht in zijn hol bestoken?"

„Door te handelen," zeide Daginus, „en wel terstond. Het oogenblik is gekomen. Wapen uw landgenooten. Hun ontbreekt slechts een opperhoofd: en wien zouden zij liever volgen dan den zoon van Werner?"

„Zullen zij willen gehoorzamen aan iemand, die zijn eigendom niet heeft weten te bewaren? — Het is u wellicht onbekend: — Massa heeft mij alles afgewonnen wat ik bezat."

„Ja, met den valschen teerling," zeide Daginus: — „en gij zult het met het gerechte zwaard herwinnen. — Brinio! uw zusters, de edelste uwer landgenooten zijn in de macht des geweldenaars: en zoudt gij nog weifelen?"

„Weifelen! neen, bij Thor!" sprak Brinio, zijn priem uithalende: „hoor mijn eed, Batavier! dezen ring, dien mijn vader, toen ik een jongeling werd, mij om den hals liet sme-

den, zal ik niet eer afleggen, voor de hoon, mij aangedaan, in het bloed des geweldenaars gewroken is: en dit haar zal door het mes niet eer worden aangeraakt, voor de laatste Romein uit deze landstreek verjaagd is. — En waar zijn nu de vrienden? waar zijn mijn gezellen? waar de aanhangers van Markman?"

„Zij zullen weldra hier zijn," antwoordde Daginus: „toen ik, uit de landpalen der Friezen gekeerd, de noodlottige tijdingen hoorde, die ik u mededeelde, heb ik, in afwachting uwer komst, gehandeld, gelijk ik begreep, dat gij doen zoudt. Jongelingen en maagden, ouden van dagen en onnoozele kinderen, allen heb ik uitgezonden om wrekers op te sporen, en deze plek als verzamelplaats aangewezen. Ik heb naar de volgers van Hymer, naar de visschers van de zeekust, naar de West-Friezen gestuurd: naar allen, wien in dezen omtrek de Romeinsche naam hatelijk is. Eer de stralen der rijzende zon deze kruinen beschijnen, zult gij hen zien opdagen, en, zoo ik mij voorstel, niet zonder wapenen."

„Luister!" zeide Brinio: „mij dunkt, ik hoor reeds het gerucht der aanrukkende bende. Hunne voetstappen herklinken door het eenzame dal gelijk het geruisch eener murmelende beek in de verte."

En weldra kwam, van achter een der bosschages in de vallei aan hunne voeten, een gewapende drom te voorschijn, die zich als een reusachtige, zwarte slang over de in het maanlicht uitgespreide vlakte slingerde, tot hij aan den voet des Blinkerts standhield. Toen vertoonde zich op de toppen der duinen een tweede bende, die van de zeekust aanrukte, en een derde, die uit het bosch te voorschijn kwam; dezen werden door meer gevolgd, en, gelijk Daginus voorspeld had, de schemering was nauwelijks doorgebroken, of een duizendtal strijdbare mannen stond aan den voet der hoogte bijeen.

Toen steeg Daginus van den hoogen Blinkert af, en Brinio, die reeds lang beneden was om elke bende te verwelkomen, tot zich roepende, nam hij hem met zich op een kleine verhevenheid, door een oude linde beschaduwd. „Germanen! land-

genooten!" riep hij, zich wendende tot de hem omringende scharen: „toen ik aan de heilige Velleda, die in het land der Brukteren den wil der Goden van haar hoogen toren verkondigt, de vraag deed, wie de inwoners dezer landen uit de macht der Romeinen verlossen zou, gaf zij mij ten antwoord: Brinio, de zoon van Werner, zal dit doen. — De Goden zijn met hem, Germanen! en zij hebben dit nu reeds getoond. Want van al de Hoofden uws volks is hij alleen van de dwingelandij van Massa gespaard gebleven. — Hij zal u ten strijde voeren, Kaninefaten! en met hem zal de zege zijn. — Brengt een schild hier en huldigt hem als uwen aanvoerder."

Een daverend vreugdgejuich beantwoordde deze toespraak des Bataviers. Vier der kloekste Kaninefaten traden nader, een breed en sierlijk geverfd schild in hun midden dragende, waar zij Brinio lieten opstappen. Toen hieven zij den jongeling boven hunne schouders omhoog: en allen, de wapenen zwaaiende, begroetten hem als hun vorst en legerhoofd en zwoeren hem gehoorzaamheid en trouw.

„En thans!" zeide Daginus, toen Brinio, een hem aangebracht ros bestegen hebbende, aan het hoofd der zijnen optrok, „thans is mijn rol hier uitgespeeld. Ga! — toon u den roem uwer voorvaderen waardig, en wees verzekerd, dat de krijgsklaroen, die op het vernielde Matilo zal klinken, van de hoogten van Noviomagum zal beantwoord worden. — Vaarwel!"

En, Brinio met warmte de hand drukkende, scheidde de Batavier zich af van de bende, die, zich in hoopen verdeelende, langs bedekte wegen zuidwaarts trok.

Pijnigend en treurig was intusschen de toestand, waarin Ada zich in haar afgezonderd verblijf op Matilo bevond. In de eerste oogenblikken had zij zich wel den tijd niet gegund, daarover volkomen na te denken; dewijl de zorg voor Rheime haar geheel vervulde. Maar toen de staat van bewusteloosheid, waarin deze verkeerde, langzamerhand in een kalme sluimering was overgegaan en haar geen bezorgdheid meer baarde, begon de ongelukkige maagd al het droevige te gevoelen van den ommekeer, die in haar lot had plaats gehad. Zij, voor weinige

uren nog vermogend en geëerd, omringd van talrijke en wakkere beschermers, van vroolijke, getrouwe vriendinnen, vrij en zorgeloos als het vogeltje in de lucht, zag zich thans arm en ellendig, van haar betrekkingen afgescheurd, onbewust van het lot, dat haar broeder, dat haar bruidegom getroffen had, in de macht van vreemden, tot slavernij, misschien tot erger lot veroordeeld; want, zij kon er niet meer aan twijfelen, zij bevond zich in de macht van Massa, en een vroegere aanslag op haar vrijheid had haar geleerd, wat van dezen te duchten viel; — en nu, helaas! zouden de maatregelen van den booswicht wel genomen zijn om te beletten, dat niet weder een Aquilius zich opdeed ter harer verlossing; nu dacht zij aan dien jongeling, dien schoonen, edelen Romein, die zoo wakker, zoo goed, zoo beminnelijk was, en het was of een straal van hoop door den duisteren nacht der twijfelmoedigheid heenbrak. Had hij zich niet den dag te voren naar de hoeve gespoed om Brinio's ondergang, ware het mogelijk, te verhoeden? Zou hij niet over haar lot ongerust zijn? uitvorschen, waar zij gebleven was, en zoo mogelijk haar, gelijk eenmaal Rheime, ten redder verstrekken? — Maar dan weder schaamde zij zich den haar onwaardigen wensch, om van hem, den Romein, bijstand te erlangen, en veroordeelde zij zich zelve, dat de plechtige gelofte, die haar tot de bruid des waardigen Markmans gemaakt had, haar niet meer dan een droom toescheen. — En zou hij dan niet voor haar waken, hij, de edele, alom geachte Kaninefaat? — Ach! weinig dacht zij, dat diezelfde Markman, zoowel als Aquilius, op dit tijdstip in den kerker zuchtte en onmachtig was haar eenige hulp te bieden.

Nog lang bleef zij, naast de rustbank gezeten, waarop Rheime lag uitgestrekt, in diepe gepeinzen verzonken. Eindelijk rees zij op en begon meer opzettelijk haar verblijf te beschouwen, hetwelk de maan, die haar licht door het getraliede venster zond, thans of het dag ware, verlichtte. Behalve den toegang door het valluik, was er nog een deur, die van buiten scheen gesloten te zijn. Eenige meubelen, weinig in

getal, doch zindelijk en net, stonden tegen den wand, en in een hoek, achter een gordijn, een aanrechttafel, wel voorzien van flesschen, reukwerken en die verdere benoodigdheden, welke een jonge schoone aan haar kleedtafel behoeven mocht.

Langzamerhand begon Ada meer en meer vermoeidheid te gevoelen. Zij zette zich weder naast Rheime, boog het hoofd over de rustbank heen, en viel, niettegenstaande haar begeerte om bij de zieke te blijven, in een diepen slaap neder, waaruit zij niet dan in den morgen ontwaakte.

De volgende dag liep ten einde, zonder dat de eenzaamheid van het stille vertrek anders gestoord werd dan door de komst van Epafus, die het noodige eten boven bracht, maar zich anders stil en bescheiden gedroeg. Rheime scheen door haar slaap verkwikt, doch bleef nog stil en afgemat, met het hoofd tegen den muur geleund en het opgegraven voorwerp zorgvuldig bedekt houdende, zonder antwoord te geven op de vragen, die haar door Ada gedaan werden.

Toen de nacht weder gekomen was, zette Ada zich voor het raam, en zag neder, gelijk zij reeds meermalen gedaan had, in de stille wateren der rivier, welke den voet van den burcht bespoelde en waarin zich de maan spiegelde, die weder helder aan den hemel stond. Terwijl zij in deze beschouwing verzonken was, hoorde zij van verre een geluid, als dat van een verwijderden waterval, hetwelk allengs sterker werd, tot het eindelijk duidelijk den eentonigen, geregelden slag deed onderscheiden, door het ploffen van roeispanen in het water voortgebracht. En nu vertoonde zich weldra een groot vaartuig, dat met gezwollen zeil en kracht van riemen tegen den stroom kwam opvaren. Elk nieuw voorwerp wekt belang, wanneer men, gelijk Ada, zich in een staat van gevangenschap bevindt. Zij klemde zich vast aan de ijzeren bouten van het vensterraam en wendde alle pogingen aan om te ontdekken, wie zich in het vaartuig bevonden. Daar gleed het, statig als een blanke zwaan tusschen de bruggehoofden door en het slot voorbij; doch niemand liet zich zien aan boord, buiten de roeiers, den stuurman aan het roer en den schild-

wacht, die op het dek heen en weder wandelde: — en toch was het Ada, alsof met dat vaartuig haar laatste hoop zich verwijderde. Was het een geheim voorgevoel, of was het een natuurlijke gevolgtrekking, opgemaakt uit hetgeen haar zelve was overkomen, die bij haar het vermoeden rijzen deed, dat zich in dat schip de slachtoffers van Massa's list bevonden?

Terwijl zij hierover nadacht, hoorde zij hare zuster een lichte beweging maken. Zij wendde zich om en zag, dat Rheime recht overeind gezeten was en haar aanstaarde met vriendelijke oogen, waaruit alle uitdrukking van zinsverbijstering geweken was, om plaats te maken voor den kalmen, vermoeiden blik van iemand, die uit een zware ziekte is opgekomen.

„Ik voel mij wèl," zeide Rheime, met haar klamme hand die van haar zuster drukkende: „maar zeg mij toch, waar zijn wij?"

„Bekommer u daar niet over," antwoordde Ada, die om Rheimes wille bijna liever gewenscht had, dat zij in haar staat van gevoelloosheid en waanzin verbleven ware, dan dat zij haar bewustzijn alleen herkrijgen zou om te vernemen in welk een treurigen toestand zij zich bevonden: „tracht wat te rusten, het zal u goeddoen. — Wilt gij niet wat drinken?"

„Ja!" zeide Rheime, met graagte: „ik ben zeer dorstig."

Ada begaf zich naar de aanrechttafel en nam een der aldaar staande flesschen, de eenige die nog gevuld was. Het was een purperkleurige drank, die haar door Epafus zeer was aanbevolen geweest, doch waar zij nog niet van geproefd had: niet uit eenig kwaad vermoeden, maar omdat zij niet gewoon was, iets anders dan haar gerstedrank of zuiver water te gebruiken. Zij schonk het vocht in een kristallen beker: het verspreidde een aangenamen, bedwelmenden geur. Nu bood zij den beker Rheime aan; maar nauwelijks had deze den drank geroken, of haar gelaat nam een uitdrukking van ontzetting aan en zij wees de haar aangewezen lafenis af.

„Neen! niet die drank!" riep zij uit: „niet die: — ik heb hem vroeger gedronken — en van dat oogenblik was ik ver-

loren! — Wacht u, daarvan te drinken — uw toestand zou den mijnen gelijk worden. Weg met dien drank — het is vergif."

„Vergif!" zeide Ada, verbleekende: en nu herinnerde zij zich, dat Rheime meermalen van een hatelijken drank gesproken had, ja zelfs nog weinige dagen geleden, toen zij Coponius den beker uit de hand gestooten had: zij schreef dus ook dezen inval van haar zuster, gelijk toen, aan een vlaag van zinneloosheid toe: — daarbij, de drank was zoo geurig en verleidelijk, dat zij den trek schier niet weerstaan kon van hem aan den mond te brengen: doch Rheime, haar beweging voorkomende, stiet den beker om en spilde het vocht over den vloer uit.

„Drink niet, Ada!" zeide Rheime: „het is het verderf! — Ik heb dien drank meermalen gedronken — en wel — neen ik bedrieg mij niet — in dit vertrek. — Wee mij! — nu zie ik waar ik mij bevind."

„Hoe! gij zijt hier meer geweest?" vroeg Ada, verbaasd.

„Ada!" vervolgde haar zuster: „ik weet wat ik zeg — ik heb bange en benauwde droomen gehad; — maar ik ben weder ontwaakt — ziedaar! — daar is het luik, waardoor ik hierheen gevoerd werd — en daar de deur, waar hij door binnenkwam. — O! ik herinner mij nu alles duidelijk."

„Hij?.... wien bedoelt gij?"

„Wien? — den ellendeling, den verderver mijner eer! — hoor Ada! — eens was ik jong en schoon als gij: — en de zonen der Kaninefaten drongen zich om mij heen met hun groote knevelbaarden en mantels van konijnevellen: — ook Markman van den Blinkert met zijn strengen oogopslag; — maar de Romein had mij van zijn tooverdrank doen drinken — en van dat oogenblik zag ik liever de zwarte lokken des Romeins en zijn witte toga, dan de knevelbaarden en de konijnevellen."

„Hoe!" zeide Ada: „gij hebt waarlijk dien Massa, dien vreemdeling, liefgehad?"

„Zie!" vervolgde Rheime, „toen ik mijn schande niet langer

verbergen kon en men mij als verloofde naar de hoeve van Markman bracht, toen roofde mij de booswicht op den weg en voerde mij naar deze plaats, waar ik voor de wereld verborgen bleef. Ik schonk het licht aan een knaapje; — maar de liefde des ellendelings was uitgebluscht. — Hij deed mij, in het holle van den nacht, met mijn zuigeling een vaartuig bestijgen, dat mij ver van hier, naar de overzeesche markten moest brengen. — Doch aan de haven ontsnapte ik: — ik liep zeer lang: het was winter en het ijs bedekte de velden: mijn kind was koud en ik kon het niet verwarmen: — eindelijk voelde ik, dat zijn hartje niet meer sloeg: — toen zag ik een duinroos bloeien — daaronder begroef ik mijn kind."

„Wee mij:" zeide Ada: „het was dan om uw kind te zoeken, dat gij zoo gedurig alle duinrozen placht te ondergraven."

„Sedert dat oogenblik had ik alles vergeten: — maar gisteren is het mij weder voor den geest gekomen, helder als het maanlicht, dat daar op den vloer schijnt. — Wat is er dan gebeurd, dat ik dit alles zoo goed weet? Wee! wee! — Ik herinner het mij!"

En, met een sidderende hand haar mantel openrollende, ontdekte zij het voorwerp, dat zij daarin verborgen hield. — Ada gaf een gil — het was het geraamte van een kind.

Toen Ada de oogen, die zij van schrik gesloten had, weder opende, zag zij dat Rheime haar bewustzijn opnieuw verloren had. Wellicht had dit schouwspel ook op haar een onverwachten indruk teweeggebracht: lang bleef de ongelukkige in dien toestand: en toen zij tegen den morgen de oogen weder opende, scheen haar geest opnieuw tot de vroegere mijmerijen te zijn vervallen.

„O Rheime! lieve zuster!" zeide Ada: „spreek slechts één woord! — zeg mij toch, zijn wij waarlijk in het geweld van Massa? en is hij de ellendeling, die...."

„Stil! spreek zijn naam niet uit," zeide Rheime: „gij zoudt ellendig en verachtelijk worden gelijk ik. Er zou misschien ook bloed aan uw handen kleven: — en de kwade geesten zouden zich meester van u maken en u in hunne dansen

rondvoeren: — en men zou u in een poel smoren, gelijk men mij gedaan heeft: — en daarvoor zijt gij te goed, Ada!"

Ada zuchtte; want zij bemerkte dat de zinnen van haar zuster weder aan het dwalen waren geraakt.

„En toch," vervolgde Rheime, na eenigen tijd zwijgens: „ik was toch zoo geheel schuldig niet: — het was die gifdrank: — kon ik het helpen dat ik hem liefkreeg? het smaakte zoo geurig en ik wist niet, dat het dien brandenden gloed in mijn binnenste ontsteken zoude. O Ada! laat u toch door mij waarschuwen, en proef den noodlottigen beker niet.

„Ik zal er mij voor wachten," zeide Ada: „dat beloof ik u, indien gij dan bedaard wilt zijn."

„Ja, doe dat," zeide Rheime: „en dan zullen de booze geesten geen macht over u hebben; want hij zal komen; — maar wij zullen hem afwachten en hem wijzen, dat de kruik nog vol is, en dan zal hij onnoozel voor zich zien.... — ha! ha!" en meteen berstte zij uit in een schrikverwekkend lachen, dat niet eer ophield, voor het door een tranenvloed vervangen werd.

Deze uitbersting scheen haar goed te doen en lucht te geven. Zij was wederom bedaard, en bleef, als in gedachten verzonken, overeind zitten, totdat zij eindelijk de hand van Ada angstig kneep en den vinger op den mond leggende, haar toefluisterde:

„Stil! hoort gij niets?"

Ada luisterde: zij meende inderdaad voetstappen te hooren, die langzamerhand naderden: — opeens ging in het naaste vertrek een deur open.

„Daar komt hij," zeide Rheime.

„Wie?" vroeg Ada, met een gesmoorde stem en hevig ontsteld.

„De verderver! — door die deur placht hij te komen. — Voort! voort! achter die gordijn. — Laat mij alleen met hem: — ik vrees hem niet meer."

Ada zag haar zuster een wijl besluiteloos aan; maar, toen zij werkelijk den grendel van de kamerdeur hoorde wegschuiven, aarzelde zij niet meer, en alleen aan haar angst gehoor

gevende, snelde zij achter de gordijn, die voor de aanrechttafel geschoven was.

Het was werkelijk Massa, die, na de inscheping der beschuldigden op den burcht teruggekeerd, vol begeerte was om de schoone te zien, die nu eindelijk in zijn macht was geraakt. Hij trad binnen, doch bleef op den dorpel staan, toen hij zijn gevangene op het bed zag neergezegen, het hoofd omsluierd en schijnbaar in diepen slaap.

„Ik kon op geen gelukkiger tijdstip komen," dacht hij bij zich zelven: „dat spaart lange verklaringen."

En, zoetjes naderende, trad hij naar de rustbank toe; doch nauwelijks had hij slechts even den tip van den mantel aangeraakt, die haar, welke hij als zijn wisse prooi beschouwde, hield bedekt, of Rheime rees langzaam overeind, en hij trad terug, alsof een slang van uit het bed naar hem ware toegeschoten.

„Bij de onsterfelijke Goden!" riep hij: „wie hebben wij hier?"

Rheime antwoordde niet; maar bleef met holle oogen op hem staren.

„Wie zijt gij?" herhaalde Massa stampvoetende: „en wie heeft u hier gebracht?"

„Kent gij mij niet meer, Baebius Massa?" vroeg Rheime, overeind gaande zitten: „er was toch een tijd, toen gij zwoert, dat geen eeuw in staat zou zijn, het beeld van Rheime uit uw geheugenis te wisschen."

„Rheime!" herhaalde Massa, terwijl hem, bij het aanschouwen der verandering, in haar teweeggebracht, een kille huivering door de leden voer: — „bij de Goden!" vervolgde hij, zich herstellende: „die ezels hebben weer de verkeerde medegenomen."

„Zoo gij mij niet herkent, herkent gij dan ook uw kind niet?" vroeg Rheime; en te gelijk rolde het geraamte, hetwelk Ada weder met een sluier bedekt had, van het ledikant af voor de voeten van Massa.

„Dat gaat te ver!" riep deze, het gelaat met walging

afwendende: „Epafus! ellendeling! domste aller slaven! Epafus! wie hebt gij hier gebracht?”

Het luik sprong na een korte wijl open en Epafus kwam voor den dag.

„Hoe komen deze.... hoe komt die waanzinnige hier?” vroeg Massa, wien de toorn bijna het spreken belette.

Epafus haalde de schouders op, terwijl hij de oogen beurtelings van Massa op Rheime gaan liet.

„Wat beduidt dit?” hernam Massa: en, uit de wenken van den slaaf beseffende, dat deze begeerde hem alleen te spreken, trok hij hem met zich in de naaste kamer.

„Mijnheer!” zeide de slaaf: „ik heb de bevelen gevolgd, die gij mij gegeven hebt. Men heeft twee vrouwen hier gebracht: — en daar ik niet wist, welke gij bedoeldet, heb ik beiden in het kamertje gehuisvest.”

„Twee!” herhaalde Massa: „en waar is dan de andere?”

Met drift trad hij weder binnen; maar een oogenblik kan dikwijls veel beslissen. Met een nauwelijks hoorbare stem had Rheime, aan wie de omstandigheden als door tooverkracht haar tegenwoordigheid van geest hergeven hadden, haar zuster geroepen en met den vinger het valluik getoond, dat opengebleven was en waar Ada zich in nederstortte.

„Waar is zij?” riepen beiden, Massa en Epafus, vruchteloos achter de gordijn zoekende.

„Wacht!” zeide de slaaf: „ik hoor haar!” — en meteen snelde hij naar beneden, Ada achterna. Massa wilde hem volgen; doch eer hij een voet op de trap had gezet, was Rheime de rustbank afgesprongen en, hem van achteren aangrijpende, sloeg zij hem de armen om den hals en de tanden in het vel. Vergeefs waren zijn pogingen om zich los te rukken: zij klemde zich aan hem vast gelijk de wolf, die een buffel heeft besprongen. Eindelijk zich, wat het ook kosten mocht, van haar wenschende te ontslaan, zocht hij naar den dolk, die in zijn gordel stak; — maar zij was zijn beweging voorgekomen, en, het staal uit de scheede rukkende, stak zij het hem door den hals heen. Woedende van pijn wendde hij

zich om, greep haar het hoofd tusschen de beide handen en stortte toen met haar op den vloer neder.

Intusschen was Ada naar beneden gesneld en haar eerste beweging was, om de waterpoort te zoeken, waardoor zij op den burcht gekomen was, en zich in den vloed te werpen; doch eer zij den grendel weggeschoven en de eene deur van het poortje geopend had, werd zij door Epafus, die haar gevolgd was, van achteren aangegrepen.

Het was echter geen zwakke, hoofsche juffer uit Rome, die hij voorhad; maar — ik mag het niet ontveinzen, al zou de heldin van deze geschiedenis er door afvallen in de oogen van hen, die in soortgelijke verhalen slechts tengere, aetherische wezens verlangen — een sterke, frissche dochter uit het land der Kaninefaten: en zoo hij daar nog aan twijfelen mocht, het werd hem weldra bewezen door een paar duchtige oorvegen, die zij hem met de blanke vuist toediende en welke hem de sterren op helderen dag deden zien. Hij liet echter niet los en riep om hulp, terwijl Ada van haar kant hetzelfde deed. Op het geschreeuw kwam iemand van het voorplein af toegeloopen.

„Help mij toch, Vegetus!" zeide de slaaf van Massa: „zij is mij alleen te sterk."

„Oho! is het duifje eindelijk in de knip?" vroeg Vegetus, die juist van den Brittenburg was aangekomen: „wacht! ik zal u helpen: — nu hebben wij toch de rechte voor."

En beiden, met vereenigde krachten Ada omvattende, maakten zich gereed haar weder de trap op te sleepen, toen de half ontsloten waterpoort werd opengestooten. Een man, met een knots gewapend, sprong uit het schuitje, dat aan den steiger lag en met Romeinsche soldaten bemand was, naar binnen: een oogenblik stond hij stil, toen hij de worsteling zag; maar in het volgende was hij toegesprongen: zijn knots verbrijzelde den schedel van Vegetus: Epafus deinsde verschrikt terug, en Ada, zonder te weten hoe, bevond zich in de armen van — Aquilius.

XVII.

„Wat beduidt dit misbaar?" — riep de stem van Vulpes, die op dit oogenblik van het voorplein afkwam. „Hoe! die verrader hier! — Grijpt en knevelt hem, krijgsknechten! Hoe is hij losgekomen, bij Jupiter?"

Maar de soldaten, die met Aquilius uit het schuitje gekomen waren en tot wie Vulpes het woord voerde, schenen geen voornemen te hebben, zijn last te volbrengen; maar traden met Aquilius en Ada het plein op: en weldra zag Vulpes, dat hij zich misrekend had; want dat het de speerdragers en ruiters van Aquilius waren, die dezen omringden en zich thans eerder tot zijn bescherming dan tot zijn gevangenneming schenen gereed te houden. Terzelfder tijd kwamen ook Liffio, Velius en anderen op het gerucht toegeschoten.

„Zwijg Vulpes!" riep Aquilius: „het is hier geen tijd tot nuttelooze redenen. Hoplieden! zorgt dat al de toegangen gesloten worden en laat zich alles wapenen. Waar is de Overste?"

„Mij dunkt, men had de toegangen wel mogen sluiten, alvorens gij die hadt opengevonden," zeide Vulpes: „maar gelieft gij ons te verklaren, wat dit alles te beteekenen heeft?"

„Wat is er toch gebeurd, Primipilus?" vroeg Liffio.

„Volgt mij naar den Bevelhebber," zeide Aquilius: „of roept hem hier: zijn geweldenarijen hebben haar vruchten gedragen, en de geheele landstreek is in opstand."

„Gevloekte muiter!" riep Vulpes: „dat is uw werk! — en zult gij, krijgsknechten, de zijde van het oproer sterken?"

„De Primipilus is geen verrader," zeide Rufus, buiten het gelid tredende: „wat hij beveelt, dat zullen wij volbrengen: en waar hij gaat, daar zullen wij volgen."

„Naar den Bevelhebber!" voer Aquilius voort: „hoort gij mij niet? Het geldt hier aller leven."

„Ja! naar mijn zuster! naar de arme Rheime!" riep Ada, die gedurende deze opschudding, na zich uit de armen van

Aquilius losgemaakt te hebben, schier sprakeloos om zich heen had gezien.

„Bij alle Goden!" schreeuwde Epafus, die doodsbleek de trap kwam afsnellen: — „de Overste sterft."

Op deze tijding snelden Aquilius, Vulpes, Liffio, Ada en een aantal anderen meer, de geheime trap op. Een schrikkelijk schouwspel vertoonde zich hier aan hunne oogen: Massa lag op den vloer uitgestrekt, terwijl een dolk hem dwars door den hals stak en het bloed, dat uit de wond vloeide, zich vermengde met dat van Rheime, wier lichaam over het kindergeraamte heen was geworpen. Men beurde beiden op: Rheime was niet meer: 't zij dat de val haar van 't leven beroofd had, 't zij dat zij haar laatste krachten in de worsteling verspild had. Massa ademde nog; maar was buiten staat geluid te geven. Met moeite haalde men het moordtuig uit de wonde en leide hem toen in zijn vertrek op het rustbed neer. Ada was ondertusschen op het lijk van haar zuster gestort en bedekte het met kussen en tranen.

„Voorwaar!" zeide Liffio: „ik zag in mijn leven geen vreemder gebeurtenis; zelfs niet toen ik in Gallië diende, en Bologast, de koning der Remen, door zijn vrouw werd vermoord, omdat...."

„Ten verderve met uwe Gallische geschiedenissen!" bromde Vulpes: „en denk liever, goeden raad te geven, wat er in deze omstandigheden gedaan moet worden."

„Vulpes heeft dezen keer recht," zeide Aquilius: „zoo wij ons niet terstond te weer stellen, is de burcht verloren."

„Maar verklaar dan toch, wat er geschied is," zeide Vulpes: „want wij weten nog niet, of wij u als vriend of vijand beschouwen moeten."

Aquilius voldeed aan het verlangen van Vulpes; daar hij echter geen verder bericht kon geven, dan van hetgeen hij zelf gezien had, achten wij ons verplicht, eenigszins vollediger te verhalen wat hem en zijn medegevangenen was overkomen.

Het vaartuig, dat hen van den Brittenburg naar het hoofdkwartier moest voeren, was, gelijk wij vermeld hebben, Matilo

in den nacht voorbijgezeild en bevond zich tegen het aanbreken van den dag aan de schipbrug bij Albiniana. Hier lag, gelijk men zich herinneren zal, een kleine schans, waarin een tiental krijgsknechten bezetting hield, wier taak het was te zorgen, dat aan de brug geen schade werd toegebracht en er geen verdachte schepen doortrokken, alsmede om de brug behoorlijk voor de voorbijtrekkende vaartuigen te openen en weder te sluiten.

„Die luie varkens slapen nog," zeide de schipper der galei tegen zijn stuurman: „de brug is nog gesloten."

„Mij dunkt, zij moeten ons toch hebben zien aankomen," zeide de Onderhopman, die het bevel aan boord voerde en zooeven op het dek gekomen was: „he! he! veerwacht! open de brug!"

Twee of drie krijgsknechten vertoonden zich op dit geroep aan den ingang der schans: en, na een wijl het naderende vaartuig bekeken te hebben, begaven zij zich met loome schreden naar het midden van de brug, waar zij de kettingen losmaakten, die het middelstuk sloten.

„Bij Jupiter!" zeide de Hoofdman: „zij haasten zich niet: zij verdienden, dat ik hun mijn knuppel deed voelen."

De galei was intusschen vooruitgegaan en haar voorsteven tusschen de bruggenhoofden ingeraakt.

„Bij Castor! Hopman!" riep de schipper: „ik geloof, dat gij eer uw zwaard dan uw knuppel zult noodig hebben."

„Verraad!" riep de Hopman, die op dit oogenblik op het dek nederstortte. Een priem, door een der gewaande krijgsknechten met kracht geworpen, had hem doodelijk in het hart getroffen.

„Aan boord!" riep hij, die de wond had toegebracht, en sprong op de galei over.

Het was Brinio zelf. De bezetting der schans was in den nacht door hem en een gedeelte der zijnen overrompeld geworden, die er nu de komst van het vaartuig in hadden afgewacht; terwijl andere benden op zijn last de toegangen bezet hielden, om te verhinderen, dat men op Matilo of aan den Brittenburg kennis van den aanslag bekwam.

Van alle kanten schoten nu Kaninefaten toe, die als uit den grond kwamen opdagen en, de knotsen en bijlen zwaaiende, op het schip sprongen, dit met kettingen om de binten der schipbrug bevestigende, ten einde het noch her- noch derwaarts zou wegkomen. De krijgsknechten en roeiers snelden op het dek, maar boden vruchtelooze tegenweer; want ook de gevangenen waren op het gerucht toegeschoten en belemmerden, zooveel hunne boeien zulks toelieten, de verdediging der Romeinen. Aquilius en Coponius, die, als gezegd is, van boeien waren bevrijd gebleven, geraakten bij de algemeene opschudding mede op het dek; doch vonden zich nu aan het dubbel gevaar blootgesteld om door de Romeinen als verraders of door de Kaninefaten als Romeinen te worden nedergehouwen. Eindelijk werd Coponius in het heetste van den strijd Brinio gewaar, die alles om zich heen deed vallen, en wendde zich derwaarts heen om zich in de schuts van dien gevreesden aanvoerder te stellen; maar, toen hij diens mantel aangreep, misduidde een der Kaninefaten zijn beweging en gaf hem zulk een geweldigen slag met zijn bijl in het hoofd, dat de arme Centurio op het dek stortte, waar hij weldra door de vechtenden ellendig vertrapt werd. Aquilius ware insgelijks aan de niets ontziende woede der aanvallers opgeofferd geworden, zoo hij niet, een op hem gemunten slag willende ontwijken, bij geluk gestruikeld en over boord gestort ware. In het water spartelende, greep hij een van de brug hangend touw en kroop in een der schuiten, waarop de brug rustte, terwijl hij, door de planken verborgen, het einde van het gevecht bleef afwachten. Niet lang duurde het, of de luide zegekreet der Kaninefaten verkondigde hem, dat alles over was: hij hoorde de boeien der gevangenen verbreken en vervolgens de over boord geworpen lijken in 't water ploffen. Kort daarna verwijderde zich de bende: en na eenige oogenblikken getoefd te hebben, waagde hij het, het hoofd buiten te steken: hij zag den geheelen drom langs den heirweg verspreid en de aanvoerders in een ernstig gesprek gewikkeld, waaruit hij opmaakte dat zij nog versterking wachtende waren.

Met behoedzaamheid kroop hij nu uit de schuit, vischte ter zijner verdediging een drijvende knots uit het water, sloop naar den rechteroever en nam, achter struiken en heuvels om, den weg naar Matilo. Op eenigen afstand van den burcht gekomen, ontdekte hij een hoop krijgslieden, die, bij elkander gezeten, onderling schenen raad te plegen. Weldra herkende hij zijn ruiters en speerdragers, die met Seleukus en Demas een schuit hadden weten te bekomen en hierheen geroeid waren om ongehinderd af te spreken, wat hun, in deze omstandigheden, nu men hunne Hoplieden had vastgezet, te doen stond. De komst van Aquilius maakte alle verdere beraadslagingen overbodig: en de Primipilus, zich met hen in hunne schuit begeven hebbende, was, gelijk wij gezien hebben, op het gunstige tijdstip binnen Matilo teruggekeerd.

„Gij ziet,” zeide hij tegen de Hoplieden, nadat hij hen met den staat der zaken had bekend gemaakt, „welke onweerswolk ons boven 't hoofd hangt. Aan u, die beter dan ik de verdedigingsmiddelen kunt beoordeelen, welke deze burcht oplevert, zij het nemen der noodige maatregelen verbleven.”

„Laat de bezetting uittrekken,” zeide Vulpes: „en gij zult dien saamgeraapten hoop zien verstuiven als kaf voor den wind.”

„Dat zal met mijne toestemming niet gebeuren,” zeide Liffio: „en ik dien het bevel wel op mij te nemen, daar de Primipilus, die hooger in rang is, dit weigert. Ik breng mijn volk niet ter slachtbank zonder noodzakelijkheid. Deze wallen zijn stevig en kunnen den eersten stoot verduren. Gij, Mela! haast u naar den Brittenburg, geef er kennis van het gebeurde en vraag om versterking. Zorg vooral, dat men de gemeenschap tusschen beide plaatsen openhoude en dat de wegen zoowel als de stroomen worden bezet. Ga.”

Velius Mela vertrok. Nu wierp Vulpes een schamperen blik op Ada, en zeide:

„Wij hebben bij geluk een gijzelares in handen en kunnen onzen bespringers, zoodra zij zich vertoonen, te kennen geven, dat de eerste poging tot aanval, het sein tot haar dood zal zijn.”

„Dat verhoeden de Goden!” zeide Aquilius, met drift: „zij

is op een schandelijke wijze geroofd geworden en moet aan de haren worden teruggegeven. Stel u gerust, Ada!" vervolgde hij, zich tot de sidderende maagd wendende, die zich angstvol aan hem vastklemde: „vertrouw op mij: zoolang ik hier blijf, zal niemand u deren. Gij zult uw broeder wederzien."

„Daarover nader," zeide Liffio: „maar, bij Hercules! laat ons den kostbaren tijd met geen twisten verbeuzelen. Naar beneden! En alles in staat gesteld, om de belegeraars af te wachten."

Met deze woorden snelde hij de trappen af. Vulpes volgde hem. Aquilius droeg aan Seleukus en Demas de zorg voor Ada en voor het lijk van Rheime op; waarna hij zich mede naar Liffio begaf, die reeds bevel had gegeven, de bruggen af te breken, de poorten te versperren en de wallen met gewapenden te voorzien. Nauwelijks echter was dit geschied, toen de torenwachters aankondigden, dat zich een stofwolk aan de zijde van den Brittenburg vertoonde.

„Zouden het de manschappen reeds zijn, die zij ons toezenden?" vroeg Liffio: „dat komt mij onmogelijk voor. Kunt gij de veldteekenen onderscheiden, Caepio?"

Eer de wachter antwoord geven kon, meldde een ander, dat een tweede stofwolk op de heirbaan aan de zijde van Albiniana oprees: en bijna te gelijker tijd riep een derde, dat men een menigte vaartuigen langs den noordelijken Rijnarm in aantocht zag.

„Dan moeten wij ons gereed houden," zeide Liffio: „zoo slechts de kohorte van den Brittenburg in de voorbaat is, voed ik nog geene vrees."

Maar weldra bleek het, dat de bende, welke van die zijde aantrok, evenzeer als de andere, uit Kaninefaten bestond. Brinio had wijselijk, toen hij met een deel der zijnen de schans Albiniana ging vermeesteren, de overigen tusschen de legerplaats en de vesting in gezonden om de gemeenschap af te snijden, en kwam thans van Albiniana aangerukt, in de hoop, dat men binnen Matilo nog niet op zijn aanslag ver-

dacht zou wezen en dat hij den burcht bij verrassing zou kunnen vermeesteren. Toen hij echter, bij zijn nadering, de wallen bemand en de gewapende bezetting gereed zag, den aanval te keer te gaan, veranderde hij van besluit en oordeelde, met overleg van Markman en de overige aanvoerders, beter, geen tijd te verspillen met de sterke vesting te belegeren; maar dadelijk op den Brittenburg aan te rukken, daar zijn macht nu toch merkelijk aangegroeid en hij de Friesche hulpbenden wachtende was: met recht besluitende, dat hij, na de kohorten verwonnen te hebben, Matilo zonder moeite tot de overgaaf zoude dwingen. Wat hem nog in deze handelwijze versterkte, was de meening, waarin hij verkeerde, dat Massa, gelijk ook zijn zusters, zich nog op den Brittenburg bevonden. Hij trok dan met zijn heirmacht Matilo voorbij; alleen genoeg manschappen achterlatende om de vesting ingesloten te houden, en te beletten, dat iemand die kon verlaten of binnenkomen; terwijl ook de stroomen met gewapende vaartuigen bleven bezet.

De Hoplieden, welke deze bewegingen nauwkeurig hadden gadegeslagen, beraamden nu onderling, wat hun in deze omstandigheden te doen stond. De macht der bezetting was gering; want de Centurie was verre van voltallig te zijn en bestond slechts uit zestig man: van dezen was een tiental, dat de bezetting van Albiniana uitmaakte, aldaar gesneuveld of vermist, en eenigen wegens ziekte op den Brittenburg achtergelaten. De ruiters en speerdagers van Aquilius voerden het getal weder op tot ongeveer zeventig; terwijl overigens de slaven, en andere, aan den burcht woonachtige personen van wapens voorzien konden worden. Doch met dat al bleef deze macht te gering, om een beleg, zonder hoop op ontzet, te kunnen verduren. De leeftocht was, ten gevolge van Massa's schandelijke spaarzaamheid, verre van toereikende: ja zoo schraal, dat Demas tegen Seleukus zeide, het was in deze omstandigheden als een geluk te beschouwen, dat Coponius gesneuveld was, die, ware hij thans op Matilo, den geheelen voorraad wel alleen voor zijn middagmaal zou kunnen orberen.

Twee wijzen van handelen schenen zich in dit tijdsgewricht aan te bieden; de eene, om, zonder dralen, met de gansche bezetting uit te trekken, zich door de belegeraars heen te slaan en dwars door het veld op den burcht van Corbulo (die eenigszins zuidelijker gelegen was, waar later het Forum Hadriani gebouwd werd) aan te trekken, en aldaar de bezetting te versterken, of met deze langs de zuidelijke heirbaan af te trekken: — de andere om af te wachten, wat de uitslag zou zijn van Brinio's onderneming tegen den Brittenburg; want, werd hij aldaar teruggeslagen, dan was wellicht de opstand uit, en men zou zich te laat beklagen, Matilo zonder noodzakelijkheid te hebben verlaten. Ter versterking van dit laatste gevoelen kwam nog, dat men den zieltogenden Massa bij een uitval niet mede kon voeren. terwijl de menschelijkheid verbood hem aan de wraakzucht der Kaninefaten ter prooi te laten.

Men besloot dus, geduld te oefenen, en inmiddels aan den aanvoerder der om den burcht verspreide benden af te doen vragen, wat zijn oogmerk was. De drie Hoplieden, zich te dien einde boven de poort aan het bruggenhoofd begeven hebbende, deden de trompet blazen, ten teeken dat zij een mondgesprek verlangden. De aan de overzijde in de weide gelegen Kaninefaten kwamen op dit geluid naderbij; en, na eenig heen en weder loopen, vertoonde zich Hymer op de heirbaan, moeilijk voorthompelende en door een knaap ondersteund. Hij was bij Albiniana gewond en daarom niet mede naar den Brittenburg getrokken; maar als Bevelhebber over de belegeraars achtergebleven.

„Wat is uw doel?" riep Liffio hem toe, zoodra hij zich aan de poort ter overzijde vertoonde: „en wat maakt u zoo stout, met gewapende benden dezen burcht te omsingelen?"

„Voert gij het bevel hier?" vroeg Hymer, op zijn beurt: „ik kan met geen ondergeschikte Officieren spreken."

„De Overste Massa is ziek," antwoordde Liffio, het onnoodig oordeelende, deze omstandigheid te verzwijgen; „nog eens, wat verlangt gij?"

„Dit is vrij klaar,” antwoordde Hymer, met een norschen blik: „dat gij dit slot ontruimt, de zusters van Brinio, bijaldien zij zich hier bevinden, in mijn handen stelt, en ons Massa overlevert, opdat wij over hem recht spreken, gelijk hij het over ons heeft gedaan.”

„De zusters van Brinio,” zeide Liffio, „zullen u teruggegeven worden, zoodra gij de wapens nederlegt. Wat den Overste Massa betreft, hij zal, eer het jaar een dag ouder is, voor den rechterstoel van Minos verschijnen, en het zou dus overbodig zijn, hem voor den uwen te brengen: — en om de vesting te ontruimen, geloof mij, ik heb te lang in Gallië en elders geoorloogd om den mij toevertrouwden post op de eerste aanmaning te verlaten. Hebt gij anders geene boodschap, zoo weten wij genoeg: maar draag zorg, den burcht niet te nabij te komen, of onze pijlen zouden u onvriendelijk begroeten.”

„Het zij zoo!” zeide Hymer! „eet dan uw lijkmaal nog heden: want den dag van morgen zult gij niet beleven.”

Dit gezegd hebbende, draaide hij Liffio den rug toe en keerde, zonder om te zien, naar zijn vaartuigen terug.

„Hadden wij slechts iemand, die ons bericht kon brengen, hoe de zaken aan den Brittenburg gaan,” zeide Liffio, toen hij zich weder op het binnenplein bevond: „maar wie zal die boodschap op zich nemen, daar de goede Mela waarschijnlijk reeds het slachtoffer zijner bereidvaardigheid geworden is?”

„Bestaat er,” vroeg Aquilius, „geen geheime uittocht: gelijk ik wel gehoord heb, dat de meeste vestingen in deze streken bezitten?”

„Men heeft mij eens verhaald,” antwoordde Liffio, „dat in vroeger tijden het voornemen was opgevat, Matilo, door een onderaardsche gemeenschap met den Brittenburg te verbinden. doch dat men het werk om de moeielijkheden gestaakt had. Misschien zal Vulpes er iets meer van weten.”

„Praatjes!” zeide deze: „ik heb nooit van iets dergelijks gehoord.”

„Wacht!” zeide Liffio: „daar is Thusnelda: „zij is een Ba-

tavische en zal bij de Kaninefaten niet verdacht zijn. Zoo wij haar eens op kondschap uitzonden?"

„Zij moge den Kaninefaten niet verdacht zijn," zeide Aquilius, „zij is mij verdacht: ik heb haar mistrouwd sedert het oogenblik, toen mij gebleken is, dat zij met Daginus heulde."

„Zij is ons altijd getrouw geweest," zeide Liffio: „en is zij het niet langer, welnu, dan is het altijd een middel om ons van haar te ontslaan. Waar is zij?"

„Zij verzorgt den Overste," zeide Vulpes; „ik zal haar gaan waarschuwen."

Met deze woorden keerde hij zich om, en, zijn eigen plannen in stilte herkauwende, begaf hij zich naar de kamer van Massa. De beklagenswaardige Overste lag op zijn rustbed, bewaakt door de zoetelaarster, die, naast hem gezeten, hem verpleegde met die zorgvuldigheid, welke het der vrouwen alleen gegeven is aan den dag te leggen. Massa was wel uit de flauwte, door het bloedverlies veroorzaakt, weder bijgekomen; maar hij was nog altijd sprakeloos en bijna onmachtig zich te roeren: schoon in het volle bewustzijn van zijn hopeloozen toestand. Hij herkende Vulpes en zond hem een blik toe, als om hem te danken, dat hij naar hem kwam omzien.

„Dank maar niet te spoedig, Overste!" bromde Vulpes bij zich zelven, terwijl hij hem met een hoonenden lach aanzag: „Thusnelda!" zeide hij vervolgens, overluid: „uw Centurio wenscht u te spreken."

„En wie zal dan den gekwetste verzorgen?" vroeg Thusnelda, een medelijdenden blik op Massa slaande.

„Dat zal ik doen," zeide Vulpes, haar bij den arm nemende: „geen praatjes meer en scheer u weg."

Thusnelda schudde het hoofd en vertrok. Vulpes, zich nu met den lijder alleen bevindende, zag dezen scherp in de oogen en zeide toen:

„Ik heb u al dikwijls gevraagd, wanneer wij afrekening zullen houden; maar nooit schikte het u: thans komt het mij best gelegen."

De stervende zag hem aan met een smeekenden blik,

die het verstokte hart van den booswicht niet vermurwde.

„Ik zal het wel overnemen zonder het te tellen,'' vervolgde Vulpes, den ketting, die om Massa's hals vastzat, losmakende, en er den sleutel der geldkist afnemende: „nu, wend uw oogen maar niet daarheen: gij hebt immers de schatten dezer aarde niet meer van doen; — maar ik kan die nog best gebruiken.'' — En meteen, den sleutel in de kist stekende, sloeg hij het deksel open en deed toen de geldzakken één voor één in een grooteren zak overgaan, dien hij van onder zijn kleed haalde: met een schamperen blik zak voor zak aan Massa vertoonende, die zich in machtelooze woede op zijn leger wentelde. „Ziezoo!'' zeide hij toen: „nu hebt gij met mij afgerekend. Wat er nog ontbreekt, laat ik aan de Kaninefaten over, die dezen burcht berennen en u welhaast, nog minder vriendelijk dan ik, zullen begroeten.''

Toen, zijn vracht op den schouder nemende, daalde hij de geheime trap in het hoekkamertje af, trad in een hok, naast de zijgang, verschoof eenige kisten en vaten, die aldaar in het donker opeengepakt stonden, en voelde langs den vochtigen muur.

„Hier is de plaats,'' zeide hij eindelijk: en, met kracht op een verroesten knop drukkende, deed hij een in 't muurwerk verborgen deur op haar scharnieren draaien. Een koude, vochtige damp woei hem te gemoet.

Liffio was wel onderricht geweest in hetgeen hij verhaald had, betreffende den voorgenomen onderaardschen weg tusschen Matilo en den Brittenburg: men was dien eenmaal van de vesting af begonnen; maar had dien om der kostenwille gestaakt. Echter was er nog een gang overgebleven, lang genoeg om de bewoners van Matilo ongemerkt buiten den burcht te brengen. Het geheim van die gang was den Stedehouders alleen bekend, of diengenen, wien zij het vertrouwden. Zoo vermoedde thans niemand het bestaan daarvan, buiten Vulpes, wien Massa het had ontdekt. De booswicht verborg nu zijn roof aan den ingang, en, de deur wederom sluitende, begaf hij zich weder naar zijn krijgsmakkers.

Thusnelda had intusschen den last, die Liffio haar opdroeg, bereidwillig aangenomen. Zonder aarzelen maakte zij een bundel van haar goederen, sprong in de gracht, zwom naar de overzijde en liep den weg op naar den Brittenburg. Wel hielden de waakzame Kaninefaten haar staande; maar haar voorgeven, dat zij den burcht was uitgejaagd en nu naar den Brittenburg ging om te plunderen, stelde de lichtgeloovige wachters tevreden, die haar ongestoord haar weg lieten vervolgen.

Toen zij vertrokken was, begaf zich Aquilius naar Ada. Hij vond haar naast het lijk van Rheime gezeten. De oude Brenda was bij haar, en beiden zongen, naar 's lands gebruik, den lijkzang over de ontslapene.

„Edele zuster van Brinio!" zeide hij: „indien ik hier het bevel voerde, reeds waart gij in vrijheid en met uw broeder vereenigd; — maar het behoud der geheele bezetting hangt er wellicht van af, dat gij u nog een korte gevangenschap getroost."

„Ik onderwerp mij aan den wil des Alvaders," zeide Ada, „want ik weet, dat ik, waar gij zijt, niets te vreezen heb; — maar de ongelukkige, die al dit leed veroorzaakt heeft, leeft hij nog?"

„Hij leeft," zeide Aquilius: „maar verwacht elk oogenblik den dood."

„En wie verpleegt hem?"

„Dat is mij onbewust. Tot nu toe heeft Thusnelda dit gedaan; maar zij is ver van hier. Zoo gij de oude Brenda missen kondet?...."

„Ik zal zelve gaan," zeide Ada, met waardigheid: „nu Massa stervende is, is hij mijn vijand niet meer. Brenda! bewaak mijn zusters lijk."

En, meteen oprijzende, verzocht zij Aquilius haar te geleiden en begaf zich met hem naar de sponde van den Overste. Hier gekomen zette zij zich naast den stervende neer, en zijn wonde met zorgvuldigheid onderzocht hebbende, gaf zij aan Seleukus last, een drank te bereiden, die den Overste wel

niet herstellen kon (want dit was buiten het bereik der geneeskunde), maar hem in zijn laatste oogenblikken eenige lafenis toebrengen.

Het angstig verlangen der bezetting, om iets naders aangaande den uitslag van Brinio's onderneming te weten, was intusschen al hooger en hooger geklommen. Men kon van de bovenste tinnen wel den Brittenburg zelf onderscheiden; maar de lagere gebouwen werden door duinen en geboomte aan het gezicht onttrokken. Eindelijk ontdekte men een damp, die eerst als een dunne kolom naar boven steeg; maar kort daarna in dikte en uitgebreidheid toenam: weldra vertoonden zich talrijke rookwolken: en ten laatste kondigde een dikke smook, en nu en dan het flikkeren van vlammen, dat de legerplaats in brand stond.

„Nog geef ik alle hoop niet verloren," zeide Aquilius: „de Kaninefaten mogen de legerplaats in brand gestoken hebben; zoolang de kohorten nog strijden, of zich in den burcht verschansen kunnen, heeft het oproer nog niet gezegevierd; slechts dit bejammer ik, dat wij dit zoo werkeloos moeten aanschouwen."

„Beklaag u daar niet over," zeide Liffio: „er zal ons nog gelegenheid genoeg gegeven worden om te strijden. Kwam nu maar Thusnelda terug, dan wisten wij wat wij te hopen of te vreezen hebben."

„Zij zal wel wegblijven," zeide Aquilius, „en zich met de plundering vermaken."

Maar niet lang duurde het, of men zag boodschappers van den kant van den Brittenburg aansnellen: en blijde juichkreten, door de Kaninefaten aangeheven, verkondigden aan de bezetting, dat alle uitzicht op ontzet gedaan was.

„De schaal daalt naar de zijde der muitelingen," dacht Vulpes: „het wordt tijd, dat ik mij met het mijne uit het gedrang helpe. Hier dient wat gewaagd, om alles te behouden."

Aldus peinzende begaf hij zich weder naar de bedekte gang, en, den zwaren zak achter zich nasleepende, liep hij behoedzaam en met gedurig struikelen voor zich uit. Wel een half-

uur verliep er, eer hij den overwelfden weg ten einde was, hoewel zich deze slechts een vijftigtal roeden buiten den omtrek der vesting uitstrekte, alwaar hij in een oud kapelletje uitkwam, aan Neptunus toegewijd. Met moeite wentelde Vulpes den steen af, die den ingang sloot, verborg toen zijn zak en trad naar buiten. De avond begon reeds te vallen en niemand bevond zich op dit oogenblik in de nabijheid, zoodat Vulpes ongemerkt voorttrad, zich richtende naar de brandende toortsen en smeerpotten, op de schuiten ontstoken. Nauwelijks echter was hij die genaderd, of hij werd ontdekt en aangegrepen; waarop hij in gebroken Germaansch te kennen gaf, dat men hem tot Hymer zoude voeren. Dit scheen ook het voornemen zijner geleiders te zijn, die hem dadelijk vrij onzacht naar een der vaartuigen sleepten, waar hij den man, dien hij zocht, op het dek gezeten zag, omringd van eenige zijner gezellen, bezig als hij, zich met gerstebier te laven.

„Icilius Vulpes!" zeide Hymer, verbaasd, toen hij den gevangene herkende: „voorwaar! nu zijn de rollen veranderd, en ik zal een korter vonnis vellen dan Massa gisteren deed."

„Luister!" zeide Vulpes: „gij kent mij genoeg, om te weten, dat ik mij niet aan uw genade zoude overgeven, indien ik het daarbinnen kon uithouden. Gij ziet, ik kom vrijwillig hier, en gij kunt mij doen wurgen of verdrinken; — maar zou het niet wijzer van u gehandeid zijn, dat gij mij het leven gaaft? — Aan mijn dood wint gij niets: en, spaart gij mij, ik kan terstond Matilo in uw handen stellen."

„Gij?" riep Hymer uit: „voorwaar! dat ware heerlijk," fluisterde hij in de landstaal den zijnen toe, „zoo wij de vesting konden bemachtigen, eer die trotsche Brinio is teruggekeerd, die al de eer voor zich wil bewaren: — en wat zijn uw voorwaarden, Centurio?"

„Vrije aftocht voor mij en eenig goed, dat ik bij mij heb," antwoordde Vulpes.

„Ik beloof u die," zeide Hymer: „en gij weet, dat wij Marezaten ons woord nimmer breken. Maar weet dit: uw hoofd staat mij borg voor het welslagen onzer onderneming:

en ik laat u niet gaan, eer de burcht in onze macht is."

„Ik ben tevreden," zeide Vulpes koelweg: „ik weet, dat gij, het ga hoe het ga, uw woord zult houden. Doe nu slechts uw volk oproepen en laat door een deel hunner een valschen aanval op de Westerpoort doen om de aandacht der belegerden af te trekken, terwijl ik u met de overigen binnen den burcht breng."

De noodige bevelen waren spoedig gegeven en alle voorbereidende maatregelen genomen; zoodra de nacht geheel gevallen was begaf zich Vulpes met Hymer en een honderdtal uitgelezen mannen naar de kapel van Neptunus. Maar men oordeele over zijne verslagenheid, toen hij den zak, dien hij achter het outer verborgen had, aldaar niet terugvond.

„Wat zoekt gij?" vroeg Hymer, zijn verlegenheid bespeurende: „maak spoed! of bedriegt gij ons?"

„Ik ben een bedorven man, bij Jupiter!" zeide Vulpes: „men heeft mij mijn eigendom ontroofd, dat ik hier had nedergelegd, en gij hebt mij beloofd . . . ."

„Vrijen aftocht met hetgeen gij bij u hebt," viel Hymer in, „of een duim koud staal. — Maar talm niet langer, of bij Wodan! het gaat er door."

„Wee mij ellendige!" zuchtte Vulpes, en stootte den steen omver, die den ingang bedekte.

„Verrader!" fluisterde op dit oogenblik een stem achter hem: en een witte gedaante, die zich van een der kolommen scheen los te maken, verdween achter de struiken.

„Vooruit!" bromde Hymer, die deze verschijning niet scheen op te merken, en sleurde Vulpes met zich de bedekte gang binnen, door de zijnen gevolgd.

Op het groote plein van den burcht stonden Liffio en Aquilius met hunne bende vergaderd. Zij hadden in haast uit eenige balken een houten vlot doen vervaardigen, thans hun eenige toevlucht om een wissen dood te ontkomen. Nog raadpleegden zij, hoe zij met Massa en met het lijk van Rheime zouden handelen, toen Ada in hun midden verscheen.

„Romeinen!" zeide zij: „de Goden zijn rechtvaardig, Massa is geweest."

„Is hij waarlijk dood?” vroeg Liffio: „voorwaar! des te beter: dat ontslaat ons van een groote verlegenheid.”

„In zijn stervensuur was zijn blik berouwvol op mij geslagen,” zeide Ada: „hij wenkte mij, dat hij schrijven wilde: en ziehier wat zijn zwakke hand op het was gegriffeld heeft.”

Liffio nam het wassen tafeltje uit Ada’s handen en las: „Ada zij mijn erfgenaam. — In het hok bij de waterpoort is de ingang tot den bedekten weg. Vlucht daaruit.”

„Nu!” zeide Liffio: „de vrek heeft zich stervende gebeterd. Maar ik denk dat Brinio wel zonder zijn toestemming terug zou nemen, wat hem afgewonnen werd. — Intusschen, haasten wij ons, dien bedekten weg te zoeken.”

Aquilius was reeds derwaarts gesneld en vond terstond de deur, die Vulpes niet gesloten had. Maar niet weinig was hij verbaasd, toen hij, in de gang ziende, van verre het licht eener toorts zag flikkeren. Hij begreep terstond dat hier verraad achter school, en terugtredende, gaf hij bevel, dat men den ingang zou stoppen en versperren met al wat men geschikst kon vinden.

„Wij zijn verraden,” zeide hij tegen Liffio, die mede aangekomen was, terwijl men hieraan bezig was.

„Dat is het werk van Vulpes,” zeide een stem achter hem. De Hoplieden keerden zich om en zagen Thusnelda, wie het water langs de kleederen droop, terwijl zij hijgend een buidel, dien zij bij zich droeg, op den grond wierp.

„Ik heb den schurk gezien,” vervolgde zij, met een onbegrijpelijke radheid sprekende: „reeds toen ik, teruggekeerd, in de kapel van Neptunus zat te overpeinzen, hoe ik best hier binnen zoude kunnen komen, ontdekte ik den zak, dien hij medegenomen had en die mij wel bekend is. De Goden weten, hoeveel geld er in zat. Maar hij zal er niet veel genoegen van hebben; want ik heb zak en al in den stroom geworpen, en toen afgewacht, wat er gebeuren zou. Hij is met Hymer en de zijnen in de gang getrokken.... maar welke wacht houdt gij toch? want ik ben de gracht doorge-

zwommen en heb de poort beklommen, zonder dat iemand mij tegengehouden heeft."

„Naar de wallen!" zeide Liffio: „en men sla elke beweging des vijands gade. — Hoe staat het met den Brittenburg, Thusnelda?"

„De Brittenburg is een hoop asch en puin. De Kaninefaten, die in de barak waren opgesloten, hebben zelven den brand gesticht. Lugdunum is in opstand. Friezen en Kaninefaten stroomden bij duizenden de legerplaats binnen: krijgslieden, kramers, arbeidslieden, zoetelaars, alles is vermoord. De wijven uit den omtrek rapen buit. Ik heb hier den mijnen."

En haren buidel uitschuddende, vertoonde zij met een zegepralenden blik aan de Hoplieden den Adelaar van het Legioen.

„Thusnelda! heerlijke maagd! puik van alle zoetelaarsters!" riep Liffio: „hoe is dat geschied?"

„Waar twee honden om een been vechten," zeide Thusnelda, „loopt de derde er mede voort. Twee Kaninefaten, die den Adelaarsdrager geveld hadden, vochten om den gouden vogel, die naast hen in 't gras lag. Ik sloop tusschen hen in — en hier is hij."

„Groot zal uw loon zijn voor dezen dienst, voortreffelijke Thusnelda!" zeide Aquilius: „geef mij den Adelaar. Ik heb dien van mijn Legioen altijd trouw bewaard en zal ook dezen weten te beschermen. Gij, Rufus! steek hem op de lans en hef hem in de hoogte."

Rufus volbracht het hem gegeven bevel, en de reeds wanhopige krijgsknechten voelden op het gezicht van het zoo wonderdadig bewaarde veldteeken hun moed herleven. Maar nauwelijks had hun juichkreet den gouden vogel begroet, of een ontzettend gedruisch deed zich buiten de vesting hooren, en een der wachters kwam aan Liffio boodschappen, dat de Kaninefaten zich gereedmaakten de gracht aan de Westerpoort over te trekken.

„Dan is het tijdstip daar," zeide Demas: „er is aan dien kant bijna geen vijand te bespeuren, zij liepen allen naar de Westzijde, waar de storm plaats heeft."

Inmiddels had Aquilius het lijk van Rheime doen buiten dragen en midden op het plein plaatsen.

„Ada!" zeide hij, „wij verlaten dezen burcht. Gij schroomt niet, alleen met de dooden, uw landgenooten af te wachten?"

„Gij gaat?" vroeg Ada: en, hem de hand toereikende: „de Goden mogen u geleiden en beschermen," zeide zij.

„En het lijk van Massa? zullen wij dat met ons nemen?" vroeg Liffio, terwijl hij de huisgoden bijeenzamelde, die de slaven aanbrachten.

„Het zou ons slechts tot last strekken," zeide Aquilius: „maar ik zal hem, met uw goedvinden, een brandstapel aanrichten, gelijk geen vorst buiten Sardanapalus ooit gehad heeft."

„'t Is wel!" zeide Liffio: „haast u dan; want ik hoor het krijgsrumoer naderen: en weldra zullen onze bespringers hier zijn."

Aquilius deelde haastig zijn bevelen uit, terwijl Liffio de poort, die op de brug uitkwam, liet ontsperren en opensluiten.

„Zij komen!" riepen op eenmaal de wachters, verschrikt aansnellende: „zij zijn de gracht reeds doorgewaad en beklimmen de wallen."

„Zij komen te laat," riep Aquilius. „Ada! vaarwel voor het laatst! Demas! volbreng mijn last!"

„Is al ons volk hier? Te water met het vlot!" riep Liffio.

En tegelijker tijd staken Demas en Seleukus met hunne toortsen eenige brandbare stoffen aan, in het op zich zelf staande hoofdgebouw bijeengebracht; terwijl de krijgsknechten het vlot te water brachten. In behoorlijke orde trok nu de bezetting den Rijn over en klom aan de andere zijde tegen het bruggenhoofd op en zoo op de heirbaan. Aquilius met zijn speerdragers waren de laatsten. Nog was hij niet buiten, toen de Kaninefaten, verwonderd, geen vijand aan te treffen, de vesting aan de Westzijde kwamen binnenstormen. Maar zij verspreidden zich, om plaats te maken voor Brinio en Markman, die, zooeven van den Brittenburg aangekomen, hen voorbijsnelden. Met ontzetting hielden beiden op het burchtplein stand, toen zij niemand meer bespeurden dan Ada.

met de oude Brenda naast het lijk van haar zuster gezeten.

„Bij den wilden Wodan!" riep Brinio: „Ada! wat is dit? — Wie heeft Rheime vermoord? — Waar is Massa? Is de doemling ontkomen?"

„Brinio!" zeide Ada: „ik zal u toonen, waar Massa zich bevindt; maar bij Hertha! geef last, dat men de bezetting, die mij beschermd heeft, niet vervolge. Gij zijt te edel, om tegen een vluchtenden vijand te woeden."

„Waar is Massa?" herhaalde Brinio, zijn bijl schuddende, die rood was van Romeinsch bloed.

„Toef een oogenblik," zeide Ada, hem op het hoofdgebouw wijzende: „gij zult zien, dat uw recht tot wraakneming heeft opgehouden."

Brinio volgde met zijn oog de richting van Ada's hand, en opeens berstten de vlammen uit alle ramen en hoorde men de zolderingen kraken en de wanden van-een-splijten. Op dit zelfde oogenblik kwam Hymer, wien het eindelijk met de zijnen gelukt was, de beletselen uit den weg te ruimen, die voor den ingang der onderaardsche gaanderij opgetast waren, met Vulpes aan de hand voor den dag. Maar beter ware het voor dezen laatste geweest, in de overwelfde gang te zijn gebleven; want nauwelijks had hij een stap buiten gedaan, toen een gedeelte van het hoofdgebouw instortte en een neervallende balk hem de beide beenen verplette. Hymer, ternauwernood aan hetzelfde lot ontkomen, haastte zich het plein te bereiken; maar wie schildert zijn spijt en verbazing, toen hij zag, dat zijn krijgslist vruchteloos geweest was en dat hij nog na Brinio binnen de vesting gekomen was.

Intusschen had de kleine bende, die Liffio aanvoerde, haar weg onverlet dwars over het veld genomen. Zoodra zij buiten het gezicht der vesting gekomen was, trad Liffio naar Aquilius toe.

„Primipilus!" zeide hij: „zoolang wij ons binnen Matilo bevonden, heb ik mij het bevel getroost. Thans eischt mijn dienstplicht, dat ik het weder in uwe handen stel. Ik heb te lang in Gallië en elders gediend om niet te weten, wat mijnen meerderen toekomt."

„Ik volg uw begeerte in, brave grijsaard!" zeide Aquilius: „want de verantwoording, die gij op mij laadt, is zwaar en zij vereert mij. Mogen de Goden mij gunstig blijven, gelijk zij het u geweest zijn."

Op den zuidelijken heirweg gekomen, vonden zij de bezetting van Corbulo's burcht, die, op het gerucht van den opstand, de schans in brand gestoken en verlaten had, en zich nu bij de bende van Aquilius aansloot, die den tocht Oostwaarts bleef voortzetten. Geene andere dan droevige geruchten deden onderweg zich hooren. Ook in het eiland der Batavieren was het oproer uitgebersten, en gedurig kwamen nieuwe vluchtelingen uit de Romeinsche sterkten zich bij Aquilius voegen: zoodat hij zich aan het hoofd van een aanzienlijke schaar bevond, toen hij, na een vermoeienden tocht, eindelijk de hoogten, waarop Noviomagum gebouwd was, zich aan de overzijde van den Waal zag verheffen.

Hier naderde hem Thusnelda, die gedurende de reis onuitputbaar was geweest in het uitdenken van allerlei middelen, om de krijgsknechten van spijs en verkwikking te voorzien. „Primipilus!" zeide zij: „ik hoop, dat gij over mij tevreden zijt geweest."

„Dat ben ik," zeide deze: „en de Goden vergeven het mij, zoo ik u eens mistrouwd heb. Wacht nu slechts tot wij te Noviomagum zijn: daar zult gij naar verdienste beloond worden."

„Ik eisch geen loon," zeide de zoetelaarster: „wat ik gedaan heb, deed ik uit liefde voor de kohorte, die ik zoolang gediend heb. Maar nu ik mij van mijn plicht ten einde gekweten en u in veiligheid gebracht heb, moet ik u verlaten. Ik ben een Batavische vrouw: en nu de oorlog onvermijdelijk is, herneemt mijn land zijn recht op mij. Vaarwel! en zoo eenmaal de vrede hersteld is en de kohorte terugkeert, dan kunt gij over Thusnelda, als vroeger, beschikken."

De Hooplieden zagen elkander verbaasd aan; maar zij begrepen, dat het besluit der zoetelaarster onverzettelijk was.

„Vaartwel, kinderen!" zeide Thusnelda, terwijl zij al de

krijgsknechten één voor één aan haar hart drukte en kuste, dat het klapte: „denkt somtijds aan uw getrouw moedertje: en de Goden mogen u naar een ander land sturen; want het zou mij hard vallen, mijn landgenooten tegen u te zien strijden.”

En zij verwijderde zich, met betraande oogen en gestadig omziende, tot het geboomte de krijgsknechten aan hare oogen onttrok.

XVIII.

Langs de wallen van Noviomagum, op een met geurige lindeboomen beplante hoogte, welker voet de Waal bespoelde en van waar men het uitzicht had over de kronkelingen der rivier en de lage gronden aan de overzijde, terwijl de gezichtseinder door het blauwe gebergte besloten werd, wandelden twee personen op en neder, blijkbaar in een belangrijk onderhoud gewikkeld. De oudste van hen was de grenzen reeds genaderd, welke den mannelijken leeftijd van den ouderdom scheiden; ofschoon zijn vaste stap, de gespierdheid zijner bewegingen en de levendigheid van zijn oogopslag genoegzaam aanduidden, dat de klimmende jaren op zijn lichaams- en zielsvermogens nog geen nadeeligen invloed hadden uitgeoefend. Zijn door de zon verbrande, en tot leder verkleurde en verharde huid, getuigde van lange diensten, en een zware wond, die hem van het rechteroog beroofd en een litteeken had achtergelaten, dat over wang en voorhoofd heenliep, gaf aan zijn gelaatstrekken een woeste en ontzagwekkende uitdrukking. Zijn metgezel leverde een volkomen tegenbeeld van hem op: hij was nog in den bloei der jongelingsjaren: zijn vel was blank als versche room: de kleur der frissche rozen lag op wang en lippen verspreid, en zijn heldere blauwe oogen ademden zachtmoedige welwillendheid. Slechts in één opzicht heerschte tusschen deze beide personen eenige gelijkenis, en

deze bestond in de goudgele haren, die, met zwier opgebonden en met glanzende linten vastgestrikt, hen deden kennen als zonen van Germanië en wel de zoodanigen, die onder de hunnen een aanzienlijke plaats bekleedden. Zij gingen naast elkander; maar de jongste bleef altijd, met den eerbied aan meerdere jaren of hoogeren rang verschuldigd, zooveel terug als gevoeglijk geschieden kon zonder den oudste te dwingen, het hoofd om te wenden, wanneer hij tot hem sprak.

„Alles gaat voorspoedig, Victor!" zeide de voornaamste van de twee: „het eiland heeft de wapenen opgevat, en zoo ik het gerucht gelooven mag, dan zijn de Kaninefaten in vollen opstand. Eindelijk dan zal ik mijn Vaderland vrij zien en de zonen van Neder-Germanië zullen niet langer van de grillen der Romeinsche dwingelanden afhankelijk zijn. Tweemalen reeds heeft een Éénoog [1]) den Staat op zijn grondvesten doen schudden: wij zullen zien, of de derde even voorspoedig wezen zal. — Maar laat ons niets verzuimen: het oogenblik is gewichtig. Hebt gij de Oversten der kohorten en de Hoplieden doen ontbieden?"

„Zij zullen zich dadelijk op de oefeningsplaats bevinden," antwoordde Victor.

„En zijn de nieuwe kohortebeelden gereed?"

„Acht zijn mij reeds geleverd: de overige ontvang ik morgen. Ik heb er een medegebracht, opdat gij over het maaksel mocht oordeelen." En meteen haalde hij een gegoten keizersbeeldje voor den dag, bestemd om als veldteeken op een lans te worden gedragen.

„Goede Vespasiaan!" zeide de oudste, de beeltenis in handen nemende en met een glimlach beschouwende: „weinig denkt gij, hoezeer uw verheffing mijn doel in de hand werkt. Doch ik geef u de eer, aan den Tiber over uw slaven te heerschen; mits ik aan den Rijn de aanvoerder blijve van een vrij volk.... en gij na mij, mijn neef...." vervolgde hij, Victor met welgevallen aanziende: „sedert het noodlot mij geen

---

[1]) Hannibal en Sertorius, die beiden slechts één oog hadden.

zonen geschonken heeft. — Hebt gij niets van Briganticus vernomen?"

„Hij blijft halsstarrig weigeren, uw voorslagen aan te nemen en in onze ontwerpen te deelen. Zijn ziel hangt aan Rome, en, schoon onze bloedverwant, ik vrees maar al te zeer, dat hij zonder blozen u en uw aanslag aan zijn vrienden verraden zal."

„Dat hij ons vrij verkoope, hij zal nu te laat komen. Maar ik zie Labeo, hij komt ons zeker melden, dat de Oversten bijeen zijn."

„Dat is mijn boodschap," zeide Labeo, tot hen nadertredende: „maar ik heb er nog eene. Zooeven is een krijgsbende aan de overzijde der rivier aangekomen — vluchtelingen uit het eiland, naar ik vermoed. Ik ben er heen gezonden, om de aanvoerders herwaarts te ontbieden."

„Gij hebt wèl gedaan," zeide de Éénoog: „en nu naar het plein."

Op de niet ver van daar gelegene oefeningsplaats stonden de Batavische kohorten in de wapenen, en in het midden de Oversten en Hoplieden in een kring. Nauwelijks zagen die dapperen hunnen aanvoerder, die zich, zoo men zeide wegens ongesteldheid, sedert ettelijke dagen niet in het openbaar had vertoond, met Labeo en Victor naderen, of een blij gejuich begroette hem, en van alle kanten galmden de luid herhaalde kreten van: „leve de Éénoog! leve Civilis!"

Civilis dankte met de hand de vereenigde scharen voor deze blijken hunner toegenegenheid: en toen, stilte geboden hebbende, deelde hij aan de Oversten en de Hoplieden de tijding mede, hem zooeven aangebracht, dat bijna geheel Italië zich voor Vespasianus had verklaard, dat de Legioenen in de wingewesten dit voorbeeld volgden, dat Vitellius, van elk veracht en verlaten, vruchteloos de schaduw van een voorbijgegaan gezag zocht te verdedigen, en dat hij derhalve voorstelde, dezen af te zweren, en den nieuwen Cesar hulde en gehoorzaamheid te beloven.

De aanvoerders, meest allen te voren gewaarschuwd, beant-

woorddden deze rede met een algemeen gejuich van toestemming; hetwelk vervolgens herhaald werd door de krijgsknechten, wien het vrij onverschillig was, van wien zij soldij ontvingen. Terstond, op een wenk van Civilis, verdwenen de afbeeldingen des vervallen Cesars van de standaards en werden die van Vespasianus daarop geplaatst; waarna de Bevelhebber last gaf, de Priesters te ontbieden, ten einde den nieuwen eed met de gebruikelijke plechtigheden te doen afleggen.

Intusschen kwam een bode aan Civilis bericht brengen, dat de Romeinsche Hoplieden van de overzijde waren aangekomen, en hem aan het Praetorium wachtten. Nieuwsgierig te vernemen, welke tijding zij medebrachten, begaf hij zich terstond met de voornaamste zijner krijgsoversten derwaarts en zich naar de gehoorzaal begevende, gaf hij last dat men hen zou binnenleiden. Zij verschenen weldra, met Aquilius aan 't hoofd, die, na Civilis gegroet te hebben, bescheiden wachtte dat hem het woord verleend werd.

Civilis maakte een beweging van verwondering, toen hij den Primipilus zag: hij herstelde zich echter en vroeg wat de aanleiding was hunner komst.

„Die is, helaas! treurig genoeg," antwoordde Aquilius: en, het woord opvattende, gaf hij een beknopt verslag van het voorgevallene.

Aquilius had zich in zijn verhaal van eigen lof onthouden; maar hij mocht toch billijk hopen, dat zijn gedrag, en vooral het behouden des Adelaars, door den Bevelhebber zou geprezen worden. Hoe groot was dus niet zijn verwondering, toen deze, na alles bedaard te hebben aangehoord, hem op een onverschilligen toon toevoegde:

„Gij hebt verkeerd gehandeld, de sterkten te verlaten, die gij hadt kunnen verdedigen. Ga naar Castra vetera, maak daar uw benden voltallig en keer terug om de plaatsen weer te bezetten, waar gij dwaaslijk uit gevlucht zijt. Die muitende hoop zal weder uiteen zijn gegaan: zoo niet, dan zal ik hem met mijn kohorten wel tot rede brengen."

Aquilius hoorde deze rede met verbazing aan; dan, niet

alleen hetgeen Civilis zeide trof hem diep; maar ook het stemgeluid kwam hem, die Civilis toch nooit met kennis gezien had, niet onbekend voor. Hij beschouwde hem met meerdere oplettendheid, en weldra was alle twijfel uit zijn gemoed geweken. De uitdrukking van dat vlammend oog, eenmaal gezien, was voor de tweede reis niet te miskennen. Hij zweeg echter gedurende eenige oogenblikken; want de verrassing hield zijn tong geboeid. Liffio, meer ongeduldig, nam het woord op:

„Overste!" zeide hij: „ik heb jaren lang in Gallië gediend: en nooit heeft iemand den ouden Liffio van lafhartigheid beschuldigd. Ook de Primipilus en al deze Hoplieden hebben zich naar hun plicht gedragen en zijn slechts voor de overmacht geweken. Gij telt den opstand te licht. Wat willen eenige honderdtallen tegen zoovele duizenden uitrichten?"

„Zwijg!" zeide Civilis: „er heeft verraad plaats gehad: — of denkt gij, dat ik niet onderricht ben, hoe de Primipilus daar wegens gekwetste majesteit heeft te recht gestaan? Hoe komt hij thans in vrijheid en uw aanvoerder?"

„Civilis!" zeide Aquilius, een stap voorwaarts doende en den Overste scherp in 't gezicht ziende: „ik zal jegens u mijn gedrag niet verdedigen. Gij weet beter dan iemand, wie onzer de zaak van Rome verraden heeft."

De ziel van Civilis was grootmoedig en wist den moed op prijs te stellen, dien de jongeling in zulke hachelijke omstandigheden ontwikkelde.

„Gij hebt gelijk," zeide hij, na een oogenblik zwijgens: „en ik weet, dat gij een getrouw burger van Rome zijt; het staat aan u, hiervan een nieuw bewijs te leveren. De Senaat heeft Vitellius van zijn waardigheid vervallen verklaard, en ik laat heden mijn kohorten den eed afleggen aan Vespasianus. Zijt gij bereid, benevens ons, den nieuwen Cesar hulde te zweren?"

„Slechts dan, wanneer Flaccus zulks beveelt," antwoordde Aquilius: „hij heeft mij afgezonden en tot hem moet ik wederkeeren."

„En gij?" vroeg Civilis aan de overigen.

„Wij volgen den Primipilus," antwoordde Liffio, uit aller naam: „hij is voor het oogenblik onze aanvoerder."

„Maar," zeide Labeo, met drift: „zoo gij weigert, den eed te doen, zijt gij aanhangers van Vitellius en moeten wij u als zoodanig in boeien doen slaan."

„Het zij zoo!" zeide Aquilius: „de macht berust bij u: het zal niet de eerste reize zijn, dat zij over het recht heeft gezegevierd."

„Stilte!" zeide Civilis, op een gebiedenden toon: „en hoor mij aan: ik sta u toe, met uwe bende naar den Veldheer te trekken. Boodschap hem uit mijn naam, dat ik, volgens zijn verlangen, den eed aan Vespasianus heb laten zweren, en dat ik met mijn kohorten den opstand dempen zal."

„Civilis!" zeide Aquilius: „ik wil u niet misleiden: indien ik tot den Veldheer keer, zal ik hem melden, dat gij den opstand niet dempen zult, en tevens — wie dien heeft aangestookt."

„Thuscus!" riep Civilis uit, terwijl de toorn in zijn oog brandde: „maar neen!" hernam hij: „gij zijt een edel jongeling. Ik zend u zonder voorwaarden weg. Meld den Veldheer, wat u goeddunkt. Labeo! gij zult zorgen, dat zijn bende gespijsd worde en leeftocht voor de reis bekome."

„Ik zie het," zeide hij, toen hij zich met Victor alleen bevond: „de tijd van veinzen is voorbij: het zwaard is uitgetogen en de scheede kan weggeworpen worden."

Wij hebben ons verhaal hiermede tot het punt gebracht, waar de oorlog tusschen de Batavieren en de Romeinen een aanvang neemt, en de taak des geschiedschrijvers aanvangt. Wie de wisselvalligheden, welke den krijg kenmerkten, begeert te leeren kennen, kan die bij Tacitus, of, zoo hij geen Latijn verstaat, bij Saint-Simon [1]) of bij Wagenaar vinden. Voor hen echter, die er belang in mochten stellen, eenige nadere

---

[1]) Histoire de la guerre des Bataves et des Romains, in folio, Amsterdam, 1770.

bijzonderheden te weten omtrent de hoofdpersonen van onze vertelling, moge de navolgende bladzijden dienen.

Ruim een jaar was er verloopen, sedert de door ons vermelde gebeurtenissen hadden plaats gehad. De krijgskans, na Civilis bij uitstek te hebben begunstigd, had hem den rug toegewend, sedert Rome het bestuur van den veldtocht aan Petilius Cerialis had opgedragen: niet, dat deze Veldheer zijn voorganger in beleid en ervarenis overtrof, maar omdat de blinde fortuin hem tot haar troetelkind scheen te hebben verkoren, daar zelfs de herhaalde misslagen en verzuimen, door hem begaan, bij de uitkomst tot den voorspoed zijner wapenen medewerkten. Civilis daarentegen was door de meeste zijner bondgenooten allengs verlaten geworden: en wankelend was de trouw van hen, die nog overbleven. Ja, zelfs sedert het tooneel van den krijg, vroeger in Gallië of Germanië, naar het eiland der Batavieren verplaatst was, en deze laatsten hunne akkers en vlekken zagen vernielen, terwijl alleen die van hun aanvoerder (door een niet ongewone krijgslist van Cerialis) gespaard bleven, ontbrak het niet aan de zoodanigen onder hen, die tegen Civilis morden en hem van verraad beschuldigden. Velleda, de waarzegster der Brukteren, die, van haar geheimzinnigen toren, den moed der Germaansche stammen had aangevuurd, ja, bijna zooveel als Civilis, de ziel van den oorlog was geweest, had zich, zoo men zeide, door Cerialis laten omkoopen: althans haar orakelstem zweeg, en de krachtige aansporing, waarmede zij vroeger de Germanen tot den krijg opwekte, deed zich niet langer hooren. Het Romeinsche Rijk was bevredigd. Met vaste hand hield Vespasianus de teugels van het bewind, en nieuwe Legioenen stonden gereed, om, ware het noodig, de macht van Cerialis te sterken. In dezen hachelijken toestand achtte Civilis het raadzaam, voor de omstandigheden te zwichten en het zwaard neder te leggen, zoolang hij dit nog voor zich en de zijnen met eere doen kon, een voordeeligen vrede boven een schandelijke nederlaag verkiezende. Hij liet uit dien hoofde den Romeinschen Veldheer tot een mondgesprek uitnoodigen, hetwelk, met gepaste

voorzorgen gehouden, een vredelievenden uitslag had. Een verdrag werd gesloten. Civilis zelf, vergezeld van eenige zijner voornaamste legerhoofden, begaf zich naar het kamp des Veldheers, om over de voorwaarden te handelen, waarop de vrede gesloten en het verbond hernieuwd zoude worden: en Cerialis zond van zijn kant den Bevelhebber of Legaat van het tiende Legioen met twee Oversten van minderen rang als gijzelaars in het leger der Batavieren. Aan Claudius Victor, den zusterszoon van Civilis, van wien wij reeds gesproken hebben, was de taak opgedragen, deze krijgsbevelhebbers te ontvangen en behoorlijk te verzorgen: hij geleidde hen dan ook beleefdelijk naar zijn tent; maar nauwelijks had hij den Legaat aandachtig beschouwd, of hij deed een stap terug en riep met eenige verbazing uit:

„Bedrieg ik mij? of zijt gij niet dezelfde, die, een jaar geleden, met den Adelaar te Noviomagum aankwam?"

„Gij ziet wèl," zeide Aquilius: „ik ben verwonderd, dat gij mij nog herkent."

„Verwonder u des niet," zeide Victor: „dappere lieden worden zoo licht niet vergeten; maar gij zijt voorspoedig geweest en vrij wat in waardigheid geklommen in zoo korten tijd."

„Fortuin, die mij lang den nek toedraaide, is mij eindelijk gunstig geweest," zeide Aquilius: „toen ik bij Flaccus aankwam en hem al het gebeurde had medegedeeld, zonder hem te verzwijgen, dat ik uw oom, die mij, onder den valschen naam van Daginus, naar de landstreek der Kaninefaten vergezeld had, voor den hoofdbewerker van den opstand hield, zond hij mij ter overbrenging dier tijdingen naar Domitiaan, die, in zijns vaders afwezigheid, de zaken in Italië bestuurde. Deze scheen behagen in mij te vinden: hij droeg mij gewichtige bedieningen op, zorgde dat mijne onder Nero verbeurdverklaarde goederen mij teruggegeven werden, verhief mij tot Bevelhebber der ruiterij en vertrouwde mij eindelijk de eervolle taak om het tiende Legioen uit Spanje naar Cerialis te geleiden.

„Ik ben verheugd, dat de fortuin u zoo wel behandeld heeft," zeide Victor: „en ofschoon men haar blind afschildert,

heeft zij ten uwen opzichte een bewijs geleverd, dat zij rechtvaardig zijn kan. Gij hadt ook lang genoeg, hoewel een Patriciër, u met een lagen rang bij het voetvolk vergenoegd. Geloof mij: ik verheug mij in uw bevordering; want wij hebben veel van u gehoord en nog achten de Kaninefaten u hoog: — er zijn er hier in het leger, die u met genoegen zullen zien."

Hier werd zijn rede afgebroken door een driftig gesprek, dat in het binnenvertrek der tent gevoerd werd, en men hoorde een forsche stem het navolgende op knorrigen toon uitbulderen:

„Bij de onsterfelijke Goden! o allerdomste van alle koks, die ooit een soep gekookt hebben, wilt gij het beter weten dan ik? Denkt gij edele Romeinen, Bevelhebbers van Legioenen en kohorten, op uw vervloekte meelpap te onthalen? Zijn wij dan niet in November? en is er geen vleesch en wildbraad in overvloed? Pas op! de vrede wordt geteekend en een der voorwaarden zal zijn, dat men u aan uw eigen braadspit steke."

„Dat ons de goede Goden bewaren!" riep Aquilius uit: „indien mijn arme vriend Coponius Tarpa niet in het rijk der schimmen dwaalde, zou ik zweren, dat ik zijn stem hoorde."

Maar zijn verbazing vermeerderde, toen hij werkelijk Coponius Tarpa als een vette gans uit het achtervertrek zag aanwaggelen.

„Tarpa?" herhaalde hij: „zijt gij het waarlijk? of is het uw geest?"

„Bij Hercules!" riep Coponius, niet minder ontzet: „zie ik daar Thuscus niet in eigen persoon,

Na zooveel ongevals, na zooveel wisselingen [1]?"

„Het is ongelooflijk!" hernam Aquilius: „heb ik niet gezien, dat een bijl u den schedel van-een-spleet en voor mijn voeten wierp?"

---

[1]) Post varios casus, post tot discrimina rerum.

„De slag was zeker goed gemeend,” zeide Coponius: „maar gij ziet, ik leef toch nog. — En gij, bij Castor! hoe komt gij hier?”

„Gij spreekt tot den Legaat van het tiende Legioen,” zeide Victor.

„Inderdaad!” zeide Coponius: „ik hoor vreemde zaken. Nu, dan zal uw invloed ook mij, armen Ridder, wel voorthelpen; — Bij Jupiter! ik dacht niet, Victor! toen ik uw kok, dien botmuil, de huid vol schold, dat ik bezig was de belangen van mijn vriend Thuscus te behartigen.”

„En de uwe ook, Tarpa!” zeide Victor: „want ik vlei mij, dat de Oversten ook u aan het maal zullen dulden.”

„En hij zal er eer aan doen ook,” zeide Aquilius: „of hij moet machtig veranderd zijn.”

„Dat zal ik,” zeide Coponius: „ik verzeker u, de reis en de koude hebben mij honger gegeven. November stelt zich bar genoeg in.”

„Maar verhaal mij toch,” zeide Aquilius, „door welk wonder gij aan den dood ontrukt zijt en hier als een verschijning komt opdagen.”

„Zie ik er uit als een verschijning?” vroeg Coponius, terwijl hij op zijn buik sloeg; „maar luister: toen ik onder den slag van dien onbeleefden Kaninefaat bewusteloos neerzeeg, dacht ik niet anders of. . . . .”

„Gij dacht niet, zoo gij bewusteloos waart,” viel Aquilius in.

„Ik zie,” zeide Coponius, „dat uw oude gewoonte, om de menschen in de rede te vallen, er sedert uw bevordering niet op gebeterd is; doch dat daargelaten. Men smeet mij met de lijken in de rivier en daar lag ik, de Goden weten hoe lang. Met den avond kwam ik weer bij en vond mij half in ’t water en half op den oever liggen, flauw van ’t bloedverlies, en, naar ik meen, ook van den honger; want gij herinnert u, welk een slechten maaltijd wij aan den Brittenburg gedaan hadden. Op handen en voeten kroop ik op het droge en verbond mijn hoofd zoogoed ik kon. Toen strompelde ik voort, totdat ik op een bende Kaninefaten stuitte en mijn laatste uur gekomen dacht. Gelukkig was er een van Brinio’s maagschap

bij, die mij herkende. Men voerde mij naar Matilo, waar de boel deerlijk in 't honderd lag, en voorts naar de hoeve van Maximus, of Markman, gelijk hij daar in het land genoemd werd: daar kreeg ik koorts op koorts en flauwte op flauwte. Zes maanden lang bleef ik ziek en moest mij met slappe kruiden generen; maar ik moet zeggen, Ada paste mij zoo trouw op, of ik haar broeder geweest ware. Ik was er zoo over getroffen, dat ik haar, na mijn herstelling, hart en hand heb aangeboden; maar zij verzocht mij vriendelijk, dat onderwerp niet meer aan te roeren."

„Wat verhaalt gij toch?" vroeg Aquilius: „Ada is immers de gade van den edelen Maximus."

„Geweest, lieve vriend! — ja, aan dien echtgenoot heeft zij weinig vreugde beleefd. Hij is, na de inneming van den Brittenburg naar Civilis getrokken en zijn lieve vrouw heeft hem nooit teruggezien, daar hij op het veld van Mars gesneuveld is. Ik meende, dat ik, ofschoon een Romeinsch Ridder geboren, mijn burgerrecht niet verliezen zou, door de weduwe eens Romeinschen burgers te trouwen en schroomde daarom niet, mijn voorstel te doen. Toen zij het afsloeg, begon het leven op de eenzame hoeve mij te vervelen en wenschte ik mijn landgenooten terug te zien. Ik werd wel niet als een gevangen man behandeld; doch had mijn woord gegeven, niet te zullen ontsnappen. Eindelijk kwam de tijding dat er een verdrag ophanden was, en Brinio zou herwaarts reizen om er het zijne toe te doen. Hij stelde mij voor, hem te vergezellen en gisteravond kwamen wij hier. Brinio trok met Civilis naar den Veldheer, en ik bleef bij Victor, van wien ik vernam, dat hij heden drie Bevelhebbers als gijzelaars verwachtte, waarop ik hem beloofde, een oog op het maal te zullen houden en te zorgen, dat het zulken gasten waardig was: — gelijk ik ook getrouw gedaan heb; maar die lompe kok had bijna alles verbruid. — Ziedaar mijn verhaal: wilt gij meer weten, zoo ondervraag mij."

„Gij zegt, Brinio is met u gekomen: was hij dan niet bij het leger?"

„Sedert lang niet meer: hij is zich zelf gelijk gebleven en heeft alleen gevochten om zijn landstreek tegen vreemd geweld te verdedigen. — Maar dat heeft hij ook trouw gedaan; want hij heeft de Romeinsche vloot, toen die een landing wilde wagen, geducht geknauwd.”

„En Hymer?”

„O! die? hij wilde den baas spelen, gelijk Labeo bij Civilis; maar hij is evenals deze naar Friesland gestuurd om wat te bekoelen; en 't is gelukt ook; want hij is er van verdriet en nijdigheid gestorven. — Maar zeg gij mij nu, wat is er van den ouden Liffio geworden?”

„Die goede man,” antwoordde Aquilius, „is, naar ik hoor, te Trier gesneuveld: en zijn eenvoudige grafzerk meldt den voorbijganger, dat hij jaren lang in Gallië en elders geoorloogd heeft.”

„Dan is hij,” zeide Coponius, „eerlijker aan zijn eind gekomen dan Vulpes, die, naar mij verhaald is, op houten beenen en zonder een penning bij zich, naar Brittannië getrokken en daar wegens diefstal gehangen is.”

Niet lang daarna werd het maal opgebracht: en nog zaten de dischgenooten vroolijk bijeen, toen Brinio zelf met een haastigen tred de tent kwam binnengeloopen.

„Ik kom van Civilis,” zeide hij, na de Bevelhebbers minzaam gegroet te hebben, „en heb u den uitslag onzer onderhandelingen in persoon willen mededeelen. De vrede is gesloten en het verbond op den ouden voet hersteld, gelijk het met Cesar was aangegaan. De lichtingen zullen voortaan buiten bemoeienis der Romeinen plaats hebben. Wij herbouwen de vernielde sterkten: en de Stedehouders des Cesars zijn gehouden, voortaan hun rechtsgebied te bewonen.”

„Io Pean!” riep Coponius: „daar moet de drinkhoorn op gevuld worden: gij zult zien, Thuscus! dat ik hem heb leeren hanteeren.”

„Hoor meer,” vervolgde Brinio: „de Stedehouder van onze landstreek is alreeds door Cerialis benoemd: ik zelf heb hem den man opgegeven, dien ik wist, dat mijn Kaninefaten boven

allen welkom zoude zijn: en hij, wien deze betrekking wordt opgedragen, bekomt tevens het bevel over de twee-Legioenen aan den Nederrijn."

„En wie is hij?" vroegen allen; „wie is de gelukkige, die zulk een eervollen rang bekleeden moet?"

„Raadt gij het niet?" vroeg Brinio: „lang mij den beker, Tarpa! Ik drink u heil, Aquilius Thuscus, Stedehouder in het land der Kaninefaten!"

Geene zes maanden waren verloopen, toen de burcht Matilo, nu herbouwd en verfraaid, getuige was van een belangrijke plechtigheid. De zuster van den edelen Brinio, de maagdelijke weduwe van den braven Markman werd door hare magen als bruid in de armen van den gelukkigen Aquilius gevoerd. Romeinsche weelde en Germaansche overvloed vereenigden zich om dezen echt te vieren: en niets ontbrak aan het plechtige gastmaal, dank zij de zorgen van Coponius, die, door de bemoeiingen zijns vriends, in staat gesteld zijnde zijn Ridderlijke waardigheid te doen gelden, onlangs tot Bevelhebber der ruiterij was aangesteld geworden. Het huwelijk met een dochter uit het land der Kaninefaten verminderde het aanzien des Stedehouders niet (daar toch, gelijk Coponius had aangemerkt, de weduwe eens Romeinschen burgers als Romeinsche vrouw beschouwd kon worden) en versterkte daarentegen de banden, welke de nu bevredigde volkeren aan elkander hechtten en die sedert nimmer meer verbroken werden.

Men zegt dat op den dag der echtverbintenis, twee ooievaars, wier gemis na den driesten steenworp van Rufus op Brinio's hoeve betreurd werd, op de hoogste tinne van Matilo hun verblijf hebben gekozen: en aan hunne tegenwoordigheid werd door de landzaten het geluk toegeschreven, hetgeen de echtelingen gedurende hun lang gerekten levensloop te zamen hebben gesmaakt.

AANTEEKENINGEN.

Het is moeilijk, dat een titel iedereen tevreden stelt: en velen zullen wellicht van oordeel zijn, dat ik kwalijk gehandeld heb, den naam van „Brinio" bij voorkeur te plaatsen aan het hoofd van een verhaal, waarin hij wel een voorname, maar toch niet de hoofdrol speelt. Ik zal mij hier alleen verdedigen met te zeggen, dat ik als titel zou verkozen hebben: „de Kaninefaten"; hetwelk ik nagelaten heb, omdat wij reeds eene schets onder dien titel in het enkelvoud bezitten van wijlen den voortreffelijken Drost, die, zoo hij geleefd had, mijn arbeid onnoodig had gemaakt. Dit meesterstuk van stijl en verhaaltrant, te vinden in zijn „Schetsen en Verhalen," Amsterdam bij Beijerinck, 1835, beveel ik elk ter lezing aan. Het kan tot een overgang strekken tusschen mijn beide verhalen „Alwart" en „Brinio."

Bladz. 43, reg. 2. Zie over dezen heirweg de uitmuntende verhandeling van wijlen den Heer N. Westendorp, te vinden in „den Vriend des Vaderlands," XI, N⁰. 9—10.

Bladz. 45, reg. 19. Fletio: de Vliet: — waarschijnlijk Utrecht.

Bladz. 52, reg. 7 v. o. Hygieia, de Godin der gezondheid.

Bladz. 53, reg. 7 en volg. Ik acht het overtollig, aanteekeningen te voegen bij hetgeen ik hier, en wijders in den loop van dit verhaal, omtrent de zeden en gebruiken der Kaninefaten heb te boek gesteld. Het werk van Tacitus over de zeden der Germanen, de Avondstonden van Van Wijn, de Vaderlandsche Historie van Wagenaar, en dergelijke werken, welke mij daartoe de bouwstoffen geleverd hebben, zijn in ieders handen of behooren het te zijn. Wie dus verlangt te weten, wat ik in mijn beschrijvingen van hen ontleend heb en wat ik genoodzaakt ben geweest, uit eigen brein, aan te vullen, moge het door de vergelijking van mijn werk met die der zooeven genoemde schrijvers opmaken: — zij, die mijn verhaal alleen beschouwen als een roman, ter uitspanning nedergeschreven, zullen wel die moeite niet nemen; doch voor de zoodanigen zijn ook alle aanteekeningen overbodig.

Bladz. 71, reg. 21 en volg. De recepten, welke Coponius hier en elders aan Ada geeft, heb ik grootendeels ontleend aan de beschrij-

ving van het gastmaal van Trimalchio, te vinden bij Petronius, wiens tafereel juist geen gunstig denkbeeld oplevert van de Romeinsche zeden in zijn tijd.

Bladz. 89, reg. 3.

Naevia sex cyathis, septem Justina bibatur,
Quinque Lycas. Lyde quatuor, Ida tribus.

MARTIALIS Epigr.

Bladz. 116, reg. 10. De rechte ligging van Niger Pullus is even onbekend als die van Albiniana, Matilo en de meeste der in dit verhaal genoemde plaatsen.

Bladz. 124, reg. 12 v. o. Ten einde men zich de verwondering van Massa (dat een Patriciër als Aquilius slechts den rang van Primipilus bekleedde), en zijn vraag op bladz. 133, reg. 6, verklare, moet ik den lezer verzoeken, in 't oog te houden, dat de Patricii, zelfs de anders fatsoenlijke Romeinen in 't algemeen, het Centurionaat verre beneden zich zouden geacht hebben. Hun census equester gaf hun een plaats onder de equites (ridders of ruiters) of deed hen bij het voetvolk den rang van tribunus militum bekleeden. Dit bewijst het voorbeeld van Scipio; zelfs dat van Horatius; hoewel deze de zoon eens vrijgelatenen was; maar hij had een beschaafde opvoeding ontvangen en zijn vader was niet onbemiddeld. In die tijden echter van woeling en tweespalt, en onder de regeering van dwingelanden als Caligula en Nero, toen al de banden der maatschappij verbroken en de voorvaderlijke instellingen veracht en omgekeerd werden, had het echter meermalen plaats, dat jongelingen van een goede, zelfs van een edele geboorte, van hun eigendom en aanzien beroofd, den census equester niet bezaten en, wilden zij zich in den krijgsdienst begeven, een geringen rang voor lief moesten nemen.

Dat Aquilius overigens Primipilus was, kon ook bovendien om zijn jonge jaren verwondering wekken. De Primipilus toch was niet slechts de eerste, maar ook de oudste der Centurionen, die, van trap tot trap opgeklommen, dien rang dikwijls eerst met zijn zestigste jaar bereikte.

Dum locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat

zegt Juvenalis. Ook deze zwarigheid heldert Aquilius op, door het vermelden der vriendschap, welke Hordeonius hem toedroeg, en door het afsterven van oudere Hoplieden.

Het Primipilaat blijkt wijders uit de aangehaalde plaats van Juvenalis een goed baantje te zijn geweest. Vandaar dat Aquilius in mijn verhaal geen geldgebrek schijnt te hebben.

Bladz. 196, reg. 1. Het volkrijke Lugdunum, waarvan hier ter plaatse en elders wordt gewag gemaakt, moet door niemand met Leiden worden verward, maar was stellig nader aan zee gelegen, en de echte plaats, waar het zich bevond, is niet meer te bepalen. Overigens is die naam van Leiden, Leiduin, Lugdunum, 't welk alles laag duin beteekent, aan verschillende plaatsen gegeven geweest.

Bladz. 197, reg. 7. De schandelijke wijze. waarop door de Romeinsche wervers in deze landen gehandeld werd, wordt door Tacitus Histor. lib. IV, aldus verhaald: Jussu Vitellii Batavorum juventus ad delectum vocabatur; quem suapte natura gravem onerabant ministri avaritia ac luxu, senes aut invalidos conquirendo, quos pretio dimitterent; rursus inpubes, sed forma conspicui (et est plerisque procera pueritio) ad struprum trahebantur. Men ziet, dat ik uit welvoeglijkheid de gepleegde schanddaden nog verzacht heb.

Bladz. 267, reg. 18. Deze, gelijk de vroeger voorkomende regels van Horatius, zijn aan de voortreffelijke vertaling van P. Van Winter, NS.z. ontleend.

Bladz. 295, reg. 2 v. o. Het bereiden van zoogenaamde liefdedranken (philtra) was in die eeuw onder de Romeinen een zeer gewone zaak, waarop meermalen door de schrijvers van dien tijd gedoeld wordt. Ook heden schijnt men het geheim daarvan te Rome nog niet vergeten te zijn: althans men vindt aldaar nog lieden, die ze aan de lichtgeloovigen tegen hoogen prijs verkoopen. Gelukkig, indien zij even onschadelijk zijn als het philtre in het Zangspel van Auber, hetwelk dien naam draagt.

Bladz. 328, reg. 7. Tacitus zegt van hem Lib. V, cap. 21: Subitus consiliis, sed eventu clarus. Aderat fortuna, etiam ubi artes defuissent.

Bladz. 329, reg. 1. De plaats waar, en de wijze hoe dit mondgesprek tusschen de beide Veldheeren gehouden werd, zijn moeilijk te bepalen. Scinditur Nabaliae flumines pons, zegt Tacitus. Sommigen hebben dit willen vertalen met: de brug over de rivier

wordt te Nabalia gebroken; — mij komt echter de gewone vertaling, de brug over den vloed Nabalia, verkieslijker voor. Of nu, door dit Nabalia, naauwe Waal of nach Waal, of iets anders verstaan moet worden, zal wel altijd onzeker blijven.

Bladz. 332, reg. 8. Het huwelijk tusschen een Romein en een vrouw uit een vreemd land werd schandelijk geoordeeld, ja kon de man zijn burgerrecht doen verliezen.

Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit?

zegt Horatius.

INHOUD.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 02 06 14 018 8